

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

СВІ-Й-ТАНОК

Студентський
літературний
альманах

Випуск п'ятий

ВПЦ Київський університет, 2010

УДК 821.161.2.–1
ББК 83.3(Укр.)1
С42

Рекомендовано до друку вченою радою Інституту філології
(протокол №3 від 15 жовтня 2008 року)

С42 **СВІ-Й–ТАНОК** : Студентський літературний альманах. – К.:
Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2010. –
Вип.4. – 232 с.

До альманаху ввійшли поетичні та прозові твори, драматургія,
критика й есеїстика насамперед студентів та випускників
спеціалізації «Літературна творчість» Інституту філології Київського
національного університету імені Тараса Шевченка. Для гуманітаріїв
та їх симпатиків.

Редакційна колегія:

Викладачі кафедри теорії літератури та компаративістики
А.О.Ткаченко, д-р філол. наук, проф. (відп. редактор); Л.В. Грицик,
завідувач кафедри, д-р філол. наук, проф.; О.Г.Астаф'єв, д-р філол.
наук, проф.; Н.В.Костенко, д-р філол. наук, проф.; М.К.Наєнко, д-р
філол. наук, проф.; Н.І.Бернадська, д-р філол. наук, проф;
Н.М.Андрійченко, канд. філол. наук, доц.;
О.С.Яровий, канд. філол. наук, доц.
Студенти спеціалізації «Літературна творчість»
Н.Граб, Л.Дядченко, В.Левицький

© А.О.Ткаченко (передмова, упорядкування), 2009
© Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
ВПЦ Київський університет, 2010

ЗМІСТ	
<i>Анатолій Ткаченко.</i> Очі – розплющуються, двері – відчиняються	7
ПЕРШИЙ КУРС	
<i>Яська Славна.</i> «бути собою...»; «Сніг. І я. І ти. Ми разом»; «Шукати душу...»; Яка насолода!..; «На столі чашка чаю. Одна»; «Я фаталіст. Господар долі»; Картина.....	9
<i>Павло Щибря.</i> Пародії на гоку; Виправдання графомана; Коханій; Пам'яті померлих ідей і почуттів; Без назви.....	20
<i>Юлія Ус.</i> «Дош приїхав до нас...»; «Сірі дощу рученята...»; «Чорно-білі смуги...»; Дві світлини; «Порвалася струна...»; «Злато-багряна заграва...»; «Сонце лле».....	23
<i>Ігор Мітров.</i> Amor e morte; Берег Спокою; Думка; Зустріч із Карпатами; Кольоровий дощ; Комаха; Маленький вітерець, що грався на березі моря; «Не звинувачуйте диявола у злі...»; Прогулянка берегом; Розбите дзеркало; Серед пустелі; Сірий горобчик; Смерть квітки; Снігова поезія; Ядерна реакція.....	25
<i>Руслан Зеленський.</i> «Я побачив дійство страшне...»; «Брудні підшви...»; «Забути себе...».....	34
<i>Ірина Грищук.</i> «Коньяк. Французьке місто, коричнева трута в світлі...»; Баста (Метелики вміють співати); Чоловічим вадам присвячується; «О мій хворобливо-кволий день!..»; Моїй подрузі; «Стривоженим птахом на скривавлене простирadlo...»; «Як можна не любити весни?...».....	35
<i>Олена Герасим'юк.</i> «Я – місяць. Наді мною виють пси...»; Танго; Думки серед Києва.....	39
<i>Олеся Василенко.</i> Несамотня самотність; Таврійський вітер; Народження прислів'я; Різні люди бувають; Село й місто; Надвечір'я; Ластівка; Полювання.....	42
ДРУГИЙ КУРС	
<i>Скіф Ольвійський.</i> Гайявата; Рукавички; «І сурми там не плакали...»; «Не дай, Боже, нам ще раз Скнулова...»	53
<i>Ганна Лук'яненко.</i> «Господства у польоті за дукатом...»; «Все як тоді...»; «Разом з Усесвітом згоріла свічка...»; У Бога; «Стомлений крик...»; «Устигнути б зламати стрілку...»; «Куди тікати...»; «Я справжня жінка...»; «Між Харибдою і Сциллою...»; «Обійми. Пригорни. Наповни...»; «Чезне вчорашнє, неначе ґратаж ...».....	58

<i>Наталя Кушик.</i> Вечір; Лісовий сонет; Лун; «Не падай духом, друже милий...»; Іринці; Абсурдне існування; Іскаріотові провина; Пеканова Криничка; Мандрівка в нереаліях.....	63
<i>Аліна Кривенець.</i> Дощові тіні; Рожеві тони.....	75
<i>Ольга Глотка.</i> Роман про зимові яблука.....	76
ТРЕТІЙ КУРС	
<i>Тетяна Федорова.</i> «Коли світ тільки пальчик занурив у воду...»; «Вже не хочеш...»; «Осіню отруту...».....	81
<i>Катерина Рипянська.</i> Клубкуваті душі.....	82
<i>Анна Остапчук.</i> «Я промокла вся, вся до ниточки...»; «Я все ще тебе догораю...»; «Ти підеш, а я знову чекатиму...»; Чорнобілий; «Плавляться пальці потом...».....	83
<i>Людмила Дядченко.</i> Проти; Що краще?; «Двадцять крапель спокуси...»; Зморщечка; Коли злидні стукають у двері, то любов тікає у вікно; Син; Пасажири; «І до кухні потрапивши з подивом...»; Дуже одружений; На червоне світло (<i>Етюд на одну дію</i>).....	85
<i>Дарина Дригіна.</i> «Пройтись по вулиці осіннім спалахом дощу...»; Доля; Одне нездійсненне бажання	94
<i>Наталя Граб.</i> «Осіній дощ...»; «Я Вами змолена...»; «у січні зацілював...».....	105
ЧЕТВЕРТИЙ КУРС	
<i>Світлана Хапанцева.</i> «Я – твоя втомлена ніч».....	106
<i>Володимир Муқан.</i> Про українця; Привид брехні; Мертва краса; «Скоро шоста мине...»; Холодна розмова; «Читаю вірш, що створений тобою...».....	106
<i>Ніна Комолікова.</i> «У склі сльоза...»; Уривки прози.....	110
<i>Катерина Кондратенко.</i> «Не закохуй у себе даремно...»; «Зима нас гріла теплим інешм...».....	114
<i>Мар'яна Добоні.</i> Під склом; Такого не забувають.....	115
<i>Інна Демиденко.</i> Більше за життя; Я пам'ятаю тебе.....	118
<i>Ольга Блик.</i> Котова картка; Гори (Коломийка).....	121
П'ЯТИЙ КУРС. МАГІСТРИ	
<i>Оксана Шуруй.</i> Із присвят і поза ними. «Дописуй зиму, молодий та спритний...»; «Це місто так дивно збудоване...»; «А знаєш, так болить мені вночі Нева...»; «Жодних доччиних почуттів...»; «Мені пообіцяли теплу осінь...»; «Як тут холодно... Ви не знаєте...»; «Вони танцюють круг ватри	

голі...»; «На спис почеплять прапор...»; «Календарики: відмітки...»; Джазова імпровізація; «Ти ніс мене, поки зовсім не зомлів...»; «Проти шерсті гладили Місто...»; «Ми любимо Воскресенку...»; Кролик волі.....	125
<i>Вадя Ротор</i> . Поліз не в своє діло; Розповідь про те, чому одного дня я пізно прийшов додому, а міг і взагалі не прийти; Юна мама.....	135
<i>P.S. від упорядника</i>	159
<i>Маргарита Петренко</i> . «Папером порізані вени скла...»; Паралелі; Ното; Безсоння; На двох континентах; «Мазохізм» (цикл).....	159
<i>Інна Немировича</i> . Беліберда; Повітря; Останній день війни.....	163
<i>Інна Данилюк, Інна Немировича</i> . Море (<i>Радіоетюд</i>).....	177
<i>В'ячеслав Левицький</i> . Доцікування (Двадцять тисяч лье до «Дніпра»; «Праці...»; Двоє під однією платівкою; Гам, лети!; «Лоскотно, а все-таки всерйоз...»; Рачки солодкі літеральні)...	
<i>Анастасія Кравчук</i> . Душевний біль; «Моє кохання – то незрима птиця...», «Життя моє – це вічний спогад...», «Минають дні... І тихо так!...», Минулого не вирвеш.....	183
<i>Марина Єщенко</i> . «Померти, щоб не бачити тебе...»; «Казав: “Прощай”...»; «Якщо чогось не вивчу з географії...»; «Останній день останнього століття...»; «Вулиця. Ніч. Ліхтарі – економія...»; «Я не грішу, коли кажу неправду...»; Музика їхніх дощів.....	186
ВИПУСКНИКИ	
<i>Андрій Підпалий</i> «Спогляданням...»; «Поруч поки море...»; «дивно і дивно...».....	190
<i>Ірина Дорошенко</i> . Оляня; Ми з тобою.....	190
<i>Тетяна Винник</i> . Дім; «Свобода кольору сепії...»; «Повінчана я...»; Дорога додому; «Витанцьовує Шива, загорнений в глобус морів...»; «Пересудами...»; «Чорний прилетів, як білий птах»; «Спить тобі зірка на порозі...»; «Янголи шиють фату...».....	193
ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО, КРИТИКА	
<i>Олександр Михед</i> . Мій 008 (<i>Про українську прозу і не тільки</i>).....	197
<i>Дмитро Єсипенко</i> . Русівський філософ: екзистенційні виміри творчої постаті Василя Стефаника; Біблійний інтертекст в українській літературі (На матеріалі поезії О.Забужко «Коментар до дій св. Апостолів»).....	200

<i>Р.С. від упорядника.....</i>	209
<i>Людмила Дядченко. Трагікомедія Василя Фольварочного «Пересажене серце».....</i>	210
<i>Іван Андрусяк. Розлите філософування (Кожелянко Василь. Третє поле. Роман. – Вінниця: Теза, 2006).....</i>	212
ДОВКОЛА ПЕРЕКЛАДУ	
<i>Людмила Грицик. Із творчого доробку Ірини Дибко.....</i>	214
<i>Ірина Дибко. Професор Богдан Лончина; Шедевр Данте – українською мовою (Фрагменти); Героїчні події епічної поеми (фрагмент).....</i>	214
<i>Богдан Лончина. Із Данте Аліг'єрі. Третя пісня – наруга в Корпус СХІІ.....</i>	218
<i>Іван Андрусяк. Звірятися з Лукашем («Декамерон» як зразок української мови.....</i>	219
<i>В'ячеслав Левицький. Переклади з білоруської (Андрей Хадановіч).....</i>	221
<i>Марина Бабенко. Із Федора Тютчева.....</i>	224
<i>Вікторія Афанасьєва. Із Велемира Хлебнікова; Вірш Янки Купали «На суд» в оригіналі та у перекладах: спроба порівняльного аналізу і власного перекладу.....</i>	223
<i>Р.С. від упорядника.....</i>	229
МАЙСТЕР-КЛАС	
<i>Іван Андрусяк. Вірш наприкінці вересня.....</i>	230

ОЧІ – РОЗПЛЮЩУЮТЬСЯ, ДВЕРІ – ВІДЧИНЯЮТЬСЯ

Почну зі щирої подяки студентській редколегії за допомогу; на майбутнє будемо цей потенціал употужнювати, можливо, переглянемо й «курсний» принцип упорядкування, який і тут не в усьому витриманий (як і алфавіт – у зворотному відліку). До того ж на момент виходу альманаху ви вже постаршаєте на курс. Але хай буде зафіксовано так, як було на час упорядкування.

Цього разу не намагатимось аналізувати ледь не всі тексти, як у двох попередніх випусках. Робитимемо це на спецкурсах і семінарах. Як і раніше, чи не найбільше кульгає **фоніка**: читайте попередні передмови – майже нічого не змінюється. Приходять нові автори – і знову треба ставити слух. «Більше *ніж життя*» – ліпше *за життя, від життя*. Але й інші (не всі!) часом не дуже квапляться робити висновки і знову дають недошліфовані (особливо з погляду техніки віршування) тексти. Читайте їх уголос і виловлюйте какофонічні *осьцю*, не лінуйтеся перевіряти за словниками наголоси (не опівнічних, а опівнічних, не *тонути*, а *тонуту*, не *спина*, а *спи́на*, не *голенька*, а *голе́нька*, не *висить*, а *висіть*, не *лозами* – а *лоза́ми*, не *поверхи*, а *поверхи́*).

Те ж саме щодо лексичної сфери художньої мови: ледь не всі *відкривають* і *закривають* очі й двері; забули слово *справді*, а вживають лише жахливий канцелярит *дійсно*; у всіх дні й роки *проходять*, а пригадаймо у фольклорі: «*Не зазнала розкошоники, / Вже й літа минають...*», у Шевченка (цитую з пам'яті): «*Минають дні, минають ночі, / Минає літо. Шелестить / Пожовкле листя. Гаснуть очі...*» – шедевр!; пишуть *доноситься* – забули *долинає*, шкоду *приносять*, а ліпше – *завдають*, *заподіюють шкоди*; *калька призупинитись* уже дала новий покруч – *привстав*, коли є нормальні – *підвівся*, *стояв навпочіпки*; у всіх герої *виглядають*, хоч могли б і *видаватися*, чи принаймні *мати вигляд*, а є ще й інші слова, їх треба шукати щоразу, а не збиватися на заїжджений штамп, до того ж не вельми наш; знову звідусіль *виглядає* (отут ужито слушно) всезамінна *калька тим не менш*, хоча є повна пригорща українських відповідників – *зате, проте, однак, тим часом, а все ж, та все ж, усе-таки, а втім, але, та* (у значенні *але*)...

А з *другого боку* (не з *іншого*, адже їх, боків, – два), дехто вживає чимало закрутелистих okazіonalіzmів – і добре, коли це йде від художньої доцільності, вмотивованості, але часом – і від браку словникового запасу. Бо ж не *зарєво*, а *заграва*, не *тускло*, а *тьмяно*, не *замаявся*, а *вхоркався*, не *затравлений*, а *зацькований*, замість *возилася* ліпше *вовтузилася*, не *мичання*, а *белькотіння* чи *мукання*, не *місцезнаходження* (хоч словники й подають цю кошмарну кальку), а *місце перебування*, а ще ліпше – без того й того канцеляриту; не *чмоком*, а *цмоком*; не *чокатись*, а *цокатись* («*Цокнулись вінця*

конвалій, Шепче берізка їм / – Знов мені ті солов'ї / Спать не давали» – знову зринає з пам'яті Василь Чумак); окрім *фігури є постать*, окрім *фону – тло*; фраза «рухи були настільки точними й професійними...» звучатиме природніше у версії «рухи були такі точні й професійні...»; замість *пробирався через натовп* – *ліпше крізь; силу* бажано застосовувати в однині; *котрий* *ліпше* вживати до людей, а до предметів – *який, що*; та, зрештою, й до людей частенько *ліпше що*, ніж *який*, особливо у мові прози. Найвищий ступінь порівняння прикметників потребує форми *краща від (за)* всіх, а не *краща всіх*; родовий відмінок від *гніт* (у лампи) – *гнота*, а не *гніту*. І т. д., і т. п., тощо.

У прозі для більшої динамізації оповіді бажано якомога менше вдаватися до особових займенників, надто ж до **Я** у всіх відмінках, адже ясно і з дієслів, про кого йдеться, зате коли немає *якання* ледь не в кожному реченні, то читач глибше занурюється в дію, стає її співучасником.

Чимало плачів-голосінь, на тлі яких чи не найбільш оптимістично звучить завершальна «крапка» у вірші Наталії Граб. Пригадуєте в І. Драча: «І крапка в баладі моїй – сльоза...»? А тут – зовсім інша, сказати б, приперчена. Ба навіть життєствердна, особливо ж на тлі наростання суїцидних мотивів та жажливчиків. Трапляються й потоки свідомості у вигляді нечистот – це класно, естетично, а головне, що ніхто не звинуватить у хуторянському кітчі... Тут і мода, і наркотик ящика, і, може, спроби позбавитись од навіяних страхів та комплексів, і певний барометр стану суспільства. Та все ж не поспішаймо притьмом утрачати віру, пам'ятаймо мудру приказку: «На віку, як на довгій ниві» – буде ще всього, і доброго, й смачного, тривожного й смішного, а леза й телефонні картки *ліпше* застосовувати за прямим призначенням.

Подекуди доводилося відмовлятися од віршів із римами або невправними (*свобода – кров'ю; пільма – сльоза*) або банальними (*небо – треба, лелеки – далеко*) тощо. Але часом заплющились очі й на такі огріхи. А міркувалося так: найголовніше для авторів – побачити свої твори збоку, в контексті інших, і тоді це сприйматиметься відповідніше, ніж надміру критичні чи надто хвалебні відгуки.

Що ж до мого бурчання, то воно стосується переважно мови. Але уявіть собі геніальну музику з фальшивими нотами.

Певна річ, є що й хвалити, це ви теж чудово побачите самі.

Розплющуймо очі. Відчиняймо двері. Слухаймо. Читаймо. Вчімо напам'ять – неодмінно знадобиться. А відчуттів, їх свіжості та сили для мистецького новотворення – не позичати...

Анатолій ТКАЧЕНКО

ПЕРШИЙ КУРС

Яська СЛАВНА
Інститут філології,
полоністика¹

* * *

бути собою
з собою у згоді та дружбі
у любові зі світом
у несправжній інтрижці з любов'ю
у справжніх невідомих тенетах
свого
незнаного
рідного
далекого
адресата
кохаючись у молодій весні
мріючи про щастя

* * *

Сніг. І я. І ти. Ми разом.
Ми удвох. І все прекрасно.
Знову сніг. І ми. І сосни.
Я щаслива і не зовсім.
Щось не так, та все по плану.
Що за план? Сніжинки тануть...
І ми разом. Ми і сосни.
Сніг – на віти, сніг – на коси.
І ти хочеш щось сказати...
Що? Неважко здогадатись...
Сосни. Я. І ти. І сніг.
Перший сніг на сосни ліг.
Ми дивуємось і бачим,
Що природа вже не плаче:
Заяскріла, як і ми...
Може, ми – закохані?
Сосни. Сніг. І ти. І я.
Ти не бійся. Я – твоя.

¹ Далі скорочено – УМЛІ («Українська мова і література та іноземна мова»);
інші спеціальності – повністю. *Літературна творчість* – без позначок.

* * *

Шукати душу...
А в душі – життя.
Життя в собі,
У комусь і навіщось.
Це мій закон,
Моя в ньому стаття,
Моя любов –
В житті, душі і вище...

Яка насолода!..

Віддати свою чистоту,
але саме тобі.
Забути про все і удвох
загубитись в юрбі.
Заснути на твоїм плечі
і чекать на слова,
Хотіти любити тебе,
сон від світу сховать...
Згубитись в росі і траві
і знайти знову "нас",
Чекати, долаючи знов
усі відстані й час...
Віддати свою чистоту,
але саме тобі.
Любити, любити, люблю!
і банальне..."привіт"!

* * *

На столі чашка чаю. Одна.
Десь чекає своє товариство.
Закінчилась з собою війна.
Відбулося останнє вбивство.

Крові – море. Гаряча, палка,
Струменить усім тілом і мозком.
Як вона виживала в роках?!
Як вона не застигла воском?!

Все, скінчилась з собою війна.
Піддалась крику крові і серця.
На столі чашка чаю. Одна.
І чекає: а раптом озветься?..

* * *

Я – фаталіст. Господар долі.
Парадоксально, чи не так?
Я вірю в фей і вірю в тролів.
А ще – дідусь мій був козак.

Щоразу, день у день, даремно
Будую ідеальний світ.
Якщо кохати – то взаємно.
Якщо літак – то у політ.

Кричать собі не дозволяю.
Зате я голосно мовчу.
Я навіть інколи не знаю,
Чому сміюся досхочу.

Я з легкістю встаю ізранку
Після опівнічних розмов.
Ти зраджуєш свою коханку
Зі мною. Знов, і знов, і знов.

Не люблю пафосного тону,
Зарозумілих надто слів.
Кіна, асфальту і бетону.
Але люблю народний спів.

Я – янгол. Може, трохи гнаний
З небес, і зовсім не святий.
Я воду просто доливаю,
Коли стакан напівпустий.

Тож не питай, напевно, хто я,
Шукай надалі ув очах.
Я – фаталіст. Господар долі...
Відчув? То скамени мій страх...

КАРТИНА

Це? Це він мене намалював.

Так багато років минуло, а я й досі живу за його законами. Ким я тоді була? Дурепою. Ні-ні, що ти! Зовсім не наївною щирою дівчинкою, а якраз навпаки. Звичайна собі студентка, 19-річна, доволі симпатична, як бачиш. Щось на кшталт мудрої і досвідченої, трохи скептичної і зверхньої дами, яка бачила в цьому житті все. Звісно, нічого цього я не бачила, але хіба це було важливо? Головне, що всі вірили. Ти знаєш,

ніколи не кажи, що такі не досягають нічого в житті, аргументуючи хибність шляху. Ще й як досягають! Лише ідеали вже не ті, і життя вже не те, пусте якесь... Слава тобі, Господи, що я не досягла багато тоді, а то б втратила абсолютно все! І дякую йому. Завжди дякую, щодня, щохвилини. Як звуть? Андрій. Андрій...Русич!

Так от. Була я, значить, дурепою, себто розумною відмінницею, яка працювала на якусь фірму і щось планувала на майбутнє. Найяскравіше я пам'ятаю свої амбіції щодо ресторанчика в Мілані, якраз біля Кахиного. Так-так, Каладзе. Інших міланських Кохаберів я не знаю. А ти?.. Так, це досить смішно, але чому б і ні? Можливо, я б його і мала. Дурна, еге ж? Але тоді!.. Сміх та й годі. Така собі нова форма однієї хвороби: я в дитинстві мріяла бути продавцем, бо думала, що вся виручка йтиме мені до гаманця.

Цей день я пам'ятатиму вічно. Був травень, було тепло й сонячно. Дівчата були вже напівголі, а хлопці напівмертві від своєї безпорадності перед цим чудом. А я...А я тоді писала курсову і бігала по місту, мов навіжена. Від усіх мені було щось потрібно, але ніхто, здавалось, мого переполоху не розумів і не мав до мене ніякого діла. Знаєш, як іноді буває: неначе поїзд поїхав без тебе. Куди, навіщо, коли поїхав? Мене це мало цікавило, я й не помітила. Як і не помічала всієї краси довкола. Не помічала квітів і усмішок, не помічала, як хлюпаються у фонтані безтурботні дівчиська, як, сміючись, спостерігає за птахом закохана пара.

Доречне запитання. Що ж я тоді розповідаю, якщо не помічала... Таж скоро помічу, ти слухай! Я просто припускаю, що те, що я скоро помічу, могло відбуватись і раніше.

Я біжу, лечу, в бібліотеку, здається. Та це неістотно. І, як вже казала, ну зовсім нічого не бачу. Отак я не помітила молодого й симпатичного Андрія і – прямо в нього! Мої книжки попадали, сумочка впала. О, якби я ще її навчилась застібати! Словом, майже все, що було всередині, дуже швидко опинилося ззовні. Я повибачалась, він повибачався, на тому й розійшлись. Ну перед цим позбирали похапцем усе, він щось ще мені говорив, але ти розумієш, яка я була, так?.. Побігла я, дурепа. Але з того часу так і не застібаю сумочку. Хоч і загубила масу речей, але ця звичка врятувала мені життя. Як? Ти слухай!

Коли ми з Лількою сиділи за книжками, читали розумних людей, я раптом схопилася, відкрила сумочку – хотіла переконатися, що все на місці. І переконалася в протилежному: не було головного – паспорта! Я обнишпорила її ще раз, викинула все на стіл, але, уяви, мій скарб не з'явився. Власне, скарбом він не був – фотка мене шістнадцятирічної трохи псувала враження... Але все ж я не могла тепер зробити до липня-серпня закордонний паспорт. Ох, скільки планів завалилось одним махом!

Як я потім довідалась, Андрій – а тоді ще просто якийсь юнак – паспорт мій знайшов. Звісно, мені було соромно за ту фотку, але все ж... Поки я стирчала в бібліотеці, він – а він кмітливий – подивився на мою прописку і попрямував до гуртожитку мого коханого універу. Гуртожиток був, щоправда, не такий коханий, як універ, а все ж...

Розповідь моєї другої "співмешканки" Каті (так-так, перша була Ліля) була приблизно така:

"Слухай, дорогенька, а що це за красень тобі паспорти носить, га? Ну нічого собі, такий гарненький хлопчина! – Катя була дивна, але саме за це, здається, я її обожнювала найбільше. Мене, знаєш, притягують непересічні, дивакуваті люди, – Так. Ша, дівочки! І без ваших тупих питань дам усі відповіді! Всідайтеся зручненько і слухайте. Стукає, значить, у двері. Я відчиняю і думаю: "Ну все, Катруся, прийшов твій принц, а ти не при параді. Капець!" А він про тебе таким ніжним голосочком: "Тут така-то й така живе?" – "Тут, – кажу, – тут. Та нема її, коли буде, не знаю, і чи буде взагалі...А що, – кажу, – я вам у принцеси не туди?" Ну він то мені вже швидко розказав і про принців, і про принцес, і про фей та гномів... Знаєш, красивий, тільки дуже ненормальний якийсь він у тебе. Навіть я йому тут не рівня, – Катя псевдоболісно зітхнула, потім розреготалася і далі: – Словом, мала, він сказав, що це, – показала на паспорт, – твоє, а я йому услід кинула: "А й справді"..."

Ось так якимось дивно пройшло кілька місяців. Травень, липень, серпень...Три, три місяці. Ми жодного разу за цей час не зустрілись, не перекинулись й кількома словами по телефону. Я все крутилась, крутилась... А він жив собі та й жив.

Ні, це ще далеко не вся історія. Ми з подругами поїхали на останні літні вихідні відпочити в якесь село під Білою Церквою, вже й не пам'ятаю назви. Рось – це чудо! Така річка, такий парк, такий ліс! Та ти що! Там і взимку краса неповторна, а що вже говорити про теплі сонячні дні, про сизувату прозору воду, ой!.. Незабутні, неповторні враження. Ми жили в наметах, готували їжу на вогнищі. Ти куштувала коли-небудь їжу з вогнища?... Тоді тобі мене не зрозуміти... Справді, це трохи не з тої опери...

Ти не повіриш! Я зустріла у цьому чудовому місці якраз Андрія. І... його дівчину. Це була прекрасна пара. Він – високий, русьво-кучерявий, чимось на Блока схожий. А взагалі – типова зовнішність митця, художника. Вона ж була ніжна й витончена (ну майже, як я), теж досить висока, струнка й дуже симпатична. І навіть не стільки симпатична, як мила. А звали її Оля.

У голові промайнуло: "Доля, доля, доля!..". Довелося хутенько підіймати нижню щелепу із землі. Я була вражена перш за все тим, що ми все ж зустрілися ще раз. Бо я думала, що це вже все. Точніше, думала про нього я взагалі мало. Але коли думала, то саме в контексті

минулого. А тут... І це таки була доля. Та що ти все про кохання та про кохання... Ні, коханням моїм буде твій дядько (бач яка в тебе гарнесенька сестричка вийшла, спить мала, така хороша!). Я ж про інше. Я навіть не уявляю, що було б, якби не ця зустріч. Аж страшно якось...

Звісно, я закохалася в Русича. (Як-то кажуть, тут і далі "Русич" позначає "Андрій"). Це просто стара звичка називати друзів на прізвище, особливо, коли воно таке кльове. І він був таким. Тобі може здатися, що я розповідаю про якийсь нереальний ідеал. Це зовсім не так, у нього купа вад: іноді занудний у своїй філософії, шалено неохайний і має жахливу звичку перебивати під час розмови. Втім, я певна, що цей список можна продовжувати ще й ще. Я замало його знала, щоб спізнати увесь негатив. Проте все ж достатньо, щоб бачити, який він чудовий!

...Я лежала на бережку, страшенно ревнувала його, а він сидів і писав картину. Як мені здавалося, цей чудовий пейзаж. Власне, тому він сюди і приїхав – малювати. Ну і музу з собою! Я подивилась на нього пильно, він глянув мені в очі й посміхнувся. Тут мені страшно схотілося побачити Русичеву роботу. Я підняла голову і вже вставала, коли раптом:

– Та що ж ти робиш? Я не домалював. Ляж, будь ласка, як секунду тому, а то портрет не вдасться...

– Портрет?! Який ще портрет?

– А я вже був подумав, що ти найкраща натурниця у світі! Ну так, якби ти зрозуміла, що я пишу з тебе, то не лежала б так непорушно й спокійно...

– А можна глянути?

– Звісно...ні. Якщо твоя ласка... Так чудово виходить – хотілось би завершити. Будеш мені позувати?

– Але ж картину можна писати місяцями!.. Не простіше сфотографувати? А потім змалювуй з фотки – скільки завгодно!

– Як тобі зовсім не терпиться встати, то воно, звісно, краще. Але все ж, знаєш, ти не та тоді вже вийдеш, інша: інша посмішка, інші очі, інша думка...

– Ні, навпаки. Так ти зупиниш час, і я буду така ж, як зараз. а протягом написання картини з мене живої я триста разів зміню і погляд, і думку, й посмішку.

– От я і хочу, щоб ти була живою! Ти побачиш – це такі різні речі! Я хочу, щоб ти і на полотні дихала, відчувала, жила...

– Добре, вмовив. А можна я трохи посплю? А ти поки малюй мої ніжки...

Я тоді була дуже схвильована, вся піднесена така...Так хотіла з ним бути. Але, знаєш, жодного разу не пошкодувала, що моя доля склалась інакше.

Мені було так приємно-приємно просто лежати, вдихати саме це повітря, відчувати на собі саме його погляд. Прийшла Оля. Я розплющила очі і:

– Пррривіт! Пррриєднуйся!

А вона засміялась, підійшла до Андрія і поцілувала його. Запитала:

– Ну що, митці? Як успіхи? – Смачно його поцілувала ще раз.

– Як бачиш, люба. Тобто чудово.

– Що, справді чудово? – зіграла здивування я. І жалібно: – Я так хочу подивитися, хоч секундочку!

Я почала було вставати, але Ольга зауважила:

– Гей, дорогенька! Ти куди? Не бачиш, що робота кипить? Розслабся і відпочивай. Побачиш свою картину, просто трохи пізніше. Тсс! Не переживай. Ти справді дуже красива. І в житті, і на картині. ...Все-все, іду, Андрійку, іду, – Оля зловила на собі нетерплячий і впертий погляд Русича. – Не заважатиму вам, – прошепотіла мені на вухо, йдучи. І додала: – Ти його стережи, а то багато тут ходить спокусниць різних...

Як вона красиво тоді розсміялася! І я зрозуміла, що це кінець. Вона мене зовсім не ревнувала, абсолютно довіряла своєму коханому, була впевнена і в ньому, і в собі, звичайно. І які шанси я мала поряд з такою дівчиною? Я не була гіршою, зовсім ні. Просто не для такого, як Андрій. Я була надто брудна для нього. І це я вже зараз так усе розумію й аналізую. А тоді... З глузду з'їхати...Що в мені творилося! Я була готова роздерти цю Олю на шматки. Добре, що я все ж цього не зробила. Бо наступного дня сталось дещо важливе. ...А ти уявляєш, так? Я, значить, її роздираю, мене судять і прирікають на довічне ув'язнення... Ні, мала, це зовсім не смішно!..

Я кривила посмішку, намагалась бути звичайною, але... Я тоді думала, що він – кохання всього мого життя. Вирішила здобути Русича будь-якими методами. ...Май терпіння чи що! Вже недовго лишилось, хіба тобі не цікаво? ...Чим усе завершилось, ти бачиш зараз, своїми очима.

Так от. Я вже сиділа на березку і вигадувала план з найменшою кількістю пролитої крові. Скажу тобі, виходило це не дуже добре. Аж ось прийшов він. Мій Русич щось пожартував і запросив лягти на травичку – позувати. Хвилини через три я повернулась до тям: "Що?.." Моє єство в ту секунду поділилось на три частини: закоханість, ненависть і розгубленість. Андрій сів біля мене, поглянув у вічі. Поглянув не на мене, а в мене – аж в саму душу. І:

– Послухай. Я бачу...

Я хотіла було його поцілувати, але Русич дуже м'яко, немов не помітив мого пориву, відвернувся. Взяв мою руку і спокійно продовжив:

– Я бачу тебе наскрізь. Викинь це.

– Як? Як викинути ЦЕ?!

– До речі, і це також.

І пішов. Я психонула і хотіла з ним посваритися. Щось викрикувала вслід, а потім впала на пісок і розплакалась. Коли мої образи стихли, він повернувся назад. Сів. Хотів було взяти мене за руку, але я вирвала її.

– Коли заспокоїшся – скажеш. Я поряд.

Почав підводитись. Я повернула до нього очі, повні сліз, і беззвучно прошепотіла: "Куди ж ти? Я ж тебе люблю..." Але Русич зрозумів. Боже мій, яка ж я була! І шкода себе, і злюсь на себе... Не знаю. Це було і щиро, і награно в той же час. Справа в тому, що я брехала не тільки людям, а й собі в першу чергу. І вірила, сама вірила...

А! так. Тоді Андрій зупинився, знову сів, взяв мої плечі й промовив:

– Поглянь на себе. Ти сама знаєш, що це не так. Просто хочеш нас посварити? Вперед! – почав дратуватися. – І, можливо, в тебе навіть вийшло б це, і зробити мене своїм, може, й вийшло б. Але...

– Що "але"?!! Які можуть бути "але"? Ти знущаєшся? Якщо ти "бачиш мене наскрізь", – я перекинула, – то мав би зрозуміти...

– Не сварімося, добре? Ти надто близька мені людина, щоб сваритися з тобою, – Андрій здавався цілком спокійним.

– Близька, кажеш?! То чому ж...

– Ц-сс... Я тобі дещо покажу. Встань.

Ми пішли за межі пляжу, в густу траву.

– А тепер дивись і слухай... Чуєш?

Знаєш, знову я такого все ж не почула. Хоч була там тисячі разів. Але так трави не шуміли більше ніколи, ніколи більш вода так не шелестіла об пісок. Може, я просто до того звикла?..

Він перервав мою задуму проникливим поглядом. Я відповіла:

– Це все круто, але ж по суті нічого не міняє. Хіба ні?

Засміявся:

– Тоді слухай ще. І краще не кажи нічого, бо все одно збрешеш. Посидь тут ще. А я піду.

– Ні!.. Будь ласка...

– А ти будеш відверта?

– Так точно.

– А маму з татком слухатимеш?

– Іди ти... в дупу.

– Ну що ж... Як скажеш...

– Чекай. Звідки така впевненість? Ти ж навіть не припускаєш, що... Чому?! Чорт! ЧОМУ?!!

– Бо я кохаю Олю. Слава Богу, я вже зустрів половинку своєї душі. Чекай, не кажи нічого, – тепер стало помітним деяке хвилювання, але всього на якусь мить.

Я знов було хотіла щось заперечувати. На щастя, Русич не дав цього зробити.

– Я її кохаю, розумієш? А тебе люблю. Просто як прекрасну, цікаву, світлу людину, як подругу. Чекай, я прошу. А ти, ти скоро знайдеш себе, на 100%, знаю.

А я спочатку про себе, потім пошепки, вголос повторювала: "Ненавиджу..."

– За що? За те, що я щасливий, а ти ні?! Що я вмю жити, а ти ні?! Та ти ж навіть не намагаєшся мене почути! Що я тут досі роблю?..

Він пішов, а я лишилась. Повернулась увечері перед від'їздом, а його вже не було... Опанувала себе – а що лишалось? – і поїхала додому. Намагалась не думати про це все, тож з головою кинулася в навчання і роботу.

Минуло кілька тижнів. Він подзвонив. Це була світла й сонячна вереснева п'ятниця. "Поїдьмо на Рось! Просто зараз. Погода чудова, а картина недомальована. І дещо не сказано, як на мене. Не переживай, ми будемо самі, вдвох. Але навіть не думай! Я буду в тебе за годину. Ти вдома?" – "Так"... І гудки... Його тремтячий голос вчувався мені ще і ще...

Я почала метушитися, була рада і нажахана, нічого не розуміла...

Ми поїхали. В дорозі переважно мовчали. Я не наважувалась сказати й слова, а він, певно, не вважав за потрібне. Поки він ставив намет (я була не проти заночувати у спільному), я пішла купатися. Була дуже знервована, хотілось пірнути і не повертатися. Та що ти! Зовсім не бажання покінчити з життям – просто не думати ні про що, забути... Та вилізти з води все-таки довелося.

– Щоб картина вийшла гарна, – сказав він, – тобі потрібно спочатку заспокоїтись і розслабитись. Сідай тут біля вогнища, – Русич показав на постелену поруч ковдру, вкрив мене рушником – я ж була мокра. І продовжив: – ти мені вибач, – зупинив жестом моє постійне бажання говорити, – я, власне тому і тут – щоб вибачитись і пояснити тобі все. І спробувати відкрити тобі очі...

– Я багато думала...це я маю вибачення про...

– Встигнеш. Ти пробач, що я тобі весь час затуляю рота, але маю сказати все, перш ніж ти почнеш переконувати в чомусь мене. Бачиш, я хочу показати тобі мій світ. Сподіваюсь, він тобі сподобається. Я не знаю, наскільки він правильний, істинний чи якийсь іще, але ж чудовий! – Пауза. –...Зміни свій погляд. Хай він буде не байдужий і заглиблений, а відкритий і проникливий. Спробуй. І подивись на світ по іншому. Не смійся.

Я скривила гримасу. Він розсміявся так м'яко й добродушно зауважив:

– Уже краще! Не бійся, що суспільство тебе не зрозуміє. Мине час, усе буде по-іншому. І тобі хтось скаже банальне "дякую". Знаю, що ти не розумієш. Чекай. Віриш у казки, в чудеса?

– Ні! – сказала я і знову розсміялася. – А що, треба?

– Так, чорт забирай! Поглянь на це полум'я – невже не чудо? – очі загорілися. – Невже краса цих іскор не примушує тебе думати або просто відчувати, що це щось неземне, щось чудовне?

– Чому ж, є трохи. Але, здається, це інше...

– Інше. Інше, як велика квітка і маленька квітка, але принцип той самий, правда?

– Так...– я задумливо захитала головою.

– Я лише хочу сказати, що в житті можливо все. Треба тільки вірити. Одна розумна людина – моя знайома – якось сказала, що люди взагалі живуть так, як вірять, у що вірять. Як би пояснити?... Ось ти, наприклад, віриш у рай і пекло.

– Вгадав.

– Я взагалі-то не про те. Ось ти віриш у такий світ, значить, так і житимеш. Після смерті потрапиш у пекло чи рай. – Обличчя стало вмить філософським і заглибленим, так кумедно. – А хтось вірить у реінкарнацію – отже, повернеться жити на землю в інше тіло. А хто не вірить ні у що...

– ...Просто помре і все. Назавжди. Так?

– Так. Принаймні я в це вірю. І так у всьому. Все життя так, розумієш?

– Якщо вірити в чудеса, то вони неодмінно будуть?

– Думаю, що так.

– Я хочу.

– Матимеш. – Схаменувся: – Але запам'ятай: тільки не я.

Усмішка з мого обличчя миттю зникла. Я знову спробувала його поцілувати.

– Ти так нічого й не зрозуміла? Що з тобою робити?

Він обняв мене так дружньо, що мені аж шкода себе стало. Я не знала, що робити. Навколо снували люди, їм усім, мабуть було дуже добре, а я почувалась препаскудно. Спробувала себе переконати, що все буде добре. Коли заспокоїлась, сказала:

– Невже і ти був таким, як я оце?

– Ні! Тобто так, але давно дуже. Я тоді у 10-му класі вчився. З Олею познайомився. Вона була звичайна собі дівчинка, на перший погляд. Але саме вона мене навчила. Саме вона мені все це показала. А мені вже 23. Ось і порахуй.

– Ви вже 8 років разом?! А де обручки?

– Наступного літа. Тепер розумієш?

– О, так. Вибач.

Я знову почала злитися невідомо на що. І, напевно, Андрій це помітив. Я глянула на нього і промовила:

– Вже викинула.

Після тривалої мовчанки я дещо роздратовано сказала:

– Знаєш, якби ти зараз був зі мною, я би повірила... А в чому ти мене хочеш переконати, га? – Я істерично розсміялася. – Ну, звісно, Оля тобі

розповіла всю цю фігню, потім поцілувала тебе, зізналась, що любить, і зробила тебе найщасливішим хлопцем! Так, тобі легко і приємно говорити ці абсолютно позбавлені змісту і правди слова! Ха. Ха. Ха. Та пішов ти! Невже ти і справді віриш у все це?

– Уяви, вірю, – прозвучало досить жорстко. – Я не для того тут, щоб...

– А я от саме для того! Бо мені набридло! Бо для чого ти в моєму житті, якщо я не маю на тебе права? Якщо я для тебе дівчинка, яку треба вчити життя, яка, яка... – Потім вже спокійно: – Це просто смішно. Тобі не спадало на думку? Ну послухай, як це тупо звучить: "Вір, лише вір, що прекрасний принц тебе знайде, тоді так і буде. І хоч би як ти мене не кохала, але я не той принц, не твій. Ні, не борись за своє щастя, не вигризай його, а вір! Обов'язково буде, тільки забудь мене!"

– Я не казав "не боротися".

Я наче й не чула. Втім, як і він не хотів мене чути (мені тоді так здавалося). Ти коли-небудь освідчувалася дереву? Було саме таке відчуття...

– А потім ти просто поїдеш, куди завгодно, одружишся, заведеш діточок і товстого кота...Невже ти перейматимешся тим, чи знайшла я свою долю, чи ні?! – Я вже говорила сама до себе. – А я... Так і залишусь самотньою успішною дурепою, яка просто так тебе відпустила... Навіщо ти з'явився? Навіщо ти прийшов у моє життя? Я ж була щаслива...

– Неправда.

– Якого чорта?! – так само промовила більше до себе, ніж до Андрія.

– Ти...Мине час і ти все зрозумієш, я знаю, я вірю. Я... Я справді зникну, щоб тобі було легше пережити... Але я потай спостерігатиму за твоїм життям. Якщо піде щось не так, то обіцяю: в тебе буде можливість відрубати мені голову...

–...

– Я вірю...

Я презирливо подивилась на Русича:

– Та кому вона потрібна, *твоя віра* ?!.

Я тоді пішла. Тобто поїхала. Додому. Я йому не дзвонила через елементарну дівочу гордість. А ще тому, що знала: він змінив номер. Просто знала і все. Не знаю, що то було. І змінив він його тому, що не зміг би проігнорувати мій дзвінок...

А через місяць сталася ще одна подія: він прислав мені цю картину. А ще листа і "Маленького принца". Лист був короткий: "Пробач. Пам'ятай. Вір. Будь ласка". А картина, як бачиш, прекрасна. Я її обожнюю. А тоді ледве не викинула все це. І раптом щось мене зупинило. А ще через місяць зустріла твого дядечка Сашка. О, це, здається він з Женькою. ...Привіт, синку! Здрастуй, любий. Все купили?..

Ні, Саша, не ревнує. Спочатку було трохи, ну, коли розповіла йому цю історію. Але сказала: "Його люблю. А тебе кохаю". Через місяць одружилися. Все інше тобі відомо, адже так?

Знаєш, ти дуже правильно зробила, що прийшла сьогодні до нас у гості та ще й про картину запитала. Він учора мені подзвонив. А сьогодні з Олею зайдуть на чай. О котрій?.. Здається, вже...

Проходьте...Знайомтесь...

Грудень 2007– січень 2008

Павло ЩИБРЯ

Пародії на гоку

* * *

Зривав у саду червоні троянди коханій
Порізав пальці до крові шипами
Хіба можна кохати не страждаючи?
Хіба можна кохати не приносячи жертви?

* * *

Битва почалась узимку
Та холоду я не відчув, не змерз на морозі
Гаряча кров із ран моїх чудово зігрівала
Гаряча кров братів убитих, додавала сили.

Виправдання графомана

Текст пролився на аркуш спонтанно як завжди
Мов тонке вино із фужера на скатерку білу
Що робить з немовлям позашлюбним – не знаю
Та не лишати ж напризволяще...

Коханій

Я знову згадав...
Її скромну красу

Не троянди – польової ромашки
З білосніжними, ніжними
пелюстками

Я знову побачив у сні...
Веселі її очі

Не буйні океани – тихі озерця

із зеленими, завітчаними
берегами

Я хочу забути, та не можу
«Відпусти мене!»
Кричу тобі зі сльозами в очах
Ти мовчиш, напевне, не чуєш
Ти надто далеко...

Пам'яті померлих ідей і почуттів

Чи ж є різниця
Чим пахне мило?
Жасмином, трояндою, корицею, ваніллю
Все воно зроблене з живих істот
Що колись мріяли й кохали
А тепер лежать цеглинками
На полицях магазинів

БЕЗ НАЗВИ

Шурхіт у старих іржавих трубах. Напівтемрява. Щодня скрипить і хитається на протязі кватирка, з першого поверху долинають дитячий плач і високі жіночі голоси. Але сьогодні в напівтемних підвалах, пропахлих формаліном, щось мало змінитися.

Це було схоже на комп'ютерну гру, коли потрібно подолати чергового «боса», що ніяк не помирає, скільки б магазинів ти в нього не розрядив... і мав би бути якийсь секрет, та в реальному житті все набагато складніше. Це була дивна дійсність, що часом химерніша будь-якого шухеру чи кошмару.

Сьогодні вранці в підвалі пологового будинку знайшли кілька понівечених трупів лікарів, хоча людей, які згодні ще в зародку нищити сотні невинних життів, важко назвати лікарями. Звісно, викликали слідчу групу, всюдисущій пресі давали дулі крізь зачинені металопластикові двері, щоби ті не полохали дев'ятимісячних. Здавалося б, усе швидко з'ясується, та за дверима підвалу реальність закінчувалася й починалося нічне жакіття.

З невеликого приміщення деякий час чулися хрумкіт і стогони, потім пролунали чотири постріли, а за ним дивне чвакання, мов із совєцького «чуда техніки» — механічної м'ясорубки «Дніпро-12», в якій перекручували на котлети м'ясо. Двоє зі служби охорони переглянулися, і стиснувши табельну зброю, зникли в підвальній пітьмі.... В наступну мить моторошний крик прокотився коридором, промінь ліхтарика ковзнув по стіні навпроти дверей до нещасної комори, і до Вадима долинув

глухий хрускіт, який не можна було сплутати з хрящами в м'ясорубці. Ніби чиїсь кістки ламалися, не витримуючи натиску скривавлених зубів.

Вадим озирнувся на анестезіолога Олену, стиснув у руках ланцет, про який забув від жахливої новини і ходив із ним у руках понад годину. І якщо раніше у Вадима могли б запитати, навіщо він йому, той навряд чи відповів би, проте тепер ніж міг стати йому в нагоді. Дві фігури в білих халатах і далі стояли на сходах, стежачи за дверима кімнати, де в холодних басейнах зберігалися чиїсь мрії і грандіозні наукові досягнення, довгоочікувані ліки від чуми ХХІ століття, шедеври, що висітимуть у гордій самотності десь на стінах Лувру, філософські трактати, ідеальний державний лад і нові олімпійські рекорди...

Холодний протяг доторкнувся до лікарського вуха. Вадим здригнувся і випустив із рук ланцета, потім озирнувся, сів на підлогу, намагаючись в пітьмі лезо, й необачно чиркнув венами по відточеному інструменту, який опинився у шпарині між плиткою. Вадим скривився, схопився за руку і здавлено закрехотів, та врешті підняв ланцета. І коли хірург підіймався, вже теплий протяг торкнувся його голови. Лікаря здалося, що хтось пестив його волосся, ніжно проводив тонкими пальцями за вухами, а за мить йому почав учуватися шепіт.

Вадим у забрудненому темною кров'ю вестісі, з ушкодженою рукою, заплющив очі й усміхнувся. Він не звертав уваги на Олену, що заціпеніла від жаху, споглядаючи як по білому халаті розлазяться досить помітні в пітьмі плями. Хірург слухав давню колискову, котра розчиняла в собі реальність «тут і зараз» разом із усіма турботами, поглинаючи невпинно пульсуючу біль десь під зблідлою шкірою...

*Ой ходить сон коло вікон
А дрімота біля плота
Питається сон дрімоти
А де будем ночувати?..
Де дитина малесенька
Де хатонька теплесенька
Туди підем ночувати
І дитину колисати...*

Заскреготіли іржаві двері, сполохали тиху колискову, і Вадим знову опинився у дійсності – з порізаними венами, лезом у руці, в майже темному коридорі з чимось страшним і неймовірним... Чи не з бажаннями людей?

Ланцет ковзнув по скривавленій долоні, впав на просмерділу хлоркою підлогу, а Вадим уперся спиною на стіну і сповз униз. Він заплющив очі, сильно зімкнув щелепи, так сильно, що аж захрумтіли зуби й розсунулися бліді губи, і здавалося, лікар ніби ошкірився на темряву.

Нажахана Олена поглянула на співробітника, потяглася до нього рукою, заговорила, та у відповідь почула лише розпачливий плач – такий дитячий, повний питань тендітної чистої душі до цього жорстокого світу, що анестезіологу здалося, наче Вадим знову став дошкільнятком, яке не може віднайти всі відповіді у читанці. Книжка для початкових класів не здатна була навчити вижити серед подвійних стандартів цього часопростору, де нема живої води, де брехня стає дійсністю, а найкращі наміри – ножем у спину ближньому, де не знайдеш мисливців, які порятовують бабусю й Червону Будьонівку, де неможливе існування Котигорошка, що в одній-єдиній битві на залізному току звільнить усю націю з лап ненажерливого змія.

Із комори визирнуло блідо-рожеве створіння, певно, воно відчуло запах крові Вадима. А може, прагнуло почути ту саму колискову й полегшити свої страждання? Десятки тоненьких ручок однакового кольору, мов мацачки восьминога у воді, майоріли на живому протязі. Він пестив істоту і співав пісню, котра вчулася тепер і Олені, змусивши забути про ланцет, який вона так і не знайшла за кілька хвилин відчайдушного возюкання пальцями по скривавленій підлозі.

Столітній будинок, який нещодавно став місцем спочинку, а не народження нового життя, здригався від повільних важких кроків істоти. Ряди різнокольорових очей — зелених, сірих, карих, блакитних, потемнілих од консервуючого розчину, позирали на дивний світ навколо, здивовано кліпали зі спотворених тіл, сплєтених невідомою силою в інфернальні протиприродні пазли. Вони мали бачити змарніле, але усміхнене обличчя матері, її апетитний набухлий сосок, дивну зелену пляму на випираючому пузі, щасливу мармизу Вінні-пуха на стіні, стоголові букети троянд на підвіконні...

Але в цьому дивному світі для тисяч і тисяч загублених душ лишалися хіба що іржаві труби підвалів, обшарпані вічністю стіни та басейни з формаліном.

Юлія УС

* * *

Дощ приїхав до нас
нізвідкіль
на несправній
старій колісниці.
Коліщата риплять,
стугонять,
під'їжджаючи
ближче і ближче...
Кучер дощ

в стайню ночі
жене
літній вечір
на тихий
спочинок ...

* * *

Сірі дощу рученята
смуток сплітають у коси,
вузлики в`яжуть з печалі,
нижуть разочки зі сліз...

* * *

Чорно-білі смуги –
в довгий ряд...
Заіскрив життя
мажорний лад...
Раптом я зіграла
невпопад,
клавіша не та –
мінорний лад!

Дві світлини

І.

Бабусин мелісовий чай –
дитинства озерця прозорі:
ванільного печива зорі
пірнають в терпкий водограй.

На теплій лежанці дрімає
час – котик вусатий...
І спогадів човник вертає
мене до праотчої хати...

2.

В рожеві хвилі упірнув
Зелений моря оксамит...
У теплій тиші потонув
Жовтогарячий сонця кит.

Рибалка місяць-молодик
Закинув невід на глибінь...
Погаснув вечір, як сірник,
Схолола обрію черінь.

* * *

Порвалася струна –
у чорнім небі
зорею відгукнувся крик...
Рікою покотилася
сльоза блідо–холодна.

* * *

Злато-багряна заграва!..
Сонечок жовтих мільйони!..
Грають рубінами крони...
Пахне повітря, мов кава...

* * *

Сонце лле
вогняний еліксир
в недопиту піалу
дня...
І закоханий в зорі вечір
трунок п`янкий
випиває
до краплі...

Igor MITPOB

Amor e morte

Любов і смерть. Amor e morte.
Це наче море і пісок.
У прірву я за кроком крок
Роблю, зі мною ще когорта
Таких, як я – сліпих, глухих,
Що йдуть в нікуди і в ніколи,
Тут молоді і сивочолі,
А як питаєш – кожен з них
Такий щасливий у коханні,
Що гори ладен повернуть,
Й ніхто не вірить, що ця путь
Веде до чорта крізь тумани.
Вночі вона – мов Прометей:
Палає, гріє, потім стогне,
На ранок ледь помітний вогник
Дорогу вкаже до дверей...

Це дві сестри – любов і смерть,
І перша завжди стелить постіль,
А вранці вже веде у гості
До другої наївних жертв.
Остерігайтеся сестер,
Від них тікайте, як від чорта!
Любов і смерть. Amor e morte.
Не жди добра від двох мегер!
Втім далі йде сліпих когорта,
Дається важко кожен крок,
Бо це як море і пісок –
Любов і смерть. Amor e morte...

Берег Спокою

Ніч спустилася на Берег Спокою
темною холодною хустиною
замислившись над проблемами зміни кольору
згадавши про неписані закони сутінків

Зачарований пісок блищить перлами
мушлі дрімають покинуті молюсками
на темному Березі Спокою
змінивши основи світогляду

На холодному Березі Спокою
вітер ніколи не дихає
залишивши колючі рослини в самотності
засинати під ковдрою сутінків

Забувши про буденність морської піни
під небом кольору самотності
на Березі Вічного Спокою
тихо вмираю...

Думка

Розмитими пейзажами
дощових вулиць
дірявими дорогами
вкрадених снів
і позичених мрій
вона кожен день прямує
до сірої безкінечності мого життя
і нездійсненності смерті

І лише вітер знає
коли вона дістанеться мети
бо лише він у змозі наздогнати
її швидкі довгі ноги
і зупинити її хоча б на мить
щоб я сам побачив
куди вона поспішає
і в даремних спробах зупинити її
провів ще один холодний літній день

Зустріч із Карпатами

Ви зустрінете мене
білим простирадлом
твердої води
І сосни
що кронами підпирають
синє небо
підкажуть мені
шлях нагору
або вітром підженуть
у прірву
звідки холодним білим піском
падають лавини
де чисте повітря
якого ніколи не вистачає
де немає нікого
є тільки сині хмари
і руки
що тримають небосхил
на пальцях тих сосен
Лише вони тут вічні жителі

Кольоровий дощ

Наївшись досхочу продуктів
Розпаду радіочасток
Та іншої гидоти,
Кольоровою водою
Плює хмарина –
Квіти п'ють,
І п'є людина,
Обличчя підставляє
Під краплини
Дощу хімічного,
Пізнаючи смертельний смак
Таблиці

Періодичної.
І подобається їй...
Але прокинешся вже іншим,
І квіти,
Пропахлі вихлопом труб і душ,
Впадуть на землю обпечену,
Під тягарем трупів
Загинуті приречену
Наступного дня...
Тінь
Міста проклятого
Лишень накриє небо
І землю,
На благання мертвих
Ніхто не зглянеться
З живих,
Доки нова трагедія не станеться.
І в прах розіб'ються мрії
Про світи нові,
Де небо чисте і безкрає,
Розумні люди,
Де кольорового дощу немає,
І не буде...

Комаха

Краплиною чорної крові
впадає в очі
гігантська комаха з жахливого сну
Вона сідає мені на лоба
і смочче мій мозок
якого давно нема
І сміється все навкруги
з моєї порожньої голови
Я й сам сміюся з неї
Мені здається
що так було з народження
і я знаходжу це кумедним
І лише коли настає час думати
я розумію
в яку халепу потрапив
Але вже пізно
і дурними вчинками порожньої голови
наприкінці чергового серіалу
я зчиню самогубство

над собою і над усіма
чий мозок перетворивсь на антену
для прийому телевізійного сигналу

Маленький вітерець, що грався на березі моря

Легкий вітерець
Бігав берегом,
Сміявся,
Грався,
Будував замки з піску,
Плескав у долоні,
Задоволений роботою...

Стрибав у море
Маленький вітерець,
Плавав на спині,
Пірнав під воду,
Розмовляв з травою,
Виходив на берег,
Загоряв...

Раптом прибігла
Зла хвиля,
Накричала,
Замок змила,
Накидала сміття –
Мертві водорості.

І пішла,
Залишивши по собі
Лише сльози
На наївному
Дитячому обличчі...

* * *

Не звинувачуйте диявола у злі,
А лиш загляньте глибше в себе:
За хмарами давно не видно неба,
Там все давно у бруді та імлі!
Диявол – то лиш вигадка людей,
Як виправдання всім жахливим вчинкам,
Ідеям, найжорстокішим з ідей,
Бо церкву вже давно зробили ринком.
Уже й в людині все людське зника,

Брежні, розпусти та всіляким вадам
Воно в душі місця звільняє радо,
Пускаючи їх просто з молотка.
Диявол вам нічого не зробив,
Він просто собі дивиться зі сміхом,
Як чините внизу ви гріх за гріхом:
Хтось зрадив чи збрехав, украв чи вбив...
Усоте вже доводить правоту
Архангел темний Господу на небі,
Людина – це ніщо, нема потреби
На неземну здійсмати висоту.
Все зло – в людині, вирвалось звідтіль
Назовні, через світ пішло парадом,
В усьому лиш людина винувата,
Це – сіль Землі, але отруйна сіль...
Не звинувачуйте диявола у злі,
Не він мерзоту сіє по Землі...

Прогулянка берегом

Тихо дзвенить пісок
що потрапив у мої черевики
я стою посеред пляжу
і витрушую взуття
мої думки десь далеко за обрієм
хвилі білими руками
намагаються зачепитися за берег
їм набридла холодна і солоня вода

Але кожен там де повинен бути
вони у синій безодні моря
каламутьять піщане дно
полохаючи численних його жителів
а я тут на дзвінкому піску
відчуваю спиною
солоний присмак вітру з моря
і милуюся заходом сонця

Море втихає...

Розбите дзеркало

Я розбив дзеркало...
Скалки у пальцях,
У голові,
Дивлюся в одну –

Себе бачу
Спотвореного,
Як висохлий виноград –
Страшний,
Убогий,
Кривий,
Ще й дзеркало розбив!
Поганий...

Скалки в очах,
Наче крик серед тиші,
Наче іскра з—поміж криги.
Дивлюся в розбите дзеркало,
Думаю...
Думаю про вічне,
Думаю про прозорість.
Прозорість –
Найкращий колір,
А я розбив дзеркало!

Серед прозорого світу,
На прозорій землі
Стою,
Витягаю скалки з голови,
Бо правду розбив,
Свою правду...
Об'єктивність
На шматки розлетілась
Разом із дзеркалом,
А я виноград
Сухий,
Бо висушений;
Я крик
Гострий,
Бо рву перетинки;
Я іскра серед криги,
Я крига серед зірок;
Я крига,
Бо блищу,
Я блищу,

Але не дзеркало!
Бо розбив...

Серед пустелі

Тихо росте саксаул
з прірви піску
Пісок сліпить очі
напівпрозорим склом
а я йду далі
поміж твоїх рук
і очей
чи то так тихо
співає колюча рослина
поміж пустелі
Лиш сонце осяє
дорогу смерті
а злива раз на сто років
громом тихо
прошепоче
Житимеш...

Сірий горобчик

Стрибав собі
по жовтому піску
сірий горобчик.
Стрибав,
шукав їжу –
насіннячко,
що полишили люди,
стрибав мовчки,
знайшов,
зрадів,
наче дитина іграшці!
Клюнув,
полетів далі,
шукати зернятка
на іншому березі,
після інших людей...

Смерть квітки

Коли закінчується вода
В землі,
Де живе корінь,

Сонце з годувальника
Перетворюється на вбивцю.
І земля без води стає могилою
Для почорнілих пагонів,
І листя,
Й пелюсток,
Що змінять колір крові
На колір смерті;
Вона прийде зі світлом,
Спуститься з неба
І зажене рослину в землю.

Так і не дочекавшись заходу сонця,
Від спраги й опіків
Вмирає квітка...

Снігова поезія

Каміння хмар
переходить у пісок води;
Не помічаю дерев'яної землі
під онімілими ногами,
лиш батогами
невидимі стежки...

Криниць кришталь
іде уверх, до небес
і повертається
блакитним снігом
на сонні дерева;
щось із неба
на землю падає
безперервно...

Ядерна реакція

Ядерна реакція –
Це я...
Смертельне проміння
Має вміння
Текти артерією;
Істерією
Спотворених облич
Осяяна ніч;
Гігантські рослини

Отруєні радіацією.
Роз'їденою нацією
Повстал з вогню
Зловісна
Тридцятикілометрова зона...
Жахлива атомна аварія –
Це я...

Руслан ЗЕЛЕНСЬКИЙ

* * *

Я побачив дійство страшне
В заяложеному переході метро –
Дві жінки несуть золочені хрести,
Несуть уперед, смерті назло.
І подумалось: „Небагато часу мине,
А такий самий отримаєш ти”.
Я подумав про це, але не з позиції страху,
Просто очі заплющив і уявив цю картину,
І, поки писалися ці мої рядки,
Десь закопали ще одну людину...

* * *

Брудні підошви,
Які принесли бруд
В незайману квартиру.
Шматки землі,
Яка вже мільйони років
Всотує, мов губка,
Кров і сльози,
Сечу і піт.
А потім налипає
На одяг, на взуття,
На голе тіло.
Очиститись можна
В душі чи в річці,
Але тимчасово.
Ти знову вдягаєш
Чисті костюми,
Кремовані туфлі,
На вулицю йдеш –
І знову земля
Налипає на ноги.

Знову ти заходиш,
Залишаючи чорні сліди
І так хочеться просто закричати:
„Стій, почекай, витри ноги –
потім іди. ”

* * *

Забути себе,
Як зробила більшість.
Підкорити себе,
Плюнути на гордість.
Іржавою сокирою –
Райський сад.
Єдиний шлях – протест,
Єдиний фініш – свіжий хрест.

Ірина ГРИЩУК
ІФ, Франц.

* * *

Коньяк. Французьке місто, коричнева трута в світлі
Кришталю, може чоловічий рід коняки?
Думки – наче хворі комахи і слабшає пульс.
Чомусь іде дощ, хоч за прогнозом – бісове пекло.
Навколо мене – книги, зошити, розгартіяш.
Пощо мені тарілка біля ліжка? Я – свиня
Й мені не соромно, нівроку, viva бруд!
Можливо, завтра приберусь, щоб через днину
Шукати, матюкаючись, футболки і труси.
Чудово! В сучасній міфології хаос – наше все.
А дисципліна, виховання і прочі бла–бла–бла?
Чи я бунтар? Складний «перехідняк»?
Небезпечна сума стресів і гормонів?
Чи безпорадна самота? Вівця, що заблукала?
Ні те – ні те, і часом навіть, ні те – ні се.
Важко визнавать людську безвольну суть.
Але ж утеча – не аварійний вихід, а тупик.
То що ж? Так і облишимо? Звісно, коньяче!
Коньяк – французьке місто, солодкий еліксир
Одвічних втікачів. Тому розбий пляшку чи
Вилий у WC це пійло, що й коняки не гідне,
Хоча й стільки коштує у АТБ.

Баста (Метелики вміють співати)

Я хочу виписатись. Дай мені паперу і чорнила,
ще натхнення краплю,
Щоб скинути з плечей весь тягар у зошит.
Ти п'єш-живеш, легкий метелик, що його поволі зносить вітер.
Дарма. Ти й не помітиш, коли на попіл оберне тебе.
Читаєш треш і щось напрочуд маргінальне,
Марнославне, але ніяк не геніальне.
Куди летиш? Тобі не шкода таких крил?
Я промовчу, бо вже багацько раз порушувала цю тему,
Влаштовувала безплатні вистави, потім напивалась,
І ми удвох оплакували вселенську марноту буття.
Що далі? Вічний цикл? Тобі не досить?
А от мене не вистачає, кажу: баста!
Щоб тебе залишити й рушити у невідому далечінь.
Я знаю – метелики вміють співати.

Чоловічим вадам присвячується

Хочу собі нормального хлопця. Так, це – утопія, знаю.
Чому не ввійдеш в моє життя романтично?
І чому ти знов ідеш по-англійськи?
Хочу, щоб ти не спав з моєю подругою,
Аби після сексу з нею закохатися в мене.
Хочу, щоб ти був українцем і жер сало,
Хоч сама його з дитинства не люблю.
Хочу, щоб подібну до моєї мав натуру,
І дивився не на мене, а вперед: зі мною.
Хочу, щоб читав мої думки;
Але не всі, лиш ті, що я дозволю.

Хочу, щоб сказав: смішна, красива,
А не звичне – дивна ти якась.
Хочу жить у тобі повітрям, сенсом, світлом,
Але вільною – не апендиксом сліпим додатком.
Хочу, щоб матеріалізувався на цій планеті,
В нестабільності країні, в мені потрібний час,
Був зі мною, належав лиш собі і світу,
Не уярмлючи наші юні білі шиї.

Хочу, щоб пив мене смакуючи, по краплі,
Щоб задоволення тремтіло у тонких судинах,
Щоб частіше брив свої запалі щоки,
Що мені пороздирали геть всі губи.
Щоб не забував, що одяг можна прати,

Прасувати по святках, знімати кеди
В квартирі після чергового прибирання.
Хочу, щоб не змагався з ластовинням, блимав карими очима,
Щоб твоя пам'ять коротша за дівочу не була,
І щоб Набокова хворим збоченцем не називав,
Презирливо зиркаючи на «Лоліту»

* * *

О мій хворобливо-кволий день!
Коли болить найбільше – я лікуюсь цигарками.
Кілька разів на рік на самоті лишаюсь
Я і пачка цигарок.
І музика Земфіри, товстий светр,
Намотано на шиї довгий шарф,
Очі, темні від олівця й страждання,
Скуйовджене волосся і тонкі тремтячі пальці.
У кімнаті давлять стіни,
А дим пропалює стравохід.
Курити-жити – ось мій розклад на сьогодні,
Щоб завтра із огидою побачить пусту пачку,
Й зробити вигляд, що я тут ні до чого.
Кривитися від диму, розповідати тобі,
Що пасивне паління – це ж опа,
Відбирати в тебе цигарки, ховати,
Не цілувати, коли щойно палив ротову порожнину,
Вирізати нові жахливчики з жовтої преси
Про імпотенцію – як найстрашнішу кару за паління,
Купувати тобі попільничку, де в профіль – доктор Фройд,
Встановлювати твою щоденну дозу нікотину
Й знімати штраф за перевищення твоїх убивчих повноважень.

Твоя Парваті, мій залежний Шиво,
Димить й ридас, як ніхто не бачить.
Це ненадовго, promise you, мій ладо,
Це рідковживаний засіб типу Постинору
Електрошоку, штучного дихання,
Мене йому належить повернути до життя
На півроку, ладо, чи трохи менше.

Мій подрузі

Моя маленька руда, чому
Нещаслива в коханні пишеш обурені вірші?
Я лицаря тобі хочу презентувати,
Проте лицарі вимерли від загадкової хвороби,

наче динозаври.
А принци? Та нащо вони тобі?
На білих лімузинах клеять кльових тьолок,
блюють Мартіні, Пер`є у них в урині,
і серуть вони омарами, шафраном, трюфелями.
Маленька моя руда, я люблю, коли смієшся,
і лабрет твій виповзає з нижньої губи.
Я люблю твою кімнату, де панують лінощі
й богемність
І в голову лізуть дикі думки.

* * *

Стривоженим птахом на скривавлене простирadlo,
Вологе від твого поту і виплаканих сліз.
А час спливає і картини міста заміщують одна іншу,
Хочу зафіксувати кожну мить, що водою збігає крізь пальці,
Схопить неосяжне й замкнути; узяти в полон,
Зупинити, скорити, створити і бути
Над Ним, над Тобою, над Часом, над Тлінням.

Скривавленим птахом на чуже простирadlo
Впаду, втрачаючи життєві соки, власне життя,
Ту кров, що пульсує, мов демонічний фонтан,
Із ран, де стирчали гордії крила.

* * *

Як можна не любити весни?
Це спекотне марево навколо і у твоїй хворобливій голові,
Цей нескінченний нежить, цю несподівану зливу,
Що застає зненацька у місті, коли – ти в тонких кедах,
Цю закохану юнь у відвертих побзаннях на сидіннях
маршруток,
Ці несміливі кволі квіточки надворі,
Що піднімають лице вгору, прикликаючи сонце,
Цей нездоровий чи природній? але однозначно вовчий апетит,
Ці, що були улюбленими, але рвуться біля паху джинси,
Чи то грай-гормон, чи просто завелика порція вуглеводів,
Що потрапляють у тебе солодощами під час вечірніх новин.

Як можна не любити весни,
Коли електризується повітря, гостро пахнучи змінами?
Коли оновлюється музика у твоєму плеєрі,
Коли купуючи новий одяг, як бонус отримуєш нову себе.
Та ще виявляється, що все життя була авантюристкою,

Отож з радістю вдаєшся до чергових авантур.
Коли святкуєш власний день народження,
Й з'являється привід для самокопання, та більше – для змін.
Весна ж бо сприяє, стрімко змінюючи фарби,
Кольори стають насиченішими, привносячи сенс і в твоє життя.

Олена ГЕРАСИМ'ЮК

* * *

Я – місяць. Наді мною виють пси,
ревуть дерева, піднебесся кришать,
а у холодній, божевільній тиші
на різний лад лунають голоси.

Я – вітер. Я просочуюсь між пальців,
я лижу піт з холодного чола,
я лижу землю ту, яка жива,
я обвіваю смертних і обранців.

Я – демон. Я у череві твоїм,
холодним смерком я торкаюсь шкіри,
заплутую думки в леправім вирі –
стогнало серце, мозок твій горів...

Я – світло зір. І я лишаю опік
у тебе на долонях і чолі,
а потойбічне срібло на траві
в шаленій круговерті стогне: доки?..

Я – дикий жах. Мені леправість личить,
як хочу я – так граєш ти цю роль,
тебе печу і мучу, мов мозоль,
і вивільнюся кров'ю на обличчі.

Я – дивний сон. Тебе не відпущу,
мов сатана, чекаю до світанку,
як перші півні заспівають зранку –
знай, піду, але світло не прощу.

Я – погляд без очей. Я за тобою,
лишаю в тебе опік на плечах,
від мене в тебе сльози на очах
не запечуться вранішньою млою.

Я – біль твій, я – твій жах, я – твій контроль,
я – розпач твій, твоє сумління хворе,
я прийду завтра, як прийшов учора,
бо ти сценарій, а я граю роль.

Весь світ – театр! Вітер рве завіси,
голодні пси ревуть, немов оркестр,
дерева руки тягнуть до небес,
і ніч лягає в сиві зморшки лісу.

Я – твій король. Люби мене без міри
і аплодуй мені за весь пустий театр!
Ридай на драмі! Смійся за кожен жарт
і квіти кинь до ніг, хоч сам без віри...

Я – ангел твій. Йду лісом навмання,
літаю там, де кажани і сови,
я збивсь з дороги і прийшов у гори,
але весь час беріг твоє життя.

Я – простір твій, безмежний сивий простір,
я розбиваю стіни й дзеркала,
не відаю ні кривди, ні добра,
мені ніхто не молиться й не просить.

Я – вовче лігво, я згубив себе
посеред лісу в дальніх темних нетрях,
згубив я лік. Вовк має шкіру здерти
із вбитого. І м'ясо принесе.
Я є земля. Я чую вовчі лапи,
я смочу кров із м'яса, що він їсть,
а кожен з вас так чи інакше гість –
я мушу вас по одному приймати!

Я – м'ясо, яке вовк в зубах несе,
я – хижий погляд, я – криваві ікла,
я в кігтях вовчих дика пісня згіркла,
я так єдино і зболіло – все!

Танго

щасливі риби
витанцьовують
танго на льоду

від їхніх сліз
на поверхні замерзають візерунки
їхнього жаху
їхньої радості
їхньої логічної смерті
холодної
як світ
якби ж то мені дозволили
(та невже?!)
і я змогла б
вижити
щасливі вдавані обличчя кіногероїв
нудотні до блювання сцени
ліпше вимкнути телевізор
ні мозок
ні! хто я?
стоп! тихо! вмовкніть!
хто?..

тут не можна міняти імена
залежно
від солоності внутрішнього
моря
варто згубитися
хоча б серед візерунків
відточених рибами
на льоду
або в останньому па
їхнього танго

Думки серед Києва

Якби я була у Львові...
у мене над головою не співали б пташки
мені не хотілося б лягти на прокурений пісок
заплющити очі
чекати чогось прийдешнього
або просто сигналу з неба
якщо у мене вдарить блискавка
всі скажуть: який великий птах!
хоча у мене ще довго не буде крил...
небо не зливалося б із будинками
кожна вулиця не нагадувала б дорогу до гільйотини
а я їхала б встеленими камінням вулицями
над головою співало б небо

і навіть Христос не був би розп'ятий
і було б холодно
хоча повітря було б інше
я так само житиму
і так само помру як і тут
хоча це все набуде змісту
і щастя
на віки вічні
Львів

Олеся ВАСИЛЕНКО

НЕСАМОТНЯ САМОТНІСТЬ

Небо над світом синє-синє й глибоке-глибоке. Половіють жита. Розливається густим туманом спокій, наповнює кожную клітинку тіла й душі.

Під самим склепінням Всесвіту тягнеться тонкорунною тятивою золоте проміння сонця. Ані шелесне. Лише вряди-годи під важкістю втомленої зеленої мухи схилиться колос, якому суджено наповнитися зерном.

Ще не пломеніють соняшники, не стоять на варті миру й спокою, а вже цікаві горобці обсіли опудало та роззираються на чотири боки зачарованого піснею світу. У зеленому листі зачервонілися-запишалися полуниці, вбираючи вологість світанків і наливаючись під вогняним диском. А зажурена вишня, що цієї весни знов уквітчалася до шлюбу, хилиться до землі під вагою власних діток, сивих ранків і прожитих років.

«Чи лишилося в її тілі хоч краплина життя? Де вона бере сили розквітати щовесни так гарно, ніби востаннє?» – думає дід Василь. У жилих руках старого зблискують полуниці. Крапельки води на їхніх боках відливають всіма кольорами райдуги.

Старий завмирає. Слухає тишу. Він знає, як зітхає колос, як шумить гречка, на яку погоду джміль джумить роздратовано, а на яку – лагідно, як риба скидається у воді, розбиваючи на скалки місяць пружним хвостом, як в мереживі тих скалок танцює мошकारа, як співає жаба...

Всього наслухався дідок за своє нелегке й довге життя. А що ж йому робити, як не дослухатися до зітхань землі, коли на п'ятсот хат залишився він один. Та ще його Василина під старою вишнею.

Спочатку не стало села, а потім – баби. Була вона чепурненька та моторненька. Без співу дівчат, живого людського слова й крику півнів швидко пішла на бесіду із зорями...

Її дід доглядає тепер пасіку, невеличкий городець, стару вишню та залишки колгоспу. Самотність не часто навідує діда. Василя, бо ж гомонить він з усім, що бачить. Та й стара із замашною косою не лякає

його: вже давно дідусь почав копати собі в житах останнє пристановисько. Тільки хто вирядить діда на вічний спочинок?!

А, може, воно буде й краще, коли одного ранку зодягне він білу сорочку, з'їсть цілющого медку, ляже у могилку й попливе у Всесвіт? Колихатимуться над ним жита, сипатимуть зерно на неживе обличчя, руки.

Одне непокоїть діда, боляче відлунює в старому серці: нема з ким медом поділитися, цілющим чаєм пригостити нікого. Чому вимерло село? Він не переймається таким питанням, а просто сідає до човна, випливає на середину річки й підслуховує розмову зір.

Світ давно відцурався самотнього діда, що ніби зі сторінок казки зійшов у двадцять перший вік. Але дід Василь не тримає на нього зла: дивиться, як пелюстки вишні падають на зелений горбик; вірить, що до наступного літа ще доживе, почує шепіт колоса, помилується бджілкою й піде на вічний спочинок.

ТАВРІЙСЬКИЙ ВІТЕР

Як сумно Таврійському вітру на Поліссі! А все тому, що звук до степового простору, ковили, багать, до яскравих заграв, синього високого неба...

А тут? Ліс та ліс. Безмежний, як море. Сосновий ліс. Смутний і задумливий, ховає якусь правічну таємницю. Загадково стугонить. Куди йому бавитися з вітром! Він радіє шаленими радощами, що знайшовся хтось, кому можна повідати страшні картини минулого: криваві заграви, пилюку й кіптяву від машин, що мчали зовсім поруч.

Нецікаво вітру. Летить він до таємничих боліт. Ззовні помітити болото важко. І тільки придивившись, можна побачити пульсуючу магму.

Болото спить. Бачить сні тягучі, пристрасні. Над ним тріпоче осика, ніби побоюючись покійника, що з часів Пілата гойдається на її гіллі.

Місцевість нежива, схожа на намальовану картину. Небо кидає на потічок дивний зелено-синій колір.

Милується степовий вітер галявинами. Та хіба ж то степ?! Сірі кушки, зів'ялі бадилки. Небо похмуре й нахваляється щомиті розчавити вітер, притиснути його до цієї незбагненої землі.

Сумно йому. У рідній Таврії гомонів він з легким морським вітерцем, що гойдав білі мрії вітрильників.

А на Поліссі – лише Дух. Дух, що оберігає ввірені йому володіння. Дивиться жовто-чорними очима на ліси й галявини, потічки й болітця. Голосить на старому кладовищі.

Що вітру до кладовища!? Хіба знає він тих, що перетворилися на ці безіменні горбики й чиї душі дивляться на нього з Царства Небесного? То їхня земля, їхній Дух, їхні болітця, струмочок. Вони – єдине ціле з неповторною перлиною, загубленою в правічних лісах Зоною.

І так сумно Таврійському вітрові на Поліссі...

НАРОДЖЕННЯ ПРИСЛІВ'Я

Поїхав якось один чоловік на ярмарок. Довгенько ходив, придивлявся. От купив, що йому треба було, аж гульк – бондар бочки продає. Та й не просто собі дощечки стулені, обручем оперезані. А міцні, гладенькі, ще й розцяцьковані. Запитав про ціну – теж терпима.

«От, – думає, – куплю відразу дві. Жінка давно скаржилася, що стара бочка геть розсохлася. Нікуди капусту на зиму складати».

Недовго й торгувався. Купив дві бочки, схожі одна на одну, як дві краплі води. Почвалав старий до воза. Почав придбане складати.

Та от біда: що бочки вмонтировать – так інший скарб хоч викинь; що деякі закупки в сіно повкладає – то бочки хоч на собі неси. Почав чоловік думати, що його робити. Надумав таке: «Ану ж я харчі в одну з бочок повкладаю».

Зробив, як собі надумав, сіпнув за віжки – кінь і пішов чвалом.

Дорога не коротка, віз злегка похитувався, а господар, натомившись за день, задрімав...

Бочки ніби цього й чекали. Порожня бочка як штовхне повну!

– Чого штовхаєшся? Віз великий, місця всім вистачить, – сказала повна бочка.

– Еге, вистачить, коли ти тут умостилась, як цариця!

– Та хіба я винна?! Я ж харчі в собі везу. Нема мені коли роззиратися навколо та гомоніти з тобою.

Проїхали кілька хвилин мовчки. Знову порожня бочка штовхає сестру.

– Ну, чого тобі?

– Та ти, небого, мабуть, зовсім темна, як не хочеш зі мною розмовляти.

– Не дурніша за тебе, – сердито озвалася повна бочка, якій вже обридли штурхани та порожні теревені.

– А доведи, – не вгамовувалася порожня, – ось знаєш, скільки зір на небі? крапель у морі?

– Я знаю, – відповіла та, – що мені потрібно довести додому мед, горішки, смалець на радість господині та діткам.

– Горішки, мед, – порожня бочка так жадливо заторохкотіла, що аж старий кінь здивувався й повернув голову до воза.

– А ти чого дивишся? Не набридло цілий вік у ярмі ходити? Та торох-торох-торох... Аж господар прокинувся.

– Що воно за проява? Неначе цілий віз каміння з неба висипали, – здивовано оглядався чоловік.

Тут знову заторохкотіло. Порожня бочка не вгамовувалася. Хотів господар її з воза скинути – таж гроші заплатив – шкода.

Аж ось віз виїхав на горбочок біля млина й підскочив. Порожня бочка покотилася...

Спочатку пожалкував чоловік, а потім придивився: кінь іде рівно, повна бочка тихенько покректує. Спокійніше стало без того торохкотіння.

– Порожня бочка гучить, а повна мовчить, – промовив до себе чоловік. Лагідний літній вітерець підхопив ці слова й розніс по всьому світу. Так і народилося прислів'я.

РІЗНІ ЛЮДИ БУВАЮТЬ

Цвіла собі дівчинка. Вона була маленькою й жила з бабусею. Так вже колесо долі повернулося. І було в них усе добре. Вони любили одна одну й ніколи не розлучалися.

Та ось одного зимового ранку дівчинка прокинулася і не почула звичного шурхотіння бабусиних капців по підлозі, брязкання посуду на кухні. Якусь мить вона прислухалась, потім підняла з подушки голівку й повернула її в бік бабусиноного ліжка. Бабуся спала. «Дивно, – подумала мала, – в кімнаті вже видно, а бабуся не встає».

Вона вислизнула з-під ковдри й тихесенько, навшпиньках, підійшла до бабусиноного ліжка. А вона, її рідненька, завжди така весела й гомінка, важко підняла повіки й тихо промовила:

– Захворіла я, дитинко.

І очі її знову заплющилися. Дівчинка повернулася до свого ліжечка. Як зуміла, одягнулася, взяла свого стільчика, принесла до бабусиноного ліжка, вмостила на ньому й почала чекати. Вона не знала, чого чекати, проте, чекала.

За вікнами стугонів злий холодний вітер. Здавалося, хотів налякати маленьку дівчинку, яка вперше залишилась без бабусиної турботи. Вона не плакала. Вона, взагалі, ніколи не плакала. Навіть тоді, коли ще влітку збила об асфальт колінце. Було дуже боляче, та мала лише скривилася.

Ось і зараз дівчинка дивилася на бабусю, і їй так було боляче десь там, біля маленького сердечка, що часто-часто билосся. Та вона не заплакала, бо знала, що бабусі це не сподобалося б.

Раптом за дверима почувся тупіт. Дівчинка поволі, неначе знала, хто то має бути, підійшла до дверей, взялася маленькими рученятками за ключа, натиснула на нього, і він повернувся. Двері відчинилися, і поріг переступила тітонька-сусідка.

– Оце біжу на роботу, бачу – сніг не розметений, лопата з учора в заметі стирчить. Що у вас тут трапилося? – проторохкотіла скоромовкою й подивилася на дівчинку.

– Бабуся захворіла, – і маленькі вустонька затремтіли.

– Ну, то я побігла, бо на роботу запізнюся. Викличу лікаря, а ввечері заскочу.

З цими словами тітонька-сусідка зникла за дверима.

Дівчинка повернулася до свого стільчика, обхопила маленькими долоньками таку завжди теплу й ніжну бабусину руку. А вона гаряча-

гаряча. Дитина притуляла її до своїх щічок, щоб трішки охолодити. Та все марно.

А вітер, здається, ставав ще лютішим. Він підіймав сніг і густими хмарами жбурляв його у вікна. Стугонів по стінах гіллям дерев. Та все ж не міг злякати дитятко, яке оберігало найдорожчу в світі людину. Лікарка прийшла, коли за вікнами почало сутеніти, а в кімнаті по кутках причаїлися зловісні чорні тіні.

– Так, хто тут хворий? – вона підійшла до бабусі, торкнулася її руки, засунула під пахву термометр, увімкнула світло, сіла до столу й почала писати. Усе це вона робила так швидко, що дівчинка ледве встигала повертати за нею голівкою.

Закінчивши писати, вона так само швидко підбігла до ліжка, витягла термометр і, проказавши «ого!» знову сіла до столу. Швиденько написавши щось на невеличкому папірці, промовила:

– Ось рецепт. Видужуйте.

Хряснули двері, і знову стало тихо. Дівчинка підійшла до столу, роздивилася з усіх боків рецепт, написаний лікаркою, і надумала своє. Рішуче попрямувала до передпокою, засунула ніжки в чобітки, одягла шубку, натягла на голівку шапочку, і, затиснувши в маленькій ручці папірець, вийшла з дому. Вона пам'ятала, що з рецептом потрібно до аптеки йти.

А вітер ніби й чекав на неї. Він з усієї сили жбурнув їй у личко величезну жменю холодного колючого снігу, закрутився навкруг маленького тільця, думаючи злякати, не пустити.

Маленька постать повільно просувалася по снігу. Ось і хвіртка. По вулиці йти легше – тут машина сніг почистила. А до аптеки було недалеко: скількись метрів до перехрестя, потім ще трошки. Та те трошки здалося вічністю. Тільки тепер помітила, що не вдягла шарфика. І рукавичок. Сніг залітав за комір, боляче колов шийку. А вона бачила перед собою палаючі від жару бабусині щоки. Нарешті попереду з'явився круглий ліхтар над аптечним ґанком. Як могла, пришвидшила крочки. Ось пододала дві сходинки, взялася за ручку великих скляних дверей і потягла їх на себе. Хоч і поволі, проте відчинилися. Переступила поріг і відразу відчула тепло й запах трав і ліків.

Відвідувачів у аптеці не було. По той бік напівскляного прилавка сиділи дві тьоті в білих халатах. Дівчинка підійшла до віконечка, піднялася навшпиньки й поклала трохи зім'ятий рецепт. Одна тьотя підійшла до віконця й нахилилася, зазираючи в нього, щоб краще роздивитися, хто ж то до них завітав. Її глибокі чорні очі ще більше закруглилися від подиву, коли вона побачила маленьку.

– А чого це ти сама? Бабуся твоя де?

Та, поглянувши на рецепт, забідкалася:

– Ой, кришенятко. Як же ти дійшла саменька в таку негоду? Тітонька вправними рухами почала відчиняти маленькі скриньки в білих шафах,

щось звідси діставала й наповнювала всім тим паперового пакетика. Потім підійшла до своєї напарниці, щось їй сказала і зникла за вузькими дверцятами. За кілька хвилин з'явилася одягнена й підійшла до дівчинки. Підв'язала комірець її шубки своїм шарфом, надягла на маленькі рученята свої рукавички, і вони вийшли на вулицю.

Тьотя-аптекарка тримала дівчинку за плечі, затуляючи її од вітру, який ніяк не хотів ущухати.

Ось і хвіртка. Тьотя пішла вперед, прокладаючи в снігу дорогу ніжкам маленької супутниці. А вони дріботіли, поспішаючи до тієї рідненької, за якою дівчинка так засумувала за цей непростий день.

Швиденько роздягнувшись, тьотя пройшла до кімнати Розклала на столі все, що було в паперовому пакету. Зі всього вона вибрала те, чого дівчинка справді дуже боялася – шприц. Мала закрила долоньками личко й відкрила його тільки тоді, коли тьотя сказала:

– Все. А тепер веди мене на кухню.

На кухні тьотя почувалася так само впевнено, як і в аптеці. Через кілька хвилин на плиті вже щось булькало. З каструльки йшов такий смачний запах, що дівчинка відразу відчула страшенний голод. І, коли перед нею з'явилася тарілка зі смачною духмяною кашею, вона не чекала запрошення, а швиденько взялася за ложечку.

Покінчивши з кашею, дівчинка повернулася до кімнати. Бабуся напівсиділа, спираючись на підбиті подушки. А тьотя поставила на маленький стільчик велику чашку й сказала:

– Ось я Вам приготувала відвар із шипшини. Пийте більше. Я, коли закінчу зміну, прийду ще зробити укольчик.

Дівчинка сіла на свій стільчик біля бабусі. Їй було так радісно, що її рідненька більше не спала. І мала, змовчавшись за день, почала розповідати бабусі про все, що сьогодні сталося. І про те, що бабуся спала, і як приходила сусідка, і як лікарка залишила рецепт, і як вона, онучка, йшла в аптеку й не боялася лютого вітру, і як прийшла тьотя-аптекарка, і яка вона щаслива, що бабусі вже краще.

Бабуся слухала свою щебетушку, потім поклати вже трохи зволожену руку на маленьку голівку і якось загадково промовила:

– Різні люди бувають, дитинко...

СЕЛО Й МІСТО

Ви думаєте, що нічне місто спить, одягнувши на горду голову чорний вельон ночі? О, як ви помиляєтесь!

Спочатку, справді, може здатися, що воно стоїть у німій зажурі, схиливши біле чоло. Але раптом, як безсоромна вдовиця, вибухне реготом неонових вогнів і помаранчевих ліхтарів. Затуляючи від очей Венеру й Чумацький Шлях, буде шкіритися до вас вікнами

багатоповерхівок, в яких, незважаючи на досить пізній час, світяться вогники.

Місто буде тягнути до першого-ліпшого перехожого свої руки – автостради, в яких ритмічно пульсує потік автовок.

Вокзал – серце нічного міста. Багатоликий, він щосекунди націплює нову машкару. Грім, скрегіт, шипіння пари, жіночий виск, дитячий плач, регіт, брутальна лайка, сюрчання чергового – все зливається в єдиний прощальний мотив.

Люди снують по перону з таким виглядом, ніби вони народилися для життя в цьому незрозумілому й таємничому нічному місті. Їм то тут, то там змовницьки підморгують вогні барів і казино:

- Малий, сюди! Найбільший Джек-пот за сезон!!!
- Та ти що, з глузду з'їхав? Краще до мене: найдорожчі міцні напої.
- Чого бажаєте: «Кривава Мері», «Білий шквал»?

І пішла суперечка.

Та зазирнімо на робітничі висілки, де вже о десятій не сплять лише тяжко хворі та п'яниці; де примарними видаються всі споруди, окрім заводської труби, що верхівкою впирається в нічне небо, в якому кожен бажаючий може розгледіти й Венеру, й Чумацький Шлях.

Але це – вночі. Надходить ранок, потім – день. Нічне місто поволі заплющує повіки, даючи змогу похизуватися іншим при денному світлі.

І денне місто розкошує, красується, немов павич. Накладає на себе штучні рум'янці реклам, наліплює вії-дроти, фарбує нігті різнобарвним конфетті босоніжок на високих підборах, міні-спідниць, білявих перук.

Денне місто – це вже не вдовиця. О, ні. Це – баламутка, що звела з глузду багатьох.

Буденний вигляд має вокзал. З пістрявого джазового вбрання переодягнеться раптом у заяложений міщанський фартух, візьме на плечі плетену корзинку й запищить, залящить, розлякуючи перехожих:

– А кому морозива, пиріжків гарячих, кави, чаю, меблів зі складу, карточку для мобільного телефону, морозива, меблів, ножів?..

Шурхотять новенькі банкноти в кармані фартуха...

Вокзал...

А в робітничому передмісті гудуть заводи. Стоять велетенські, сповнені почуттям власної гідності. Таких не розчулиш. Заклопотані, випускаючи бурі пари, роблять свою нелегку справу. Купаються в небесній блакиті труби, майорять блакитно-жовті стяги.

Ворота промислових гігантів поглинають робітників. Але то вже не особистості, то суцільний чорний моноліт. Суне й суне він у роззявлену пащу велета. Здається, що не вміститься він там, і хвіст довжелезної черги застрягне в залізобетонній пащі легеня.

Та по секрету скажу, що серце тужить не за містом з його робітничою романтикою. Миліше мені село. Не сміється різнобарвною рекламою, не

потрібна йому модна косметика. Село – як черниця, що проживши буремне й довге світське життя, йде доживати його в монастир.

Вночі навряд чи ви побачите тут ілюмінацію. Хіба що проб'ється крізь п'янку темно-зелену гушавину садів отой один-єдиний тремтячий вогник – то черниця молиться. Інколи пошепоче до Бога та й засне. А іноді й до світанку буде пізнавати радощі та смутки десяти заповідей.

Вранці, коли сонце торкнеться верхівочок яблунь, черниця вмиється цілющою росою. І – нема її. А є гарна чорнява молодичка. Виграють на щоках здорові рум'янці-яблука, квітнуть уста калинові, біліють лілеї-руки...

А вбрання! Майорять у тернових косах стрічки-струмочки. Аж мерехтять в очах від спідниці, всипаної чорнобривцями. Палахотять вогнем маки-чобітки. Сама молодість і врода постане перед вами.

Та й це ще що! Принохайтесь до такого солодкого й лоскітливого запаху молока, запаху Зірки чи Маньки. Так би й піти з молодичкою в танок!..

А заськи! Не до танків. Цілий день, не розгинаючи спини, працюватиме селянка. І лише коли-не-коли пролунає її сміх то іржанням гнідого, то лелечим клекотом. Ото й усе.

Тільки ввечері, перед тим, як умитися вечірньою росою та вдягнути чернечу рясу, заведе вона пісень, що разом з тьохканням соловейка рознесуться ген-ген по Україні і, наздоганяючи швидкий експрес, непомітно проникнуть у серце подорожнього, вколють терновим вінцем спогадів, навіють солодку тугу.

НАДВЕЧІР'Я

Чи знає хтось, чим пахне повітря в надвечір'ї спекотних липневих днів? Пахне воно пилюкою, нагрітим асфальтом, цементом, що його помішує бетонозмішувач під наглядом робітників. А ще – грушами. Тими недостижими, що з ефектом бомби падають зі старого крилатого дерева; яблуками, які через місяць вберуть у себе енергію сонця і наллються медом; огірками.

Але найбільше – пилюкою. Чи знає хтось, що таке пилюка в надвечір'ї спекотних липневих днів? Це – суміш сухого жита, трави, частинок вітру й кіптяви з багаття.

Чи знає хтось, який вигляд має повітря в надвечір'ї спекотних липневих днів? О, воно багатолике! Повітря має вигляд чисто обметеної білявої хатки; бетонних сходів; паркану без хвіртки, на місці якої арка з квітів; сусідської «китайської вежі», на яку подерся пагін винограду, кольору листка, крізь який проходять сонячні промені.

Чи знає хтось, яке на дотик повітря в надвечір'ї спекотних липневих днів? Воно таке гладеньке, як морська мушля неба, що висить над усім

світом. Воно таке, як тепло, що його відчують босі ноги. Воно таке, як триколірна кицька, що вилежує боки під вечірніми загравами.

Надвечір'я спекотних липневих днів однакове для всіх. Але хтось його відчуває і пестить, а хтось брутально відштовхує ногою...

ЛАСТІВКА

І що то за дитина, отой Михайлик?! Ані секунди не посидить на місці. То з хлопчачками у футбол гасає, то йде до річки рибу ловити, то возиться з якимсь старим залізничним.

А що вже на уроці! Василю за косу смикне, відбере в Оксани мобільний, почубиться з Євгеном. Біда з ним та й годі!

Але є у хлопця й позитивні риси: за комп'ютером допізна не засиджується, матері з батьком удома допомагає, а на уроках літератури кращого учня, ніж він, годі й шукати. Марина Василівна, їхня вчителька, було не нахвалиться Михасем. І треба ж такому статися, щоб саме від неї двійку отримати!

А почалося все одного понеділка. Понеділок, як ви знаєте, не найлегший день. На це навіть дорослі нарікають. Що вже тут бідолашному Михайлу вдіяти! Так от. Сидять вони з Євгеном за третьою партою й уважно Марину Василівну слухають. Власне слухає лише Мишко, Євген ж так мобільним захопився, що незчувся, як вчителька підійшла. Мишко товариша штурх під лікоть: мовляв, атас. Та так невдало штурхонував, що вибив мобільник. Товариш як зарепетує!..

«Ну, що ж, – каже Марина Василівна, – від тебе, Михайле, я такого не чекала. Пересядь від Петренка до Оксани».

Більшого сорому годі й чекати. Щоб хлопцеві на першій парті сидіти та ще й в компанії нікчемного дівчиська.

«Порося ти, Жека, а не товариш», – прошипів Мишко й поплентався змінювати місце дислокації.

Одне добре: сидить Оксана біля вікна. А за ним стільки цікавого! Рудий кіт поважно прогулюється шкільним подвір'ям, користуючись тим, що ніякий бешкетник не вхопить його за хвоста; старі тополі стоять, небо підпирають; ластівки тривожно попискують, то прилітаючи, то відлітаючи від вікон, над якими вони знайшли собі притулок.

«Чого вони так непокояться, – думає хлопець, – мабуть, на негоду».

Раптом він помічає, що у стіні в місці стяжки (хлопець на таких речах знається) застрягла лапкою ластівка. Б'ється бідолашна голівкою об стінку, а подруги втішають її, як можуть. Михайликові навіть здалося, що ластівка потерпілій їжу в дзьобах приносили.

Хотів він про це своїй сусідці сказати, аж тут вчителька до дошки викликає. Запитує про Яву з Павлушею (саме «Тореадорів з Васюківки» вчили). Михайлик стоїть ні в сих, ні в тих, а учні вже від сміху пирхати починають. І найбільше капосний Женько старається. Отут і отримав він двійку. Так біля дошки його дзвоник і застав.

Та козакові не до дзвоника і, навіть, не до двійки. Ластівку рятувати потрібно! Тим паче, що її вже інші учні помітили. Хотів був Мишко на підвіконня стати й визволити полонянку – так воно похиле. До того ж, боїться ластівці болю завдати.

Кинувся Михась до дядька Степана, що в школі слюсарем працює. Розповів про пригоду з ластівкою.

«Ти що, малий, чим я твоїй птасі допоможу? Он у сьомому класі трубу прорвало, ремонтувати буду. А ти – «ластівка», – перекинув по-доброму.

Ніхто не відав, як би воно склалося далі, коли б саме того дня не розташувався на шкільному подвір'ї автокран. З самого ранку оточили його тісним колом школярі: сперечалися, розглядали, старші пропонували водієві свої послуги...

...Водій автокрана саме лагодився влаштувати невеличкий «перекур», коли до нього підбіг украй схвильований хлопчина.

– Дядечку, допоможіть!

– Чого тобі, – аж підскаочив з несподіванки водій.

– Лихо трапилося.

– Розбився хто, чи що? – не на жарт розхвилювався водій.

– Там у стіні між цеглинами ластівка застигла. Якщо їй не допомогти, то вона загине.

– Ластівка, кажеш, – примруживши очі, дядько роздивлявся будівлю школи, намагаючись відшукати місце трагедії.

– Допоможете? – з надією глянув хлопчик на незнайомого дядька.

– От що, – сказав водій, – до пташини я дістануся. Це не проблема. А от як витягти її? Руки в мене великі, зашкарублі – боюсь, не впораюся.

Аж тут Оксанка нагодилася. І як вона про розмову довідалася? Чудні ці дівчата й годі. Руки в дівчини тендітні, ніжні. Така зможе зарадити лиху. Водій підігнав кран до вікон школи, а Оксанка ступила на перший щабель драбини. Вітер вдарив у обличчя, розкидав по плечах біляві коси.

«Лише б утрималася, не злякалася», – одночасно подумали водій і Михайлик.

Ось дівчина вже дісталася полоненої ластівки. Та, відчувши наближення людини, тріпнулася раз, удруге. Оксанка обережно взяла до рук понівечене тільце. Серденько пташини билосся часто-часто. Здавалося, ось-ось вистрибне з грудей. Дівчинка, визволивши лапку ластівки, притисла її до себе. Оксанка, звісно, не плакса, але щось засвербіло в очах, коли ступила ногою на закурену пилюкою стежину.

Ластівці пропонували крихти печива, хліба і, навіть, шоколаду. Але вона лише обводила всіх каламутним напівзаплющеним оком, її вирішили віддати Галинці, у якої мама була працівницею ветлікарні. Напевне, вона зможе допомогти ластівці... Цілий тиждень не було новин від Галинки. Усі учні 6-го Б переймалися долею ластівки. Знали про це й

учителі. І коли ластівка нарешті з'явилася на шкільному подвір'ї та впевнено зринула з Галинчиної руки в синю блакить неба, то був найщасливіший день у Михайликовому житті.

З того часу, коли діти бачать, як під волошковим склепінням неба серед залитих помаранчевим сяйвом сонця хмар летять ластівки, їм здається, що серед них обов'язково виявиться їхня знайома.

...А Михайлик зовсім не жалкує за ту історію з двійкою. Тим паче, що він давно її виправив на дванадцятку.

ПОЛЮВАННЯ

Гарне наше містечко – зелене, охайне. Особливо його центр. Оце недавно площу вимостили кольоровими плитками, як у Києві. А цього літа на газончику, що до площі прилягає, з'явилися лавочки, чепурненько вималювані. Краса!

То було вийдуть дядечки з «генделика» (а їх тут – до бісової матері. На стометрівці від площі до базару аж – раз, два, три... – їй-богу, до десятка набереться!). Так ото вийдуть дядечки з «генделика» і постають на зеленій травичці попід огорожею, по кілька біля кожного стовпчика. Пляшечки – на травичку, а газетку з окрайчиком та огірочком – на стовпчик. Довго розмови не точилися, бо ж у ногах правди немає.

А тепер – не відпочинок, а мрія! Можна посидіти, на лавці газету з таранькою розстелити. Ну, і поспілкуватися, новинами поділитися.

Ось іду я одного разу, бачу – на лавочці мій сусіда, дід Карпо, сидить. Сперся обома руками на свого «поводиря» – вистругану з осикової гілки палицю – і так пильно собі під ноги вдивляється.

– Здоровенькі були, діду! Чекаєте когось?

– Здорова й ти будь, онучко! Та ні. Грицько на тому тижні приїжджав. А я тут на полюванні.

– Ай, діду, – здивувалася, – яке ж на центральній площі полювання? Хіба звір який забіг? Та й рушниця у Вас щось не видно.

– Е-е-е, онучко! Так то не те полювання. Ти телевізора дивишся?

– Дивлюсь іноді, коли уроків мало.

– А рекламу?

– Чесно зізнаюсь, діду, не люблю я ту рекламу.

– Ось бачиш, тому й не знаєш нічого. А я, грішним ділом, полюбляю. Особливо та мені подобається, де корова на вертоліт перетворюється. Чудно – молока накачала – і в політ.

– Так до чого ж ця реклама, діду? Вона ніби й не про полювання.

– А до того, що пиво «Чернігівське» стали закривати кришечками з різними малюночками. То, кажуть, призи такі. От коли мій Грицько приїжджав, бабка Палажка купила дві пляшки «Чернігівського». Тут я і згадав, як у рекламі казали: «Відкрий пляшку, зазирни під кришечку». Пляшку відкрив син, а я зазирнув під кришечку. А там – машинка

намальована. Ну, думаю, Петьку малому цяцька буде. Дуже він любить тракторці та машинки. Взяв окуляри, щоб краще роздивитися. Аж бачу – там ще й телефончик маленький намальований. І номер написаний. Щоб телефонувати, значить. Я кришечку в кишеню й до Гальки-сусідки. У неї телефон є. Я й до Грицька від неї дзвоню.

– А що, діду, дзвонити прийшли? Так Грицько тільки-но поїхав, – здивувалася Галька.

– Та зажди, – кажу, – Галю, намери мені оцей номерочок.

– Ну, діду, хочете крутим стати, – регоче сусідка.

Номер таки набрала і слухавку мені під вухо. А там такий писклявий голосок: «Слухаю Вас». Я й кажу, що син випив пиво, а я зазирнув під кришечку, а там машинка намальована, а я хочу її Петькові подарувати. За спиною Галька регоче, а в слухавці писклявий голос: «А кришечка з логотипом у Вас є?». Хотів було я запитати, хто ж то такий той тип і де його шукати? А там щось клацнуло і тільки чується: ту-ту-ту ...

– Ну що, діду, виграли? – не вгамовується Галька

– Та якогось типа на кришечках треба шукати. А який він той тип?

– Хтозна...

От і ходжу сюди на полювання за кришечками. Вже майже повний полив'яний горщик назбирав. Все одно без діла стоїть. Колись Палажка борщ до печі в ньому ставила. А тепер піч затоплюємо тільки перед Великоднем.

– Діду, а що ж Ви будете робити з отими кришечками?..

– Еге, онучко, я вже придумав, де їх можна використати. Ти ж бачила, в нас у городі щоліта багато соняшників. Кляті горобці опудала вже не бояться. Цього літа я голову опудалу з панчохи, набитої сіном, зробив. То вони, бодай їм всячина, горобенят там вивели. І вже гуртом геть чисто всі соняшники повилузували. Ось я й подумав: попробую дірочки в тих кришечках, понанізую на мотузочку і почеплю між соняшниками. Вони на вітрі будуть колихатися, дзвеніти, і горобці, може, полякаються. Дивись, і дід у виграші буде. Оце наповню горщик по вінця і нехай ще хтось пополює. Може, іще в когось соняшники на городі ростимуть, бо того «типа» як не було, так і не буде.

ДРУГИЙ КУРС

Скіф ОЛЬВІЙСЬКИЙ
(Дмитро Семчичшин), УМЛІ

Гайявата
*Довелось мені в Європу
Заглянути на годинку.*

*Допоміг попутний вітер,
Я забув про все на світі
І дивився на країни,
Про які читав лиш книги.
Як живуть там поживають?*

От англійці – дивні люди.
Бліда білість і вівсянка,
Кислі міни на обличчях.
Неусміхнена країна,
Бо туманний Альбіон цей.
Жвавість зору, звучність мови
Чопорність їх придушила.

А французи – експансивні.
Люблять вина дорогії,
У Парижі феєрверки,
Ейфель спорудив там вежу.
І у водах Сени й Рони
Відображення барвисті
Зірок-зблисків небосхилу.

А в іспанців – енергійність.
Очі їх жагуче-чорні,
Серце – сповнене любові,
Для коханих воно б'ється.
Матадори із биками
З Барселони всіх шокують
На червоному тлі ганчір'я.

Італійці – елегантні,
Ромула нащадки й Рема.
З пармезаном і спагетті
Й чотирма зірками разом
Під триколірним йдуть стягом.
Паваротті ще й Армані
В такт хитають головами.

Німці – надто педантичні,
Вони Гаусса дали нам.
Знамениті пивовари
Собі в шнапсі не відмовлять,
Всіх туристів у країні
Heiße Würstchen пригощають,

Як старий рік закінчився.

Шведи – вікінги сучасні,
Красені блакитноокі.
Між озерами й лісами
І пухнастим білим снігом
Роз'їжджають на оленях,
Задоволено вдихають
Фітонциди хвої-глици.

Українці – браття щирі,
Хліб і сіль у хаті – гостям.
Буде шинка і горілка,
Справим чоботи й підбори.
Як-то весело співати,
Танцювати на весіллі,
Щоб бриніла наша радість
У Європі та у світі!

Рукавички

В крамничці гарні рукавички,
М'які і гарні продавали,
Курт, маючи чудову звичку,
Купив їх для своєї фрау.

Любив підлеститись дарунком,
Бо знав ціну родині й дому,
Бажав розжитись поцілунком
Або ще чимось – невідомо.

Ретельно білими нитками
Вони прошиті, й кнопка є,
Своїми білими руками
Візьме жона, приміряє...

Настала ніч, і їх поклали
У шафу – куртка там висіла,
Старій шкірянці сумно стало,
Погомоніти захотіла.

Давно із бичачої шкіри
У Гамбурзі мене зшивали.
А вас? Із жовтих стали сірі,
І рукавички заридали.

У тих сльозах було усе –
Закови, номери і бранці,
Колючий дріт вночі й уранці,
Худі тіла в предсмертнім танці,
Уся Європа хрест несе!

Останній крик ества живого,
Який продовживсь у віках,
Відсутність сили, духу, змоги.
Огидний смокче душу страх.

Рукавички, свідчіть же вину,
Вони ж геєну вогняну
Тримають ще на цьому світі
В розкішнім і тривалім цвіті...

Нехай тому, хто одягне,
Пекти не припиняють руки,
Такі жорстокі будуть муки,
Бо кров – за кров. Так не мине!

Вчорашній стане вільним раб
І поскидає ланцюги,
Відітне кату пару лап,
Злом захлинуться вороги.

І рукавичок раб торкнеться,
Ураз плачем гірким зайдеться
У зболену, солону мить,
І рукавичка затремтить!

Тремтить, як бідна та людина,
З якої сонячної днини
З живої шкіри ще знімають
І рукавички виробляють!

Таке привиділось мені,
Але воно було не сном,
Як рукавички в літні дні
В музеї на стіні під склом.

* * *

І сурми там не плакали –

То рідні голосили,
І тарілки не дзвюкали –
Дзвенів у грудях гнів стосилий.

Не бив сутужно барабан,
Думок лиш чорний караван
Врізався у пусту пустелю
У цьому світі без добра...

Яке ж тоді світило сонце –
Відкрити б кожному віконце
Душі своєї і летіти!
Таж так багато зникло цвіту...

Залізо стигло на бетоні
І рвалося усе навкруг,
І світ зробився однотонним,
І чорних чулись звуки фуг.

Які думки у вас роїлись,
Коли цей проклятий літак
На землю падав і ломився
Десятки люду? Тихо так...

Ішли неначе на посадку,
І несподівано для нас
Залишили довічну згадку
Скорботи. І до неба глас.

Десятки трун упокоїлись,
Над ними – трави і блакить.
А ви живими залишились,
Заборонивши іншим жити.

Головами хитали, казали:
Могли би жити
Сто,
Дев'яносто,
Вісімдесят літ,
А ті вісімдесят на землі лежали.
Так тихо. Спокійно. Так юно...

* * *

Не дай, Боже, нам ще раз Сквилова,

Я не бачив атаки шаленої сталі у липні.
Я побачив її лише декілька років по тому.
Та чи здатен якийсь монітор невсипний
Засудити зло, навчити протистояти злову?

Розривається серце у мене з жалю,
Як бачу оті піруети. Останні...
Я уста свої мовчки й напружно стулю,
Буду мислити: за що таке покарання?

Молю Тебе, Господи, не дай нам Скнилова більше!
Не дай ні нам, ні іншим повіки віків!
Краще, щоб я не писав цього вірша,
І щоб не було сирітських ридань і удів...

листопад 2007

* * *

58

Всевишній розіслав живі блавати,
А в мегаполісах-лісах –
Сучасна рать.
Там люди стомлені
Стрічають ранок,
Не підіймають голови
На перший сніг.
У кайданах, у зашморгах,
В решіточках фіранок,
Як вибранці* без ніг.
Зеленоокі сили – власті світла
Доби тісної і задушливих часів.
Лице землі стуманилось
І щонайменше – зблідло.
Кажуть, отець без слів...

** вибранці – піші воїни*

* * *

Все як тоді:
Ріка вина, венозна течія
І шепіт – «Я люблю,
ненавиджу і хочу».
Ти кам'янієш –
Це твоя вина,
А не провина чорнокрилих зодчих.
В шабельтасах не збруя –
Голі руки.
Немає серця –
Звуглені сліди.
Щасливі в березні
Коти і суки –
Все, як завжди...

* * *

Разом з Усесвітом згоріла свічка...
Нігде такого не було.
Лишилося відкритим вічко,
Та й те сплигло
У суть –
Офірою віки.
Разом з Усесвітом згоріла свічка.
Чи навпаки.

У Бога

Убого ми живемо у пустелі.
Чи розкошуємо в кам'яних хащах.
Земля, як великий шматочок готелю.
Над нею праматір – огненна паща.
І кожен по–своєму фалю* стрічає:
Кохання – в овації, сльози – у сміх.
І так потихеньку по краю й до краю,
Неначе й грішити – не гріх.
Убогі – до Бога. Ще трохи.
Печальна невістка – дорога люба.
Та хто себе не стрічав убогим?
Стрічайте,
Убо**.

* фалю – хвиля;

** убо – тут: отже.

* * *

Стомлений крик –
Увертюра безмежних емоцій.
Глино сира,
Без мене щастя мого не ліпи!
Жінка з мечем і лавандою –
Хто це?
Віру мою осліпи
Тим мечем сонцеликим.
Вже добігає до фінішу
Точний зеґар*.
Позастигали джерела –
Сталевії ріки.
На небі поспішно сиріє
Збіговисько хмар.
Стомлена тиша –
Як було і раніше.
Щастя стоїть гордовито
На тонкім стеблі.
Свято моє
Од білого світу біліше.
Милий милосник**
На небі і на землі.

* зеґар – тут: час;

** милосник – коханий.

* * *

Устигнути б зламати стрілку.
Обабіч тебе Рай і Пекло,
А невгамовний маятник –
Не помічник.
Жовтявий лик.
Ти душам захаращеним пробач.
Там, на останній висоті
Крутій.
Устигнути б скривити цифри.
Обабіч тебе Рай і Пекло,
Задушені у розумі не вперше.
Не легше.
Серця неприбрані пробач.
Там, на збілілій сходинці
Ми поодинці.
Ми як діти.
Тож Хроноса не встигнемо
Ні вбити, ані підкупити...
06.07.08.

* * *

Куди тікати?
Друже, нікуди плисти.
Ковчег готовий.
У Раю шербет пашіє.
Безсмертна сила з горла вислизне
І плюхнеться у Вічність, як в стихію.
Тремтять тополі і нездужає свідомість,
А беззаконня в атомах снує.
Ковчег готовий і готова совість.
Все є.
Ізкострубати́лась земля,
Так посіріла.
Із чорнотою флірт – повільний ризик.
Тепер смиренність – слабкість, а не сила,
А той ковчег у сміттєіснуванні –
Вісник.

* * *

Я справжня жінка,
Котра відчуває.
Хоча у ноосфері я не маю дачі.
Залоскочу лиш поглядом

Від краю обрію до краю.
Я – справжній кавалер,
Я – мачо.
Спіралі вертяться
На вертелі світобудови.
Якісь картинні самотні фази.
Немов сама від себе,
Відмовлюсь від розмови –
Сьогодні не полізуть в воду водолази...
Ніч мужня і галантна, наче чоловік.
Яксь відверта кінопанорама:
На обрії дволикий лик.
Німих говорить, глухий чує крик!..
Невже це двадцять другий вік?
16–18.07.08.

* * *

Між Харибдою і Сциллою,
Між горем і коханням.
Небезпека з усіх боків –
Приймай її визнання.
Пірнають у повітря твої руки
На грані пам'яті й приємної уяви.
Аврора прийме хворих на розлуку,
З'єдна вустами.
Цілюючи світанок, вмийся сонцем.
Між небом і душею.
Небезпека з усіх боків –
Як почуття до апогею.

* * *

Обійми. Пригорни. Наповни.
Всі думки лиш тобою горять.
Місяць, рік, століття уповні.
Хочу КОСМОС для тебе впіймать.
Я таке незгоблене диво –
Напівщастя і напівбіль.
Рине спогад мені щемливий
Сірим птахом курливих зусиль.
Сповідася-віщує ривко.
Сон тримає за стегна мене.
Кидай дівку на грішну долівку,
Бо ця мить вже не промине!

* * *

Чезне вчорашнє, неначе ґратаж,
З ним рятувальники і кати.
У часопросторах вернісаж.
Б'ються світи.
Місто* години – іскрадна мить.
Серце – моя бистрина.
П'яти вологі, бетонка кипить
І воскресає...
Істина.

* місто – тут: замість.

Наталя КУШИК

Вечір

Голівки схилюють півони –
У квітничку духмяний вечір.
На хвиллі листя сонце тоне
І думи хлинуть старечі.
Життя втікає вечорово,
В півонах крапельки безчасся,
Уранні сонце встане знову –
Та чи прийде одвічне щастя?

Лісовий сонет

На заклик світла блискне лист,
Рясніють в травах літні роси –
Струнчавий раночок у вись
Зеленим птахом ліс підносить.

Занишкується сизий час
Під коренищем чорних грабів,
Тяжненький джміль нагідний раз
Бадьоро цвітку дивну вабить.

У кронах схованки свої
Дівочих мрій звіряток різних,
Утомленій старій сові
Сей ліс в дарунок, ніби пісня.

Ся мирність лісу неспроста –
Стоїть гармонія свята.

Лун

Залунала весна птахослів`ям, весіллям зеленим.
Красеніє ж тюльпанів у хвилястім волоссі її!
І хмарівки вгорі бадьоріють вже зовсім непевні –
Не панькаті, не сизі, як бувало в лютавій зимі
Залунала весна... І метельчики бавляться в росах,
У кульбабочці стугне жаліюче серце бджоли.
Світанкового барву не брагне барвінчику босому
Навіть дощик блаженський поросить із небця коли.

* * *

Не падай духом, друже милий:
То рань сих літ серденько ранить.
І темна ніч на темних крилах
Зажури тінь тобі зоставить.
Ти схочеш «пробі» голосити,
Від стоми, вдарів, від урази
Палітру всю на світі злито
У келих захвату й образи.
Нехай мовчання душу гнітить
Тоді, коли нелюдська тиша.
Ти спам`ятайся – щастя світить!
Його прорік нам Усевишній.

Іринці

Чорнява ніч і місячний ліхтар,
І море мирне, мов свічадо Бога.
Твій тихий чар, п`янкий терпкий нектар
І ця прекрасна місячна дорога.
Ти просто неповторна. Є таке:
Нас кидає життя у пастки, пустки...
Твоє обличчя сонячне й палке
Не створене для розпачу й розпусти.
Ти будеш вища, будеш краща від усіх,
Минуть жалі, злетять розчарування,
Купатимешся в морі втіх,
Розквітне дивоцвітиком кохання.
Ти сильна будь і не зважай на час,
Котрий, мов кінь копитом б`є травини.
Ця доля розведе, напевно, нас,
Та ти не відчувай у тім провини.

АБСУРДНЕ ІСНУВАННЯ

Яринка поралась на кухні. У вічно задрипаному казанку булькотіло сумнівне вариво, яке радше нагадувало густий весняний суп із молоденькою зеленавою кропивою та дрібно січеними яйцями. На підвіконні, кухонних меблях, дарункових сувенірах (своєрідних жертвоприношеннях, коли завсякчас відсутні дизайнерська уява та гроші в кишенях), найближчому посуді, буркотливих старих електроприладах, кімнатних і не зовсім рослинах, зачухраній фотокартині зі стрімголов летючим гірськими ландшафтами велосипедистом, незрозумілого кольору і форми абстрактній недбало причепленій люстрі, цуценячих іграшках, а також стелі, стінах і загалом усій хатній дурні залягали такі масивні нашарування квартирного порошу, що із респектабельними результатами можна було проводити найвужчі бактеріальні дослідження у галузях експериментальної мікробіології.

Яринка мала чудовний настрій, незважаючи на кардинальну зливу за вікном. Її бадьора голлівудська посмішка мистецько вимальовувалась на тлі яскравого, буцімто зі щойно розпуклими квітками, платтячка. Допоки готувалось їдло, Яринка вдивлялася у люстерко, вправно оперуючи пінцетом, – розріджувала чорні згаджені брови. В цей час на подружньому спалищі залягало тіло скрученого розсіяним склерозом, напівпаралізованого Оксентія Кіндратовича Цап'юка. Спалище ілюзорно стояло також напівпаралізоване, адже нездужий Цап'юк добряче підкосив його злишньою, через хворобу набраною вагою. Тепер воно невідкладно потребувало аварійного ремонту й кожна прийдешня нічка мала шанс вкоротити йому стоячого віку до останнього.

У минулому Оксентій Кіндратович був генеральним директором Микулинецького похоронного бюро, що розташувалося неподалік однойменного цвинтаря у бідовому місті Т. Він був патріотом своєї справи і завжди всіма органами віддавався їй. Саме праця і довела Цап'юка до Яринки, коли та замовляла вишукану елітну труну для колишнього коханого чоловіка. Провальна вікова різниця, оскільки Оксентій Кіндратович на рівно тридцять років пережив майбутню дружину, молодят не втривожила. Відразу після хороше сплянованого і справленого весілля подружжя Цап'юків перебралося у скромний особнячок на околиці та мешкало тут понині.

Отож Оксентій Кіндратович залягав трупом на похиленому спалищі в очікуванні сніданку. Раптом його нюхові рецептори почали вловлювати якийсь сморід, що загрозливо ширився простором засміченої до сингулярності квартири. Цап'юк намагався не встригати до жіничиних справ, щоб не здійнялась сімейна словеснострільна буча. Та, коли від затхлої, підпертої шваброю ванної кімнати полинуло страшенне мучинецьке виття двійко днів не годованого й не вигулюваного цуцика, він врешті зірвався, ніби луснутий школяриком попід учительською пакет:

– Ярино, помисли! Скільки нормальному чоловікові дано природою нервів, щоб витерпіти таку коматозну виразку як ти? Чому наш дім перетворився на злежок бруду, непотребу та лайна? Скільки я ще мушу давитися випарами твоїх невдалих хімічно-кулінарних реакцій? Чому моя люба псина мусить відсидіти зрештою своїх днів у купільному карцері? Скільки вже коштів із моїх ресурсів ти вискубла від початку періоду мого нездужання? Чому різні недоумки постійно навідуються й витягують тебе на клубні розваги, коли ти постійно впевнена, що я мертвно сплю?

Яринка відклала гарненьке люстерко, вдосталь нагледівшись милесенькою мармизою, вимкнула запаскуджену розбовканим неїстівним їдлом плитку і дискурсивно відповіла:

– Замовкни, слабкий бовдуре! Я марную найліпші літа, вигрібаючи твої екскременти. Навіть не думай збільш відкривати до мене свою дрімучу похнюплена морду!

Цап`юк змовчав. Лишень згодом його зболений пропасницький стогін змішався із собачим виттям в унісон. Яринка ж, удаючи, що не чує того крику душ, нашвидкуруч підфарбувала темно-вишневою помадою губи, спохватила лярвацьку валізку та розчепірку, взула тупенькі модельні черевички і спересердя гучно гримнула дверима. «Тепер вона спробує не повернутися, але обов`язково припреться, коли не буде за що прикупити наступну брязкітку, ганчірку або шанувальника» – відразу впалилося до розуму Оксентію Кіндратовичу. Так, глибоко морально та фізично страждаючи, Цап`юк здійснив невдалу спробу доповзти до кухні. На цю неблизьку путь сили виявилось обмаль, тому нещасний зупинився побіля ванної. Зачуханий, немов побита міллю песцева шапка, цуцик віддано привітав рятівника розчуленими облизнями в чоло та покручені роги, що зростали в Цап`юка завдяки численним зрадам юної Яринки.

– Я не вартий твоїх любощів, мій жалісний хвостатий друже, – відверто мовив Оксентій Кіндратович до псини. – Бачиш, як нищо та абсурдно існує твій запроторений у масштабну безвихідь господар. Друг звичайно що розумів Цап`юкову життєву кризу, проте його змушено кликали інстинкти продовження покоління і він мірився стрілою вишмигнути слідами Яринки. Тож Оксентій Кіндратович, ні крихтини не ображаючись, задовольнив цуцикові потребу й відразу взявся робити бовтанку з одеколону та водопровідної, умовно знезараженої води, скориставшись склянкою для зберігання зубочисток замість шейкера. Стандартне похмільне місиво найнижчих кіл населення надало мізкам Цап`юка необхідного алкогольного пригнічення. Згодом він пластунським способом дібрався кухні в пошуках хоча б зубожішнього харчу. Ретельні порпання в запустілих та виплетених павуками шухлядах завершилися невдачею: єдина скоцюрблена та підгниліла морква дісталася Оксентію Кіндратовичу аби задобрити спазмований зголоднілий шлунок.

Раптом теленькнув привхідний дзвоник. «Дивина, – зміркувалося Цап'юкові, невже це дружину принесли невпинні еринії? Але навіщо їй сигнально афішувати своє повернення?»

– Відчиняйте! – спонукально гримнули за дверима. – Служба захисту тварин.

– Нічогесенько! – звеселів Оксентій Кіндратович. – Відколи ж у цій закраїні функціонують подібні європейські організації?

– Відтоді, як чиниться масове насильство над подібними до Вас, пане Цап'юк, істотами.

– Гм-гм, – умент спохмурнішав Цап'юк. – В такому разі, коли ваша служба сміла зачислити мене до сусідської людству категорії, яка ж мета сього милосердного візиту?

– В нас звільнилося місечко у вольєрі, саме тому пропонуємо вам гідне життя і схвалений МОЗ традиційний раціон харчування. Плюс перевезення на територію заповідника у комфортабельній просторій клітці.

Спантеличений до чортиків Оксентій Кіндратович ніяк не міг збагнути тієї лиховісної. Запаскуджені покутки його жалюгідного пристановиська, абстрактна люстра, летючий велосипедист, кімнатні й не зовсім рослини, дарункові сувеніри (своєрідні жертвоприношення, коли завсякчас відсутня дизайнерська уява та гроші в кишенях), люстерко Яринки і решта мотлоху ще дужче актуалізували Цап'юковий безталан. Він припинив будь-які вагання і виголосив собі вирок:

– Шановні, даю згоду. Тільки дозвольте попрощатися з цуциком...

ІСКАРІОТОВА ПРОВИНА

Дід Буря жив собі затишно і завше у злагоді з односельцями. Не бувало в його балачках ні нотини деспотичного впливу, тотального домагання, задиракуватості, марних обіцянок чи осуду бідових діянь інших. Ніколи не виділи, щоб дід спересердя нагримав на сімейство чи підняв ґвалт у дворі. Навіть у далекій юні не витинав гопки він під музики, не посмалював люльки, солодкаво не світився серед дівуль, не соловів за сулією (тернівки, перцівки, шмурдини, шнапсу... тощо), не шахраював, не знеславився і нікого не бив. Але справді мудрий народ каже: «Нема того дерева, щоб на ньому птиця не сиділа – нема того чоловіка, щоб хоч трохи не збрехав».

По смерті матінки мітилась за дідовою душею дрібненька прогрішина розміром з горішину. Незначна. Проте Буря через неї вельми картався і частенько кликав себе Іскаріотом, невідь людям за що. Лет років чинив над старим зміни метаморфозної прямоти. Жодна квасна патетика не йшла дідові до веселого. Зрештою Буря опустився до абсолютного ісихазму.

Вечорами, доки бабусина Катря додоювала у хліві корову, внучко Петрусько слухав на груші якусь новомодню металюню із МРЗ-програвача, колишній голова колгоспу випасав свинюку в сусідовій пшениці, справедливі та багатобіцяючі депутати доділювали накрадені дипломати в прямому етері телескриньки, наш скромний усміхнений дід тихесенько майстрував собі домовину в закапельнику попід стріхою. Ніхто не відав про ту відчайдуху працю. Лишень один чорний паршивий кіт мружив пекельні свої очі за стіною павутиння на куфрику.

Деревину Буря обирав доцільно і неспроста зупинився на осиці. Слава першого теслі на селі гарантувала майстерність та справний підхід. Так, дідовий труд ішов на користь. І щонайменше три дні тієї клопіткої завбачливої праці відбилися на іскаріотових сновиддях уповню. Мало не всі тогосвітні персонажі почали являтися йому вночі, серед них: і верховне демонічне божество ваал, і «аккаронський» веельзевул, і принц підземних тортур таммуз, і викрадач дитячих душ мілхом, і нащадки сукубської Ліліт й Адама – ехидні шеедими, і спокусник людства багатством беельфегор, і підлабузники сеїрими зі своїм паном азазеллом, і навіть єдиний раз принагідно завітав демон блуду асмодей, прямуючи сим шляхом до дідового сусіди Миколи. Ці гідні гості завчасно прагнули пізнати колишню іскаріотову провину, але Буря вміло викручувався зі словами: «на теє воля Божа!» і монотонно хріп собі далі, вільно мудруючи про віртуозне орнаментальне оформлення власної «темної хати».

Дні пролітали сірим жмутком. Настав час і таємниче залазище відкритися бабі Катрі. Тільки-но та нагребла корові достатню копичку сіна, як добре примітною стала чорна покрішка трунівці з розкішним, вифуганим задля блиску, осиковим хрестом. Вполохана до смерті від посмертних атрибутів баба кинулась навіткача й у шаленому стресі, прихопивши дорогою вила, ледь не заколола ними онука Петруся на груші, коли скочувалася драбиною додолу. Так і закінчилось її буття на землі. Ховали бабу зі всіма почестями в наперед заготовлених дідом витворах.

Відтепер список іскаріотових прогрішин хоча б цілковито довершився. Бурю почала пригнічувати кожна зустріч із сонячним диском та визрівало невимовне бажання провалитися у найближчі адські гнилі катакомби. Подібне мусило статися невідворотно, адже насамкінець село заплітнувалося у фантастичних інтерпретаціях і не лишило дідові жодної надії на світлий фінал. Мабуть, у той мент Бог на небі таки був і заради визволення дідової душі з нелюдських великомученицьких тенет послав у наглу поміч місцевого захланного дячка Хведорія. Той примчавсь одразу ж, але напідпитку, й заходився проганяти бісів із дідової оселі.

«М`ня Отьца Сина! М`ня Отьца Сина! М`ня Отьца Сина!», – мнямлив дяк і продимлював хату кадилом. А діда тієї хвилі брали сумніви та спротиви: «що ця дивакувата особа собі втовкмачила, насмілившись

провести тут таке старосвітське обрядодійництво!» Раптом Бурю підкосила страшenna хтивість у ногах: ще зроду йому так не хтілося припасти до рідної, суцільно поточеної шашелями підлоги. Він глухо гупнувся на долівку й затіпався в пропасницьких конвульсіях. Навіть Хведорій до чистого розуму протверезів, угледівши таке. «Барбова-а-ал, – вишкварював дід, хапаючись за серце. – Барбова-а-ал». Дяк утямив те строкате мовлення хутко: «Бабу взяв ваал! Тоді понятно рабе Божий – она біла не крістіяньского плем'я. Не бері грех на дух. Біда-то минет! Вот».

Опісля Хведорієвого візиту Буря ледь-ледь живів. Покої власної хати тхнули паламарським принаддям та димом. Занепадницько настроєного діда так ніхто й не переконав, що жити варто, що це дарований ангельськими силами путь, що замовляти попередню смерть один із найтяжчих гріхів, за які дають мученицьке одвічне зависання в пеклі.

Буря помирав тяжко. Зрушена постійними картаннями психіка цьому сприяла. Востаннє іскаріот заповів покласти йому в домовину зацукореного кренделяка, якого він так і не підніс матінці перед смертю, шкодуючи 30 копійочок.

ПЕДАНОВА КРИНИЧКА

Ніч була не тиха і не місячна. В селі звідусіль долинали людські голоси й собаче дзявуління. Напевно, якби не суцільна довколавітня темінь, не кажани, які ретельно прочісували знайомі загущавлені місцини, не відьми зі своїми зловісними обрядодійствами, не браконьєри на тамтешній мілководній, але повнорибній копанці, не цілком апатична поведінка тверезого сільського сторожа Махтейовича (оскільки він саме педалював співучим післяреволюційним велосипедом до праці й о цій порі не мав змоги сполоснути горло), ніхто б і не зметикував, що це була ніч. Хоча, стократ усвідомленим на чуттєвому рівні поняттям лишалося дляння весни. Дерев і трави набували ознак цвітіння, медоносні комахи з неабияким ентузіазмом линули здійснювати акт запилення, а безтурботних трударів зачинали тривожити думи про близькість активних городніх діянь. Здавалося, причиною загальної метушні ніяк у ці запам'ятні хвилі не мусила стати надзвичайна подія. Та, як відомо, біда обожнює найприємніші менти. Зі солодкаво-темним тремтінням вона завітала до цієї закраїни саме на заплід природи. В гостинець ночі дісталася надмірна увага й гамір. Навіть місяць заховався у найвіддаленіше хмар'я, знітившись.

Осередком особливих змін у селянській самотності зачванився двір Лукиніана Андрійовича Педана – батечка міського доцента, який ось уже п'ятий рік поспіль невдало намагався перекваліфікуватися професором. Спонуку до сього гарячкового тяжіння синівця уособлювало нове пасійне оточення (благенька коханочка хоч іще вельми горіла до молодечих

розваг, проте шатно зналася на ресурсодерстві студентської учти – себто прилітнього викладацтва). Таким чином фіра їхала в сторони кобилиці. А шанований колишній головний бухгалтер Л. А. Педан замалювався на теперішньому науково-дослідницькому фоні як «Persona non grata». Тому мешкав у свої 78 зовсім поодиноким під прицілом на загарбання «дітками» запустілої в коматозному стані хатини. Єдиним, що славало характерну Педанову житійщину була заваблива криничка зі смаковитою прохолодною водицею. Глибиною за добрий десяток метрів, із корбою на кшталт уведеної в кільце сварги, майстерно викладеним підмостям для відер, криниця не поступалася жодній іншій у селі. Педан щоднини хлєптав кришталевий дар і бундючив писк, мовби найважливіша Земна стихія в його дворі царювала понад усіма районними, джерелами а то бери й вище. Можливо, так завше і стояла б криниця на дідову радість та людську заздрість... Але нинішня ніченька вкарбувала навіки їй тавро лиходілля.

Свого часу Лукиніан Андрійович задовільно проводив будні в улюбленому кабінеті, завжди мав при нагоді пачку заграничного чаю (здобутого не шляхом співробітництва з окупантами, а лишень привезеного колегою на персональне замовлення дружини) та радянський оптимістичний настрій. У справі Педан проявляв себе як справжнісінький фахівець. Не було й випадку, коли б вище начальство прислало в село застережливе повідомлення, невдоволене обласне лице чи звинуватило Лукиніана Андрійовича в хибній самодіяльності (або ж у проведенні чогось недоцільного за власної ініціативи).

Юні секретарочки поцінували притаманну головному бухгалтерові харизму. Робітничі «бальзаківських» літ, на відміну від попередніх, обожнювали саркастичне зухвальство та педантичність натури старійшини Педана. Таким був Лукиніан Андрійович у трудовому колективі. А те, що стосувалося оселі, приховувалося у свідомому родинному сейфі на рівні державної таємниці. Адже Педан розумів: запорукою будь-якого партійного успіху є відсутність темних плям на сімейному жакеті.

Ніч 24 квітня 1978-го стала переломною в етапах формування подальшого кар'єрного росту Лукиніана Андрійовича. О годині першій задзеленчав дзвінок сувенірного телефонного апарату, що й стало першим кроком на шляху внесення коректив до прижиттєвого родинного тексту.

«Згвалтували! – верещали у трубі. – Мою кровиночку... донечку Гафієчку... Усьо ваш товариш головний бухгалтер, лобур. Вживайте заходів, бо я в могилу ляжу й прокляну бісівське ваше ріддя!». Педан довго не міг зосередитись. Спершу йому спало на думу, що це, напевно, бідовий сон привидівся. Але, коли він урешті зібрав спромоги й завітав до сусідньої кімнати, дивина проясніла – синове ліжко було порожнім.

– Ви чули, Степанидо, що на селі діється? – подекувала вдень товстелезна робітниця промтоварів, – лихий би Вас побрав! Ніби в бункері жите...

– А чого ж там беркицьнуло? Може, твій чоловік горівку пити кинув!? – хихикнула Стефа.

– Та ти не зобижай! Я новину тобі відомлю!

– Шось случилось? В дерьовні рождаємось понизилась, ілі шо?! – вліз до розмови шкільний кочегар Панькрат.

– Йй Богу, що вуха, неначе з пекла. Звідки тебе сюди донесло?

– Та вже не звідти!

– То говоріть, що ж воно сталося! – підбігла до прилавка доярка Варка.

– Людоньки! Не знаєте ви нічогіснього. Син бухгалтера Педана згвалтував доньку комірниці! З того переляку Лукин'ян помастив комірниці лапу... А отродіє своє до города направив – до науки й подальше від м'ясного позору!

– Не может бити! – вигукнув Панько – Скільки ж він комірниці рубльов дав?!

– Грім його зна! Зобільше тищі!

– Невжелі?!

Опісля квітневих подій Лукин'ян Андрійович посірів, зігнувся, зачах, наче ветеран-вояка, який перетнув за хроносом дві війни та революцію. Навіть двадцятиліття не залатало Педанову долюву рану (чи ранену долю). Хай там як, сина позбавився... Той востаннє приїжджав навесні 2003-го: оформляв папери на спадщину. Лукин'ян Андрійович привітно зустрічав «синівця», радів нещодавно придбаній заграничній машині та його молоденькій коханочці. Радів... Лише зовні...

Ніч була не тиха і не місячна. В селі звідусіль чуто голоси... Селяни гуртувалися біля бухгалтерового двору хто з чим і хто як. Хтось приніс зо три цинкові відерця, хтось – міцний канатний мотуз, хтось – довжелезні телячі ланцюги; хтось прийшов за компанію, а хтось – просто так – глянути й погорланити.

– Тягніть його за ногу! – верещав фельдшер. – Щоб голову не скрутили! Аби ж не травмували мозок... Боже, допоможи!

– Він, дурень, корбу скрутив! Тепер, допоки витягнемо, битиметься башкою до штурпаків і кілець. Глибина за десяток метрів: нема більш такої в селі!

– Шо тут уже діда клясти! Он яка в нього доля тяжка...

– То все опецьок його! Повів батька на гріх, поганець. Не буде йому тепер місечка на небі.

– Не судіть! А то й вам не буде...

Ізо дна кринички віяв прохолод. Через добрячу хвилю захлюпотіла водиця і всією потугою Педана таки витягнули. Тіло його розбухло й

обважніло. У світлі малесенького ліхтарика біліли кінцівки й виділялися темно-багрові забої.

– Пізно, хлопці, – сказав фельдшер.

МАНДРІВКА В НЕРЕАЛІЯХ

Одного надзвичайного разу, коли вечір саме запалював огні неонових містечкових забігайлівок, метушливі голуби відшукували їдло, яке милосердно підносила вулиця, а вулична «еліта» водночас зовсім немилосердно та ще й первісними методами відловлювала голубів до гарніру не шеф-кухарського приготування, у навкіллі лунали симфонії не Бетховена і не Бруха, на полотнищі небес ілюзорно творився темний шедевр сюрреалізму й зорі падали на голову смутним прохідцям, поширюючи демагогію безпрецедентного здійснення будь-яких мрій, незграбний, сутулий, цілодобово депресивний Зеник зібрав дещо необхідне в зачухрану мандрівну торбу й вирішив чкурнути якнайдалі – наприклад, у Нікуди. Причин тієї майже культової поведінки нікчемного підлітка набралось чимало. Зважаючи на те, що ви двозначно були або перебуваєте донині на стадії загострення підліткової манії обмеженого простору, розжовувати їх не варто, адже вам і так усе відомо.

Добру хвилю прововтузившись квартирою, Зеник мовби вагався накинути на плечі зрихтовану під вояцьку плащівку та запхнути ключ у потрібну щілину. Щось затримувало хлопчину. Насторожені думи струменіли на стінах, як у потенційного маніяка, екзгеміоніста чи крадія жіночих сумочок. Навіть завбачлива сусідка Настуня на диво не встрявала у серйозні наміри Зеника зі своїми збоченими неофройдистськими порадами.

Vale, my darling home! – врешті закинув на прощаннячко пан З. і вигулькнув на вулицю. Інтрига непередбачуваного вояжу дуже хвилювала хлопцеву вдачу. Та позаяк Зеник був кіндером поміркованим обійшлося кількома висмаленими заради розвантаги цигарками й демонстративною шоковою терапією спеціально задля патрульних міліціантів, котрі – щонайменше вдвадцятье прочісуючи тамтешні міріади притонів, точок розповсюдження легких наркотиків, розбовканого глюкозою й технічним замісивом спирту, вихоплених мобільників та жіночих сумочок, витягнутих із найвіддаленіших районів гаманців, засідок екзгеміоністів, маніяків і т.п. – досі заперечували ймовірність раптового зросту злочинних угруповань на цій території, останніми місяцями ретельно простежуваній їхніми патрулями.

Отож підліток дорогою утнув кілька циркових трюків аби підійняти настрої змученим правоохоронцям та собі водночас і хутенько поплентався до залізничного. Місяць, який щойно зиркнув із хмари, немов сатир, єхидно закидав Зенику, мовляв, куди ж ти цілишся, мій малесенький синку? – ліпше сидів би вдома і тримав задницю в

затишку! Проте Зеник не був поліглотом, фетишистом чи містиком. Порадня мова не зійшла йому з неба на користь і він хвацько дременув, куди слід. На вокзалі гладенько зализана королева касирських апартаментів запитала: «Юначе, це Ви, мабуть, їдете в Нікуди?» – «Авжеж, – вилупився Зеник. – Гм... Дозвольте поцікавитися: а хто Вашій шановності факсує такі свіжі вістини?» – «Ха-хі-хо! Солоденький, у тебе на чолі нафаксовано, що твій тернистий шлях тільки туди і прямує, – загнула либу її величність і догомонила, – потяг прибуде о 23.59, вагон – 6-ий, місце – 13-те! Безпечних тобі пригод, хлопчику...»

Зеник лінкувато прибрав квиток, навіть не вичванивши своє традиційно невдячне «спасибі». Не минуло й короткого проміжку, як він перевтілювався у незвичайного пасажира не менш незвичайного потяга, що незвучно й химерно з'явився у межах охриплого від надмірного лементу вокзалу. Під час посадки підліток не помітив на пероні жодної душі (ніби під бруківку провалилися!) Жовтозуба рухлива провідника уважно звірила проїзні документи і привітала Зеника піднесеною фразою: «Здоровенькі були, друже! Ти наш потенційний пасажир!» «Чудесно, – випалив той. – До речі: із потенцією у мене все гаразд!» «Заповзай, казанова. Ось-ось рушаємо!» Підліток мусив затримати народження свого казуального вислову та заскочити в інфантильний транспорт Укрзалізниці.

– Най'го шляк трафить! – вигукнув Зеник, тільки-но розгледів куди вліз. – Такі рожеві стіни я видів хіба що у дівочих туалетних кімнатах. А запах?! Сподіваюся, це не косметичний салон і ви не будете одягати мені строкату налаковану перуку та приклеювати гарпіївські пазурі.

Відповіді не було.

– Ну, то добресенько! Мовчанка завше говорить те, що хочеш почути.

На інформаційному листі, що непропорційно ліпився до шиби, не було ні найменувань станцій, ні пунктів необхідної зміни напрямків руху, ні назви маршруту загалом. Себто, потяг монотонно торохкотів у Нікуди.

Раптом хтось різко штурхонув хлопця межі плечі. Від несподіванки Зеник ледь не поцілував шибу з інформаційним листом, де крім заголовка зазначили невідь-що. Позаду боязно зацокотіла дівчина:

– Малий, пробач. Я ж недопетрала, що ти на кожне приголомшення штанятами трусиш!

Підліток уподобав голос незнайомки, та коли обернувся – отетерів. (Приємна вимова не завжди є ознакою привабливої зовнішності.)

Вона була схожа на животаву кеглю, або радше на сферу, ніж на дівчину. «Їй не вистачає плаття із об'ємним червоним горошком та кількох пиріжків із повидлом задля довершення незабутнього образу», – фантазонував Зеник.

– О! привітик тобі, пухкенька. Як ся маєш?

– Та вже не лепськіш за тебе, – шпигонула дівуля. – 13-те місце?

– Звідки це тобі...–?

– Звідти, – втулила «кегля». – В нас тут усі мають 13-те.
Мандрівник не йняв тому віри:
– Не крути макарони, гарнюща. Уява – річ конечна.
– Тоді раджу звіритися (твої очі – твій суддя), – запропонувала дівчина.

Зеник погодився на екскурс. Тим паче йому не терпілося пришвартуватися і передрімати, допоки потяг не завіз вояжну громаду на зумовлену внутрішніми негаціями висадку. Так, він рвучко прочинив двері, що нібито були своєрідною брамою двох неподібних світів і ступив до кімнати в обшир селянської комірчини, у якій за багатолітнє існування праотчого дому назбиралося говерлами всілякого непотребу, починаючи від сковорідок і склянок та закінчуючи поточеними ватянками й портретами вождів капіталізму. Побіля опущеної до половини віконниці тремтіла на протягах залаткована фіранка. Навпроти – неначе в люмінесцентному сяйві, красувалося устелене білястим простирадлом 13-те місце. Довершенням цього надміру обмеженого простору стала пара темно-фіолетових півонів у металевій провідницькій кварти.

«Сміх та й годі, – надумалося тієї хвилі підлітку. – Клоуни чомусь тільки зникли безвісти. Та це байдуже! Ніхто не завадить перепочити, набратися сил перед новими пригодними поривами...» Сон зімлявив Зеникові свідомість до нехіті маневрувати далі. Зрештою він занурився в ріку забуття і остаточно втратив зв'язок із сим незрозумілим буттям. Можливо, якби він лежав тепер на одній із центральних паркових лавок, до нього підійшла б гарно збережена далеко зап'ятдесятилітня фрау й учинила самосуд, артистично розпинаючись та довго цитуючи зопам'ятно вирізки з районних газет про наслідки зловживання алкогольним напоєм, небачене зростання самогубства серед молоді та бачений розвій безпритульності, починаючи від закинутої вищими силами провінції. Навіть у найдальших помислах вона не характеризувала би Зеника як пуття виснаженого мандрівника, котрий підкосився від втоми або власника неабиякого творчого хисту, який вирішив зачерпнути надхнення зі природної чакри. Хоча, саме тут і саме в цей момент хлопцеві чхати було на такі припущення та об'єктивації гарно збережених фрау та подібні вирізки районних газет. Він просто заснув і йому зовсім не ввижалося снів.

– Прокидайся, мій голубе. Ранок настав, – хтось лагідно торкнувся долонею Зеникової щоки. – Пора збиратися до універу.

– Я ще дві хвилиночки... будь ласка.

– Ні, мій любий. Прогуляєш пару – і знову мені замість того, щоб заробляти на харчі, шастати деканатами!

Зеник розплющив очі:

– Матусю?! А де потяг?

Худесенька чорнява жіночка іронічно посміхнулася:

– Потяг... А на батискафі ти часом не плавав?

– Не драматизуй! Я про цей дивацький потяг у Нікуди, – обурився підліток.

– Тоді це справді віщий сон! Мабуть, вчорашньої ночі твоя нова юна касандра сповістила нас найближче майбутнє, якщо ти нарешті не розлучишся зі своїми запеклими друзями.

– Годі повчань! Ліпше я вирушаю до науки, адже там безкорисливі розмови не завдають шкоди моральному здоров'ю.

– Давай! Чимчикуй швидше, – промовила напутнє матуся. – І ніде не затримуйся на пиві, бо вже нема сили витягувати тебе із кожної халепи.

Підліток миттю вмив підпухлу фізіономію, схопив бутерброд і вирвався на волю. Вранішнє світило благально глянуло на нього згори: «Хлопче, обіцяєш не мандрувати сьогодні в Нікуди?...»

Аліна КРИВЕНЕЦЬ

Дощові тіні

Порешетіле небо, прокрапало містком,
По дзеркалу краплистому пробігла тінь повзком.
Запалений невидимим загас від сонця світ,
Замурзана, двоколірна за тінню тінь услід.

В сльозах із неба даних нам,
В потоках дощових,
Отримали ми інший крам,
Бо зверху там не сміх.

Усмішка сонця зникла вглиб
Молочно-білих хмар,
А ув озерцях дощових
Міських відбиток брам.

Проллється барва голуба,
У небі білім тім,
Розсипле золото рука,
Пошле посуху всім.

І зникнуть тіні дощові,
Безслідно, назавжди,
Двокольорні, замурзані
І як завжди німі.

Рожеві тони

Чорні полотна сукна
Я заміню на рожеві,
Хай огортають сповна
Тіло і нерви сталеві.

Очі відкриє рука,
Вільними зробить від тіні,
Буде щілина тонка,
Може, врятує від ліні.

Відтінку фламінго сукно
Не стане бар'єром реалій,
Не буде рятунком вино
У вирі життєвих баталій.

Все ж гірше в рожевих тонах,
Обман обернути на дійсність,
Заплутатись в діях, словах,
У собі розборкати злісність.

Приймати усе так як є
Хоч з присмаком гіркості й болю,
І знати – усе це своє,
Я зможу! І я переборю!

Ольга ГЛОТКА
УМЛІ

РОМАН ПРО ЗИМОВІ ЯБЛУКА

Ти приходив і завжди приносив мені яблука. Ти знав, що я їх люблю? Ні, я не відчувала до них нічого особливого, просто любила, коли ти приходив. Приходив рідко, але завжди вчасно і завжди без попередження. Власне, приходив саме в той момент, коли щось усередині мене обривалося, наче рвався натягнений нерв, і я розуміла, що вибухну саме цієї секунди, якщо терміново не отримаю чогось необхідного. І саме тоді ти приносив яблука. Рідко, але завжди вчасно.

Ти мав довге смішне волосся і невимовно розуміючі очі. А невдовзі після нашої першої зустрічі ти підсів на наркотики. Це я зрозуміла одразу, по очах. Як завжди почалось усе з легкої трави, а вже за рік кожен вечір супроводжувався героїном, чи ще чимось, що виходило дістати. До речі, дякую, що ніколи не просив у мене грошей. Я все одно

не змогла б відмовити, а ти б усе одно не повернув. Проблеми з грошима у тебе були. Особливо, коли після чергового інсульту твоя мати пішла з життя. Це я теж зрозуміла мовчки. Разом з яблуками ти ніс мармурову дошку зі своїм прізвищем. Власне, так я і дізналась твоє прізвище і одразу ж забула. Разом з останнім з'їденим яблуком. Твоя мати, певно, не шкодувала, що пішла. У неї було неприємне, темне минуле і щосекунди вона боялася, що по неї прийдуть чи то з НКВС чи то з Міністерства охорони здоров'я! Це було насичене, героїчне життя, варте окремого роману. Але наш роман не про це. Він про зимові яблука. Він продовжується тим, що я розмовляла з собою перед дзеркалом:

– Бачиш свої руки? Вони могли б принести суспільству стільки користі. Якби їм тільки стати руками хірурга, письменника або принаймні руками повії... А вони? Вони стали руками музиканта-невдахи.

– Але вони щасливі!

– Щасливі? Ти впевнена? Краще запитай у того хлопчини, що приходить до тебе.

– І запитаю!

– Як думаєш, мої руки мають радіти, що вони народились моїми руками, а не руками повії чи хірурга? – це я питала вже в тебе. Але ти не відповідав, бо був під дозою і до моїх рук не хотів мати жодного стосунку. Я не ображалась. Я задумливо гризла яскраво-червоне яблуко.

Незабаром твій тато почав їхати з глузду. Ти дуже важко це переживав, але все одно приходив. З яблуками. Одного разу твій батько накинувся на сусідську дівчинку, бо йому здалося, що то дружина прийшла в її образі, аби посварити його за невипрані сорочки та шкарпетки. Батька довелось віддати в лікарню і часто навідувати. Після лікарні ти завжди почувався пригнічено. Я теж їх не любила. Особливо після того, як лікарі повідомили, що я не зможу мати дітей через невдало проведену операцію. Втім, я недовго страждала. Тут теж допомогли яблука. Ти знову прийшов учасно.

Згодом почала дзвонити твоя дружина. Кричала і плакала в слухавку. Я так не люблю, коли звинувачують невинних. Я казала: "У нас із ним нічого немає!". А вона сказала, що бачила яскраве руде волосся на твоїй сорочці. Я посміхнулась і подивилась у дзеркало. У нас із тобою справді нічого не було. Ніякої любовної романтики, жодних інтимних стосунків, натяків і навіть бажань. Нам просто було так добре, що ми не хотіли цього псувати. Ти просто приходив до мене іноді, приносив яблука

(чомусь завжди яблука!) і ми сиділи з тобою годинами, іноді просто мовчки. Ми й не знали майже нічого одне про одного. Навіть моє ім'я ти дізнався кілька місяців тому. Ми просто були необхідні одне одному... Наче вампіри, що періодично підживлюються чужою енергією.

А дружину ти кохав. Не казав нічого, але я бачила, яке шалене й віддане ваше кохання. Саме тому мені було трохи ніяково, коли вона дзвонила і плакала в слухавку. Особливо їй було важко, коли вашого п'ятирічного хлопчика ледь не переїхала вантажівка. Ви ж знаєте ці вічні будівництва. І цих водіїв, котрі вічно напідпитку. Врешті, хлопця врятували, хіба що навряд чи він зможе грати у футбол. Ти продав його новий фірмовий м'яч і невдовзі купив телевізор. Твоя дружина стала все частіше його дивитись. Особливо коли втратила роботу. Нічого оригінального. Просто на неї кинув оком директор компанії. Це було боляче. І вона кохала тебе. Тому роботу втратила, а влаштуватися на нову все ніяк не могла. Ситуацію ускладнював телевізор. Я завжди знала, що він має винятковий вплив. Але ніколи не здогадувалась, наскільки негативний для психіки людини, що постійно сидить перед екраном.

Утім, навіть це не ставало тобі на заваді приносити яблука. Найдовшим часом, щоб ми не бачились, стали 4 тижні, які ти провів у лікарні. Твій тато накинувся на тебе із ножицями і серйозно пошкодив легені. Незабаром він склав заповіт. Усі свої заощадження наказав віддати сусідській дівчинці та її собаці. Ти не дуже переймався. Це було тобі не притаманне.

— Як думаєш, існують рожеві слони? — цей діалог я запам'ятала надовго.

— Існують. У твоїй голові. Вони народилися, щойно ти вимовила їх уголос. Дівчино, ти прирекла їх на вічне, злиденне життя у твоєму мозку. І тобі не соромно? Будь обережною зі словами. Бачиш, тепер ти маєш двох рожевих слонів. Що ти з ними робиш?

— Як це? — я трохи зніяковіла. — Я народила рожевих слонів і вони тепер мусять жити в моїй голові? Що ж вони там робиють?

— Вони будуть нудьгувати, тужити і дуже сердитись, якщо ти довго не звертатимеш на них уваги. Тоді вони будуть голосно тупотіти, битися хоботами... Що ж, тобі доведеться з ними гратися. Думати про них, доглядати. Ти ж народила їх. Мусиш за це відповідати.

Відтоді у мене в голові оселилися двоє рожевих слонів. Коли у мене боліла голова, я гралася з ними, і вони заспокоювалися. Власне, тепер я

почала обережніше ставитись до того, що кажу. Але думати про дурниці не перестала. Принаймні, я більше не говорила вголос про віруючих соняхів, про безруких музикантів і нікому-не-потрібних-немовлят. Тепер я пам'ятала: сказав – неси за це відповідальність.

Коли твоя дружина нарешті заспокоїлась, тебе ненадовго посадили за ґрати. Сусідку з верхнього поверху пограбували двоє незнайомих у масках, жорстоко познущавшись з неї і з її квартири. Обидва були приблизно твого зросту. Тому міліція вирішила не ходити далеко. Тебе незабаром відпустили, а сусідка викинулася з вікна.

– Що б ти робив, поки летів з дев'ятого поверху?

– Я... рахував би поверхи? Згадував би своє життя? Ні, я співав би! Точно, я би співав!

Ось ти був яким! У тебе було довге смішне волосся, невимовно розуміючі очі... І ти завжди співав. Нічого більше про тебе я не хотіла знати. Не-хо-ті-ла!

– Ти знаєш, що яблука – це наркотик? Куди дивиться міністерство охорони здоров'я? Треба терміново заборонити їх продаж. Подумай про дітей. Вони ж можуть на них підсісти. А далі? Психічні відхилення, нервові розлади. Яблука – це дуже сильний наркотик! – мені справді було кепсько. Чи то від пігулок, які мені прописали. Чи то від нестачі яблук в організмі (цієї зими ти не приходив майже місяць). І я сиділа, жадібно напихаючись великими, неприродно яскравими яблуками.

А тоді навесні ви з сім'єю поїхали на відпочинок до друзів на дачу. Це було за кілька кілометрів од міста. Але на виїзді з об'їзної у вашу машину на повній швидкості влетів якийсь псих, якого кинула дівчина... і здоровий глузд. Він помер. Разом з ним не стало твоєї дружини і сина. Тебе ледь врятували. Але ти залишився без пам'яті. Тому коли прийшов до тями, не згадав ані власного імені, ані імені коханої жінки. Може, то було на краще?

– Я б так хотіла розбити голову і витрясти з неї весь цей мотлох, – це я казала тобі за місяць до аварії. – Усе це сміття – подробиці, скандали, стосунки, зв'язки. За-ба-га-то!! Забагато бруду! Я б викинула все це і залишила тільки рожевих слонів, соняхів і дев'ять поверхів співу! Я не хочу знати про цей світ більше, ніж те, що небо – велике, волосся – довге, а яблука – це бісовий найтяжчий наркотик!

Ми обоє мріяли про це. Але пощастило, видно, тільки тобі.

Твоєму одужанню не дуже зраділи. Тебе хотіли позбавити квартири, за яку розраховували отримати непогану суму. Смерть власників стала б гарним приводом прибрати її до рук, але... Чорт забирай, забагато мотлоху! А я ж не хотіла знати про тебе нічого. А, виявляється, що тримаю в голові усі ці нісенітниці, розрахунки, рішення, ціни на бензин та на долар.

– Народи мені хлопчика! Ти ж казав, що слова можуть все. Як рожевих слонів (вони ж ще й досі живі та здорові). Народи мені. Тільки обов'язково хлопчика.

– Ти ще не готова. – Посміхнувся. – Бачиш, які в тебе незграбні, слабкі руки. А ще... Ти ж ненормальна. Ти ж справжня наркоманка і схилена на соняхах. Тобі не можна мати дітей. Особливо хлопчиків.

Я лишилась єдиною, хто знає про тебе. (Якщо не вважати тата, котрий уже не впізнає себе у дзеркалі). Єдиною, хто знає, куди ти їхав, кого кохав, кого втратив і що завжди наспівував собі під носа. Але... я не розкажу тобі нічого про твоє колишнє життя. Коли ми побачились уперше після аварії, ти сам попросив мене про це. Певно, єдине про що пам'ятав – це бажання усього позбутися, очиститись. Я принесу тобі яблуко. І розкажу про рожевих слонів. Про святість дощу і про ницість парасольок.

І, сподіваюсь, ти ніколи не дізнаєшся про хворобу батька, про нещасний випадок з твоїм сином, з твоєю сусідкою і про твою дружину, яку кохав понад усе. Нещодавно я дізналася, що вагітна. Не втямлю, як це могло трапитись. І єдині, кому можу дякувати – яблука. Хоча лікарі мені не вірять. І свій успіх вбачають у тих огидних рожевих пігулках, які я викинула у вікно через тиждень болю у всьому тілі. Але сподіваюсь, що про це ти теж не дізнаєшся. Нам надто добре разом, аби знати одне про одного такі подробиці.

Я:

– Скільки тобі необхідно аркушів паперу, аби написати роман про мене?

Ти:

– Один аркуш. Інші 60 будуть присвячені передмові і заключному слову, в яких ти їстимеш яблука. Але... одного аркуша буде достатньо.

Я не була такою економною і списала три аркуші паперу романом про тебе. Не знаю, чому я назвала їх романом. Утім, це якраз відповідає його наповненню. Бо роман – це великий за обсягом твір, у якому багато-

багато мотлоху! А чому зимові яблука? Тому що яблука – це бісовий
найтяжчий наркотик. А взимку мені завжди найважче!

ТРЕТІЙ КУРС

Тетяна ФЕДОРОВА

* * *

Коли світ тільки пальчик занурив у воду,
Очі морени з острахом
Злічували кожен подих
Моїх ніжнорозбещених тигрів.
Нас порівнювали з жагою,
Із втіленням дикого бунту!
Блискавками розжарені кішки були
Сенсом твого ще молочного часу.
Я любила збирати розбиті свічада в траві,
Ти – кігті занурював у тіло рідкого агату.
Поза звіром людину шукати в тобі, наче
простір в руках замикаєш.
Ти.
Вічний звір в первозданній стихії!
Один з моїх тигрів твої
вії цілував як небо.
Все чекаючи слабкість від світу,
Пожираючи серце у сонця,
У розпатлану душу пускаєш
Бурштином і кров'ю плетені тенета
Зоряни.
П'яна квітом гаїв,
Лоном місячним роджена
Знаю більше... ти мене розгризай
Як колись...
знову в злиття до світання світів
Віддаватись....
так просто.

* * *

Вже не хочеш...

І осінь між нами піврядками набира позивні...
На струні, фальшиво вітрами, розтинається серце...
В мені
Не лишилось нічого
Від літа
Ти
Чогось
В півті
Біль
заготуй у заплакані квіти
Ми минули...
Ми – минуле...а осінь ще ні...

* * *

Осінь отруту
У кров, по драбині,
Твоїми думками
У душу мою...
Депресія неба,
Агресія днини,
А я у тумані
Се Злоту кую.
Де ж ті паралелі?
Де ті перехрестя?
Де зустріч на лезі дощу?...
Не бійся, я все перекреслю,
Втікаєш, мій горевіщун?

Катерина РИПЯНСЬКА

Клубкуваті душі

Всі ми – хамелеони, і облич у нас – мільйони... Ми всі такі різні і, тим самим, такі схожі між собою. Всередині кожної оболонки плаває душа, а точніше – якісь два клубочки. Називайте їх, як хочете – інь та янь, добром та злом, чорним і білим, але вони завжди разом, поруч, і щодня, щогодини, щомиті ці два клубочки розмотуються – і людина плете–в'яже з них собі светрик. Дорослішаємо, більшаємо, гладшаємо – дов'язуємо рукави, комірець... Встречають по одерже. Гм! Та ми і знаємо, і судимо, і класифікуємо всіх по тому чорно-білому светрику, який плетемо кожною думкою, рухом, вчинком. Дехто соромиться свого плетива, вважає його недолугим, невартим уваги, а інший причепить до нього яскраву брошку чи гламурну хустинку – щоб помітили!

Добре, що найчастіше в око нам впадає саме дешева біжутерія, яка прикриває химерні перекрути, вузлики і дірки рябої кофтинки, бо іноді в холодний піт кидає від пізнання убогості цієї удаваної гламурності.

Кожен в'яже: чоловіки і жінки, китайці і негри, старе і мале. Хтось вміло орудує спицями, а в іншого вони випадають з рук, зіскакують петлі. То майстриня у відчаї зав'язує собі петлю на шиї...

Світ – ярмарок. В когось у натовпі вкрали спиці, а інший на все горло рекламує свій білий клубок, ціну набиваючи. Продав. Далі пішло суцільне чорне полотно, зате прикрашене дорожчою біжутерією – є за що! А он двоє обмінялися своїми білими клубками і сплели свої душі до купи. Плетуть разом двійко светриків, з часом доплітаються і чорні нитки. Буває, що в нестямі вони хапають ножиці та з ненавистю розтинають спільну одіж, до крові зранюючи близькі тіла. Боляче! Нічого, заживе – хіба рубці залишаться. Та пусте. Буває гірше...

До чого це я? Та так... Просто хочу сказати: терпи себе і оточуючих, а іноді намагайся для різноманітності ще і щось добре робити. З часом зрозумієш, що розмотування білого клубка і приносить тобі найбільше задоволення в житті. Цікаво, якби розмотати його до кінця, що побачили б: вічну істину, яку філософи всіх часів і народів шукали, чи справжнє людське щастя?

Анна ОСТАПЧУК

* * *

Я промкла вся, вся до ниточки,
Роздягнулась геть і йду голенька...
Ти із мармуру мене виточив
І продав на сміх алкоголікам.
Ти любив мене, обіймав як слід,
Світ мене носив вітру вирами.
Ти мене пропив. І пішов услід
За осінніми штрих-пунктирами.
Я й не знала, що вмію плакати,
Так, як плаче дощ десь над Сквирою...
Поствесняними диво-плахтами
Відлітаєш ти аж до вирію.
Відриваєшся, пахнеш зорями,
Бо ж залишилось зовсім трішки нам.
І душа моя, нероззорена,
Продала тебе п'яним грішникам.
Заплітаєшся злими косами,
Відриваєшся з мене шкірами,
І бредеш кудись вічнобосими

Постосінніми штрих-пунктирами.

* * *

Я все ще тебе догораю,
І сонцем живу надщербленим.
Лечу до останнього раю
У прірві твоєї щелепи.
Повіки тебе не забуду –
Ти станеш фантомом приреченим,
Доспілими клаптями блуду,
І згаснеш у сонячній печеві.
Біжу аж до самого краю,
А небо кипить і біситься...
Я все ще тебе догораю
Надщербленим напівмісяцем.

* * *

Ти підеш, а я знову чекатиму
На розпатланій білій пристані.
Було досить гарячих атомів,
Та не досить такої ж пристрасті.
Ти підеш, не сказавши й докору,
Тільки дощ заголосить струнами...
Було досить між нами опору,
Від якого ми стали трупами.
Ти підеш і колись отямишся,
Мене ж дощ заклоє шуліками,
Ти знайдеш мої мрії потягати –
Будеш клеїти зорями-ліками.
Ти підеш за сльозами собачими,
А я знову тебе чекатиму.
І колись ми таки побачимось
В перехресті гарячих атомів.

Чорно-білий

Перемальовані дотла
Мої ілюзії та болі,
Ми убивали не зі зла,
Ми нівечили поневолі.
Ми – чорно-білі прапори,
Агонізуючі від вітру.
В мені ти вигриз з-під кори
Сполохану серцеву гідру.

Між сотень рук і тисяч губ,
В зап'ястях мрій ми затромбіли.
Ти найтерпкіший з усіх згуб,
Мій вітряний, мій чорно-білий...

* * *

Плавляться пальці потом
Полум'ям повним плоті.
Падаєш, плачеш потім
Попелом в позолоті.
Петлями пишеш пісню,
Пір'ям потлілим, п'яним
Пір'ям протлілим – прісним –
Плавню пливеш у плями.
Потім прилинеш птахом –
Посмішка спересердя.
Пізно проснешся прахом
Правого передсердя.
Перцем приправиш пекло –
Плотського плід покрою,
Пишеш піснями петлі,
Плавляться пальці
Кров'ю.

Людмила ДЯДЧЕНКО

Проти

Дзвінок у двері. Відчиняю мовчки,
І совість не витримує цих ніш.
Всі «проти» в центрі, «за» – десь у куточку,
Але вони, виходить, все ж сильніш.

Крок за поріг – тепер ми їм не люди,
Тепер ми і собі стаємо Кат.
Але то потім, зараз якось будем
Запобігати виробленню втрат.

Ковток спокус. Ти головне не дихай,
Бо я не зможу встати і піти.
А він шепоче впевнено і тихо,
І гаснуть не запалені світи.

– Усе замкнула? Ми тут у безпеці.

– Я не до ранку, я спішу. Втекла...
І холод розчиняється у спеці
Й малює сльози на папері скла.

Всі «проти» позливались у струмочки,
Не соромно, але болять. І сміх
Спішить додому. Попрощались мовчки.
«За» – у куточок, каятись за гріх.

Що краще?

Паскудна преса пише не про нас,
А покидьки на вулицях дуріють
Від наших тіл, і падають у транс.
Це все, що покидьки уміли та уміють.

Відьомські очі шлють усім пристрій,
А Суд же справи зроду не відкриє.
У штанях покидьків живе маленький кріт,
От тільки він нори собі не рие.

Вульгарні гасла стежать за гріхами,
І модно бути схожим на повію,
Та покидьки лишаються рабами,
А ми отими, від яких дуріють.

* * *

Двадцять крапель спокуси
У бокали та в ром.
Ти спокусу укусиш,
Затавруєш тавром.

Ми злилися у танці
На дорозі оман.
Ніч і місяць – коханці:
Завтра буде туман.

Зморщечка

Заговорюсь тобою зовсім трошечки,
Запряжені слова не перекинуть.
А в тебе коло вуст з'явилась зморщечка
І окрім того, в цьому светрі тісно.

Заобіймаю поглядами. Змовами
Устелена підлога, наче килим.
І тіні ще лишилися чорнобровими...

Коли цю тінь нарешті ми покинем?

А поки говорю про не усе,
Себе у бесіді ще хочу приручити,
Бо ти казав: мовчанка не спасе.
А хто ж мені іще такий навчитель?!

Коли злидні стукають у двері, то любов тікає у вікно

Два хлібці з молоком
І на змінній квартирі.
Серце випило бром,
Дош із душ пада – сиро.

– Що? Куди ти? Агов!
– Повечеряю в тата.
То побігла любов –
Все уміє тікати...

Син

Нічого не закінчено, поки є можливість любити

I

*«Ми таки свого серця не знаємо»
Пантелеймон Куліш*

Забуті образи й зізнання
У тихій життя суеті...
Прости це останнє писання.
У мене нема на меті
Тягти твої брехні до суду,
Згадати усі помилки.
Вину і гріхи я забуду,
І зради полинні. А ти?..
Як справи і «зліви» розкажуй!
Вітати із сином... чи як?
Згадала стосунки й одразу
Той спомин в мені і заляк.
Ми мріяли також про сина,
Квартиру, авто у гараж.
Така собі мила картина...
Та син вийшов *трохи* не наш.
Лишилося так небагато:
Два фото і мокра зима.

Але це у мене, а в **тата**
Напевне, і цього нема.

//

Експурсія в життя. Хто буде гідом?
Куди: до водоспадів чи печер,
В каньйони чи пустелі ми поїдем?
В які куточки незнайомих сфер?

Вечірні сні розтерзаного міста,
Синці будівель, рани від машин...
Іду я парком і стає затісно,
Бо тут навпроти ти і хлопчик. Син.
Тремтіння рук і неможливість зміни,
Мовчання двох: ти – кілер, я – мішень.
Нерівність сил, бо це дитячко – міна,
Яка вбива – подивишся лишень.
– Привіт...
– Здоров!
– Це так раптово... я спантеличений... а ти...
Ти в гості?
– Та було б до кого! Як не боїшся, може, запроси.

Дитя насупилось і брови
З очима блискавки кресали.
А я мовчу. Немає мови.
Мені ви рідні–рідні стали.
«Я хо' до мами, татку, скоро?
Тут гратися немає моги».
А я стою. Ну, що за горе?!
І сил нема зійти з дороги...
Мерщій–мерщій, не згадуй лихом,
Зайду промінням десь за кручі.
А ти говориш трохи стиха:
«Я за тобою, люба, скучив».
я обіймаю з жахом плечі,
я для дитини стала клята.
Як розказать святій малечі,
Що тьотя дуже любить тата?
Мене потопиш у очицях,
Які обожнюю понині.
Не можна розлюбить навчитись...
Поясниш це своїй дитині?

///

І все ж пішла кудись нізвідки,
Носила гріх на сповідь, Богу.
В дитини спогад є про тітку,
Яка їм перейшла дорогу.

IV

Поглянь сюди! я бачила життя!
І біль п'ючи, я знала... Боже—Боже!
Це ж ти, коханий, винен, що дитя
На мене вийшло ну таке несхоже.
І радять: треба проклясти твій рід,
Говорять, що такого не прощають.
Але ж від того не здуріє світ,
Як я тобі запарю чашку чаю?..
Та що це буде? Насолода й сором?
Чи помилки затемнень, повеней, злив?
І ми з тобою щось життєве створим?
Даруй, забула. Ти уже створив.

V

Порожній номер. Все чекає грому.
І ніжність на побачення спішить.
я передумала, піду собі додому.
Порвати легше, як потому зшить?

Зайшов. Нема нікого. Що за діло?
І заздриться цій кам'яній стіні.
Вона пішла? Та як вона посміла?!
— Що ти накоїла! Куди? Навіщо? Ні!
Нечіпане усе. Віконні рами
Доїли світло. Це неначе свист,
Який прорік провал гучної драми.
На ковдрі фотографія і лист.
Мовчанка обірвалась. Потемніло
Чомусь усе яскраве дотепер...
«Моя душа з тобою. Правда, тіло
Ти сином і сім'єю якось стер.
Вертайсь до них, ти мною пережитий.
Це нерозумно, нам дорослим тут
На двох людей (для тебе рідних) лити
Ці зради, недовіри, біль і бруд.
Татусю, чом тепер не демонструєш
Любов до сина, стомлених уяв?
я б віддала усе на світі!!! Чуєш?
Аби мене він *мамою* назвав...

А я йому чужа, це син не нашій,
Це плід недодарованих турбот.
Це дань і дар, це гірше і найкраще.
Хоч ти мені рідніший в кілька сот.
Твоя він плоть, твоя фортеця віри,
А ти душі йому іще не влив.
З усіх діянь невидних і незрілих
Оце найкраще, що в житті створив.
Воно із іграшкою поруч засинає...
Такі моменти варто берегти!
А поки мама казочку читає,
Ідеш в готель до тьоті. Свинство ти.
Не хочу для сім'ї такої згуби.
Не маємо любові. А хоча...
Колись на перешкоді стали люди,
Тепер – оце малесеньке хлопча.
Тому зникаю. Звикла так зникати,
Це вихід: тану як прозорий лід.
У нього є одна–єдина **мати**.
Подумав би про це як бачив «ВХІД».
Дорослі, знаєм, красти не годиться.
Забудь мене, люби дружину із
Малим. Яка уже різниця?!
Ну зрозумій, ти ж сам без батька ріс.

VI

Зробить хлопчатко сиротою?
Нехай воно в сім'ї зроста.
Любов же наша із тобою
На віки вічні сирота.
Лютый, 2008

Пасажири

Ми всі блукаємо у дивних коридорах,
Шепчемо молитви оберіг
І забуваємо, що завтра й післявчора
Був скоєний якийсь поганий гріх.
Та живемо. Снуємо дні до смерти
І вовком виємо в часи спокути.
Усе безвір'я хочеться розтерти,
А бажаної віри ще не чути.
Ми їдемо, міняючи вокзали,
Пакуємо всі зустрічі в багаж.
Скількох так за життя попроводжали?
Скількох забули? Оціни і зваж.

Ми крутимось в вагонних коліщатах,
Бо спішимо себе із себе вигнать,
Але усі встигають попрощатись...
А от зустрітись можемо не встигнуть.

* * *

І до кухні потрапивши, з подивом
Слухав жестів і порухів спів.
Моє тіло, як здоба, підходило –
Ти пекти пироги не умів.

І забувши, що є східні прянощі,
Чудернацько місив у руках
Пташечок... чи то з хліба, чи з радощів...
І співали їх дзьобики: «ах!»

Та мені непотрібні симфонії,
Муза завше маестро впізна.
Якщо в кухні немає гармонії,
То, хазяїне, гріш вам ціна!

Дуже одружений

У твоїх втомлених поглядах
Поховалися злякані очі.
Я не вмію губити спогади,
А шукати навряд чи захочу.

Подивись, на полиці закручено,
Вже згоріле і спалене «годі»,
Натякає: ми надто заручені,
А такого не треба в природі.

Протиріччя заскублися. Друже мій,
Ну давай хоч разок навмання.
Бо, виходить, ти дуже одружений,
А при цім – я не так заміжня.

НА ЧЕРВОНЕ СВІТЛО

Етюд на одну дію

*Чоловік і жінка переходять дорогу, розмовляють.
Позаду йде молодик. Видно, що поспішає.*

Ява 1

Віталій, Олена, Молодик

Віталій. Олено, вам, здається, вперше бачиться столиця?

Олена. Так, я рідко прилітаю.

Віталій. А в Білорусі немає монументів Шевченку?

Олена (не слухаючи його). А села у вас є? Там певно вітри гуляють. Я дуже не люблю вітрів і, навпаки, вподобую смішне товариство. Знаєте, скільки коштують мої рукавички? Дорожче, ніж ваша честь.

Віталій. Мадам, ви погано думаєте про мою честь.

Олена. Ні! Я добре думаю про свої рукавички.

Молодик (за їх спинами). Швидше, панове, а то запізнаємося.

Біля дверей якоїсь установи дівчата у вишитих сорочках зустрічають із хлібом-сіллю.

Олена. Буде і панна Оля? Я так її не люблю, припхається зі свого Урюпінська і кудкудаче про якісь вічні теми. А ще постійно бігає на червоне світло, як слабкодуха. Наче пороблено.

Віталій. Вона не з Урюпінська, а з Ужгорода.

Олена. Та яка різниця, все одно на «У» і здалеку. До того ж, я чула, що вона обкрутила трьох багатих с-солідних мужчин.

Віталій. Я вас молю. Люди такі художники, думаю вона обкрутила тільки одного (*виприщається на осіб, що стоять на дверях*). Гляньте які дівчатка!

Вишиванки кланяються, Олена та Віталій цілують хліб).

Ява 2

*Із-за стіни входить жінка з підносом в руках.
На ньому високі тістечка).*

Олена, Віталій, Ольга.

Олена. Ольго, та викиньте їх. Кому це треба? не хочу ображати цього фуршету, але їх незрозумілий вчинок дати мені гостинець-тістечка... можна подумати, хтось це буде їсти. Вишні на вершках потекли! Ой, жах! Мене ще знудить. Заберіть!

Ольга. Та чому ж, запропонуємо комусь у парку, он на лавках молодь сидить. Пам'ятаю, у роки свого студентства мені й не мріялося, щоби хтось пригостив здобою. Такі часи були. Це...

Олена. Ой, не можу. І чому ви ще мене не привітали з дебютом?

Ольга. Ви не дуже й переживаєте.

Олена. А як я зробила тих професорів. А!

Ольга. Хоч би натякнули, коли саме ви їх робили. А то так скромно й тихо, що ніхто не помітив.

Олена. Не буду ж я гармати випускати.

Ольга. А у вас хороші гармати: звуку ніякого, зате атмосфера забруднена.

Олена. Осрамити мене хочете?

Ольга. Я чужих прерогатив не забираю.

Олена(до Віталія, ніби не чувши Ольги). Сер, ви чули, які були погані звіти? Такі неяскові. Моя програма рятувала цю нудотну... архівну... документаційну...

Ольга. Як сонце зайде ви договорите?

Олена. Ніколи раніше не бачила такого хамства!

Ольга. Так ми ж давно знайомі.

Олена. Пані Олю, я вважала вас елегантною жінкою.

Ольга дивиться на перехрестя, де горить червоне світло. Дорогу переходить якийсь безпритульний. Шкіра темна, волосся вирване.

У руках тримає пакет, з якого видно кістки.

Великі, масивні, якихось тварин. Ольга біжить до нього.

Олена. Ця неврівноважена знову побігла на червоне. Я ж вам казала. Люди балакають.

Віталій. Радійте, мадам, поки ще з вами балакають.

Олена. Ви такий філософ. Чому Я раніше цього не помічала?

Віталій. Ви тоді були без дорогих рукавичок.

Олена. О, Віталію! Знаєте чим взяти жінку..

Віталій. Знаю чим, але не знаю коли і як.

Олена. Гуморист!

Віталій. І філософ.

Олена. Спіноза! Гляньте! та гляньте ж на неї! вона якомусь аборигену тортки роздає. Воно ж чорне! (через дорогу Ольга пригощає того безпритульного. Потім йде знову до Віталія та Олени. Вигляд стривожений). Ми таку чудасію оце спостерігали. Ну що, ви знайшли спільну мову? може у Гваделупу помандруєте?

Піднос Ольги падає на асфальт. Олена злякано на неї дивиться.

Ольга. Знаєте, а він тістечка їв. Спочатку одне, а тоді друге. Поглядав на мене... з острахом... боявся, мабуть, що або відберу, або не запропоную тих, що в мене на підносі лишалися. Зиркав, як підстрелена тварина. І своїми чорними від бруду руками тримав те тістечко. А з нього крихти все сипалися додолу... А тоді четверте з'їв. Я відвела погляд... нелегко таке бачити, а він нищечком піднімав ті крихти, що попадали додолу раніше. А в торбі у нього були кістки. Може, з них юшка звариться. Таких кісток ми з вами й собакам не дамо: їсти там нічого. І знаєте, все щось повторював мені й повторював. (Пауза). Мабуть, казав, що вишні на вершках потекли.

Олена. Що ви від нас хочете? щоб ми співчували? У кожного своя доля.
Хочете мене обізвати черствою і зіпсованою?
Ольга. Не вас. Себе. Бо я кашу їм з яєчною, борщ і дуже зла буваю. Так
воно: думаєш, як мені це поперек горла не стає. Ікри хочеться...
Ольга не доказала. Олена з Віталієм побігли на червоне світло.

Дарина ДРИГІНА

* * *

Пройтись по вулиці осіннім спалахом дощу,
Відчути запах кленів на долоні...
Ти щось там бурмотів? «Не відпущу»?!
А я пішла... Кохання у брехні в полоні.

Відбити колір неба ув очях,
Забрьохати в калюжах марні мрії,
Встромити в руку голку – жах? Дарма...
Відчути біль, втопить його у зливі.

Торкнутись змоклим листям до повік,
Дозволити волоссям грати з вітром.
Заплутатись у відчуттях... Лише на мить
Вловити єдність з витомленим світом.

Шувбівснути у світло ліхтаря
Розпорошити спогади на вітрі,
І зупинитись, зрозуміти: не твоя...
Кінець війни: поранена, та вільна...
09.2007

ДОЛЯ

– Я так більше не можу! – кричала її душа, а очі перебирали
мереживо нічних зірок та сузір'їв за вікном. Дівчина зі скляної клітки, що
живе в замкнутому просторі, здається торкнешся холодного, мов крига,
скла і поринеш в інший світ – ніхто не бачить, ніхто не чує, ніхто не
розуміє, живеш у прозорому футлярі, а всі дивляться на тебе, мов на
ляльку в шикарній коробці, а ти – німа, німа...

– Я так більше не хочу, – тихо промовила вона, і відповіддю їй була
тиша: така чиста та жорстока водночас.

Вона схопила чорне пальто, що висіло біля вхідних дверей,
похапцем змахнула в кишеню ключі та телефон зі столика та, ледь

встигнувши взути чобітки, вибігла у під'їзд. Не пройшла – пролетіла сталево–холодними східцями і навідмаш розчинила брудні двері на вулицю: тисяча запахів та звуків нічного міста завихрили її в шаленому танку. Життя, тут є життя, і вона може брати у цьому участь...

Довге каштанове волосся, що пахло какао, розпорошилося на комірці пальта, і вітер по черзі бавився то з тим, то з тим. Стояла під ліхтарем, а очі судомно блукали в темряві вулиць. Ні-ні, ще хвилина – і збожеволіє, втратить залишки свідомості, якщо негайно ж не поговорить із кимось... Леся! Так, саме вона... Загорілася, засвітилася вся ізсередини, як чарівна папороть – ось вона надія! Саме Леська допоможе їй, хто ж як не цей рудий янгол?! Вона вдихнула глибоко повітря насичене газами, випарами, ароматами дорогих парфумів, а може і стічних канал – їй було байдуже, вона просто хотіла відчувати: ще жива...

Ліхтар проводжав тонку фігурку, що пливла в повітрі і все віддалялася від нього: в довгих косах блукав вітер, а якби цей нічний сторожа зазирнув уперед, то побачив би очі...очі, що нестримно хапаються за надію жити, не збожеволіти; очі, що ще світяться, але поволі стають як болото...

– Боже, оце так! – Леся, здавалося, побачила Папу Римського. – Ну, заходь, хутчій! Ти саме вчасно, як завжди, – її руда голівка застрибала коридором, а дзвінкий голос повертав до реальності. Але в квартирі Лесі цієї реальності не було... Все незвичне, неординарне, незвичне, мов у чарівній скриньці. Вони пройшли до зали і Леся, зсунувши цілу купу вишитих подушок, сіла і запросила її.

– Не питаю, чому прийшла, бо знаю... – її зелені очі світилися, мов ізмарагд, – і я тебе розважу... Сигаретку? – її пальці вправно клацнули запальничкою, – знаю, не куриш, а дарма... Дим дарує відчуття легкості, – Леся примружилася, а у її волосся бігали зайчики від лампи, що тьмяно освітлювала кімнату. – Сьогодні Андрія – треба ворожити! – Леся раптово підскочила і, мов вихор, вилетіла в коридор, а через хвилину стояла перед нею з двома зжужжаними папірцями, тарілкою та сірниками, її очі сміялися. – Ось, чарівне приладдя! Давай, підіймай гепу! – вона штовхнула подругу в бік і попрямувала до стіни з китайською картинкою. Повільно піднялася і так само повільно сунулася слідом: “Маячня якась”, – подумала.

– Вимикай світло! – задзвеніла Леся.

Усе потонуло в темряві, і лише ліхтар намагався зазирнути у вікно, де дві дівчини палили папір на тарілці та спостерігали за химерним сплетином тіней на гладкій стіні. Вона невідривно стежила за панорамою, що її творив вогонь, а в голові гув голос Лесі: “Це – твоя доля! Дивись уважно! Що побачиш – те справдиться!”

Вона не могла брехати: єдиний товариш за все життя, ще зі шкільної парти (і та з мухами), лише їй вона довіряла.

– О, подивись! Руки, руки! – Леся стрибала довкола неї, розтрушуючи попіл з тарілки, мов шаман, очі її, як прожектори, розривали темінь. – Руки! Ви тримаєтесь за руки! Це він, точно тобі кажу. Дочекалася таки! Ви будете поряд, адже ясно показав вогонь: ваші руки зімкнені!

– Дурниці, – увімкнула торшер, а перед очима стояла стіна, на якій виднілися два силуети. Підсвідомість тихенько блукала у мріях.

– Ти дурна, – Леся сиділа по-турецькому на підлозі, пускаючи кільця диму, – але красива... Тобі пробачено, – руде чортеня дивилося крізь вікно і мугикало щось під ніс.

– Бувай, Лесю. Дякую, – двері тихенько зачинилися.

Усе як завжди: півгодини шаленої незрозумілої терапії з дивакуватою подругою.

Легкий мороз обпік щоки, а перед нею в уяві були руки... Зорі огортали срібним сяйвом, а очі, вперше за два роки, сяяли щастям та надією, а ще... дитячою вірою в порятунок.

* * *

– Боже! Подивіться, – старенька жінка злякано вимахувала руками у бік пішохідного мосту.

– Господи, лишенько! Та зробіть хтось щось, – лементувала жінка поряд.

– Та що вже зробиш... Вона зараз стрибне, хіба не бачите? Мертве тіло, з якого викрали душу, і так неживе, – тихо пробурмотів чоловік з довгим сивим волоссям і поглянув угору.

На мосту стояла дівчина: чорне пальто розгойдувалося в такт волоссям; очі, очі були, немов темне дно провалля, ані емоцій, ані відчуття реальності, ані вогнику життя – пуста, порожнеча, скляна байдужість. А над головою сонце, яскраве, але стомлене, криваво-червоне...

Її губи тихо ворушилися, а внизу натовп чекав чогось...

– Ранок, фантастичний ранок... Схід, а може захід, – вона тихо шепотіла, закривши очі, – пуста... Захід мого життя...

– Божевільна! – вигукнув хтось з натовпу, що незважаючи на ранній час, уже вирував біля мосту.

– Божевільна... Мабуть, – її очі не виражали нічого – абсолютне ніщо. – Божевільна, бо не така, як ви! Руки... Він одружився два дні тому, та хіба в цьому справа? Я так більше не хочу... Слабкодуха, так... Але і ви не сильніші! Складений футляр знято, – вона широко розкинула руки. Вітер, мов кошеня, вовтузився між пальцями та цілував у уста, а під ногами гуркотіли потоки авто...

– Ой, лишенько, – зойкнув хтось, по юрбі пішла хвиля вигуків. Прибули рятувальники та хутко просувалися до неї.

– Не треба, не чіпайте, – вона не переставала шепотіти, балансуючи на краю. – Не тепер, уже пізно... Найгірше відчувати порожнечу довкола, відчуженість, а ще страшніше – те саме відчуття всередині... Душа. Вона змордована, заінквізована, помирає... Говорите, живе вічно? Можливо ще оживе, якщо втече звідси, – вона закрила очі, в уяві постала стіна, а на ній руки – руки, що міцно стиснені. – Руки, лише його руки могли повернути мене назад, але вони не мої. І нічого в цьому світі немає мого! Нічого і нікого...

Вона широко розкрила очі і підняла голову до неба:

– Сонце, вітер! Візьміть мене за плечі! Нехай хоч раз відчую теплий, променистий дотик того, кому я потрібна, кому не байдуже...

Ноги повільно відірвалися від бетонного покриття і сплелися з повітрям.

– Боже! – кілька десятків голів ("Хліба й видовищ!") піднялося догори.

– Як гарно, – вихопилося в юнака з прозорими, мов кришталь, очима, і він, розуміючи що ляпнув, опустив ті очі додолу.

– Так, народження і смерть – річ незбагненна та прекрасна в якійсь мірі, – пробубонів той сивочубий чоловік. Крім юнака цих слів ніхто не почув, бо дівчина пливла в просторі. Ні, не падала – танцювала з небом, а волосся, що здавалося безмежним, огортало її, виблискувало на сонці, навіть сліпило.

– Я вільна, але залишилася слабкою, чужою. НЕ хочу... Боляче, темно, але *не самотньо*, – її очі проривали небо, а коси химерно розсипалися по асфальту.

– Пропустіть же ви! Немає на що дивитися, – хлопець проштовхувався крізь натовп і зупинився над нею. – Вона ще жива... Господи, та відійдіть же! – він уже кричав і присів над дівчиною, його синьо-помаранчева форма рятувальника застелила перед нею світ.

Її очі повільно повернулися на голос, груди часто-часто здіймалися. Вона опустила скляні повіки і відчула теплий жагучий дотик руки – його руки, що міцно стискала її – вже незрушну та холодну.

– Тримайся! Чуєш?! Льошу, та хутчій сюди, несіть медикаменти! – голос його танув у затінках її свідомості, а рука горіла вогнем.

– Дякую, Святий Андрію, – у свідомості плив образ руки, а пальці їх переплелися в реальності. Серце повільно пульсувало в долоні: ще удар, ще... і темрява, суцільна, але яскраві, світліша за її життя...

– Боже, ні! Знову не встигли! – він судомно трусив її тіло, але руку не випускав.

– Яка ж вона гарна, – хлопець із кришталевиими очима зазирнув у бліде обличчя.

– І безталанна, – додав дідусь.

– Так, але посміхається, вона – щаслива, – молодик пішов геть, ховаючи обличчя у високий комір.

Натовп поволі розійшовся, лікарі стояли над парубком у формі рятувальника, що так і сидів, тримаючи її за руку не в змозі відвернути погляд від її чомусь до болю знайомого обличчя, а в голові лунали слова: «Дякую, Святий Андрію...» – його теж звали Андрій...

– А я казала – ви будете разом, дуренька, – Леся курила, спершись об бортик мосту і її очі світилися зеленим сяйвом, а руді коси пливли в повітрі, – ти посміхаєшся, ти – щаслива, – вона згасила сигарету, і лице її осяяла сумна посмішка...

ОДНЕ НЕЗДІЙСНЕННЕ БАЖАННЯ

Мідний захід заливав утомлене спекою небо. Усе узбережжя тонуло в багряному світлі, а море грало червоним золотом. Сонце повільно вмирало у солоній воді, а його кров розходилася по плесу. Сидів на березі, зануривши ноги у хвилі. Пальці кололо голочками, а у скронях стугоніло серце. Повільно повернув голову на крик чайки і перевів погляд із птаха на хрест, що височів на горі понад берегом. Думки поволі пливли в мізках, як ті хмари, що чіплялися за залитий кривавим золотом хрест.

«Там цвинтар... Дивно, поряд смерть – така болюче-разюча і життя – оце безкрає плесо води...» – сам до себе посміхнувся. Ноги трохи боліли, але той біль був приємно-лоскотним, вода торкалася шкіри якимось пестливо наче. Розбурхані хвилі стрімко накочувалися, але, немов покірне кошеня, стелилися повільно до нього.

– Славку! Ну, скільки можна сидіти в холодній воді! Вийми ноги! – худенька жінка торкнулася плеча.

– Ще трохи, мамо, – не повертаючи голови промовив тихо він, – я лиш присів на хвильку, просто хочу відчувти тепло моря.

– Тепло... Тепло було вдень, а зараз вже вечір! Досить – виймай ноги, хутко! – мати підвищила голос і показово штовхнула хлопця. – Ти ж не маленький, щоб вмовляти тебе!

– Добре-добре, вже йдемо, – він повільно підсунув молочного кольору ноги до себе і підвівся. – Я сам, не руш мене.

Море проковтнуло сонячний диск і вже фіолетове небо запалювало зорі. Сухенька жіночка стояла на березі і мовчки дивилася в спину юнакові, що поволі йшов уздовж пляжу, злегка похитуючись. Вітер борсався в її спідниці. Непомітно витерши сльозу, вона рушила за сином.

– Мамо, я прошу тебе... Досить вже цього. Я ж тут виконую все, що радив Петро Михайлович. Ну, справді. – Хлопець сидів у кріслі, руки його тремтіли, а очі впивалися в обличчя матері.

– Виконуєш то виконуєш, але, Славчику, не муч себе – досить! Зрозумій, я ж хочу аби тобі було якнайкраще! – жінка говорила майже

пошепки, але з нотками сталевого лідера. У кімнаті горіло приглушене світло, тихо гудів телевізор, а у вікно билися нічні метелики.

– То може мені взагалі поховати себе заживо? Чи все життя просидіти на одному місці?! Ні, такого ніколи не буде! – хлопець рішуче підвівся і похитнувшись, рушив до шафи.

– Роби, як знаєш, та не картай мене! – мати дивилася на сина зі сльозами в очах. – Твій біль вбиває мене, як ти не розумієш. Я не хочу, аби з тобою щось трапилося. А мене не буде поруч...

У маленькій кімнатці санаторію зависла гнітюча тиша. Стукіт метеликів перекривав гудіння телевізора.

– Трапилося, ма... Уже трапилося. – Він гірко посміхався. Зелені очі наповнилися болем спогадів. Мовчки відкрив шафу і дістав піджак. – Я таки піду, мамо. Я дуже люблю тебе, – розвернувшись спиною, надягнув той піджак, відчинив двері й зупинившись, наче в кіно, вимовив: «Та я ж живий і поки не збираюся вмирати». Двері повільно зачинилися. У вікно стукотіли метелики, а на підлогу падали поволі краплинки сліз з очей немолодої вже жінки.

Музика розривала мізки, але атмосфера закладу захоплювала: зала була маленька, але незвичайна. Затишні диванчики з подушками хаотичних візерунків, приглушене світло та прожектори, що розривали танцмайданчик. Дивні картини в стилі Пікассо та запаморочливий аромат кальяну. Він непомітно підійшов до вільного столика та присів на диван. Офіціант, що виринув, здавалося, нізвідки, простягнув меню і мовчки відійшов чекати на замовлення. Хлопець не зазираючи до теки, замовив віскі з горілкою – улюблений напій Джеймса Бонда. Він заплющив очі й дозволив музиці заволодіти собою. Було незвично, що тут, на типовому курорті, є заклади з подібним музичним смаком. Непомітно на його столі з'явилося віскі, здавалося, що тут обслузі платять за їх таємничість та прихованість.

Він уже майже поринув у приємну прострацію свободи та мрійного кайфу, але раптом музика змінилася на щось повільно-мелодійне та романтично-сопливе. Він розплющив очі, відповідаючи на невідомий інстинкт, і повернув голову до сцени.

Сцена горіла фіолетово-червоними вогнями, по ній розходилися клубки якогось запаморочливо-сморідного диму. Посередині сиділа дівчина під серпанком: довге волосся виблискувало під софітами, струнка постать, вдягнута у щось легке та прозоре. Його очі вп'ялися у танцівницю. Дівчина повільно піднімалася. Серпанок огортав усе тіло, від чого здавалася невагомою. Рухи були граційні та звабливі. Хлопець увесь подався вперед – його повністю поглинуло єднання танцівниці та музики. Гра, грація, гармонія... Раптом повільна мелодія обірвалася і натомість приміщення розірвали звуки міксу класики й техно. Він абсолютно не помічав, що коїться в залі – те, що відбувалося на сцені

просто заповонило його увагу. Рухи дівчини були такі точні та професійні, що, здавалося, вона живе лише музикою. Легка, пластична, надзвичайно зваблива та недосяжна.

Серце відбивало ритми в його скронях, руки нерухомо лежали на столі, а очі блукали в рухах на сцені. Музика скінчилася так різко, як і зазвучала – дівчина впала на підлогу, світло вимкнулося... Ем-сі щось почав говорити, та він того не чув, допив віскі залпом, різко вийшов із-за столика і подався до виходу на ватяних ногах. У голові стояв запах кальяну та силует танцівниці...

Сидів на піску. Темінь вливалася в море і розходилася чорним блиском по воді. Небо відбивало зорі й пахло літом. За спиною десь далеко горіло вогнями насолод курортне містечко. Легкий вітер ворушив трохи відросле волосся на голові. Повільно роззувся і поволі опустив ноги у хвилі. Холод поступово торкався шкіри, спочатку ледь відчутно – далі сильніше.

«Холодне все одно, хоч і літо...» – посміхнувся. – «Як таке може бути... Мрії схожі на райдугу – переслідують їх лише дурні...». – Хлопець повернув голову у бік міста і довго вдивлявся у блиск ліхтарів.

– Вогню не знайдеться? – він різко розвернувся на голос і пересмикнув плечима. – Я налякала? Пробачте... – темний силует дівчини нахилився над ним.

– Я... ні, просто ви так тихо підійшли. – Він витягнув ноги із води. Обличчя співрозмовниці не було видно, але щось до болю знайоме у фігурі зачепило його. – Я не палю, шкода...

– Шкода... – вона присіла на пісок по-турецьки, оголивши коліна, тонка туніка грала з вітерцем. – Хоча.. навпаки, добре. У мене от фігова запальничка...

– Я вас знаю? – зрозумів, що запитання було недоречним та не міг ніяк заспокоїтись.

– Може. – Дівчина несамовито намагалася впоратися із запальничкою, що не слухалася її.

– Пробачте, просто здалося, – відвернув голову в бік моря. – Мабуть.

– Мабуть. – Нарешті її старання увінчалися успіхом і червоний вогник освітив обличчя та запалив багряним кольором вуста.

– Йо! – він різко встав і заходив по берегу. – Я не був готовий...

– До чого? – вона злякано дивилася на хлопця, карі очі відбивали зорі. – Щось укусило?

– Просто... це просто... йо... – знову сів.

– Слухай, на – покури, – простягла цигарку і весело зазирала в очі хлопцеві. – Ти наркоман, чи шо?

– Я?! – здивовано глянув їй у обличчя. – Ні, з чого б це?

– Ну, просто, – знову затягнулася і простягла ноги по піску. – Сидиш сам хтозна де на пляжі, вночі, нервовий якийсь, блідий... Хоча, мені чи

не все одно. Ні, то й ні... – волосся її було блискучим і хвилями спадало на худі плечі.

– Знаєш... – він дивився на неї такими очима, наче почув, що Кеннеді застрелив Ясір Арафат. – Чорт, усе якось... – він розсміявся.

– Ну, от, – підвелася і насмішувато дивилася на хлопця. Струнки ноги грали зі світлом місяця. – Вставай!

– Що? – він усе ще сміявся.

– Вставай, кажу! Танцювати будемо! – вона стрибала довкола нього, розливаючи легкий аромат парфумів та шоколаду.

– Ні, не будемо... – посмішка ще грала на його устах, але очі вже заплилися смутком.

– Ти чого? – вона все не зупинялася. – Не хочеш? Мені рідко відмовляють!

– Не дивуюсь, – гірко посміхався і не дивився на дівчину, що кружляла під звуки курорту. – Так танцювати, як ти в барі – і щоб відмовляли потім...

– Хо... – вона зупинилася і присіла поряд. Очі горіли яскравіше за зорі, чи то так здавалося. – Втомилася. То ти бачив? Це комплімент, чи що? – знову клацала запальничкою.

– А ти трохи не така, як я уявляв...

– Боже, невже? – саркастично посміхнулася та затягнулася цигаркою. – Ти навіть уявляв мене – за що така честь? – усмішка знову грала на обличчі.

– Ти зла... – посміхався до неї, зелені очі намагалися зловити її погляд.

– А ти дуже ввічливий, – відвернулася у бік набережної. – Злі – вони, а я така, як є. А якою станеш, коли всі норовлять тебе купити? – хитро дивилася вже на хлопця, недопалок світився між тонкими пальцями.

– Ну, то вже занадто, – дивився на її руки та цигарку. – Як так купити? Ти ж не річ, а танцівниця.

– А ти наївне дитя, – знову сміялася та, закинувши голову назад, заплющила очі. – Я дуже приваблива, чи не так? А танцюю як! І це дві речі про які я кажу не соромлячись – бо то все, що я маю. А інші мають мене, – цього разу посміхалася якось приречено. – Та я ж не на прийомі у психолога. – Вона знову підвелася: в очах відбивалися зорі, світло місяця грало у довгому, кольору шоколаду, волоссі. Струнка та граційна, легка та якась незрима в тій мерехтливій темряві узбережжя. – То якого біса ти не хочеш зі мною потанцювати? Ти голубий?

– Го–го!.. А ти собі ціну знаєш! Мабуть часто називали? – він теж піддався спокуснику–сарказму.

– Ти ще й хамло... – нависала над ним. – Та я тобі пробачаю. Бо сьогодні не хочу мати ніяких справ із тими розбещеними товстосумами, я втекла від світу і зловила тут тебе нікчому. Хочу новенького, – білі зуби контрастували зі шкірою.

– Ну, ви, пані, й гостра на язик! – він розходився сміятися. Аж геть луна пішла. – Добре, що розвіяли мої юнацькі уявлення. – Хлопець весело дивився просто на неї.

– Ба, та ти точно ненормальний, ще смієшся так, наче весь дах зірвало! – вона знову клацала запальничкою. – Уявлення? То ти збоченець, чи що?

– А ти психолог? – таки й справді розвеселився і підібгавши ноги сидів навпроти неї. – Та досить вже смалити тут – дихай морським повітрям!

– Лікар чи що? – вона опустила руку з цигаркою та прискіпливо дивилася на співрозмовника. – Надихалася вже за життя. Дим, як і музика дарує легкість.

– То купи повітряну кульку.

– Так, досить цих змагань у дотепності, – відкинула пасмо волосся з чола. – То ми танцюємо, чи як? Досить приємна пісенька, – повернула голову на звуки набережної.

– Не повіриш... але ще півгодини тому я більш за все в житті хотів з тобою потанцювати. Ти мені снилася ще до того, як я тебе побачив. І я б ніколи не сказав тобі б цього раніше.

– Йо! – востаннє затягнулася й викинула цигарку. – Оце ти видав. Гарні слова, та всі так говорять, а буває ще й краще, – присіла поряд з хлопцем. – То ось я – твоя мрія, чого ж не танцюєш? Мені сьогодні справді все одно, хто ти такий і який...

– Ти дуже гарна, а танцюєш...просто надзвичайно, – знову грав із зорями в її очах. – І тут без блиску софітів ти ще краща, але не така, як я уявляв.

– А ти думав що я принцеса, чи що? Не знаю, плакати чи радіти, – іронічно скривила уста, – ти якийсь пришелепок: то компліменти закидаєш, то ображаєш. Мрії та уява – для ненормальних. Я жива, я люблю музику, танці, себе і гроші – це моя філософія. Бо всім начхати, чого хочу я і яка я. Та я вже і забула яка я... – вона поглянула на небо.

– Я б не купував тебе, а кохав, – він знову посміхався до неї.

– До біса тебе і твоє кохання! Я вже й так зайвого наплела!

Він розсміявся:

– Але ти не моя мрія точно!

– То танцюємо, чи ні? Востаннє питаю! – вона підвелася знову і спробувала грізно подивитися на нього – обоє голосно розсміялися.

– Чесно, я б усе відав, аби з тобою потанцювати, – ще сміявся та стежив за її легкою рухливою фігурою, але поволі сміх губився, – та я не можу...

– Як не можеш? – здивувалася. – Ти ж там сни про мене бачив і не можеш тепер? – дівчина сміялася.

– Може це й смішно, але я не можу... – відвернувся в бік моря і підсунув кволі ноги до себе.

– Блін, серйозно? – вона зупинилася. – Не вмієш? То я зараз навчу! – сіла навпочіпки біля хлопця.

– Я вмію, – голос був ледь чутним, – принаймні...умів. Я танцюрист. Був...

– О, колега! Так чого ж ти тоді?... Був?... – вона вже заспокоїлася і сіла біля нього, зазираючи в обличчя.

– Був... Воно тобі треба? – різко розвернувся до дівчини, очі горіли болем. – Був, а тепер не можу танцювати і все.

– Ти хворий? – перемінилася на обличчі і говорила пошепки, ніби маленька дитина, що боїться розголосити таємницю.

– У мене обидві ноги зламані в трьох місцях... Були. Мене ледь склеїли. Добре, що хоч ходжу, – криво посміхався, але очі вже загубили колір смутку. – Я весь час після аварії жив тим, що колись зустріну тебе і станцюю хоча б ще раз – уявляєш? Оце так дурень. – Він посміхався як людина, що говорить про НЛО.

– Мене? – ніби щойно збагнула сенс буття. – Тобто, це жах про аварію.

– Це життя. – Спробував підвестись. – А ти от куриш. Цінуй здоров'я, поки маєш. – Він знову посміхався. – А мені час іти – мати чекає, боїться, щоб мене не побили десь і не довелося ще мізки склеювати. Розвернувся і повільно рушив уздовж берега.

– Потанцюй зі мною, – її голос лунав як заклик і благання, хоч говорила майже пошепки. – Я хочу потанцювати з тобою, Артуре...

Він зупинився і повільно розвернувся. Здивовані зелені очі розривали темінь пляжу.

– Ти ж Артур, так? Я знаю, я чула... – її руки судомно перебирали туніку. – Боже...

Він поволі рушив до неї. Посмішка ледь грала його вустами. Босі ноги кохалися у хвилях.

– Я, – нервово розсміялася, – я всю юність так мріяла потанцювати з тобою, тільки з тобою, я уявляла, як ти станеш моїм партнером – я видумувала танці... Оце тобі й на! Я так стежила за твоїми перемогами... Я так намагалася бути гідною тебе... – дівчина приречено посміхалася, опустивши каштанову голівку додолу.

Вони стояли одне проти одного, місяць заливав дві фігури сріблом, море покірно лягало до їх ніг. Мовчання тривало здавалося вічністю.

– Я не можу... – слова розлетілися на вітрі. Він огортав її блиском своїх очей. – А ти таки така, як моя мрія...

– Мрії мають збуватися, навіть у такої, як я... – вона посміхалася, сльози раптово вислизнули з очей. Хутко змахнула їх долонею.

– Я не такий, як ти пам'ятаєш і уявляла, – він підійшов ще ближче. – Боже, здається ми помінялися ролями.

– Досить, досить базікання! – відкинула з плечей довгі коси. Підійшла впритул, відбиваючи в очах зорі і ...мрію. – Це найбільше бажання мого

життя і ти хочеш мені завадити? – вона посміхнулася. – Ти такий, як мені треба. Я допоможу – я ж професіонал, – підморгнула та взяла за руку.

Долоня горіла вогнем, а у мізках відбивалося луною серце, голова паморочилася від світла місяця та запаху її волосся.

– Воля ваша, панно, стис її долоню. – Я навіть не знаю, як тебе звати, пробач зіркову хворобу.

– Віра, мене звати Вірою, – подалася вперед зтягуючи його у вир музики й танцю.

Біль розтікся по тілу, та спочатку кволі, а далі все слухняніші ноги не могли заглушити музики життя, що лунала в душі.

Пляж був холодним і байдужим, долинали звуки какофонії курортного життя. Зорі грали з місяцем у схованки і лили золотаве світло на двох ненормальних, що чудернацько кружляли на березі та інколи час від часу тихо сміялися одне до одного, крізь біль, сльози та несправжню тугу за мрією.

* * *

Сонце поволі тонуло в запаморочливо синій тканині моря. Червона заграва розливалася довкола, ховаючи хмари між своїх потоків. Він сидів на березі, а море тихо стелилося до ніг.

– Усе мрієш...

Він посміхнувся і не розвертаючи голови промовив: «Мої мрії завжди здійснюються, то чому б і ні...»

Дівчина сіла поряд і поклала голову йому на плече.

– Я радий тебе бачити.

– І я...

– Вітаю, ти на це заслужила... Він не товстосум, правда ж? – лагідно посміхався до неї і провів рукою по каштоново-шоколадних косах. – Хоч на весілля запросиш?

– Ти дуже добрий як завжди... – вона теж посміхнулася до нього. – Я така рада тебе бачити, не вірю, що минув рік... Потанцюймо?...

2008

Наталія ГРАБ

* * *

Осінній дощ
залоскотав
під оком.

Глевкою сніжкою
погладила
зима.

Весняний грім

бурчав, що ти
під боком,
А літній мак
зацвів, що ти
сама...

25.10.08

* * *

Я Вами змолена.
Із Вами звінчана.
Під Вами зболена.
Над Вами вічна я.

26.10.08

* * *

у січні зацілював
морозом
лютневим снігом спалював
уста
а березень підсніжником
підносив
тепловесінь квітневого
гнізда
бузком травневим вів
у ресторани
червневим медом вигірчив
усмішку
липневим сіном вималював
рану
в серпневі двері вийшов
тишком-нишком
у вересні любов не йшла
до школи
жовтіла смутком під жовтневим
листям
зридалася під листопадним
бодем
зчекалася від грудня теплих
вістей.

У січні знов когось заколядую
тобі ж, торішньому,
скручу зі снігу
дулю.
26.10.08

ЧЕТВЕРТИЙ КУРС

Світлана ХАПАНЦЕВА

* * *

Я – твоя втомлена ніч
Я – тихий день без дощу
Я – порожнеча
Я – віч-на-віч.
Без обличчя. Іду на прощу

Небесна плавиться синь.
Спиваю тебе по краплі.
В провулках міста
Тінь на тінь.
Мене стало просто кохати

Сонце спалить останній день –
День не мого воскресіння
В пісках пустельних
Вже не сама.
Стою на колінах

Володимир МУКАН
УМЛІ

Про українця

Поганий учень гарних вчителів
І вічний гість у себе вдома,
Лише достатку завжди хтів,
А інші цінності немовби невідомі

Давно забув ти, що таке родина
Свого минулого не знаєш,
Є для тебе Батьківщина
Лиш тим, від чого ти тікаєш.

Та мова, якою говорили вдома
Для тебе стала теж чужою,

Тобі вона важка і невідома,
Батьківська мова є смішною.

Ти хочеш добре жити?
Та ще й з такими як і ти?
Вибач, мушу засмутити,
Цьому не бути як і чорнобривцям взимку не цвісти!

Привид брехні

Вона панує скрізь і всюди
Пані ця, мов привид, серед нас,
Коли виходу шукають люди
Вона прийде в той же час.

На певну мить врятує,
Розвіє роздуми сумні,
А коли вже з тебе поглузує –
Згадаєш про гріхи свої земні.

Та час не повернути,
Не наповнити слова пусті,
Що буде далі, не збагнути,
Бо ти давно в безвихіднім куті.

Ти біля розбитого корита,
"Привид" вже не допоможе,
Туди дорога вже закрита,
Куди дійти хотів, але не зможеш!

Мертва краса

В обіймах жалюгідної реклами,
Зі спокоєм лежить вона,
Видно сльози між рядками
Тої квітки, що тепер сумна.

Їй вже з вітром не погратись,
Не напитися цілющої роси,
Серед трав не погойдатись,
Не відчути подиху весни.

Була нектаром сонця оповита
Ще вчора квітка ця,
Нині чорним сумом вкрита,
Її життя дійшло кінця.

Не витрима це втілення краси
Жорсткий папір дешевої газети
Померти краще від коси,
Ніж гинути в такому букеті!

* * *

Скоро шоста мине
Йду повільною ходою
Згадую тебе,
Скучив за тобою.

Телефон беру, щоб подзвонити,
І знов назад його кладу,
Щось не хочу говорити
І мовчки далі йду.

Вже видно місяць в небі,
Сяють зорі з висоти,
Йду і думаю про тебе,
І про дні, де я і ти.

Думаю, та бачити не хочу,
Згадую, та не дзвоню,
Чомусь, красу твою дівочу
Сам від себе бороню.

Сніг виблискує навколо,
Вітер тихо шарудить,
Я йду так само кволо
І спиняюся на мить.

Есемесить телефон з кишені-хати,
Там про зорі пишеш ти,
А, що я маю відписати?
Про що тобі розповісти?

Про те, як зараз тихо?
Чи те, як мовчки згадував тебе?
Мабуть, це справжнє лихо,
Коли не розумієш сам себе.

Холодна розмова

Сповнений надії й доброти

Я твій номер набираю,
За мить піднімеш трубку ти,
Я щось скажу, а що не знаю

За мить почую тебе я.
Твій голос, мов ріка, поллється
І ніжно понесе ця течія
Оте тепло, яке озветься.

Воно в тобі так лагідно озветься.
Що аж приємністю повіє,
В моєму серці відіб'ється
І щирістю мене зігріє.

Та це були лише думки.
Лиш те, про що я мріяв.
Через довгих два гудки
Твій голос холодом повіяв.

Очі сумні невеселі,
В них живеш іще ти.
Холодні вони, наче скелі,
Немає уже теплоти.

За мить надії зруйнувались
І згасло все оте тепло.
Господи, чому ж так сталося?
Чому те зникло, що було?

Чому ми любимо не тих?!
Плекаємо дурні надії!
Ми божеволієм без них,
А їм до нас немає діла!

* * *

Читаю вірш, що створений тобою,
Оті слова, що написала ти.
Ти так далеко, зараз не зі мною,
Страшенно сумно, хочеться втекти

До тих очей, що манять сяйвом ясным
Там відшукаю вуст тепло п'янке,
Я огорну дівочий стан прекрасний,
Твоє волосся темне і м'яке.

* * *

Твоїй красі немає меж,
Почуттям моїм, також, межі немає,
Я кажу, що я кохаю теж,
Але не вір, я більше ніж кохаю!

Я плекаю почуття несамовиті,
Яким ще назви не дали
І лиш тобі вони відкриті,
Бери й до серця міцно притули!

Ніна КОМОЛІКОВА
УМЛІ

* * *

У склі сльоза
Це нагадало вітру подих
Печальним колоритом днів
злетів жовтогарячий лист
Осінній дощ і я
Зустрілись тут ми знову
І візерунки на вікні малює крапля тисячами кроків
Війна світів і жадібний цілунок
Блакить прозора
Осінь золота
Тим поглядом ти зрушив спокій
Моїх думок і мрій надійних
Лісок обрамлених чеснот
Я відпустила парус швидкоплинний
У складках його тіла більше нот
Хай так!
Біжать ці дні, летять
Не зрушать мій супокій вільний
Трамвай тривоги не полетить
Лиш час
Мій вигідний примірник
Його сторінки не матимуть закладок кутових
Цілую мить бо тиха непорушна
Цілую десять приспаних хвилин
У них веселка лабіринтів вільна
В них Я і Дощ один...

УРИВКИ ПРОЗИ

* * *

Спалахнула блискавка... Запалало пекучим вогнем небо. Розповзлись гострими кутами жовтогарячі посмішки. Гроза ошпарила стомлену від сонця землю, спраглу, омріяну дощами. Випав з набубнявілих товстезних хмар цілющий дощ... Гримить, гримить!!!

Серце завмирає. Здається, не буде сили дихати. Затамовуєш подих... Вдивляєшся у зачарований спектакль живої природи, живучої енергії, незламної сили... і віддаєшся їй, повністю, усім єством, стоїш посеред поля, в мокрій зеленій траві, вдихаєш той запашний, насичений пахощами квітів та літнього дощу аромат, омийтий свіжою святою сльозою...

Підіймаєш очі догори і бачиш: небо плаче, ллє краплі на твоє голе, молоде тіло, і не холодно, бо літній вітер зігріває... всередині пекельне вогнище палає... і підіймаєш руки до неба, до височини, до космічної чорної безодні та промовляєш «Прости мені! Пробач усе!».

Ти не володієш собою, уста самі шепочуть, душа рветься на волю, кров стигне в жилах, м'язи дичавіють від напруження. Ритм шалений вибиває у жилах диявольську музику, і ти кричиш «ПРОСТИ!» та не знаєш за що просиш вибачення, у кого, у чого вимагаєш прощення... І виринають сльози, солоні сльози з очей та прохолодно омивають щоки, уста, шию, зливаються з краплями дощу... Серце, мов ошпарене, тікає з грудей, кров багряна пульсує, б'ється, а ти біллю стомлена, змушена падати на зелене море й потопати в густій самотності, яку пожирає здичавілий танок стихійного виру... в цю мить ти відчуваєш себе частиною природи. Тихіше вітер з тобою розмовляє. Ти, обтяжена втомою, починаєш засинати в обіймах нової наближеної до надреальності загадкової свідомості, яку ти поки що не відчуваєш, але вже готова сприйняти її у лоно власного єства і закохатися у вимір високого земного життя.

Сонце... Запалало шире сонце на порослому густими чорними хмарами небі... і відкрились очі душі, усміхнулись дерева, квіти, земля здригнулась від шелесту листя, від сірих Дніпрових хвиль, від гучних тремблїт, барабанів, гусел, скрипок... голосів, врешті-решт, що у повну силу грудей дзвінко лунають до гаїв, долин, країн, які огорнені мріями і щасливими спогадами...

* * *

Сон...

Руки переплітаються над головою, серце б'ється, стрибає, тіло судорожно вигинається...

Краплі поту виблискують на лобі... Хтось увійшов до кімнати...

– Ну... ще не все? Набридло!!! Скільки маю це терпіти. Вмирай швидше, бо... Та ну тебе! – Промовив невідомий. Грізно поглянув на знеможене тільце. Плюнув у бік і швидко почимчикував за двері.

Вона лежала. Очі втупилися в стелю. Жодного слова, жодного теплого слова не сказав той немичній. Та чутно лише важкі вдихи й видихи повітря. Тяжко схлипує дівчина, ледве-ледве... Одна, знівечена хворобою... За вікном весело виграють сонячні промінчики... Та вона їх не бачить. Темна пустка одягає її. Нікого... Сама...

Та вона ще вірить, що він прийде, її щастя, сонце, яке можна побачити не лише за вікном, а й у серці... Мокрі коси поприлипали до голови... Очі позападали...

Сині кола обмалювали їх... Вуста щось шепочуть, ледь ворущачись... Сухі, та досі гарні...

Обличчя по-дівочому прекрасне й бліде віє жалем, хворобливою тугою...

Ніщо не змінить її, ніщо не допоможе...

Рука тягнеться до світла, до вікна... Нема сил, нема. Намагається встати, та безнадійно. Зачинені двері кличуть: "Відчиніть!"... Кімната просить світла. Дівчина збирає останні сили. Підводиться. Трохи зрушила з місця.

Простягла руку до вікна. Відсунула штору. О ні! Темно... Вікна забиті дошками...

Схлипи, тужливі звуки голосу, без сліз, бо й краплі не залишилося...

"Закрита, мов у коробці... Закрита..."

Немає сили більше чекати, доки хвороба повністю виїсть нутро, виссе рештки крові...

Скільки ще цього чекати? Ну ж бо, давай, роби це швидше! Їж, випивай, скоріше забирай це немичне життя! Остання ниточка надії в душі... й та вже обірвалась. Хто я? О, Господи, де ти?

Самотність залишає певний порух у душі. Дещо незнайоме. По-новому збудоване. Наступний крок – боротьба. Боротьба за виживання, почуття, нові надії, спомини, ковток щастя.

Ще рік тому було кохання, мрії, плани на майбутнє, а що залишилося? Кваліть рук та ніг і безсилі тіло та душа. Нещодавно була зустріч із друзями, які, побачивши результат грізної хвороби, більше не дзвонять, не приходять...

Раптовий біль у голові змушує забути про легкий політ думок. Серце пришвидшує свій стукіт...

Поволі біль минає. Дівчина засинає. Бачить сон-марево. *Чудодійна зелена трава огортає ноги. Лоскотно, але так приємно відчувати дотик природи. Захід сонця та пісню пташки, що сповіщають про*

наближення ночі. Дівча стрибає, переплигує через гілки, що тихо спочивають на розлогій траві. Дівчина з яскраво усміхненим красивим обличчям кидається в обійми зеленого волосся. Квітки цілують очі, вуста, груди, руки. Вона повністю віддана барвам могутньої природи. Це та сила, що вивільнює почуття любові, добра, але й не закриває двері для жорстокості, зла, насильства. Дівчина спочиває на прохолодній траві. Земля – її світ.

Ніч накриває чорною габою життя. Створює ілюзії, випускає в замислений світ приховані бажання, пристрасть.

Зненацька дівчина відчуває гарячий дотик невидимої сили. Вона безсила їй протистояти.

Почуття, краса внутрішнього світу не мають існувати тепер. Це – таємний поклик зневіри, скупого буття. Дівчина не може вирватися з рук нахабного злодія, що прагне викрасти її молодість, красу, велич душі. Викрасти те, чого не відчуває, чого не бачить, чого не чує, навіть не прагне зрозуміти.

Дівочий всесвіт безмежний, люблячий, гарячий та пристрастний. Осягнути висот цього світу вдається не кожному. Досягти безодні може той, хто бажає увійти в той світ, хто любить і прагне возвеличувати дивовижність і добро, хто прагне творити чудесні шедеври. Це властиво лише майстру правди.

Якщо цей світ знищить самозакоханий невіглас – краса знищена, й краплі любові не залишаться. Неправда породжує сум'яття, огиду, знищує прекрасне й незабутнє...

Настає ранок... обличчя не сяє барвами життя. Щось здушує з середини. Настав початок кінця любові, надії, свободи, осяйного внутрішнього колориту. Хворобливість думок, рухів...

Все. Настала зима. Як віти дерев скинули зелені шати, так і життя бідолашної полишило острів безмежного щастя.

Рука простягається до столу, де лежить хліб, стоїть склянка води і спочиває гостре лезо...

«Життя ... таке різноголосе. Схоже на нитки різнокольорові, довгі та короткі. Легко розрізати, вкоротити. Хтось вас сплітає, хтось розплітає. Ха! Можливість співіснувати з іншим кольором обмежена, бо це – інший колір, інша довжина, краса, блиск... внутрішня структура зневажена, забута чи принижена. Якщо я переріжу свою нитку, її ж просто викинуть? Чи, можливо, вплетуть до іншої тканини? Я не хочу жити в цьому світі, де думки, душі не живуть самі по собі, а мають пристосовуватися до іншого крила – порожнього.

Лезо... Блискуче, та не має влади. Раб. Зараз я володарка твоєї долі, що вплине на мою. Чорти населяють Землю, то й мені немає тут місця. Моя душа безмежна, красива, хороша... була...»

Кров – життя...
Холодне ліжко. Не чутно важкого дихання. Відчувається запах крові,
що рікою охопила білизну, підлогу, знеможене молоде тіло.

Катерина КОНДРАТЕНКО
ІФ, полоністика

* * *

«Бережіть собори душ ваших»
Олесь Гончар

Не закохуй у себе даремно,
Не роби з мого храму руїн,
Бо в душі твоїй пусто і темно –
В ній вітри із незнаних країн.

Не закохуй у себе даремно,
Не приходь ти так часто у сни,
Бо не скажеш, чи любиш напевно.
Не займай ти моєї весни...

Не дивися так пильно ув очі,
І півпогляду досить тобі,
Щоб збагнути мовчання дівоче
І впізнати причину журбі.

Не цілуй ти так лагідно руки,
Не кажи, що за всіх я миліш.
Відчуваю – вже близько розлука,
А кохання твоє – мідний гріш.

Я не стану твоєю сторінкою.
Я – неправильна, не «як усі».
Я втікаю від тебе сльозинкою
Й розчиняюсь в ранковій росі.

* * *

Зима нас гріла теплим інеєм,
А сніг все сипав, замітав.
Я кидала у вікна лілії,
Що ти колись подарував...
Купуй кохання, якщо хочеш,
Купуй на день, на місяць, рік...

Як мавка, душу залоскочу,
І не забудеш вже повік.
Даруй і квіти й обіцяння,
Вмовляй залишитись на мить,
Я відплачу тобі мовчанням,
Отрута в серці защемить.
Купуй! Купуй, як всі купують,
Бо так бояться слова «ні».
Та знай – любов ЛИШЕ дарують
Хай на півмиті, хай вві сні...

Мар'яна ДОБОНІ
ІФ, полоністика

ПІД СКЛОМ

Просто по-дивному дивно. Спокійно. Добре. Посміхаюся про себе, мов дурник, але мені добре, напевно, добре. Просто по-дивному особливо. Згадую ніч, чи то був уже світанок, коли туман спустився низько, і стільки було вологи, що здавалося, вона проникає у кімнату крізь зачинене вікно... Згодом уже я підвела голову, розплющила очі й зрозуміла, що мені там, на непривітній вулиці, зовсім не місце, що ця вранішня пробіжка зачекає один день. Тільки один виняток. Один день я зможу прожити і без неї. Взяла до рук мобільний, змінила будильник з сьомої на восьму і упала в сон. Глибокий, м'який, приємний, з посмішкою на лиці.

І у тому короткому сні до мене прийшов ти, моє сонечко, мій любчику, мій великий, чи то велика, чи то велике Л. Мені наснився ти. Той сон був мов пронизаний вологою, живий, дихаючий, повний, надто реальний. Мені снилося, що ти мене кинув, моє Л. Знову. Знову. Знову! А я мов плакала, але мов плакало все навкруги. Скло моїх очей, крізь які я все сприймала, і темні тіні довкола. Усе. Усе. А потім я стояла на мосту, ні, здавалося, що лежала. Може, то я мов дивилася згори? Раптом ти наблизився. Чи то підповз. Я відвернулася, згадала що ти кинув мене, а ти зробив вигляд, що не впізнаєш мене. Мов незнайомі люди ми знаходилися мов затиснуті під склом мікропрепарати. І я все бачила зверху збільшено. Бачила тільки свої коліна, тільки твої вії, тремтіння другого пальця з великим золотим перснем. І потім, як не дивно, бачила невпевненість поклику, що виринув з моїх вуст і станув, так і не достукавшись до тебе. І бачила холод, яким був ти вкритий. І ще одну оболонку, яка тремтіла у твоїх рухах, якими ти намагався уникнути мене, уникнути моменту, випадку, доторку, погляду, яким би мусив

визнати, що ти мене знаєш, що ти жив мною і любив мене. Мій Л! Моє сонечко. Моє горенько. Моє стражданнячко. Мій Л.

Притиснута під склом, я повернулася до тебе і підтягнула свої коліна до грудей. І ними ледь торкнулася тебе. В очах волога і тепло. І бачу мов свої думки, що треба було мати смілість, щоб так зробити, що треба було мати силу, щоб не розридатися і не кинутись на тебе. І бачу я з висоти свого сну, що нема тобі куди діватися, що мусиш, чуєш – мусиш, мій Л., визнати, що знаєш ти мене, що я була в твоєму житті.

А потім одна суцільна казка. Я уже не бачу себе з висоти мікроскопа і я уже не сплюснута під склом, я уже в собі і бачу своїми очима, відчуваю своїми щокми, перекидаюся і падаю на свої плечі, і твої губи цілують мої. Двічі. Дуже ніжно і чуттєво. І мені радісно, і я щаслива, і я гарна як ніколи не була в житті. І ти такий близький і такий мій, мій Л. Хоча б уві сні, та мій.

А потім знову зміна декорацій. Я знову стою в своєму сні на дивному мосту і люди ходять і тицяють на мене і в кожному мені ввижається твоє лице, і кожне воно проходить холодне повз мене, і все навкруг немов кричить: він кинув тебе, він забув тебе, він тебе не впізнає. І ось мені назустріч – ти. Пройшов, і тільки слід вітру твого кроку затарабанив тихо об мої слухові перетинки: я кинув тебе, кинув...

ТАКОГО НЕ ЗАБУВАЮТЬ

Ще здалеку я помітила, що на лавочці біля гуртожитку хтось сидить. Не знаю чому, але я була впевнена, що то Він. Вловивши тільки контури людини, я в якусь долю секунди вбила собі в голову, серце, нутро і ауру навколо, що то Він, Він, Він, ніхто інший, тільки Він. У наступну долю секунди уже все навколо дихало цією думкою, і, якби воно виявилось неправдою, яке було б розчарування, провал, крах, шматки битого скла!

Я підійшла ближче. *Так. Це був Він.* Сидів на лавочці. Дивні думки почали роїтися в моїй голові: *а я сьогодні гарна – довге пряме волосся, модні брюки, чоботи на високих підборах... А ще з букетом квітів! Тьфу...* Він подумає, що мені хлопець їх подарував на честь 8 березня, плюс – подарунковий пакет в іншій руці. Я пізно повертаюся. Усе. Без сумніву. Він подумає, що я була на побаченні, що у мене хтось є, що після того, як Він розшматував мені серце, моє особисте життя *цвіте і пахне...* А насправді – букет подарували сьогодні хлопці на курсах англійської, а пакет – подарунок від дядька, від якого зараз і повертаюся. Але ж Він того не знає!

Я уже увійшла у двір гуртожитку. А якщо поздороватися до нього? – нова моя думка. А що, якщо Він мене не помітить? Та такого бути не може! І не повинно!!! І я нахабно повернула голову в Його сторону, йшла вперед і невідривно твердо в темноті березневої ночі дивилася на Нього. Він зловив мій погляд. А що, якщо зробити Йому якийсь знак?

Найбільш тупа річ, яку я могла зробити в той момент, незважаючи на вагання, які навіть не встигли яскраво виявитися, все ж сталася. Я оглянулася, знову подивилася на Нього і зробила рух рукою з букетом, ніби я помахала Йому. Двічі. Усе відбулося так невміло і по-особливому нездало, що я поспішила розвернутися і продовжити свій шлях. *Чи помітив Він мій рух? Чи зрозумів його? Чи сколихнулося щось у Ньому? А може, Він не сприйняв це як помах до Нього?*

Я підіймалася сходами. Я відчувала, як похитуються мої стегна під час кожного кроку, як куртка треться об трохи оголену спину, і чомусь була впевнена, що Він обов'язково бачить це, що Він обов'язково чує стукіт моїх підборів, що Він обов'язково відчуває, яка моя хода впевнена, тверда і горда.

Я відчинила двері, і зробила це з таким розмахом, щоб ще раз глянути на Нього. *Я подивлюся на Нього і зловлю Його погляд—відповідь на собі.* Так мені подумалося. А насправді Він дивився десь по сторонах. І поки я це сприймала протягом секунди, контрастна думка пронеслася в моїй голові: *якого я тут виламуюся, я ж Йому до одного місця.*

Двері зачинилися, і вже зовсім інші турботи оволоділи мною. Я сварилася з вахтеркою, коли побачила, що Людина встала з лавки і попрямувала до дверей. Уперше пронеслася думка, що я могла помилитися, і то сидів зовсім не Він. Чомусь я подумала: *а як звучить мій голос, чи сильний він, чи приємний, наскільки вишукана моя українська?* Клаптики сірого светра за вікном. *Як сприйме Він мій голос? Чи догадається, про що я тут говорю з вахтеркою? Господи, я помахала Йому тим букетом!* Я інстинктивно затихла у своїх висловлюваннях вся в очікуванні й напрузі. Я щось ще намагалася говорити...

Двері відчинилися. Щось Сіре прошмигнуло повз мене, та так швидко, що навіть серце не встигло схвилюватися і від цього дико підстрибнути, а я не змогла вловити Його зором, побачити Його лице... Яке воно... Хоча я відчула, що воно було байдужим, бо подуло, війнуло, вдарило об мене потоком байдужості, і її противний дух залишився висіти в повітрі. *І оце все?* Чомусь подумала я. І дивне почуття марності пройшло мною, ніби електричний струм. *І оце все? У Нього зовсім не залишилося зацікавлення до мене. І мій дурний помах букетом не справив на Нього ніякого враження? І слава Богу.* Чомусь я так подумала.

Згодом я сиділа у подруги. У напівосвітленій кімнаті, напівприкривши очі повіками, тримаючи обидві долоні на півлітровій чашці гарячого чаю, втикаючи у фотографію чужого хлопця, я розповідала про це. І робила це з таким пафосом, ніби я бувалий старий ковбой із голлівудського вестерна, що оповідає свою останню небезпечну пригоду. Мої губи скручувалися якоюсь незвичною трубочкою, а очі тремтіли від напруги слабого світла.

– Забудь ти його, – сказала вона.

– Я вже давно забула. Я вже забула. Давно. Я повторювала і повторювала це, а в очах було щось таке розпливчате, як засвічена фотоплівка, а потім мозаїка із шматків минулого, а потім вирізка семи хвилин сьогоднішнього вечора. І мов молотком било: *чи забула? чи справді забула? чи забула? чи забула?* Я втикала в незрозуміло який зріз дійсності. Голова наповнювалася мозаїками і словами. Мої руки стискали ту ж півлітрову чашку з чаєм. А в кутиках очей починали тремтіти сльози. Сльози, не звичайні, а якісь особливі, просякнуті Ним, які бувають лиш тоді, коли викликані згадками і мріями про Нього. Вибух в голові... *Такого не забувають...*

Інна Демиденко
УМЛІ

БІЛЬШЕ ЗА ЖИТТЯ

«Минуло вже більш як півтора року з тих пір як трапилося те, через що я живу зараз, ніби у пеклі. Проте дивно...потрібна була лишень мить, аби я осягнув, що все... кінець... вже непотрібно кудись поспішати, кудись іти. Життя за хвилину відібрало в мене все те, що додає сили, спонукає до найпотаємніших порухів душі, пробуджує з серцевих надр нестерпиму жагу до життя. Воно відняло у мене те, назви чому я раніше не міг дати, але тепер іменую своїм домом.

З того часу я прокидаюся щоранку, одягнувшись, виходжу з квартири і просто йду...Можливо хтось десь на мене чекає? Іноді, проходячи повз знайомі місця, я зупиняюсь на мить, немовби прокинувшись від глибокого сну, але одразу засинаю знов. Зрідка вітер принесе запах, що нагадає мені про минуле... про Неї. Нещодавно йшов сніг, і я згадав, як одного разу прокинувшись, не знайшов Її поруч себе. Я одразу подзвонив усюди, де тільки могли щось знати. Нічого...Я стрімголов кинувся на Її пошук. Стрілою вибігши з будинку, я одразу повернув за ріг на вулицю, де ми любили гуляти теплими літніми вечорами. Камінь впав з моєї душі...Вона стояла там, ледве одягнена, і з захватом дивилась, як падає сніг. Взявши Її на руки, я чи не вперше зрозумів, яким скарбом наділив мене Господь. І зараз цей янгол так по-дитячому ніжно горнеться до моїх грудей. Моя кохана...

А тепер я все йду і йду... Часом мені здається, що вже зовсім близько. Так, так, я скоро прийду, я нарешті буду вдома...буду з Нею. І ось в такому напівсні я щовечора повертаюсь в порожню квартиру, в якій так і тхне самотністю. Це місце навіть не назвеш домом...чому? – там немає Її.

Все трапилося раптово... коли на те взагалі не чекали... Боже, та хіба ж можна на таке чекати, або ж бути коли-небудь до такого готовим...

Пам'ятаю як лікар мені повідомив: «Юначе, потрібна госпіталізація, і якнайшвидше!». Що ж було далі? Найбільш повно згадую лише мого усміненого янгола. Я проводив з нею увесь свій час. Зранку я ледь-ледь прочиняв двері її палати, і якийсь час спостерігав як Вона читає. Вона любила Шекспіра... Зараз мені здається, що його сонети і досі зберігають її тепло. Тож, вона щоразу радо вітала мене і ми могли сидіти годинами, не говорячи ані слова. В такі хвилини, те неповторне почуття, що я мав до неї, було повним як ніколи.

Згодом я зрозумів, що вона не просто янгол... то був справжнісінький цукровий янгол. Так день у день Вона танула... Вона зникла на моїх очах, а я... Що я? Чим я міг зарадити? Чи все ж таки міг? Зараз це неважливо.

Це було в середу... день видався погожим, яскраво сяяло сонце, а небо вражало глибиною своєї блакиті. Я хотів щось зробити... зробити для Неї. Я купив просто величезний букет духмяних квітів, але...

Я все йду, мені здається вона десь чекає на мене. Мені ні з ким про все це говорити, але й несила мовчати...»

На цьому місці лист обірвався. Так захотів не Він. Час виїв чорнило і полишив безліч різних плям. Він писав цього листа для Неї. Ми часто звинувачуємо себе за щось, що лише почасти залежить від нас, або ж намагаємось уявити як би могло бути, якби не... Він не виняток. Його душа шукала прощення, жадала сказати так і неказані їй колись слова. Дописавши листа, він підвівся і підійшов до книжкової шафи. Шекспір... „Сонети"... Він посміхнувся... Він хотів увікласти листа в її улюблену книгу, тим самим ніби надіславши листа адресатові... Йому здавалося, що Вона обов'язково його прочитає, зрозуміє, втішить...

Навмання відкрив книгу... Сльози болючими спогадами застелили очі, але раптово привернув увагу вірш. Навіть не сам вірш, а його кінець. Він закінчувався словом „люблю...“, а нижче вже її рукою „більш як життя...“.

Я ПАМ'ЯТАЮ ТЕБЕ

Я звичайна дівчина... чи то молода жінка... чи, як то кажуть, особа жіночої статі. Хм, ну і початок, хоча це ж не книга, а проста розмова, точніше сповідь. Ви запитуєте себе: „хто вона така?“ і „про що вона говорить?“. Я – жінка, але не з тих сучасних жінок-роботів, які лише й торочать: „Ми живемо в динамічному новому світі, де Ми маємо величезні сили, і зможемо все самі“. Ви зараз усміхаєтесь і подумки говорите: „це не про мене“. Але майже кожна так звана „сучасна“ жінка має вбудований запрограмований чіп, який сигналізує, що робити. Встати – готувати – працювати – піти в магазин – принести – вивантажити те, що придбала – знову готувати – спати. Високотівковий стандарт, існують лише варіації.

А Я обожаю життя. Запах скошеної трави навесні або вщухлої грози влітку. Запах осіннього жовтогарячого листя, яке так старанно та ніжно вкриває землю ковдрою. Люблю смак першого снігу... Ви дивуетесь: „як? сніг не має смаку”. Має... він схожий на свіже парне молоко – запашне і духмяне. Все це і є життям.

Але чому ж мені сняться кошмари? Не дивуйтеся, я розповім.

Це було навесні, коли невловимий подих кохання витає у повітрі й лише чекає, щоб його впізнали. Пора стояла надивовижу гарна: ласкаве, яскраве, сліпуче сонце вигравало своїми променями в листі, яке так кумедно виспіває свої мелодії, сповнені сумного шелесту. Я замріяно чекала на свого принца... Це було наше перше побачення, і тоді я ще не знала, що йому судилося бути останнім. Його звали чи то Сергієм, чи то Іваном. Зараз вже не пригадаю. Я ледве можу кількома штрихами окреслити в пам'яті його силует. І познайомились ми дивно... Це було в той час, коли „інтернет” ще не замінював багатьом людям реального життя. Я рідко користувалась комп'ютерним класом, але чомусь одного разу мені було потрібно в університеті саме туди, ще й під час лекції. Вислизнувши з аудиторії, я попрямувала до нього, пояснивши це подругам як невідкладну потребу у виправленні курсової. Там звісно було кілька помилок, але не таких, які б не могли почекаати бодай до перерви. Віддавши студентський і пояснивши мету приходу, я, нарешті, дісталась до комп'ютера. Сіла й одразу згадала свій зручний домашній костюм, в якому я зазвичай працюю вдома.

Мені потрібно було виправити кілька некоректно зазначених Інтернет-посилань. Випадково „спамом” викинуло на вікно непотрібну сторінку. Але ж як її закрити, не подивившись що там таке. Жіноча цікавість... Сайт знайомств... До них я ставлюсь досить упереджено, з долею іронії та скептицизму... ну, з таким серйозним, я б навіть сказала насупленим виразом...Але в той же час заборонений власною мораллю плід завжди неймовірно солодкий, а курсову зовсім не обов'язково здавати сьогодні.

Реєструватися було просто. Мені одразу прийшло повідомлення. Ми почали розмову. Зауважувати про те, що на пари я так і не пішла, буде мабуть зайвим.

Юнак виявився цікавим. Ми домовились зустрітись по обіді в парку.

І ось я там звідки й почала – в очікуванні на принца. Він з'явився з букетом червоних троянд, одягнений не по погоді легко і привітався до його нової знайомої незнайомки. І ми пішли... Які неймовірно дивні відчуття: йти так близько з незнайомою людиною. Здавалося б ми щодня в транспорті знаходимось з незнайомцями, але це інше – це трепетне бажання пізнати неznане, коли ви лишаєтесь наодинці... самі в цілому світі. Кінець..., прощання і довге стояння на зупинці. Його руки обережно обнімають твій стан, ніби боячись сполохати цю чудернацьку мить. І раптом звуки...ні слова...які дивні...що це?

„Я люблю тебе”... і все... фінал. А у відповідь... лише моя дивна посмішка. І нічого... Ми більше ніколи не бачились... але про це вже не варто говорити.

Мені сняться кошмари... Я бачу Його. Він щоразу однаково помирає на моїх руках. І я нічим не можу зарадити. Ситуація завжди однакова: останній подих і я прокидаюсь у сльозах. Вони душать мене щонаочі... Нестерпно...

Що це означає? Смерть як новий початок? Можливо так воно і є...Мабуть кожен з нас на землі має свій власний кошмар, який сниться йому щонаочі. Так само і він напевно бачить свій...хімерний...дивний і чудернацький...кошмар.

Іноді я уявляю, що це величезний натовп дівчат, яким він колись казав, що любить. Вони безликі, жодна не має чітких рис. І лише зрідка у деяких можна розгледіти якісь обриси. Це тому, що Він не пам'ятає жодної з них. Кому з них він зробив боляче? Кому розбив серце, а кому дав краплину тепла?

Але те „люблю” на зупинці, його почула не кожна. Таке ніжне і щире...і ще якесь...

Дочитавши до цього місця ви подумаете нещасна, вона так і не знайшла нікого. Помиляєтесь...

Я одружена і щиро кохаю свого чоловіка. Його почуття такі ж сильні. Коли ми зустрілись вперше... дивно... у ньому я впізнала Того. Проте звісно це різні люди, мій чоловік нижчий на зріст і його волосся темно-русьве.

Але мабуть і він бачить свої кошмари. Проте ми щасливі... прокидаючись посеред ночі кожен від свого страшного сну, згодом розуміємо, що це лише сон і він ніжно пригортає мене до себе. В цю мить ми вже не Він і Вона, а щось єдине, сповнене тепла і світла. Це – кохання. Те почуття, що я не встигла розгледіти тоді, той птах, що я так необережно сполохала багато років тому на зупинці.

Але Я вірю, що десь далеко в своєму ліжку Ти, вкотре вислизнувши з пазурів свого нічного жахиття, так само щасливий, мій дорогий знайомий незнайомцю.

Ольга БЛИК

КОТОВА КАРТКА

вона хотіла бути котом.
бо коти не такі банальні.
вони, по-перше, самостійні. не зобов'язані...
не пліткують. і завжди дуже елегантні...

кажани їй подобалися менше. та вона радо вітала їх, коли ввечері виходила надвір, у щілину між двома високими стінами.
вона більше дивилась у монітор, ніж у різні боки.
її шкіра при цьому чула світ, і волила до неї: ти щось пропускаєш.
вона це чула не гірше. але заплющувала очі сама на себе, говорила – дочитаю розділ.
вона любила світ. у миті усвідомлення цього світилася, як жменя метеоритного пилу.
і завжди думала: якось треба щільніше цим зайнятись, щось зробити, чи що...
кохання вона боялась. по-перше, була завжди переконана, що воно закінчиться, а ще – це часом погрожувало бути всерйоз, тоді вона починала говорити про свободу й незалежність обирати.
але то говорив її страх.
найгірше було, що вона закривалась від світу. хоч бачила й розуміла дуже багато, більше за інших
– і мову стовпів, і воду біля рук, і святі місця відомі й невідомі
і коли до кого як поклонитись...
вона перебирала руками волосся на скронях вітру
і посміхалася. немов уві сні.
просто боялася усвідомити все. своє право і свою силу.

про вічних і вибраних набагато краще читати.
а це б наклало відповідальність.
вона і далі примушувала себе спати з такою силою, з якою можна було б перетворити на дракона море.

/але все одно дозволяла собі часом мріяти про дракари... і читати про смугасті вітрила, а вони завжди були за вікном. хіба що не розповідала... і веселки були замість північного сяйва... серед бетону і небес/

/ще їй дуже помагало хреститись, то було від бабці-прабабці, вона добре знала, що, аби трохи більше підійшла, крок ще, дала себе, і творила б, і лікувала... і Святого б у полі на раз зустріла. Святих вона теж відчувала. Тільки все одно заплющувала очі/

надто розумна й освічена. це давало їй вибір. забагато можливостей.
легше, коли його не маєш геть

вона не обрала нічого.

стала сірим попелом.

навіть не лишивши нікому своє "чути".

бо одружитись і народити відмовилась... не схотіла, не змогла...
а це ж дуже рятівний пункт. знаєте, багато хто так вибирався.

вона не обрала нічого і зникла. без користі й шкоди. Без сліду.
чи смертний це гріх? так. більш як.

*покиньте мені, заспокойте мене, заморочте справою.
розкажіть її на перехресті.*

*я думаю, вийшла непогана казка для дітей. досить страшна, вони
таке люблять.*

еге ж? розкажіть мені казку.

ГОРИ **(Коломийка)**

*...це все – просто фішка діамантових доріг
Коли їх не боятися – можна йти і прийти, і перелетіти світ*

*і випірнути на темній стороні
і забути що можна бути ще кимось, не собою, бо згубити по дорозі усі
маски
Ліпше триматися за руку в той час.*

Вони не були подібні на коханців, ні... горе наших коханців – що вони
занадто підносять своє буття, почуття, часто більше, ніж самих себе, це
все геть така романна Мексика. Обмежена... обмежена.

Вони були подібні на дітей від одного кореня, від одних батьків.
Однієї кості й крові

Вони вміли одне до одного посміхатися. Так, як посміхається до матері
немовля – ледь чутна гримаска, і вже весь світ у іншому кольорі. І вже
сказано більше, ніж світ.
Інші писали б тут трактати. А вони – презирнулися.

Боже, прости мені, як я їх любила

А може, то була моя най-мрія
Так, як вони
Хех, просто боялася повірити, що я – це вони...

Вони найбільше були схожі на двох діток на листівках, оце так само
ходили за руку. Заручені.

І проходили тими мостами, що не ступив би найповажніший містик...
І очей не заплющували
Немов гралися.
Не мали вони ніякого пієтету до тих доріг

Посміхалися. Ходили... Гиржали геть з усього.
Сміялися, що «не палимось»
І що все у нас із тобою буде серйозно...

І що я взую шпильки і літню сукню, і підфарбуюся, візьму тебе під руку. І
підемо на шпацер, як поважне панство.

А він на смішки завжди мовчав, бо був добре мудрий, мудріший від неї.
Тому мовчав чи бо мовчав... хтозна...

Він їй мовчав. А вона сміялась, біла його по плечах і казала, що так не
навчиться.

А як треба було зробити серйозний вираз обличчя – то пхали одне
одного ліктями. І пирхали від сміху).

Були такі, що кому завгодно дзвіночок на шию прив'яжуть.
Легкі, мов птахи.

І дурні... як вони самі й дурні.

І принцип у цих двох був «ну чисто погиржати».

*Це просто треба, щоб ти бачив, як вони це говорили. Як вони це
жили...*

Вона, як її намагались запитати, стенала плечима, трохи замислившись,
і казала: це не треба думати. Просто йти.

А він мовчав, ну ти вже бачиш, що він то вмів найкраще за інших.

Хіба що, бува, паперового птаха тобі зробить. Чи змія, як добре
попросиш.
А ще д-о-о-вго на гори дивився. А вона йому кучері заплітала.

Ой кувала зозуленька в полонині сіла,
Як ся двоє полюбили, доля їх повіла...

Та, ти мені казатимеш, що то все байка, як ото старші кажуть, що такого не буває.

Я тобі скажу – найлегше думать, що не буває.

Знати, що навпаки – воно гірше.

А в цих горах знаєш як говорять...

Послухай. Поживи тут, тільки не спіши. Ще прийдеш.

Як тобі дуже пощастить, то ти їх побачиш

Іди й дивись.

П'ЯТИЙ КУРС. МАГІСТРИ

Оксана ШУРУЙ

Із присвят і поза ними

* * *

Дописуй зиму, молодий та спритний,
Тягни ярмо не бути у багні,
На кров'яні основи став палаці,
Соломою стели шляхи у тінь,
Бо тільки той, хто вміє розсміятись
У вікна часові, належить всім.

* * *

Це місто так дивно збудоване –
По груди ввійшло в мої груди,
Достиглим сміттям замордовані.
А подих вологий і грубий.
Це місто так дивно народжене –
Інцест трьох братів і незайманки.
Укуси прокинулись рожами
По шкірі – то теж – його забавки.
Це місто так жадібно вивчене
І замкнене в чіткості форми.
Гомункулом, вітром скаліченим,
Не вбитим, та повним втоми –
я терпну – потвора без імені,
Гібрид во плоті та бетоні.
Під цими залізними зимами

Завмерла, німа, – на півтоні.
Ім'я загубила по тропарях,
Разів з півдесятка покручене.
Я ним так нахабно приручена –
Вмурована в стіну Некрополя.

* * *

А знаєш, так болить мені вночі Нева...
І не важливо, де, і не суттєво, з ким.
Я знову – як тоді, я знову не нова,
Бо тут рясний каштан, і небо рвуть бузки.

Мені нема із ким її тобі віддять,
Щоб відвезли – і знов затапи в береги.
В мені сочить твоя незвідана біда,
І миють береги знедолені борги.

* * *

Жодних доччиних почуттів –
Лиш одне почуття спокути.
... Сороміцьке на смак – спокуси:
відчуття березневих котів...
Як була би я ліхтарем,
На високій нозі єдиній,
Я б горіла звиятно-синім,
Чи була б комусь віттарем...
І вівчар би клав на віттар
В білім руні ягня перелякане.
Я б світила, червоним заплакана,
І Хтось Вишній отримувал дар.

Це не доччині почуття –
Жінки поряд з тобою, зліва.
Як прийняти? Прийми як диво.
Як цей світ приймає дитя.
А у тебе вже є дочка.
Най не виросте тільки в батька.
Ліпше буде порожня цяцька –
Важко бути повним в віках.
Болю вистачить на твій вік.
Ти забув, як бути закоханим.
І тремтиш, як ягня сполохане,
Що комусь спокутує гріх.

* * *

Ол. Ш.

Мені пообіцяли теплу осінь,
Розучену, як гами й алфавіт...
Мені в її промінні довелося
Втрачати і відновлювати світ.
Стою і марю. Чи іду і мрію?
Слід, як парфум базарний, нестійкий,
Вивітрюється швидко.
Я – мірило
Всього, що збрешуть хроніки.
Віки
Пливу – над свіжим поспіхом реклами.
Рух лами: передчасно – з–за межі.
Як тепло, осене, позбутись краму,
В тобі, як на вокзалі, залишить,
Забуть, піти. Як тепло в руки й ноги,
Лиш голову і груди холодить.
Ця осінь – місце дії діалогу,
Облога жовтнем надто молодих:
– Хіба так можна: найпалкішу гострінь –
Мене – надовго? – втиснуто між сні?
– Тобі подарували теплу осінь.
Ніхто не обіцяв тобі весни...

* * *

Як тут холодно... Ви не знаєте.
Знову б'єтесь в повітря в мороку,
Знов кружляєте в вилицях Києва,
Знов конверти, пакунки мотлоху,
Знов папери – робота, каторжність,
Чесні вибори, ЗМІ, політики,
Чесні потяги, протяги, протягом
Дня печерного, документованого...

А на кінчику мундштука –
Вже допалена сигарета:
цигаркові багнети – вирок
Вашій мужності, моїм мріям.
Я ніколи не буду чесною...
А мені це навіть подобається.

* * *

Вони танцюють круг ватри голі

Вони співають на різний тон
Жерці скубуться за рештки волі
На десятих лиш один хітон
Мене б розчулили їхні співи
Але от тільки у вухах віск
Вожді обдовбано ділять сливи
З чужих обскубаних вщент беріз

* * *

Олександрові Довженку

На спис почеплять прапор,
Повісять в очі весну.
Так лізтимуть у трактор,
Щоб жати жито чесно.
А з трактора видніше,
Де борозна, де кривда.
По акустичних нішах
Сховалась гра на ринвах.
Іде навала маврів
По Авгієвих стайнях:
Народжують кентаврів –
Людей-напівкомбайнів.

* * *

Календарики: відмітки:
Грали в покер щосуботи,
Щосуботи пили вина,
Розливаючи по столу:
На рожевому – червоне.
І народжували сварку
Над червоним, над руками
(Довгі кості). Йшли невзуті
На подвір'я – до собаки.
Щоб погратися в долоньки
І в позерстві позмагатись.
А тепер на білім светрі,
Може, плями й є, та – білі.
І собака онімів.

* * *

Джазова імпровізація

(у ламанім ритмі)

Вогнем володіє таємна шльондра
І крутить його на метровій палі,
Випалює очі, вії опалі.

Крізь себе, рядками своїми по ковдрі,
У простір, вшанований сотнями вікон,
Виходить її не вгамований ерос.
Крізь шльондрині очі виблискує крига,
Повстал дівоча роз'ярена туга,
Затьмарена збігом обставин, віком,
Життям по знайомих, по родичах друга
А втім... то таке то не лірика – епос,
Епічні підвалини мертвого духу,
Що тужить за тілом гнучким від напруги,
Холодним до любовців (швидше – наруги)
Яке засинає – у русі! – без руху.

Гех, шльондрині очі – вигадка Божа,
І нащо їй зрячі такі на обличчі,
Побитім мейк-апом у тому сторіччі,
Як зникли стигмати і вигіркло ложе.

І шрами на литках – недопалки плебсу,
Із жуйкою в роті – та скигить на місяць.
Їй хочеться зникнути, залякнута на місці,
Знести з тіла тирсу і випалить перса.
Задумливі танці на стиглій бетонці,
Підбори стукочуть – і знову вона
Сплюндрована часом, фригідна, смутна
Засвічує сонце...

* * *

Ти ніс мене, поки зовсім не зомлів,
Бо знав, що ти мусиш донести.
Віддати, либонь, забуттю і золі –
Негідно природної честі.
Ти знав мене доти, допоки ще міг,
А потім – тримався на вірі.
Аж біль рукавами поповз, прошумів
У скронях.
Вклонялися звірі,
І дець позіхало останнє метро,
Чекаючи сина додому.
Я входячи в дім твій, мов куля – в патрон,
З міщанського раю робила притон,
Вини не вбачаючи в тому.

А втома розкішно боліла, як сіль

У тріщинці кожній на грішних
Губах...
Я зігрілася трішки
І сплю на руках твоїх, білих, як біль.

* * *

Романові Скибі

Проти шерсті гладили Місто.
Місто рявкало на долоні.
Інші – мітом, треті – намистом,
Є міста – як леви, як коні.
Місто-вовчур – не дуже вдале
Із районами як блошицями,
Збитим хутром. Не душу дали,
А зубів. І щеням затицали,
І замацали: все би грались,
Все б носились. Та як усяке –
Те щеня щеням не прокралось,
От і виріс – нічий собака.
Кепкували із Міста зосліпу,
А коли вже очі продерли –
То завило без нас удосвіта,
Зачесавши вітром по дерну.
Повернуться! – Ще довго скигло,
Доки, як сторожа на чатах,
Наше, біле, сумне, застигле,
Біля неба сіло чекати.

* * *

Ми любимо Воскресенку,
Може, тому, що нам на неї плювати?
Лише б уранці була вода
У двох моторошних склянках
На похилому столику.
І знайшлися чисті шкарпетки.
Я теж ношу чорні.
Можемо помінятися.
Ти завжди втискуєшся в те,
Що є частиною мене.
Кожного разу – кожного останнього разу.

Ми обов'язково зустрінемося ще –
Маємо спільні борги.

КРОЛИК ВОЛІ

Якось я зустрічала тут світанок, але тепер ночі холодні.

Мені абсолютно нецікаво. Жодної думки в голові про золотий листопад і так далі. Романтика – це фіговий листок на причинному місці реальності. Ним самим вона товче нас у брудному громадському туалеті на бульварі Тараса Шевченка проти університету Шевченка посеред парку Шевченка недалеко від пам'ятника вгадайте кому.

Так от, у цьому почесному громадському туалеті тебе товче реальність, пропускаючи через десяток-інший ганебних поз і вигинань. Остання зміна положень вдаряє тебе кахляною підлогою в обличчя.

Ти скручуєшся, підтягнувши коліна до грудей, ніби біль не всередині, а ззовні.

Відпускає.

Спочатку на лицарське одне коліно, потім... черговий напад знову згинає твоє тільце.

Щоби жити, треба їсти.

Тебе в школі того не вчили?

У школі не навчать купляти найдешевший хліб, розрізати його канцелярським ножом на тонкі скибки вздовж, а потім підходити до продавця курок-гриль і просити полити жиром твій шмат.

– Гривня!

– За це?

– Або ушийся звідси!

Нашкрібаєш тридцять дві копійки у кишені і подаєш. Продавщиця – симпатична дівчина зі стомлено-презирливим обличчям. Кінчиками нафарбованих нігтів бере у тебе з рук твій сірий крайок і злегка намащує на нього ложку жиру. Береш його, загортаєш у пакетик. Ідеш аж до станції Льва Толстого, щоби там, сидячи спиною до людей під якимось банком, на квітнику, розгорнути і пожадливо з'їсти.

А втім, для повного розуміння ситуації відсилаю до пана Кнута Гамсуна, який про подібне вже писав.

Наївшись, звертаю увагу на жінку, яка у рекламній пелеринці роздає нікому не потрібні флаєри. Трикляті ревматичні ноги стоять відмовляються, а розбещеній теплом власних домівок і надійною наповненістю шлунку молоді не дуже кортить ті флаєри брати.

Так ми з нею і познайомилися – я сиділа на парпеті з подертою книгою Гюго, чекаючи на диво, яке прийде і дасть мені їжі, оселі, грошей, а вона, по-собачому прибито роззираючись, підскутильгала до мене.

Ми пішли до храму, де за змогу проявити своє християнське милосердя платять згордувано поданою тарілкою сірої в'язкої пшеничної каші, яка потім, не заправлена нічим, згортається у шлунку вогкою невипаленою цеглиною, своєю важкістю нагадуючи, що ти – наївся.

Не вередуй.

Я приїжджа. До речі.

Катаюся в метро після обіду.
 Чорнявка у формі виганяє на станції "Либідська". Я знову заспала.
 Переходжу на другий бік.
 Сказав би хто, де я збираюся сьогодні ночувати?!

Річ у тім, що, об'єктивно кажучи, – ніде.
 На «Героях Дніпра» мене будять.
 Знову переходжу. Всівшись, читаю Камю.
 Але тут знову схоплює жах нападу, і я лякаю респектабельну тітку, перегинаючись у попереку надвоє і валячись на підлогу, між ноги.
 Біль не дає оговтатися, але бачу, як розступаються люди.
 На їхніх пиках проступає палімпсестичне незадоволення. Коли хтось втручається ззовні тобі під теплу шкаралупку невинного бюргерства, що диктує самовіддано підбирати шпалери персикового кольору і їсти здорове їдло, спати на ортопедичному матраці в обіймах піжамного партнера.

А може їй погано?
 Це мені.
 Ага, може, й погано.
 Нарешті допомагають всістися і піднімають книгу з підлоги. Якесь нога вже встигла стати на Камю і залишити свій тракторний слід – на живому обличчі.

По-перше, я встигла прийти до тями, по-друге, до вагону ввалюється ціла юрба табула-расових людей, яких не торкнулася я у засмальцьованому пальті своєю голкою соціально-поведінкової невідповідності.

- Щось зі шлунком? – питається чоловік ув окулярах на лису голову.
- Їм раз на день, – відгавкую голомозому.
- Вийдемо на наступній? Трохи перепочинете.
- Я не стомилася. І напад минув. А зрештою, ви праві.

Виводить і всаджує на лаву.

- Ну, їсти треба частіше.
- Ага, у мене батько – Ротшильд.
- Звідки цей сарказм у такої юної жінки?
- Пощастило з багатющим досвідом. А ви чого причепилися?
- Сердечко, мабуть, тривожить? І нирки, бачу запрацювалися?
- Застудила, коли надворі спала. У парку.
- Венеричні хвороби є? – діловито.
- А вам навіщо? Ні, якщо треба, то знайдуться!
- Потім, може, вийдемо? Зводжу вас до кав'ярні...
- Купите мене за харчі? А не гидуєте? Я ж миюся рідко.

Останнє – відверті понти. Раз на день-два ввалююся до когось із тих нещасних, що називаються моїми знайомими, і відігріваю кінцівки у ванні. Холодно ж на вулиці, га!

- Не брешіть. Волосся чисте. Вошей нема. Я питав про

венерологію...

– Не перевірялася. Але будьте певні – окрім вас, решта гидує. Нагодувати ще збирається, чи я так піду?

– Ходімо.

Зрозуміла, яка саме риса мене приваблює: мене не соромляться.

А от у бістро – здивований погляд. Поки добродій відстоє неквапливу чергу, продовжую читати. З біса два я розумію! Нащо цьому чистенькому голомозому дядечку цяцькатися з малолітньою жебрачкою, ще й такою норовливою?

Ненависть приходить не одразу. Спочатку ти лежиш у друзяковій ванні і мрієш про засіб для відстрілу покидьків, що так липнуть до тебе, медом ти їм намазана?! Потім помічаєш: не бачиш привітних облич у натовпі, потім узагалі очей не бачиш, одні-самі спини, і над тою чистою спиною – чистий таки хряковий загривок.

Спочатку мій голомозий герой своєю щедрістю переплюнув усіх моїх знайомих, а коли ще підносив і підносив порційки кави, намагаючись видаватися таким, ніби старанно слухає мій монолог набитим ротом, то переплювував і переплювував усі мої мислимі й немислимі сподівання. Переплюнувши усіх і вся, він втомлено заспокоївся і відкрив рота сам, лише задля того, щоби нарешті заткнути мій.

– Це все дуже цікаво. Підбиваючи підсумок: вчитися ви на голодний шлунок не можете, працювати без паспорта, з яким узагалі темна історія, не вдасться, життя йде шкереберть. Пробачте за цинізм, але якщо оголити лишень факти... (ну добре, хоч не мене. Дивитися на мій целюліт ще не настав час)... так от: ви – типова ледащиця.

– І що з цим робити?

Він поморщив лисиною там, де вона сповзла на обличчя.

– Подумаю. Їдемо до мене?

– Сексом займемося, дядечку милий? Сирітку нагодували – маєте право.

– Будемо слухати ваші жалі.

Далі пішла класична історія: мене привезли додому, зняли верхній одяг – не пручалася, якщо треба, то нехай. Оціпеніла від листопадового холоду. Вічно честь нести не будеш, продаси і купиш їсти, куди дінешся. Сиділа в одній шкарпетці, як попелюшка, чесно кажу.

– Далі роздягатися?

– З тебе ніяка шльондра.

– Нічо, я навчуся.

Він розглядавав мене, відійшовши на безпечну відстань, до дверей. Хай дивиться!

Горе зробило мене відьмою.

– Гарна фігура.

– Дякую, скоро на мені прати можна буде.

– Це не страшно, зате у тебе стегна широкі.

Я встала з канапи й підійшла до вікна. За ним горіли вогні й ішов дощ.
І тут зрозуміли вони, що голі.
Я покрилася мурашками.
– Ідіть уже й почнемо!
Він розчинив двері:
– Якби я навіть хотів мати секс із тобою, то після останньої фрази бажання пропало б. Я – на кухню. Душ – праворуч, там висить свіжий рушник. Спати – тут, розкладеш диван, там постільна білизна.
Довго я відмочувала холод у воді, синюватій од морської солі, коли ж нарешті вийшла, він розстеляв мені ліжко, а за вікном міцно заварилася ніч. Я вийшла гола, з рушником під вологим волоссям.
– Хто ти? – спиною до мене спитав він.
– Ну взагалі мене звати ...
– Я не питав, як тебе звати, з ким ти навчалася чи з ким спала, я спитав, хто ти.
– Я жінка.
– Що не юнак я й сам бачу. Про сутність твою питаю.
– Я? – рушник зісковзнув, поправила. – Не знаю. Дурість яка! Яке вам діло до душі, коли так тіло розглядали?
Всідається на постіль і бере чашку.
– Бери собі.
Відмовляюся й сідаю теж.
– Подобається Камю?
– Угу, люблю літери.
– Чому не їдеш додому?
Я вже практично кинула університет. Знаєте, коли дзвоню своїй мамі, відчуваю, що вона мені пробачила б, але я від початку не мала права на поразку.
– Приїхала підкоряти це місто?
Я тільки посміхнулася у відповідь.
– Ти хотіла б дитину?
Ого!
– Таким, як я, не можна розмножуватися. До речі, як щодо презервативів?
Пригасив світло і в півночі роздягся.
– Я не збираюся народжувати вам дитину!
– І добре. Спи.
Я справді провалилася у сон, що не дивно – після такого царського обіду. Він забрався під ковдру і я пригорнулася до нього. Потім зовсім засміліла і вляглася головою на руку, а рукою на груди.
Розбудила відсутність теплого тіла поряд. Розплющивши очі, помітила його, вже повністю вдягненого, біля дивану. За фіранками день.
– Мені треба йти.

– Ось ключі, ось гроші для швидкого вирішення справи з житлом. Я тут ще три дні, поки поживеш у мене.
– За що...
– Добро переможе зло! В дитинстві мультиків не дивилася?
– Пробачте, я навіть імені вашого не знаю! Я ж навіть нічого не зробила!
– А, однаково не зрозумієш!
Скоро я вийшла з квартири і приїхала сюди, на станцію Льва Толстого. Бабуся знову стояла на своїй варті. Я пригостила її обідом.

Вадя РОТОР

Київський славістичний університет

ПОЛІЗ НЕ В СВОЄ ДІЛО

Рано-вранці, коли сутінки були густими, я вийшов із дому, і поки дійшов до перехрестя біля малого базару, вони ще не встигли розсіятись.

Базар був пустий – будень – і рідко яка машина проїжджала по пильній дорозі, від асфальтового покриття якої лишилась тільки згадка у вигляді кількох „пеньочків”, які всі обїжджали – асфальт уже давно розбився, оголивши нижчі шари покриття, котрі теж довго не проіснували: щебінь із дороги „вимели” тутешні хлопці, вітер наніс на його місце пиліюку, наче її не вистачало. Тепер кожна машина, їдучи по дорозі, тільки піднімала пиліюку. Важко було тим, чия хата стояла близько до цієї кошмарної купи дрібного піску: у вітряний день його завівало на подвір'я; а базар, біля якого дорога йшла дотично, довелося розібрати й перемістити подалі (аби не псувало товари), ті лотки, що лишились, у сукупності назвали малим базаром, товарний день тут був тільки в неділю (на великому – тричі на тиждень), тоді дорогу перекривали, щоб ніяке падло не попсувало їм товар, хоч часто цим падлом ставав вітер, від якого захищалися білими полотнищами, розставленими обабіч дороги.

Мало хто любив те місце.

А все ж воно лишалось багато в чому осередком цивілізації в малому селі: там стояв досі єдиний таксофон, який навіть хотіли стерегти (бо в разі чого на другий не буде грошей, як немає грошей на ремонт дороги й відновлення покриття), але селяни просто домовилися берегти його, бо кожному, до чийого дому не проведений телефон, зв'язок із більш вдалими родичами (які полишили село) усе-таки потрібен.

Наприклад, мені. Я повідриваю руки якомусь бандюзі-мембраннику, як побачу, що він з простого хуліганства роздлубає апарат. Не тому, що він заради пустих виграшок шкодить всьому селу, а тому, що шкодить *мені*. Я не в своє діло ніколи не лізу й нікого не чіпаю, але якщо хтось буде псувати моє життя – я зіпсую йому пику. Хоч сам по собі я людина

неконфліктна.

Підходжу до „осередку цивілізації”, прибитого на стовпі до паркана, вставляю картку (купив на пошті), набираю номер. Я стою навпроти базару (через ґрунтову дорогу, яка метрів за 50 перехрещується з тою, про котру я так добре розповів), він з правого боку.

Поки говорю, прямо перед очима на екранчику висвітлюються цифри – час розмови – не можу передати, як вони дратують! Хочеться побалакати по-людськи, а тут під носом цей чортів автомат мені весь час нагадує, що мушу закруглитися. Так і хочеться його розбити – мабуть, не мені одному, однаке тим якраз таксофон і цінний, що попри все люди знаходять у собі сили не нервувати, аби зберегти єдину нитку, яка зв'язує їх із родичами.

Мені вже діє на нерви. Ці цифри так мене дратують, що я просто не можу бачити їх. Відвертаюся, вільним вухом чуючи дівочі голоси. По узбіччю ґрунтовки біля мене проходять дві кокетливо вдягнуті дівчини з іншого краю села – одна висока, друга менша, але така ж худа дримба, як і та – наче вішалки.

Ранок здає свої позиції дню, люди вже потроху виходять надвір, проте цим двом явно нема чого робити, вони вийшли не по справах, а просто погуляти, і саме цією легкістю й невимушеністю привернули мою увагу. На них дивитись набагато приємніше, ніж на прокляту цифру.

Тут коло мене проходить якийсь високий патлатий хлопець у чорній куртці, йдучи прямо за ними. Було помітно, що він іде не просто в той же бік, а до дівчат – якась цілеспрямованість відчувалася в його ході. А хто він взагалі такий? Наше село невелике, кожного волею-неволею якщо не знаєш, то регулярно бачиш і мусиш вітатись, а тут якийсь зайда...

Я помітив: біля кам'яної подоби бордюру скраю дороги стояв 20-літровий бутель від води, втім, повний якихось помиїв – через те його ніхто собі не брав. Той хлопець підняв його (з такою легкістю, наче завжди носив), підбіг до дівчат... розмахнувся!... менша повернула голову до нього, та не встигла попередити вищу – він з розмаху гупнув її бутлем по черепку, „щогла” впала на землю, наче скошена бадилинка. Кинувши бутель на неї, парубок почав битися з малою, нижчою від нього на голову.

Все це мовчки, без слів (тільки мала дівчина кричала) – і все це на моїх очах, прямо за тридцять метрів від мене.

– Ало? Ало, що таке! – чую в трубці, однак не те, що не помічаю, а ледве розбираю слова: вся увага прикута до сцени, яка розгортається зовсім поруч. Стою, наче вкопаний, ще більше шокований за ту дилду, котра лежала на землі, оглушена двома ударами, й не розуміла, що коїться. Тільки менша дівчина мало не на рівних боролася з хлопцем – він її ніяк не міг побороти (то це він такий сильний?) – і кричала.

Навколо вже ходили люди, але чогось вони її не захищали (хлопець не напав би, якби не був впевнений, що так і вийде), ніхто не підійшов допомогти дівчатам, усі перехожі робили вигляд, ніби нічого не помічали.

Всі ж тут один одного знають, невже вони хочуть, щоб їхні сім'ї почали ворогувати?

А я чого стовбичу, мов приклеєний, і мовчки дивлюся, нічого не роблячи?

– Ало! ти чуєш? – питали в трубці, та я її кинув і рушив вперед. Мої ноги самі пішли, хоч я-то зовсім не хотів зіткнутися з тим коньченим. У моєї свідомості боролися два чоловічки – ледачий і проворний: перший вмовляв не лізти не в своє діло, бо це в мене принцип такий, та й сам я, повторюю, людина не конфліктна; другий виступав у ролі совісті – я ж тільки-но так бравобі обіцяв собі покарати мембранника, якщо його знайду, а тепер переді мною чи не гірший випадок, а я стою без діла!

Ноги жили своїм життям, окремо від голови. Я підійшов до нього, коли він вже перемагав меншу дівчину (а більша й досі не могла зіп'ястися на ноги), поставив хлопцеві підніжку (він відпустив малу, щоб битися тепер зі мною) і турнув його. Він впав поруч із „щоглою”.

Не встиг підвестися, як я взяв камінь і замахнувся на нахабу. Він повернув до мене обличчя – і я тим каменем розбив йому носа. Потім узяв бутель і бахнув його по голові, що він знову, ледве встиг устати, заплутався в своїх ногах і впав на землю.

Менша дівчина забрала високу й побігла з нею, маніяк прямо переді мною випростався в повний зріст, і тоді мені стало страшно, я побіг за дівчатами, не оглядаючись. Ми заскочили в Ладу, яка саме проїжджала запиленою дорогою, й погналися. Озираюся на перехрестя – очманілого вже нема, утік! Добре, що не причепився до машини, як у фільмах „Термінатор” роботи люблять вилазити на авто й трощити його.

Висока лежала на сидінні без тям.

– Що він од вас хотів? – питаю притомну, відхекавшись.

– А мені відки знати? Перший раз його бачу!

– Невже посеред вулиці, на виду у людей він напав просто так?

– Ну, може, він зовсім якийсь прибацаний. Не знаю, що йому зашибло... Мало який заскок у хлопця!

Я зауважив так, як зазвичай казали старі бабки в бесіді на подвір'ї:

– Бач, тепер і в ліс спокійно не можна вийти, бо там маніяк – чи з'валтує, чи уб'є. Ніколи раніше батьки так не боялися за своїх дітей. Раніше вірили, що в полі є духи, в лісі лісовик і чугайстер, але все одно відпускали чад і в чисте поле погуляти, і в лісочку грибів позбирати. Водилися вовки, та ніхто їх дуже не боявся, все одно дітей самих пускали в ліс. А тепер і купкою людям стрьомно ходити: вовки вимерли, в наші роки з'явилися маніяки.

– Пришиблений страшніше за звіра – той без причини не нападе, – хитала головою дівчина, а водій все цокав язиком, зирячи на непритомну у салонне дзеркальце.

Ми приїхали до них додому. Нести високу не довелося – вона, уже отямившись, пішла сама, – та я б і не зміг: руки чогось трусилися, не можна було їх угамувати. Запрошували мене на чай, та я скоро

попрощався: якесь хвилювання сповнювало мене, здавалося, що історія з маніяком не закінчена.

Цілу ніч я не міг спати. Все крутився, ніяк місця собі не знаходив.

Вранці наступного дня мені захотілось самому прийти на місце вчорашньої драми й розслідувати той випадок, надто він видався несподіваним і неясним.

Навідуюсь туди, коли ще сутеніло, надіючись знайти якісь сліди, якщо їх не вимело за день. Підходжу до таксофону – а там з пазу стирчить моя картка. Ніхто її чи не помітив, чи просто не брав собі. Або, може, люди по тих місцях не ходили: і до цього вони хіба що в неділю приходили на малий базар (небажаючи товктися на великому), а тепер узагалі оминали те недобре місце: звістка про напад маніяка рознеслася селом миттєво, ніхто не хотів стати наступною жертвою. То чого я сюди прийшов – шукати біди на свою голову, наче мало мені?

Дивлюсь – а бутель стоїть на тому ж місці, як учора, той самий бутель із поміями. Зірвавши кришку, я перекинув його набік, помії стали вилитися. Раптом відчуваю чийсь погляд на собі – то маніяк! Він ішов на мене! З того ж боку, звідки вчора прийшов!

Я підняв бутель, облив божевільного тим, що в ньому лишилось, і побіг, а він мені навздогін кидав каміння, воно фурчало мені то біля правого вуха, то біля лівого. Раз чи два каміння мене вдарило по лопатках, але я біг так перелякано, що не відчував болю.

Не оглядаючись (іще біжить за мною, чи ні?), я зашмигнув до покинутої споруди – колишньої їдальні, з заднього ходу якої вискочив прямо в невелике соняшникове поле біля дому цигана. І коли я, схований посеред рослинності, міг дозволити собі зупинитися й оглядітись, моя голова запрацювала: чорт! – я не на своїй території, я на землі цигана, він подумає, що на його полі злодюга! Лишатися тут не можна, треба швидше покидати приватну територію, доки мене не помітив хазяїн. Та й не лише він.

Прокрадаюся між стебел, стараюся не ворухити соняхи, щоб божевільний мене не відшукав. Поруч був циганський дім, драбина вела на відкрите горище – як мені хотілося туди залізти, проте зараз пізно, якщо полізу по драбині, маніяк мене побачить і спіймає!

Я зашився й тихо сиджу, прислухаюся. Серце гупає так, неначе я ще біжу. І ноги хочуть бігти, сиджу, обхопивши їх руками, ніби стримую. От би хватило витримки, от би пересидіти й, уже відчувши себе в безпеці, спокійно вибратися звідси! Всього лиш пересидіти...

Зненацька хтось ухопив мене ззаду й так стис, немов збирався роздушити мою грудну клітину, і скільки я не пручався, він не пускав (ти диви, звірюка таки дужий!), я вже боявся, що не виберуся з його хватки. Але він іще не висох, його руки, мокрі від помиїв, були надто слизькими, він мене не втримав, наче рибалка рибу, яка, вирвавшись із рук, пірнула від назад до свого ставка – я втік по тих же соняшниках.

І справдились мої страхи: почув крики цигана, який, недовго

думаючи, спустив на мене собаку – а патлатого хлопця він ніби й не бачив, той дубяра знову здимів, не став мене доганяти, бо за мною гнався вже чотириногий переслідувач. Від нього, як не дивно, втекти було легше – вилетівши прямо на середину подвір'я, я з розбігу перескочив через металеві ворота й дав драла. То був не паркан, який собака легко перестрибнув би, а ворота заввишки зо два метри, так що тут я виграв.

На щастя, хазяїн не відкрив хвіртку, аби пустити собаку доганяти мене далі, він розраховував, що все одно іншого дня надібає мене й влаштує допит – тут же всі в селі один одного знають, куди я втечу?!

Ввечері того ж дня я навідався до дівчат.

– Ми чули, циган злий на тебе. Щось у нього вкрав?

Я мусив розповісти їм, що маніяк досі за мною женеться.

– Треба подзвонити в райцентр у міліцію, бо це не діло, – кажу, розводячи руками.

– Той очманілий розбив таксофона.

– Коли?

– Сьогодні. Люди бачили, як він його розбивав, підбігли до нього, але він знову втік. Тепер хіба що хтось з'їздить до райцентру. Я скажу сусідам (у них є машина), щоб поїхали в міліцію, а ти поки піди десь сховайся, потім, як міліціонери приїдуть, вони тебе захистять.

– Де мені сховатися?

– Не знаю, де, проте зашитись треба добряче: тепер за тобою ганяються троє – маніяк та циган зі своєю собакою, не знаю, хто з них страшніший. Тобі взагалі не слід було чіпати циганів, то страшні люди...

Йолки-палки – на мене полюють! Наче в бойовику. Перше, що спало на думку – сховатись на авторемонтній станції, де багато закапелків, і мене ніхто не знайде, там є сарай, на вершечку дому в автороті. Відразу, не гаючи часу, я побіг туди довільними шляхами, щоб мене ніхто не запримітив. А вже на місці, прокрадаючись поміж залишеними на ніч автобусами, я шукав очима найзапущеніший сарай, аби там зашитися в найдавший і найтемніший куток. Шукав та все тремтів-боявся, що хтось до мене підкрадеться й зловить, як на соняшниковому полі.

Короткими перебіжками від одного автобуса до другого я просувався до майстерні, яка мені здалася найбільш непримітною з усіх тутешніх споруд: дощані стіни з дірочками, замість вікон натягнута на рами поліетиленова плівка – наче похмурий барак. Набравшись хоробрості, вибігаю з-за останнього автобуса й заскакую всередину, швидко орієнтуюся, тихо біжу до схованки, а ноги піді мною наче ватні...

Сховався. На другому поверсі (таки не помітив ніхто, як я сюди проник!). Темніє. Робітники всі давно розійшлися по хатах, світло вимкнули. Півділа зроблено, лишається сама малість: пережити цю ніч, а коли наступного дня приїде міліція – здатись їй, вона мене захистить. Хай приїжджає до ранку, а то, може, маніяк знову повернеться на місце злочину, вони знайдуть його, як знайшов я.

Сиджу. Холодно і страшно. Другу ніч не сплю – і хочеться заснути, а не можу: нерви перегріті.

Хто страшніший – маніяк, циган чи його пес? Цигани тут один за всіх і всі за одного, їх півсела одна сім'я, і якщо весь цей клан гуртом мене вполює, навряд чи світить мені щось хороше.

Псяра мою шкіру запам'ятав, він знає тепер, що я злодій, якого треба будь-що покусати. Якщо циган його спустить, собака сам знайде мене по запаху й порве. О, запашок від мого одягу такий, що тільки безносий не вчує: я ж і по землі на полі катався, і патlach, облитий поміями, мене замазав, я просто ідеальна приманка для пса. Тільки би циган не пустив його на пошуки!

А маніяк... Він теж мене шукає. Як не крути – і так і так, мені не жити. Ніби весь світ на мене ополчився, й нікуди дітися! Набиті каменюкою лопатки ниють, не кажучи вже про дискомфорт у ребрах – міцнює ж гад стиснув! Але це тільки початок; якщо мене знайдуть, мої теперішні травми здадуться дитячою забавкою.

Нічний прохолодний вітер наскрізь продуває моє темне пристанище, а я в одній футболці (зашкарублій від засохлих на ній помиїв), і починаю дрижати від холоду, та все боюся ворухнутися: здається, найменший шурхіт може видати мене.

Звук! Зненацька защеміло у скронях, до голови прилила кров. Звук! Чую, як хтось заходить сюди, тихо крадеться – знизу, на першому поверсі! Ловлю найменший порух, найменшу підказку, яка може пролити більше світла на моє становище.

На жаль, це не нічна тварина типу kota чи їжака – це точно людина (втім, моє щастя, що не пес). Людина... хто ж?! Я прислухаюся, та обережні, поодинокі, приглушені віддаллю звуки майже нічого не кажуть про їхнє джерело. Хіба що видає двоногість: тварина так не ходить точно. Але це так мало, я хочу знати більше про того, хто прийшов! Нехай я його не бачу, нехай майже не чую, та й крім власного смороду мені не чути нічого (зняти футболку? ні, звуком видам себе швидше, ніж запахом)... Не чую, не бачу – можу лише уявляти, хто це прийшов по мою душу. Однак зовсім не хочеться давати волю уяві: вона такі картини намалює, що я з ума зйду.

Я з усіх сил напружив свої відчуття, щоб упіймати будь-який знак, і згодом почав немовби шкірою уловлювати енергетику чоловіка, котрий ішов. Непоясненим чином я відчув його настрій... О, це може бути тільки маніяк, тепер я точно знаю, що це він. А він, мабуть, так само відчуває мене... він прийшов *по мене*! Хто мені допоможе, якщо всі вже сплять?! Куди мені дітися?

Зненацька чую тихий, обережний скрип дверей і нові звуки. Ще хтось другий прийшов, невже маніяк не один?! Намагаюсь заспокоїти себе: це просто наркоман, уколеться й засне, мені нічого не заподіє. Але якщо то просто нарік, чому ж він так тихо прокрадається? Ні, точно ці двоє прийшли до мене. О, як важко у моєму положенні самого себе не лякати!

Як і зберегти розсуд?! Я точно, точно відчуваю, що прийшли по мене.

Тремтять руки. Довелось напружити всю силу волі, аби вгамувати прокляте тремтіння. Боюсь поворухнутися; припиниш, наче кіт, який ховається від собаки – нікуди він де дінеться, якщо дерев нема! – собака його все одно нанюхає. Чую, чую, хтось тихенько продирається на другий поверх, ходить зовсім близько. Ось він уже підійшов, я не смію поворухнутися, навіть голову підняти, щоб його роздивитися, та й чи побачу в такій темряві. Тихими кроками він обійшов місце моєї схованки і зачався позаду. Я гарячково став думати: що ж мій невидимий противник збирається зробити? Якраз тут переді мною відчиняються двері й заскакує циган, осліпивши мене кишеньковим ліхтариком:

– А, он ти де! Що ти робив у мене в соняшниках?! – він, розлючений, хотів мене вже за коси чупрати, як бачить, що я тут не один – за спиною на мене вже заносив руки маніяк; іще б мить...

...Ми з циганом разом побили хлопця. В моїй кишені ще з ранку була телефонна картка, вона надламалася й гострим кінцем надлому я став різати маніякові руки, наче осколком.

Тут звідки не візьмися пес – видно, коли хазяїн пішов з дому, собака увірвався з цепу, вибрався з подвір'я на вулицю й вирішив провести власне розслідування та покарати мене. Він почав мене кусати, його могутні щелепи змикалися на моїх руках, які я підставляв для захисту, мов тиски, а крупні зуби впивалися в плоть, заходячи глибоко, до самих кісток, і він махав головою в боки, як акула, що терзає свою жертву, відриваючи від неї шматки. Я несамовито заверещав, циган відволікся від маніяка до мене.

– Лови ту скотину! – кричу йому, щоб не випускав з поля зору маніяка, бо ми його не зловимо, якщо він знов утече. Головне – не дати йому знову здиміти, бо вже не спіймаємо.

А очманілого вже нема ніде, втік, тільки чутно його біг, що віддалявся.

Хазяїн відвів від мене собаку й пустив за маніяком, той вже надворі догнав його й порвав. Собака був таки страшним: поки ми прибігли, встиг відірвати маніякові вуха, губи й носа, попрокушувати руки, вони перетворились на суцільні струмки крові. Добре, що я не попався тому псу надовго.

Маніяка ми прив'язали до дерева, підняли на ноги всю округу і гуртом вчинили над ним, напівмертвим після жажливих укусів, самосуд, наче якісь сектанти на зборищі принесли жертву на жертвник, щоб задобрити свого бога... – видно, злого бога, якщо він вимагає таких кривавих жертв. Хтось із селян прихопив вила, інший – граблі, ще хтось узяв сапу, один чолов'яга вибіг із дому із сокирою в руках; усе пішло в діло.

Міліція надійшла лише в той час, коли від лінчованого хлопчини лишилися ріжки і ніжки, причому в колективному вбивстві брало участь мало не все село – натовп завівся, й зупинити його не змогла би й армада танків. Лише коли все було скінчено, засліплені афектом люди

отямилися й зрозуміли, ЩО вони скоїли... А міліція постала перед нелегким рішенням: ну, що робити з селянами? Кругова порука: заводія не знайдеш, а в самосуді брали участь десятки людей – що, усіх їх саджати? В тюрмі місця не вистачить. Домовились про все забути...

9 лютого 2006 р.

РОЗПОВІДЬ ПРО ТЕ, ЧОМУ ОДНОГО ДНЯ Я ПІЗНО ПРИЙШОВ ДОДОМУ, А МІГ І ВЗАГАЛІ НЕ ПРИЙТИ

На Руському базарі я купував журнал. Я був постійним покупцем в одного чоловіка. Заходив до нього рідко, бо грошей мав мало, але коли накопичувалось трохи, не минав – неодмінно брав у нього пресу.

– Ну як справи? – питаю в нього, щоб тільки не мовчати.

– Як купуєш – добре, не купуєш – погано.

– Ну, дякую.

– Читай, на здоров'я, – сказав він мені.

Перекинувшись іще парою фраз, відходжу від лотка. Оглянувшись і на прощання помахавши рукою, йду поміж торговими рядами навропростець, минаючи розкладки з дешевим турецьким взуттям.

Спонтанно поглянувши вбік, ловлю погляд якогось огрядного смаглявого чоловіка. Він чомусь на мене набридливо й безцеремонно втикав. Мені хотілось зупинитись і спитати: „Вам від мене щось треба?”

Пройшовши метрів десять, я заспокоївся: мабуть, дивився на мене просто так. Закинувши фіолетового рюкзака на спину, розкрив журнал і став читати його на ходу.

Раптом переді мною виросла широка постать того ж самого чоловіка. Він точно мав до мене якусь справу.

– Братішка, допоможи. У мене машина розбилася, я сам не тутешній. Позич шість тисяч.

– Шість? – спитав я. Дивно, звідки взялася ця цифра. Не п'ятірка, не червінець. А точно шість. Мабуть, не вистачало щось купити.

– Позич. У мене машина розбилася.

Озираюсь і не бачу розбитої тачки. Парить мені мізки. Треба дати грошей, аби відчепився. Вручивши йому журнал, я дістав свій рюкзак, витягнув звідти шкіряний гаманець Pierre Cardin і глянув, які там були купюри.

– Хлопче, як тебе звуть?

– Вова. А Вас?

– Мурад. Ти росіянин?

Я подумав, що недобре було приховувати своє справжнє ім'я. Туркмени так не роблять. Не знаю чому, але вони при першій же зустрічі охоче розповідають про себе – де живуть, де вчаться чи працюють. Комуś із них не подобається це робити – такі говорять поменше.

– Ні. Українець.

– О-о-о! Хохол! Ми з хохлами дружні. Я там вчився.

– Справді? Де?

– У Мінську. Я їв українські...

– Мінськ у Білорусі.
Він трохи запнувся, проте зумів зберегти приємний вираз обличчя й дружній блиск чесних очей, які притягували до себе.

– Так, але там зі мною вчилося багато хохлів, – без запинки протарабанив. – А я дуже люблю, коли по-хохольськи балакають...
Заговорює зуби. Треба кінчати розмову якомога швидше.

– У мене нема п'ятірок. Є тільки десятки, – кажу йому, перебираючи банкноти.

– То давай десятку.

Така настирливість трохи збентежила мене, вбивши навіть ту крихту альтруїзму, яку я проявив. Не витягнувши жодної купюри, я сховав гаманця у портфель і, закривши його, завдав собі на плече, попросивши чоловіка віддати мені журнал.

Смаглявим обличчям пробігло ледь вловиме розчарування: ну як же, наглий хлопець носить при собі чималі бабки, а жлобиться ними ділитися!

– Я просто бідний студент. Мені потрібні гроші. Я не маю можливості їх просто так роздавати.

– То давай розмінємо. Хай буде п'ять тисяч. Отут близьенько розмінємо.

– Ви відбираєте в мене час. Мені треба йти.

– Ти щойно хотів дати мені гроші, – з докором промовив він, б'ючи на жалість чи що.

– Я не хотів, – кажу. – Я зробив Вам велику ласку, зупинившись поговорити з Вами.

– Нэ нада мнэ дэлат адалжэнія! – прорвало у нього з якимось азербайджанським акцентом (щойно ж говорив нормально!), хіба що вони вставляють у російський текст свої вигук типу „вах” чи „ара”. Азербайджанець сказав би так: „Ара, нэ нада мнэ дэлат адалжэнія, да?!”

– Ви ж якраз про це мене просите!

– Давай розмінємо. Це тільки хвилинка. Виручи, друже.

– Не маю часу.

– Це одна секунда. Ось, близько.

Мить подумавши, я погодився. Ми підійшли до рибного магазинчика. Там один столик був з терезами надворі, і в бачку біля нього у воді замочували свіжорізану рибу. Той чоловік попросив розмінити десять тисяч манат.

Витягаю з гаманця й даю продавщиці десятку, вона мені вручила дві п'ятірки, одну з яких я передав йому.

– Ну все, до побачення, – я простягнув руку за своїм журналом.

– Почекай. Ти де живеш? – спитав він квапливо, явно видаючи своє бажання затримати мене.

– Яка різниця?

– Якщо ти на таксі, я можу тебе відвезти сам. Зекономиш ці самі п'ять тисяч.

– У Вас же розбита машина, Ви самі сказали.

Він не знайшов, що відповісти.

– Я пішки. Тут недалеко.

– То давай я тебе проведу. Чекай, зажди.

Він підійшов до одного бежевого Москвича, в якому сидів іще якийсь туркмен і, сказавши йому по-російськи: „буду через пару минут” та ще щось на якомусь діалекті туркменської, догнав мене.

Я не біг звідти, просто швидко відійшов. Для мого віку тікати, піджавши хвоста, зовсім несолідно. Тим часом він не хотів відразу кінчати розмову.

– Ти де живеш?

– А що?

– Просто питаю. Де ти живеш?

– Недалеко.

– Я можу запросити тебе до себе додому. Ковбаски поїмо. Побачиш, як туркмени живуть.

– Я тут вісім місяців. За цей час я вже бачив, як живуть туркмени.

Він хотів щось сходу відповісти, але забув подумати, що. Серед його белькотіння я розчув слова „та що ти міг бачити?!”

– Ви куди йдете? – питаю. Видно, у нього не було більш термінового та важливого заняття, ніж проводити мене додому.

– Слухай, з тобою важко розмовляти, – поскаржився він, глянувши на мене добрими-добрими, чесними-чесними й зворушливо ображеними очима.

– Просто я спішу. В мене розмовляти немає часу. Іншого разу – будь-ласка.

– Добре. Скажи, де ти живеш, і я на машині підвезу тобі ковбасу, горілку. Скажи мені, де ти живеш, я тобі напишу свою адресу.

Я зупинився, підійшов до столика біля магазину, поставив на нього портфель, витягнув звідти зошит.

– Що ти робиш?

– Записуйте мені Вашу адресу, – кажу, аби тільки відчепився швидше.

– Не тут. Ходімо далі.

– Давайте.

– Ні, ходім далі.

Слово за слово, він умовив мене пройтися далі, не зупинятися на людному місці. Та вговорити мене розказати йому свою адресу ніяк не міг, а те, як він про неї допитувався, було вельми підозрілим. Єдиною моєю відмовкою було: „Я сам до Вас як-небудь прийду”.

Бачачи, що така розмова ні до чого не доведе, він погодився лишити мені свою адресу. Коли я йому дав зошита й сказав писати прямо на обкладинці, він кілька разів перепитав „Прямо тут писати?”

Подумавши трохи, поцікавився:

– Знаєш Томатний мікрорайон?

– Ні, – сказав я, дивуючись, чи є такий в Ашгабаті. – Але скажу таксисту – він мене відвезе.

– Добре, – подумавши трохи, він почав писати. На кожному слові зупинявся й міркував – вигадував, мабуть, а фантазія бідна. Тепер я сильно сумнівався, що така адреса існує. „Томатний мікрорайон” – звучить як „Огіркова вулиця” з казочки про Незнайку.

Нарешті він дописав і повернув мені зошита.

– Давай, покажи, де твій дім, я заїду, ковбаси привезу...

– Ні. У мене вдома будуть незадоволені, – відбірююсь: ну не казати ж йому, що хата зараз пуста!

– А-а. Ну тоді добре. Як же ми зустрінемось?

– Я сам прийду. Обіцяю.

– Давай прямо зараз?

– Зараз я зайнятий.

– Так зайнятий, що не поїси з другом? Ну, як хочеш. Дякую за гроші. Ще зустрінемся, boýarmy¹, братішка?

Огидний жирний кретин нарешті відійшов од мене, ми попрощалися. Він рушив в інший бік по пустому тротуарові, я перейшов через дорогу, кваплячись додому. Вже радів, що так добре вдалось його здихатися, коли зирк за плече – іде за мною! І дзибає на мене своїми нахабними баньками, думає, ніби я не бачу.

Виявивши, що я його помітив, Мурад наздогнав мене, мовлячи:

– Гроші я віддав.

Він що, думаю, псих? Навіщо він це бовкнув? На дорозі ж нікого не було, кому то він встиг за секунду віддати гроші й примчатися до мене?

Ну нічого, I keer calm². Може, ще відчепиться.

Ідемо вулицею. Бачу металеву палицю. Зараз, думаю, розчерепешу нею йому довбешку та побіжу звідти. Палицю зі своїми відбитками на місці не кидатиму, вимию на бігу її кінець в арику, прибіжу додому з нею, там вже спокійно обітру її, щоби зовсім вивести відбитки.

– Скільки тобі років?

Я здивувався, вперше бачачи туркмена, котрий питав не якого я року, а скільки мені. Це у нього від хвилювання здвиг по фазі? Чи просто справді нетутешній?

– Вісімнадцять, – кажу.

– А-а, ну аяке.

Він трохи не договорив. Очевидно, його здивувало незвичне сполучення темної щетини на моїх неголених щоках і шкільного ранця, який я носив до того ж не на одному, а на двох плечах.

– Чого ти так довго думав? Забув, скільки тобі років?

Якось я віджартувався, зараз і не пригадаю як, пам'ятаю тільки, що дуже тупо.

– Знаєш, ти дуже схожий на латиша чи литовця. Коли я тебе побачив, то подумав спершу, ніби ти десь ізвідти.

Ні, друже, амнезією я не страждаю, пам'ять мене не підводить: ти у першу ж хвилину розмови назвав мене росіянином.

– Ви бачили коли-небудь прибалта?

– Ти дуже схожий на латиша чи литовця.

– Вони блондини.

– А ти хіба не блондин?

– Я темно-русявий, – кажу йому. Між тим, в останній його фразі не було нічого дивного. Туркмени мені часто заявляли, ніби я блондин. Проти їхнього чорного волосся навіть шатени здаються світлими.

– Ходімо туди, – пропонував він звернути вглиб скверика, подалі від дороги. Я відразу погодився, щоб розрядити обстановку, забравши зайву настороженість.

Коли ми трохи відійшли, він відразу сів на лавочці, настійливо запрошуючи мене посидіти поруч. Я став упиратися – мовляв, мені треба йти, дуже спішу...

– Давай хвилинку посидьмо... – просив він, але я залізно стояв на своєму.

Мурад мусив поступитися мені – встав, кривлячись, мов серед на п'ятницю: „Ноги болять...”, у що можна було б повірити, якби він не підвівся так бадьоро й не пішов так швидко. Але потім сповільнив темп: скверик скоро закінчився, а товстому йолопові досі ніяк не вдавалося мене посадити й утримати біля себе, я виривався, мов засць від вовка.

Він просто в аварійному порядку силкувався забалакати мене (це вже ставало схожим на комедію):

– Ти де навчаєшся?

– А що?

– Де ти навчаєшся?

Я подивився на його сорочку. З довгими рукавами, без майки під сподом. Зазвичай туркмени, коли жарко, носять теніски, вдягаючи майку під спід. І знов не розберу – він тутешній чи ні, так вигадливо сплелися в ньому риси... Довгі рукава – щось там ховає? Придивляюся до них, намагаючись вловити силует схованого під одягом... навіть не знаю чого... дубинки якоїсь, мабуть. Але у рукавах він нічого не мав – крізь прозору тканину виднілась лише його смаглява шкіра.

– В Апреалі.

– О-о! Молодець. То ти в посольстві живеш? – невідь-чому спитав він. Просто ми йшли в бік посольства, лишилось метрів двісті-триста.

– А що?

Окидаю оком його брюки. Кишені пусті, контури ніг проглядаються без якихось сторонніх деталей. Та й у літніх туфлях з дірочками ножики за халяву не засунеш. З усього видно: на щастя, чоловіча беззбройний. Чи надто покладався на силу своїх рук?

– Ти живеш у посольстві? Я просто так питаю.

Мовчу.

– Ти з посольства?

Мовчу.

– Слухай, неввічливо так мовчати. Коли я тебе питаю, маєш відповісти. Ти мене боїшся, чи що? Я просто питаю, чи ти живеш у посольстві. Я – твій друг.

– Знайомство так не починається.

Він ударив себе в боки з виразним невдоволенням:

– Бе! Ну, я вже не знаю, як з тобою бути! Чого ти не хочеш зі мною розмовляти?

Мовчу.

Ми зупинилися. Весь цей час він повз, мов черепаха (сквер уже скінчився, а мене треба було затримати!), я ж ішов за метр попереду, недвозначно підкреслюючи своє відверте небажання вести розмову.

– Ким працюють твої батьки у посольстві?
 Мовчу.
 – Вам держава оплачує квартиру?
 Мовчу.
 – Чому в тебе мішки під очима? Мало спиш?
 – Так.
 – Уроки?
 – Так. Не маю часу, йду вчити уроки. А Ви в мене час відбираєте.
 – З тобою важко говорити, – сказав він ображено, намагаючись викликати в мене почуття провини за мій тон.
 – Ніхто тебе не змушує говорити зі мною!
 В принципі, на Сході люди дуже поважають старших, і коли молодий старшому грубить, із ним розмова коротка. Хоч на день людина за тебе старша – ти повинен до неї звертатись на „Ви”, хоч на хвилину один брат від іншого старший, він може вилаяти його, читати моралі тощо.
 А ця п'явка мене не полишала. Негайно кінчати розмову з ним!
 – Горілку п'єш?
 – Ну, іноді, – я відповів би набагато емоційніше та жвавіше, якби мене питав старий знайомий, пропонуючи бухнути разом.
 Він аж підстрибнув на радіощах, почувши це: на спеці мене розвезе, я стану зговорливим...
 – То давай підемо в парк, я тебе вгощу.
 – За які гроші? Єдину п'ятірку, що я тобі дав, ти вже комусь вручив.
 – Мене у парку добре знають.
 – Ти ж казав, що не місцевий, – укотре зловив я його.
 – Підемо, вип'ємо горілки. Я тебе вгощу як друга. Як брата.
 – Ми бачимося вперше, при найпершій зустрічі ти мене вгощаєш? По-моєму, це не просто так.
 – Ти мене боїшся?
 – Я поспішаю, – стою на своєму.
 – Двадцять хвилин. Тільки сядемо, вип'ємо – і можеш іти.
 – Мені треба бути тверезим сьогодні.
 Він здався:
 – Ну, не знаю, як з тобою говорити, – сплеснув у боки, всією позою та мімікою старанно виражаючи розчарування. – Ти мене боїшся?
 Здається, що він причепився до мене, побачивши у моєму гаманці чимало грошей. Не хотів мужичок обмежуватися п'ятіркою. Збираючи докупити всю свою витримку, аби голос був рівним, кажу:
 – Я дам тобі ще десятку за умови, що більше тебе не побачу.
 – Ти боїшся, що я тебе хочу пограбувати?
 – Мене вже виставляли на гроші.
 – Та ти що? де? в Ашхабаді? хто це тебе тут?
 – В Україні.
 Його обличчя набуло до комічності гіперболізованого виразу співчуття. Кепський актор: явно переграє. Як казав Станіславський, не вірю!
 – У нас такого нема. Тут зовсім немає злочинності. Якщо тебе хтось захоче образити – позви мене, я розберуся.

Знайшовся мені захисник! Із таким же цинізмом, після постійних вимог віддати Крим і конфлікту з Тузлою, Путін клятвено завіряв, буцім Росія готова захистити Україну від будь-чиїх територіальних посягань...

– Зараз же ти *можеш* за себе постояти? – він підкреслив своє питливе „можеш”.

– Авжеж, – сказав я нетвердо, і моя непевність його підстьобнула, мов батіг коня.

– Як це трапилось? Розкажи, – відчайдушно сподівався він продовжити розмову.

Я всучив йому свою руку для дружнього потиску. Він з ображеним виглядом дивився на мене.

– Зараз не маю часу.

– Ти ж не думаєш, ніби я хочу тобі заподіяти зло? Аби хотів, я б відразу тебе повалив, а не теревенив би з тобою так довго. Ти ж тоне-енький, слабе-енький, а я куди сильні-іший.

– Зле робиться по-різному, – промовив я, усе ще тримаючи руку простягнутою. Він кивком голови погодився зі мною, неохоче потискаючи її. – Ти не міг зробити це на людному базарі, тож відвів мене подалі від народу, щоб ніхто не бачив. Давай отут розпрощаємся, поки ми не зайшли занадто далеко, добре?

Тепер *він* мовчав.

– Bol'ya¹, Мурад?

Я розвернувся й пішов до дороги, намагаючись не оглядатися. Ставши на обочині, я мусив чекати, доки потік машин ослабне, давши мені змогу перебігти дорогу. На тому боці буду у відносній безпеці. А опинившись у посольстві, зітхну полегшено...

Ні, оце навряд чи! Він знав, що я звідти (адже я цього не заперечував), отже мені доведеться постійно мучити свого водія, бо пішки надалі стрьомно буде ходити: Мурад вислідить мене і зловить. Посольство дасть за мене хороший викуп. Чорт!

Хай там як, я був радий зустрічі з ним. Кожна людина, з якою ми бачимся, може нас багато чого навчити – треба лиш бути уважним. Зовсім випадково мені стало в падло йти на останню пару, тож я її пропасував. Зовсім випадково мене підібрав один таксист і в мене ненароком вирвалось „Руський базар”, хоч я туди і не збирався їхати й лиш на півдорозі подумав: „Ну, нехай. Може, куплю збірник альбомів Prodigy, Rammstein чи Ozzy Osbourne на MP3” (перепрошую за незумисну рекламу).

У двох музичних магазинах підряд мені сказали, що якраз того дня жодного з цих дисків не було! Нічого не лишалось, як піти з горя купити журнальчик, а за розмовою з продавцем я досить надовго затримався. Унаслідок такого довгого ланцюжка випадковостей і потрапив Мурадові на очі...

Доля вперто нас наздоганяє, від неї не втечеш. Того дня моєю долею був Мурад.

На узбіччі мене ніщо не хвилювало, крім потоку машин, який не давав перейти дорогу. Не могли наїздитися за весь день, треба їм шмигати переді мною лише зараз!

Мимовільним рухом, навіть не замислюючись, я оглянувся. Той вилупок навшпиньки підкрадався до мене ззаду! Коли наші погляди зустрілися, він після секунди ніякового виразу на обличчі знову всміхнувся.

Машини вже проїхали, я міг перебігати дорогу. Тікати від нього? Драпати – несолідно для вісімнадцяти років. Якби мені було вісім, я би так зробив, та я виріс із того віку, коли про самоповагу не думаєш (бо навіть не знаєш, що воно таке).

Я обернувся й підійшов до нього.

– Пішли в парк, вип'ємо разом, – знову повторив він.

– Давай краще посидимо на лавочці, – сказав я, порівнявшись із ним.

Ми пішли до найближчої лавочки, сіли на неї. Розмову продовжив він:

– Кажеш, тебе перестривали на вулиці? – спитав зі співчутливим виглядом.

– Не один раз і не два. Хто до мене тільки не приставав – і круті хлопці, й бомжі.

– Там, звідки ти, їх багато?

– Там усяких людей багато. Доброзичливих і ні.

Я гортав журнал, щоб розмова здавалася більш невимушеною. Він теж туди заглядав, коли не дивився в мої очі та не зиркав кудись у бік дороги, ніби чогось вичікуючи.

– Якось нас із друзями (нас було дев'ятеро) перестріли прямо посеред вулиці троє крутих хлопців і почали розпитувати, куди ми йдемо та чи маємо гроші при собі. Ми сказали, буцім грошей не маємо. Проте серед нас був один лошок, Вітя. Щось його смикнуло за язика бовкнути, що ми йдемо в кіно. Зістав факти: хлопці гуртом ідуть у кіно без грошей!

Мурад похитав головою.

– Вони так кожному з нас і сказали: „Тобі не жаль буде дати стільки-то гривень, тобі – стільки-то”. І зі страху ми мусили їм віддати, скільки вони хотіли. А закінчивши „збір пожертвувачів неймущим”, вони наполягли, аби ми потиснули руки – мов, розходимося друзями. Ми потиснули їм руки, а Вітя ще й сказав: „Зустрінемося за кухликом пива”. Нормально? Лоха обдерли, а він подякував і ще пообіцяв пригостити пивом. Після того, коли ми з цим ідіотом прощалися, щоразу жартома казали: „Зустрінемося за кухликом пива”.

– Ёлки зелёные...

– Та я анітрохи не жалію, що так вийшло. То був урок для мене. Наступного разу, коли я йшов з другом, нас перестріло четверо пацанів і стали втирати: „Дайте десяточку на таксі. Нас зазвичай підвозить машина, але зараз...” Їх четверо, нас двоє, але ми їх спокійно послали на три букви, і на цьому розмова закінчилася. Знаєш, яких помилок вони припустилися?

– М-м? – спитав він безсловесно.

– Сказали, що їх підвозить машина. Хотіли показати себе крутими. Але круті хлопці хіба проситимуть червінчик на таксі, коли таксист в Україні за чотирьох бере такі гроші, що страшно сказати!

– Чому? Ціни на бензин?

– Н-ну! Тут за долар продають 55 літрів, бензин дешевший за воду. Там купиш хіба що три літри за два бакси.

Мурад пхикнув, мотнувши головою:

– Там, видно, стараються зекономити пальне всіма засобами, їдуть накатом, зрізають вугли... – почав він заговорювати мені зуби, але я мусив перебити:

– Знаєш, у чому твоя помилка?

Товстун здивовано дивився на мене.

– Ти шукав жертву посеред базару. Й тобі довелося вести мене з людного місця сюди. Шукай там, де людей поменше.

– Я... не збирався... чого ти так думаєш...

– Одного разу, коли я мав довге волосся, до мене на вулиці пізно вночі підійшов якийсь прищавий дебіл, обняв за плече і спитав: „Тобі подобається голубе кохання?” Я втік. Ти навіть не уявляєш, як я тікав з того місця.

– Бачу, до тебе не один раз підходили? – знову поцікавився він, не знайшовши кращого питання. Було чітко видно: Мурад будь-що старався затягнути розмову, все більш нервово поглядаючи на дорогу.

– Далеко не один, – повторив я, не зводячи з нього очей, стараючись помітити найменший відтінок його настрою та реакцію на кожну мою фразу. – І до всіх моїх знайомих принаймні рази три за все життя підходили якісь підозрілі типи...

– Але ти й твої друзі лишилися живими. Чого ти думаєш, ніби тебе мають неодмінно вбивати?

– Будь-яка людина може виявитись небезпечною. Навіть дівчина.

Він питально поглянув на мене, відірвавшись від журналу, куди, розслабившись, зазірнув (до того заглядав туди тільки мигцем). Його знітив несподіваний поворот теми нашої розмови.

– Не дивуйся. Одна дівчина викрала хлопця й, перев'язавши йому мотузкою члена, щоб затримати ерекцію, зґвалтувала, після чого вбила: надто голосно кричав від того, що член роздуває, мов повітряну кулю...

Мурад присвиснув.

– А тепер скажи мені, як *ти працюєш* і що ти планував зробити зі мною.

Збентежений, збитий з ніг такою постановкою питання, він бурмотів щось, заперечуючи свої наміри.

– Я міг би стати твоїм партнером, – додав я, і йому взагалі відібрало мову. Мене це так потішало!

– Ти... – почав він, ледь отямившись.

– Ондó твій товариш котить, – сміюсь, угледівши бежевого Москвича, що повільно їхав метрів за сто від нас по узбіччю, намагаючись не привертати уваги. Я помахав у його бік рукою, і машина зупинилась. Водій був, м'яко кажучи, здивованим.

– Що ти робиш? – спитав Мурад.

Я став підзивати його жестом до себе, усміхаючись, і попросив Мурада зробити те ж саме. Він також замахав рукою.

Машина знову рушила.

– Ти думаєш, ніби після всіх цих випадків я так просто ходжу по вулиці сам? беззахисний? – питаю, все ще посміхаючись.

Не повертаючи голову, я відчував, з яким очманінням він на мене подивився.

– У мене в рукаві є ніжик, – проваджу далі спокійним, упевненим тоном. – Не в кишені, не в портфелі. Мені не треба діставати його звідкись. Варто трусонуть рукою – і він у долоні.

Машина, підїхавши навпроти нас ізліва, розвернулася й зупинилася біля бордюру передком у напрямку, звідки приїхала.

Я поглянув на Мурада:

– Зви його! – і помахав рукою, щоб його худорлявий друзяка виходив. Той вийшов, відімкнув багажник, але чомусь, подумавши, не став його відкривати. Рушив до нас.

– Як його звуть?

– Аман.

– Мураде, слухай сюди, – кажу швидко, поки худорляк підходив. – Ти точно вирішив продовжити діло чи відпустиш мене? Дуже, дуже раджу залишити мене у спокої. Востаннє прошу: давай розійдемося друзями.

Він нічого не міг відповісти, лиш сидів непорушно, тупо глипаючи на мене.

– Ти відступаєш чи йдемо до кінця? Давай, вирішуй.

Коли Аман підійшов до нас, я широко по-дружньому всміхнувся й запросив його сісти, назвавши по імені та чемно привітавшись. Вони з Мурадом переглянулись. Той не знав, що я задумав – аби знав, то не сидів би склавши руки.

Аман сів справа від мене, невдоволений, що товариш виказав мені його ім'я, і гадаючи – про що таке ми говорили? Я був на лавочці посередині, між двома дядьками, мало не фізично відчуваючи, як їхні серця б'ються дедалі сильніше, а думки синхронізуються. Напруження зростало: здавалося, скоро між нами проскочить блискавка! Людей навколо мало; от-от ці два маніяки зігнуть мене, заткнуть рота й відведуть до своєї машини. Або вирублять.

– То як, – питаю, – ви справді можете мене повезти на верблюжу ферму? Мурад казав, нас туди пропустять.

Аман поглянув на свого спільника: „Що ти йому наплів?”

– Правильно, Мурад? – питаю, зазираючи в очі.

– Аякже, – буркнув він непевно.

Я по-дитячому всміхнувся до Амана:

– То поїхали. Мені не терпиться подивитися на справжніх верблюдів.

Вони двоє сиділи, мов прибиті.

– Ідемо, Мурад? Вирішуй, – кажу, пильнуючи його реакцію.

Йому нелегко було зважитись. Події розвивалися надто швидко. Аман не розумів, що з його другом...

Аби не затягувати процес, я першим встав.

– Давайте, – мовлю, й ми пішли до їхньої машини. Їм не довелося мене в'язати чи просто застосовувати силу: я сам, добровільно, підійшов до Москвича та й спокійненько собі сів на заднє сидіння – і Аманові

лишалося відгадувати причину моєї поведінки: можливо, то Мурад зумів мене так переконати, або ж напарник товстуна пропустив щось цікаве!

– Що там у багажнику? – питаю худого туркмена. – Ви хотіли дістати звідти щось.

– А?.. То... я так. Зара' закрию, – і, не сівши у водійське крісло, пішов закривати багажник, після чого повернувся, аби сісти за кермо.

Жирияга хотів вкластися біля мене ззаду, та я відмовився:

– Хай Мурад поведе. Мураде, поведеш? Ти казав, що краще знаєш дорогу. Правда, Мурад? – дивлюся на нього.

Вони з Аманом переглянулись, і товстий, повагавшись, сів на місце водія. Аман хотів сісти спереду, та я сказав, що хай іде до мене, я покажу йому свій журнал. І диво – він сів ззаду справа, поруч зі мною!

Машина рушила – вистава почалась!

Зауважте, я розповідаю від першої особи. Коли у фільмах чи книжках мовиться від першої особи – значить, оповідник виживе, хоч яким би напруженим був сюжет. Це трохи заспокоює глядача/читача, якщо той не відпускає від себе думку „Це всього лише фільм/книга, вигадка”.

Я теж лишився живий і цілий, що видно з назви розповіді. Головне – моя історія не вигадана. Тож хай читач похвилюється трохи. Я ж не винен, що оповідання виходить таким цікавим.

Їдемо. Аман на задньому разом зі мною, Мурад за кермом. Даю сусідові погортати мій журнал, його увага перемикається в зручне для мене русло.

Проїжджаємо біля мента. Він не звернув на нас жодної уваги, хоч я вичікуючи свердлив його поглядом. Ну добренько, почекаємо ще на допомогу ззовні.

– Куди їдемо? – питаю грайливим тоном.

– Спершу до нашого друга.

– Навіщо? Давайте відразу на ферму за містом. Бо мені треба засвітла вертатись додому.

Вони вкотре переглянулися. Сказати точно, обидва подивились у салонне дзеркало заднього виду на відображення своїх чорних очей, які на зблідлих, проте ще достатньо смаглявих пиках виділялися диким виразом. Їх спантеличили останні слова, чи вони думали, куди краще поїхати?..

– Ну, я прошу... – знову мусив їх підганяти.

– Добре. Їдемо за місто, – згодивсь Аман. Мурад не заперечував.

– Це правда, що верблуди плюються? – питаю, щоб заговорити зуби.

– Може, вони і тебе обхаркають, не радий будеш, – засміявся Аман, прокидаючись від миттєвого ступору. Інший сидів мовчки.

Я спробував зайняти їхню увагу журналом, аби самому краще подумати, що ж робити далі. А сам безперестанку балакав, поки ми лавірували вулицями Ашгабату, рухаючись до кордону міста.

Моєю перемогою було те, що коли ми, від'їхавши досить далеко від будинків, перетнули межу міста, опинившись в Ахальському велаяті, я був усе ще живим і неушкодженим.

Їдемо широкою, рівною та майже пустою трасою.

Ті двоє почали говорити якимось діалектом, і я став гадати, звідки вони. В Чарджоу своя мова, несхожа на туркменську, а я тим часом упізнаю деякі слова – отже, навіряд чи чарджоуський. У Дашогузі кажуть швидко, ковтаючи звуки, а ці двоє вимовляли навіть чіткіше, ніж прості туркмени – не дашогузький. В Мари трохи інша фонетика. У Красноводську... до речі, то, мабуть, балканська говірка, тим паче, за сидінням я помітив балканську тах'ю – така своєрідна тюбетейка: сама чорна ззовні та зсередини, а зверху зелені й рожеві цяточки, наче зернята.

Головне – *про що* йшла мова. Розібравши деякі слова, я буквально мало не всрався: вони відкритим текстом прямо переді мною обговорювали, що зі мною зроблять! Їхні варіанти розправи над бідним нещасним хлопцем були просто-таки садистськими!

– Men türkmençe gepleýäriň³, – кажу, сам не знаю чому.

Вони замовкли, витріщивши очі – один прямо на мене, другий – у салонне дзеркало.

Я простягнув руку до Амана, що досі гортав журнал. Він одсахнувся.

– Чого? – сміюся, стараючись ізліпити невинний вираз обличчя. Яке все ж таки корисне вміння – корчити дурника! – Як Вам подобається Toyota Aygo? На те, щоб розробити її та ще дві машини-близнята, концерни Peugeot-Citroën і Toyota витратили півтора мільярда євро!

Він дозволив мені показати йому у журналі пальцем. Я злегка трусонув рукою, що опинилась прямо біля його незахищеної шиї. Він при всьому бажанні не зможе відіпхнути мою руку.

Варто було натиснути на кнопку – і з мого кулака виросло іржаве лезо й миттю розпороло йому горло... Вихопивши з правої руки ножа лівицею, я не нагнув – кинув ще живого Амана вперед, аби кров не сильно обляпала сидіння, а ніж приставив до шиї Мурада. Той просто нічого не встиг зробити: він не дивився у дзеркало, *що* я зробив з його товаришем, тому розібрався в ситуації запізно. Я не дав йому ніяк зреагувати.

Тепер мені нічого було боятися: ми виїхали за межі міста, ментів не видно, на нашому шляху вони взагалі не повинні були трапитись.

Я відпустив мертве тіло, знову переклавши ніж у праву руку. Аман іще сіпався, та я, *начитаний*, знав, що тут хвилюватися не варто.

– Звертай на ґрунтову дорогу, – наказую Мурадові.

Він просто не посмів не підкоритися.

– Тільки не треба різких рухів. У мене реакція добра, – лякаю його ще більше, і бачу – виходить: у нього мало не підстрибувала від нервів ліва нога, а по обличчю котилися чималі краплі поту.

– Давай я тебе відпущу, – благав він, і в голосі чувся істеричний надриг, який так не личив його дебелий постаті. – Давай, ще не пізно.

– Якраз-таки пізно. Не пізно було, коли ти мене водив по парку, вмовляючи поговорити з тобою довше. Я двісті разів пропонував розійтися мирно – ти не хотів. *Тоді* ми могли домовитись, *тепер* – ніяк.

– Ти не зможеш мене вбити...

– Чого це? Зарізав одного – заріжу й другого. Чим ти від нього кращий? Ти що, якийсь особливий?

– У мене є діти...

– А в мене – батьки. Вони плакали б із моєї смерті не менше, ніж діти з твоєї.

– Мої жінка, діти... – співав він стару пісню.

– А де обручка? – помітив я, що на лапах у нього немає кілець. – Ідучи на діло, ти її знімаєш із пальця? Не роби з мене дурника. Дурень тут ти. Чим ти думав і про що?! Як ти дозволив соплякові командувати тобою?! Я *один* розпорядився, щоб ви закрили багажник, ти сів за кермо й відвіз мене не до вашого друга, а зовсім в інше місце. Я понукав двома бугаями, я вас обох через х... кинув. Ти взагалі нормальна людина? Я ще не бачив такого ідіота. На що ти сподівався? Є в тебе клепка чи ні!

– Відпусти мене... – заскиглив він, мало не плачучи.

– Я вбив людину. Ти єдиний свідок. Що б ти сам зробив на мому місці?

– Відпустив би тебе.

– Можливо. Але я не дебіл, на відміну від тебе. Тепер мовчи. Ще одне слово – і я заріжу тебе прямо на ходу.

Він пригнічено мовчав, охоплений розпачливими думками. Я відчував себе приборкувачем слона: він з легкістю міг би мене розчавити, але чомусь підкорився! Такий бугай засцяв переді мною!

На шляху нам не зустрілося жодного мента. Темнолиций Мурад, мабуть, закликав, щоб нас хтось зупинив, але вищі сили того дня були не на його боці.

Коли ми, з'їхавши з дороги, рушили по пустелі поміж чагарниками, я почекав, доки не почнуться піски, і поки ми (пристойно від'їхавши від траси) ще були на більш-менш твердому ґрунті, наказав зупинити машину.

Перегрітий двигун був радий відпочити. Ох і нелегко ж Москвичику в тропічному кліматі! Коли жарко, часто доводиться бачити АЗЛК-412 з перегрітими двигунами на узбіччі шосе. Стоять і ловлять піднятим капотом вітер, немов повітрозабірником.

Мурад теж перегрівся: сильно спітнів, його руки мимоволі трусилися. Видно було, що напружене очікування розв'язки нашого конфлікту, наростаючи дорогою сюди, перейняло всі його думки, коли машина зупинилась і стало ясно: *ми приїхали*. Що ж далі? Невідомість гнітила.

– Повільно відчини дверцята. Тільки не балуйся, – сказав я, притуливши лезо до його шиї трохи щільніше (не без ризику відразу прикінчити його).

Мурад прочинив дверцята.

– Руки на кермо! – кричу йому на вухо, проте він не міг собі дозволити сіпнутись від страху.

Його руки опинилися на рульовому колесі, й воно засіпалося вправо-вліво, аж так вони трусилися. Лівицею я відштовхнув дверцята, щоб вони розчинилися навстіж і зафіксувались у такому положенні.

Перерізати йому сухожилля на руках і ногах, відтяти язика й лишити тут? Його крики можуть почути навіть за кілометр. Вітер свище, та все одно доки Мурад не охрипне, він з годинку погорлопанить. Та й небезпечно так викаблучуватись: я за нього слабший.

Рвучким рухом перерізавши йому горло, турляю важке заплиле жиром тіло надвір. Жодна крапля крові не потрапила в машину, все виплеснулося назовні.

Він спершу впав, потім піднявся, відійшов від авто на кілька метрів і повалився остаточно, щоб уже ніколи не встати...

...У багажнику я знайшов прямо-таки джентльменський набір: коротка ручна лопата, мотузок, пластиковий мішок на зразок сміттевого, жгути і чашу для зцідження крові. Все завбачено, як годиться, комільфо.

Відкривши капот, я наклав на бензонасос ганчірку, змочену чаєм із термоса, що був між сидіннями. Капот так і лишив відкритим, щоб мотор продуло, інакше не заведеться.

До речі, мінералки чи просто води для миття рук у машині не було, тільки чай – місцеві особливості: люди в тропічних широтах не дуже п'ють мінералку влітку, бо від неї може стати тільки гірше. Коли настає така жарота, що баштан гниє прямо на полі, людина може засохнути, мов тараня. Треба думати, що п'єш.

Чаєм довелося відмивати Аманову кров з підлоги та переднього сидіння. Економити чай, терти майже насухо. І поки я це робив, багато про що передумав.

Не розумію, чому заборонено вільне носіння вогнепальної зброї. Чому не кожному дається право нею володіти, тоді як кожен може мати водійські права й володіти автом; машина – штука набагато небезпечніша за рушницю...

Якщо я захочу вбити людину, то я це зроблю й без пістолета чи вінтаря. Я прикінчив двох здорових мужиків кишеньковим ножиком, який навіть карний кодекс не розглядає як холодну зброю: лезо значно коротше від 90 мм.

Кожен, хто має руки й ноги, може стати вбивцею. Головне – аби він не недооцінював свою жертву. Не всяка чорна машина – бумер, не всякий 18-річний – дистрофанушка. Іноді жертва й хижак міняються місцями. Серед тварин це неможливо, адже між ними не такі складні стосунки, як між людьми.

...Трупи я зарив у пісок і поспішив виїхати з того місця, аби хтось мене не побачив. А то в пустелі яких тільки людей не зустрінеш; в одному будь певен: ти в Каракумах далеко не сам... На «Москвичі» я погнався по шосе. На контрольному пункті менти й не просили мене показати документи, лиш оглянули, що везу в багажнику, й воно не викликало жодних підозр.

Зупинивши перший-ліпший Жигуль із ахалськими номерами, я розпитав у водія, де найближчий аул. Там за дві години знайшов покупців на «Москвича». Ціна у півтисячі доларів влаштувала всіх, але тільки один мав гроші при собі, йому й дістався ридван.

На моє прохання він мене відвіз на дорогу, де я зловив попутку й так доїхав до столиці.

Додому повернувся, коли вже сутеніло, о пів на дев'яту вечора. Та краще пізно, ніж ніколи.

¹ – туркм. гаразд.

² – англ. я зберігаю спокій.

³ – туркм. я розмовляю туркменською.

29 травня 2005, Ашгабат

ЮНА МАМА

Цікавих дівчат ми з другом Ярославом зустріли біля театру Івана Франка, коли там, у низовині під будинком із химерами з одного боку і дитячим садком з другого, стояв іще старий дитячий майданчик з триповерховим будиночком і трьома гірками, зокрема – що було оригінальним – однією високою, що відходила від його третього поверху й опускалася прямо назустріч бюсту Івана Яковича. Одного похмурого, сирого дня гуляючи там з другом, ми побачили двох дівчат старшого шкільного віку, а з ними трирічного хлопчика.

Дівчата так поводитися, ніби були п'яні. Вони скочувалися з найвищої гірки, верещали всякі дебільні речі. Не соромлячись ні нас, ні дитини, розмовляли між собою на відверті дівочі теми, підкріплюючи розмову жаргонними словами й матюками. Мова зайшла якраз про хлопчика. Одна з дівчат виявилась його матір'ю. Вона ділилася з подругою наболілим – мовляв, народила у 13 років, зараз їй 16, мучиться з ним...

У школі однокласники і вчителі дивилися на неї косо, як ходила у восьмому класі з животом. Що вже казати про конфлікти з батьками – їм самим було по 35, а вона їх зробила дідусем і бабусею, причому оскільки не уміла й не виявляла особливого бажання доглядати за дитиною, її мати мусила звільнитися з роботи, щоби знову цілодобово сидіти серед дитячих пелюшок і годувати малого крикуна, поки його нерозумна матір ходила до школи.

А сама дівчина, точніше, молода жінка, обтяжена дитиною, не може знайти собі хлопця, який погодився би на серйозні стосунки з нею. Вона ризикувала так і лишитися незаміжньою, особливо на неї зовсім не заглядалися її ровесники: у їхніх очах вона була непривабливим секонд-гендом. Причому непривабливим не стільки морально, скільки візуально: від її дівчачої фігури нічого не лишилося – цицьки уже розбухли і обвисли від годування, при вагітності вона набрала багато зайвої ваги, а коли її зганяла, то переборщила і зсушила себе до стану ходячого скелету. І найголовніше, її 13-річний організм був не готовий до народження дитини, а лікарі їй не стали робити кесарів розтин, як зазвичай у таких випадках, тому при народженні, коли дитина проходила родовими шляхами, кістки її тазу розійшлися, та так і не зійшлися назад, от вона тепер усе життя мусить ходити з непропорційно широким тазом, який став просто кидатися в очі, коли схудла, і ніякий одяг його не міг приховати, хіба що безформний балахон. Мало який хлопець або чоловік захотів би тепер узяти її в жони.

Тому вона ставилася до хлопчика з певною злобою – практично, він їй зламав життя, так вона казала.

Поглянули ми на трирічний предмет обговорення. Хлопчик був одягнений у джинси, коротеньку чорну курточку, шкіряну на вигляд, і рокерську бандану, яка щось не дуже в'язалася з його віком. Він лазив по балкончиках, які були на другому поверсі ігрового будиночка, а молода мама зовсім не турбувалася про його безпеку – коли він на висоті більше півтора метрів ліз на балкон, чіпляючись іще слабкими ручками за металеві поручні (а тоді видався вогкий день, залізо було холодним і слизьким), і його тонкі пальчики сповзли з бруса, він міг впасти на землю, але, пролетівши зо три бруси, однією лівою вхопився за останній і повис, його мати не лише не зробила жодних зусиль, щоб його убезпечити, а й почала сміятися з подружкою: „Глянь, скалолаз!”

І він би так і впав, якби не підбіг мій друг Ярослав Місько і не вхопив його та допоміг вилізти на балкончик, після чого почав із ним гратися. У нього тоді була дворічна сестричка (нам із Яриком було по 13 років), тож він вмів і любив гратися з малечею. Дівчата як побачили, що він з ним так добре бавиться, запропонували йому зустрітись якимось іще, щоб він малого подоглядав, юна мама розпитувала у нього телефон...

Відчувалося, що вона була не лише не готовою виховувати дитину, а й зпилася на малого за проблеми, з якими стикалася через його існування. Він був її головною проблемою, і у її ставленні до нього була тінь садизму.

Не знаю, де він зараз (я їх після того бачив лише раз), але переконаний, що він у свої роки (йому на цей час має бути вісім) найкрутіший і найпродвинутіший серед своїх товаришів та однолітків, адже мама його одягала, як сама, водила з собою на зустрічі з друзями-рокерами, попойки і тусовки... Вважаю, що йому це пішло, загалом, на користь у плані особистісного розвитку, але все було б спокійніше, якби його мама народила хоча б років на десять пізніше – коли була більш-менш готовою до дитини психологічно.

Нещодавно я почув про українську дівчинку, яка народила здорову дитину в 11 років. Уявіть собі – у школі й інституті чадо будуть розпитувати, якого року народження його мама. Спершу не повірять, а коли зрозуміють усю ситуацію, з таким осудом ставитимуться і до нього, і заочно – до неї. Дитина з цим житиме все життя...

Для повноти оповіді згадаю іще один випадок, восени через роки три. Я наткнувся на другу юну маму у магазині, коли стояв у черзі до касира, а вона – до сусідньої каси.

Дівчина, на вигляд, років 16-17, чи то вчилася в останньому класі школи, чи вже вступила до інституту – або не вступила: не взяли вагітну. Словом, вік перехідний, дуже драматичний, і задоволення від життя на її обличчі не спостерігалось. Її не просто стомлене - заморожене прищаве лице нездорового блідо-землистого кольору з синюватими мішками під червоними очима було оповите тьмяним немитим волоссям, яке спадало некрасивими бурульками-висюльками. Видно, не відпочивала, а

весь її час забирали турботи. А великі пачки підгузників наочно продемонстрували, якого плану турботи не лишали їй вільного часу.

Серед її покупок були і речі, звичні для молодих (пиво, дорогі презервативи, житні сухарики і чіпси – видно, готувати у неї не лишалося ні часу, ні сил), і речі, звичні для молодої мами (памперси і їм подібні пелюшки, дитяче харчування). Всього речей було досить багато, і касир назвала відповідну ціну, яка, звісно, не влаштовувала дівчину. Подумавши, вона відсунула вбік одну пляшку пива й найменшу пачку чіпсів і заглянула в гаманець, де у відділі для купюр сиротливо зжужмелися два папірця, а відділ для монет був переповнений дріб'язком.

Грошей явно не вистачало, і дівчина, відсунувши всі набрані пачки чіпсів і житніх сухариків, попросила касиршу підрахувати, скільки коштуватиме уже це, висипала монети у руку й заходилась їх лічити.

Ціна знову виявилась нереальною, хоча цього разу трохи наблизилася до можливостей дівчини. Вона поклала назад на стелажі дорогі презервативи і взяла трохи дешевші. Там були і взагалі „бюджетні“, але на таку ризиковану економію вона не наважилась: сьогодні заощадиш гривню, а за дев'ять місяців це вилітеться в нову дитину, а по її обличчі не читалося особливого бажання стати матір'ю вдруге.

Між іншим, вона все гостріше відчувала на собі недоброчливі погляди – роздратовані та зневажливі, поблажливі та зацікавлені – всі вичікували, що буде далі, навіть ті, хто стовбичили у черзі до сусідніх кас. Вже стало ясно, що сьогоднішній випадок запам'ятається їм надовго, і вони у несхвальному тоні розповідатимуть про дівчину знайомим та всім удома.

Обставини тиснули на юну матір: касир з осудом в очах нагадувала, що люди у черзі чекають, та й вони не мовчали – кожен старався заявити про своє існування, булькаючи під бік: „Швидше...“. Ніби весь супермаркет ополчився на неї, підганяючи.

Нервово сіпнувшись, вона відсунула найменшу баночку дитячого харчування та всі банки пива, лишивши одну тільки літрову пластмасову пляшку хмільного напою – треба ж якось знімати стрес важких, напружених днів і безсонних ночей. Грошей вистачило впритул – копійка в копійку.

– Раніше думати треба, а не рахувати оце біля каси, – незадоволено буркнула касирка, а скромненька на вигляд бабка не церемонячись демонстративно штовхнула молоду, даючи зрозуміти, що вона її затримала.

Подібні ситуації принизливі.
Шановна молодь! Майте голову.

Ашгабат, січень 2005

P.S. Від упорядника. Криваві фінали двох попередніх новел, надто ж першої, як на мене – зайві. Казав про це авторові, нагадавши про вагу Слова (або хай буде – про потребу «відповідати за базар») та запропонувавши бодай один сюжет перетворити на жарт, сон чи автопародію. Він пообіцяв подумати. Згодом повідомив, що вирішив залишити так, як є, і надіслав SMS: «У мене важливе прохання – будь ласка, нехай біля творів при публікації буде вказано на видному місці адресу мого сайту www.vadiarotor.tv» Що ж, може, читання (як і писання) таких текстів допомагає виробляти імунітет від комплексу переслідування чи сублімувати агресивність, а може, комусь, відкинувши художні умовності, захочеться похвалити ці тексти за інструктаж із самооборони. Як-от мені – за авторську позицію в останньому творі, виражену, щоправда, надто прямолінійно, а насамкінець – навіть у вигляді плакатної моралі.

Маргарита ПЕТРЕНКО

* * *

Папером порізані вени скла,
розлука мовчанням пише листи,
а воля неволею в Смілу втекла...
На кладовище сіять хрести.
Криком молитва вчепилась на мить,
страхом вогонь виринає сльозу,
вітер цього не в змозі спинить,
вітер намарно ламає лозу.
Вітер впирається п'явкою в ніч,
ніч розкидає карти таро,
сотні знайомо-чужих облич,
тільки нема серед них твого...

Паралелі

Перекреслені паралелі,
переписані наново миті,
Сока–cola з присмаком хмелю,
потолочене маревом жито...
відкорковане «Сонце в бокалі»,
розілляте на скатертину.
А до смерті лишилося мало,
плину часу немає впину.
Паралелі непересічні,

незбагнений палючий погляд.
Ми з тобою, нажаль, не вічні,
ми з тобою лиш краплі моря.
Дзвони криги під смуткопадом,
смутокжалею зоріють думи,
і всі мрії на відстріл рядом
стали, мрії померли, сумно.

Номо...

Людина ламає акацію,
ковтає чутки жалюгідні,
ведеться на лажові акції,
які відригнули злидні.
Зриває волошки для продажу,
продала би тіло краще,
без різних прикрас і без одягу,
як лярва, або як ледащо.
Без сенсу блукаючи метрами,
вивчаючи квантову фізику,
яка оперує смертними,
стає рабинею ризику.
Убити чи не убити?
Украсти чи зрадить віру?
Вмирають голодні діти,
тікають птахи у вирій.
Людина – це Homo trahiens,
любов для якої – сенсація,
розбите на дзуськи дзеркало...
Людина ламає акацію...

Безсоння

Хворію кавовим безсонням,
осіннім жмутком листопаду,
сантиметрую підвіконня
надміру білим скляноградом.
На айстрах зорі кришталеві
вляглися металевим блиском,
надії листям на деревах
вмирають, хоч до неба й близько...
Монетним дзвоном дика тиша
приборкує несмілий морок,
а почуття священно-грішні
підтримує зневіри сволок.
Стрічками кольору розлуки

я закосичую кохання,
і тягнуть ангели за руки
середньопізнього світання.
З ігнору зліплені хвилини
у вічі дивляться наївно,
вгинаю стіни часоплину,
вдихаю осінь журно–дивну.
На атоми зерняться мрії
і сіються у серце ночі.
Безсонням кавовим хворію,
а жити снами – більше хочу!

На двох континентах

Мліють сонні алеї, розливається небо,
крихти ночі крізь пальці розтікаються вмиль.
Задихнуса зірками, зажурию...Так треба...
Знищу все, тільки серця не зможу впинить.
Бо любов ця вбиває, мов хімічна отрута –
щосекундним мовчанням, займенником ти.
Душу крають слова, що не можу забути,
та усмішка, ті очі, ті руки... Пусті!
Не тримай фотокарток моєї любові,
візерунком не будь на зимовому склі,
не витоптуй байдужістю сни волошкові...
Не зникай швидко так у ранковій імлі!
Я живу у міжчассі, на двох континентах,
де ховаєшся ти у провулках пітьми,
залишивши на спомин мені лиш моменти,
у яких МИ – це були – ТІЛЬКИ МИ!

* * *

Римовано летять мої рядки,
ритмовано горять дощі над містом.
Любов в червоно–зоряне намисто
вбирається. Летять роки...
Ідеш, мовчиш, вдивляючись у осінь,
у вулиць сіросинь терпко-прозору.
Цілує темрява секунду хвору
і замерзає...

Дивишся у осінь...

«МАЗОХІЗМ»

(Цикл)

I

?Вітер – убивця?

Вітер твоїми руками
куйовдить моє волосся,
залазить мені під светр,
шукаючи там порятунку...
Притулку шукає вітер...
А, може, то твої руки
цілунків моїх вимагають?,
тримають мене за груди,
на мить повертаючись в грудень...
Хоча у повітрі квітень
і сонце плямує шкіру,
ти вітром повив мою шию,
лишивши мені повітря.
До неба прямую погляд,
надіючись на порятунок
і, проклинаючи вітер,
за те, що твоїми руками
він видер із мене серце
і кинув тобі під ноги...

II

!Ніч – ч – ч!

Ніч наступає на п'яти,
очі піском годує;
Хочеться спати...спати...
Т – с – с, не кажи ні слова!
Я ж бо тепер безсердечна
і не почую благання...
Ніч твоїми ногами
вже розтоптала реальність
і не зібрати до купи
скалок від келиха з пивом,
яке ти лишив на ранок...
Т – с – с... Облиш мене, любий,
йди собі геть з мого ліжка
тільки накинй щось на плечі
та одягни шкарпетки –
ніч бо холодна дуже...
Чуєш, он твої кроки,
вже, віддаляючись, кличуть
тіло твоє за собою...

Я + Ти = 

Я – наодинці зі смутком,
з віттям дерев одиноких
веду свою розмову,
не помічаючи інших...
Ти – наодинці з людом –
де всі однакові дуже –
хочеш лишитись назавжди,
зовсім забувши про мене...
Ми – не зійдемося ніколи,
хоча як би того хотіли
і не поділимо ліжка,
міста одного, планети;
тож буде краще розбігтись,
знищити спільні фото,
з пам'яті стерти пам'ять,
здерти з життя шпалери
і наліпити нові...
Ми – це не Я з Тобою,
ми – це лише минуле...
розіллєте на скатертину.

Інна НЕМИРОВАНА

БЕЛІБЕРДА

Дитячий плач приходив із темрявою, разом із блудливими вогниками
десь на овиді й огортав нас усеньку ніч. Із ним ми засинали й
прокидалися, ми снили ним і думали про нього вдень.

– Це – не дитина! – щодень нагадував Бипивимифи, щойно останні
промені сонця зроджували перші примарні ще схлипи.

– Так, – казала я щодень, бо потреби в словах не мала – як і всі інші.
Хто – інші?

П'ятеро пішли на плач – п'ятеро згубилися в степу, ставши
блудливими вогниками на овиді. Семеро пішли на плач у сні й лишили
степові свої тіла: щаслива посмішка, цівочка слини, змішаної із кров'ю в
кутику вуст.

– Це – не дитина! – казав Бипивимифи.

– Так, – відповідала я.

Килимини варив юшку – мовчазний, незворушний, із білою під місяцем рукою, ложка в якій не дрижала навіть під найглибший відчай у риданні дитини в степу. "Килимини" – думала я, дивлячись на нього. Скільки нас іще лишилося? Скільки лишиться до ранку? Скільки це триватиме? Скільки іще рухів тонкої білої руки буде до того, як юшка звариться? "Килимини" – думала я.

– Це – не дитина, – казав Бипивимифи.

Килимини помішував юшку.

Степ сховався дитячим риданням, мов кровію всіх моїх мертвих.

– Так, – відповідала я.

Мені снилося, що я – мандрівний вогник на овиді, а Килимини помішує не юшку, а сльози. Цілий казанок пустих сліз – крихітні кульки, які можна простукати крихітним кулачком.

Я вже бозна стільки часу не відчуваю смаку їжі, зате вподобала смак крові – прокушую собі губу й смочу її, мов льодяника: скоро матиму дірку під ротом, крізь яку вітер холодитиме зуби.

– Це – не дитина, – каже Бипивимифи, за плечима у якого згасає сонце, заплутуючи останні промінчики у волоссі.

– Так, – кажу, перестаючи їсти себе.

Килимини знімає юшку з вогню. Відходять шостий і восьмий, сьомий і дев'ятий. Як звали їх? Як зовуть мене?

Я прокидаюся від притамованих схлипів поряд. Бипивимифи плаче, обхопивши руками коліна – маленький, слабкий, із блудливим вогником над тім'ям.

– Це – не дитина, Бипивимифи, – кажу, відганяючи примару.

– Так, – схлипує.

– Ти віриш мені?

– Так.

– Ти взагалі здатен ще чомусь вірити?

– Так.

– У що ж ти віриш, Бипивимифи?

– Так.

Беру його за руку й веду в степ, до дитячого ридання й примарного блимання вогників на овиді. Степ коле нам лікті кінчиками травинок. Бипивимифи схлипує. Я посміхаюся – й відпускаю його руку. Він не сперечається. Він маленький і слабкий. А я – сильна, як степ. Навіть прогризши дірку під ротом, я користуватимуся нею як засобом зловити вітер.

– Порин чи петлуска? – вигулькує мені під руку потреча – перелякане, шмаркاته, молодесеньке, із крихітними блудливими вогниками замість очей.

– Не твої слова, дульню! – дрючуся, запустивши долоню йому у волосся. Волосся – приємно холодне, а очі – любо перелякані. Молодняк!

Повертаюся до табору із сонцем за плечима. Килимини перемішує юшку – волосинки на руці золотисто–червоні.

Я сміюся й здираю йому шкіру з обличчя, аби оголити блудливого вогника.

– Розмріялася! – регоче Килимини. Під сонцем іклиська його виблискують такою ж первозданною чистотою, як і мої.

ПОВІТРЯ

Я вибирала з нього душу повільно, обережно, зістругуючи тонесенькими пластинками – як кіоскерка, що робить морозивні кульки. Він мовчав. Очі в нього були потріскані, сиві, як ранній осінній лід. Ми пили каву о третій ночі, на маленькій кухні, дослухаючись до того, як гудуть осиротілі в ніч трамвайні шляхи: чорну з перцем. Міцну. Він довго водив пальцем по сліду на обідкові – коричнево–червоному півколі, відбитковій нижньої губи, з одвічною тріщинкою посередині, яка завше лускала від гарячого. Мовчанка розливалася довкола – в'язка й бура серцевина орхідеї-м'ясоїдки. Самотність повільно скочувалася нашими плечима й бухкала об підлогу ударом випадково чужого серця. Потім за ним тихенько стукали двері, а я мила чашки й ішла спати з підсвіченим ранком волоссям. Ніколи не торкалася губами його сліду – тоненького півкола пам'яті, вичовганого під саме нікуди, як старий килимок перед громадською установою. Хотілося до зарізу. Але я звикла бути сильною: я вбивала людей. Їх приводили (переляканих, байдужих, божевільних, відчайдушних), садовили в крісло (м'яке й зручне, із широкими бильцями) і прив'язували до нього (широкими, міцними ремнями). Я змазувала їм вени спиртом, набирала повітря в стерильний шприц і обережно вводила його в кров. Потім прокидалася – руки різко пахли спиртом і ще чимось огидно солодким – і йшла на зупинку, аби сісти в трамвай і поїхати на інший кінець міста: заповнювати бланки словами, значення яких розуміла дуже приблизно. За це мені платили гроші. Потім були магазини й базари, де платила гроші я. Все це не мало значення. Нічого не мало значення.

Повз мене жило скажене місто, пахло вихлопами й тарганами, а на весну – засохлою на штанях бомжа минулорічною сечею. Це теж не мало значення. Може, мав значення тільки запах спирту на невиспаних долонях. Та ще сумні порожні трамвайні колії. Та душа, яку я скоро усеньку вишкребу із потрісканих льодяно сивих очей. Чи не вишкребу? Втім, це теж не мало значення.

Якщо колись я вирішу із власної волі попрощатися зі світом, передсмертна записка буде в чотири слова: "Ніщо не мало значення". Ні, не буде. Сильні не залишають передсмертних записок. Я звикла бути сильною наодинці з собою.

О третій ранку я пила чорну міцну каву з перцем і прислухалася до того, як сонно закривається під ранок бура невдоволена орхідея-м'ясоїдка. Коли сонце застрибало на кінчиках мого волосся, я помила чашки й пішла відсипатися, аби вийти на десять хвилин раніше й устигнути забігти до аптеки. Мене навіть увільнили від обов'язків ката на честь цієї події. Шприц лежав у сумочці цілісінський день і зігрівав мене, доки заповнювала безглузді бланки й купувала безглузді помідори та панчохи. Якщо нічого не має значення, то чому б цим не скористатися? Шприц, по вінця повний повітря, лежав на кухонному столі й зігрівав мене, аж доки орхідея-м'ясоїдка не почала жувати перелякану сонну колію трамвая.

Він мовчав, коли я взяла шприца двома пальцями, мов мертву тварючку, мовчав, коли мастила руку кавою. Очі – сиві й холодні. Розумів? Яке це має значення. Зрештою, я звикла бути сильною, а добрим звичкам зраджувати негоже:

Я зламала голку об стіл, – кінчик тонко дзенькнув і полетів кудись під стелю, – та й випустила все повітря в свою каву – кава стала схожою на шампанське. Пречудово – адже саме шампанське розбивають об борт судна, виряджаючи його в перше плавання. Чашка розлетілася по підлозі бурими бризками й білими скалками. Він сизо мовчав. Я шизофренічно засміялася й розбила його чашку вслід за своєю: ніколи більше не спізнає вона криваво-кавових цілунків: оревуар: пішла спати, не прибравши на кухні й не вислухавши тихенького скрипу дверей за сизим льодом.

А вранці, коли він повернувся з величезним букетом білих орхідей, я зішкребла врешті останню тоненьку пластинку його душі, прибрала на кухні й пішла до бланків та помідорів із панчохами.

Долоні не пахли спиртом.

ОСТАННІЙ ДЕНЬ ВІЙНИ

Ішов останній день війни. Під масивними колесами солдатських поглядів вмирили бруки і сонце шкірило довгі жовті ікла, наштрикуючись на гострі цурпалки розбомблених стін. Стомлені перехожі вже ні від кого не крилися, і міська тиша перетворювала їхню апатію на спокій мерців.

Ми жили у вологій квартирі на першому поверсі хоч старого, проте доволі пристойного з огляду на те, що в нього не втрапило ще жодної бомби, будинку, і ранки вітали нас зляканим писком мишей – так ті реагували на просування брукми тяжкої військової техніки. Нас було шестеро: Ізідора, П'яниця, Ізидорина сестра Офелія, Красунчик, Бабця та Блакитний Лейтенант. Щоранку ми зустрічалися у темному вузькому коридорі, заспані і апатичні, тож за довгий час співжиття стали майже друзями; Офелія з Бабцею забезпечували нам сніданки та вечері, а Ізідора з П'яницею – концерти по вечерях.

Ізідора з Офелією жили у маленькій, але завжди охайній кімнатці, найдалі від вхідних дверей. Ранками там завжди було тепло і весело, а по обіді панувала сутінь, вночі ж, при світлі газової лампи жовті стіни випромінювали якесь дивне спиритичне світло і не звиклій людині здавалося, що по них снують прозорі тіні.

— То — духи колишній пожитків, — сміялася Ізідора, демонструючи свої чудові, бездоганної форми зуби. До війни вона була дочкою професора консерваторії, вправною піаністкою, оперною співачкою з пристойними амбіціями і власницею усієї цієї квартири, проте ті часи давно минули, професор помер від серцевої недостатності, театр закрили, а у квартиру підселили пожитків-воєн. Ізідора влаштувалася піаністкою до офіцерського клубу, а за тиждень вона привела додому свого першого клієнта і наказала Офелії йти спати деінде. Офелія, це бідне дитя, більше схоже на покоївку Ізідори, ніж на сестру, всю ніч проплакала в подушку, а Бабця з Блакитним Лейтенантом наперемінку гладили її по голівці й утішали.

Офелія часто плакала, а ще була німою і постійно снувала поміж темними кутками — просто так, без мети, сама здаючись однією з отих блідих тіней колишніх пожитків. Не мала ні минулого, ні майбутнього, лише теперішні хвилини, котру вицокує тяжким маятником старий роздлубаний годинник з розіпнутим на білих дверцятах (чи не з слонової кістки?) сірим трупиком зламаного зозулі. Її руки завжди були чимось зайняті — чи то обережно знімали шкірку з картоплі — аби, крий Боже, не зрізати зайвого, аби м'яли якусь ганчірку, що мала знімати пилюку хтосьна й з чого, чи не з привидів, чи то плели светра, призначеного Красунчику. Бо то було єдине відчуття, що хоч трохи єднало її зі світом — Офелія кохала Красунчика, безповоротно і безнадійно, чистим і зворушливим коханням, яке, ймовірно, здавалося їй смертним гріхом.

Красунчик жив сам, в окремій кімнатці справа від дверей, якраз напроти кухні, завжди мав окрилений і впевнений погляд, охайні нігті й акуратного кітеля з блискучими, як жарини, капітанськими відзнаками. Здавалося, його ніколи не турбувала ні втома, ні тривога, на устах — стандартно стримана усмішка. Зранку йшов, увечері повертався, приймав з рук Офелії чашку чаю (спеціально для нього прибережена рідкість) і лише знижував плечима, коли будинок здригався від чергової бомби, що гупнулася десь поблизу. Його нічого не хвилювало і не дратувало, хіба раз на хвилю спав з лиця, коли, проходячи повз Ізідорину кімнату, почув шалені стогони, та раз сердито тріпнув рукою, зловивши на собі повний нещасної ніжності погляд Блакитного Лейтенанта.

Блакитний Лейтенант кохав Красунчика, як і Офелія, давно й безповоротно, з самого початку, навіть порвав зі всіма своїми коханцями, аби лише насолоджуватися солодкою мукою нещасного почуття до чоловіка, для нього недосяжного майже як янгол. Блакитний

Лейтенант жив саме напроти Красунчика і часто, підглядаючи у ключеву шпарку, як той заносить до кімнати відро води (Красунчик щодня здійснював двадцятихвилинний ритуал купання), мастурбував на двері і кінчав у ганчірку, яку потім, паленіючи, прав потай від усіх, хоч ні для кого оте його дійство вже давно не було секретом. Часом біля півночі у двері кімнати починали тихенько шкребтисся і коли Блакитний Лейтенант, не чуючи, чи б'ється його серце, чи спинилося, відчиняв, до тісної комірчини вривався п'яний дух Ізидори, втискав його в стіну і примушував шаліти і кусати довгі пальці, що закривали йому рота, аби не кричав. Наступного дня Блакитний Лейтенант переконував себе, що все те йому лише снилося і лише курсив ранок на Іздориних пальцях нагадував: а таки було! Тоді він паленів і заводив мову з Бабусею.

Бабуся була матір'ю П'яниці і жила з ним напроти туалету, який уже давно не працював, як і П'яниця, що з півроку тому повернувся з фронту без правиці. Пив лівою, з горла, розбивав пляшки об стіну, горлав пісень і кілька разів виливав вміст нічної вази просто на голову якомусь військовому, а Бабуся нічого, тільки тихо посміхалася, підмітала розбите скло, знімала закаляні черевики, обпирала облитих офіцерів. Часом клала свої висохлі, зморшкуваті старечі руки на плечі комусь із домашніх, мовби переливаючи часточку свого внутрішнього миру й добра, і на душі у щасливця одразу ставало тепло й затишно. Навіть П'яниця тоді співав одухотвореніше, зовсім забиваючи Іздору могутніми валами густого – аж ложка стояла б – тенора.

Отож ішов останній день війни, з вулиць чулися звуки чужої мови і моторошний солдатський сміх, Красунчика з Блакитним Лейтенантом не було – певно, готувалися здаватися в полон, П'яниця напився по саму зав'язку, навіть мало не кинув пляшкою у ворожого танка, але Бабуся поклати йому руки на плечі, він заспокоївся і тихо заснув, огорнувши себе шуйцею, як укривалом, Ізidora, дочекавшись сутінок вислизнула в темряву, закутавшись у синій шарфик – як метелик у широкі крила, Офелія ходила з кутка в куток і плакала.

Саме в липку гущавину отих переламних сутінок і постукала Зайда. Бабуся відчинила двері й побачила юну дівчинку в формі ворожої армії, яка простягала їй листок паперу. Бабуся не стала читати, просто стеноуши плечима, пропустила Зайду, з якої пил стікав мов дощові краплі, до квартири. Повела її на кухню і поставила на плиту чайник, а сама пішла будити П'яницю, який знав її мову. Офелія втискалася в стіну й дивилася на Зайду зі священним жахом, і саме тоді до квартири ввірвався веселий вихор Ізидори, котра принесла з собою білозубе сяйво сміху і долоню правиці, що трималася за низ живота, Зайди вона ніби й не помітила, тільки реготала – аж наче якось шалено, на межі божевілья. Зі своєї кімнати висунув заспаний і пом'ятий з бодуна П'яниця і сів напроти Зайди. Бабуся подала чай усім крім себе та Офелії й Ізидора одразу до нього взялася.

П'яниця поговорив із зайдою, потім обернувся до інших і кивнув:

- Її зовуть Зайда і вона житиме у нас кілька днів, каже на віддяку нас не обшукуватимуть.
- Най живе, – знизала плечима Бабуся. – Тільки куди ми її прилаштуємо?
- До Блакитного Лейтенанта або Красунчика, їх ми однаково ще довгенько не побачимо, – відірвалася від чашки Ізідора, але Офелія заперечливо похитала головою і Бабуся озвучила цей жест:
 - Не маємо ключів.
 - Я не хочу тіснитися з кимось на ліжку, і так усе болить, – заперечила Ізідора.
 - У мене рука трясеться, я зараз копійкою не відкрию, – закомизився П'яниця, а потім щось спитав у Зайди і та кивнула.
 - Вона каже, що сама відкриє, тільки треба вказати кімнату.
 - Давай до Блакитного Лейтенанта, Красунчик образиться, – проясніла Ізідора.
 - Зате у Красунчика порядок, а Блакитний Лейтенант всюди пхає свої ганчірки з засохлою спермою, – не згодився П'яниця. Чотири голови мовчки кивнули. П'яниця знову перекинувся кількома словами із Зайдою й занурився губами в уже трохи прохолодий чай. Зайда також взяла свою кружку – рука з білим шрамом і довгими тонкими пальчиками ледь-ледь тремтіла.
 - Піаністка? – поцікавилася Ізідора у самої Зайди, мовби забувши, що та не знає мови, якою до неї звертаються. П'яниця переклав питання і Зайда, посміхнувшись і протарабонівши щось по-своєму, простягла обидві руки вперед, мовби демонструючи їх.
 - Так, вона каже, що... – почав було П'яниця, проте ні з того ні з сього осікся й, схопивши праву руку Зайди своєю тремтячою з бодуна шуйцею, підніс до очей, щось питаючи у незваної гості. Зайда знизала плечима й на обличчі її майнуло чи то здивування, чи то переляк.
 - Подивіться всі на цю руку! – П'яниця врочисто виставив Зайдину долоню на середстолля так різко, що тоненькі кісточки тендітної дівчини ніби аж зойкнули. Три голови – однаково темні у тьмяному світлі тінедарної гасової лампи – схилилися до цієї вишукано красивої й аж надто доглянутої, як на воєнний час і зовнішність дівчини загалом, долоні, оглядаючи звивини ліній, за якими вирлоока метка ворожка у поциганському шикарній спідниці з великими кислотно-червоними квітами, ймовірно, могла б прочитати щасливу долю, красеня-чоловіка, виводок дітей, шикарний будинок – усе, чого може бажати дівчина стриманої, але доволі симпатичної зовнішності.
 - І що? – першою не витримала Ізідора, котра все погладжувала живота, чи то через те, що справді боліло, чи то для демонстрації.
 - Ти що, не бачиш напису? – П'яниця випустив лещата своєї лівої клешні й рука Зайди упала на стіл, проте та не поспішала забирати

долоню від очей мешканців квартири – мені, мовляв, приховувати нічого. Офелія підвела свої як завше сполохані очі, а Бабця, знов–таки – як завше, озвучила її думки:

– Якого напису, синку?

– Дивного. Ніби з-під шкіри. І написано там ім'я Красунчика.

– Вітаю нас усіх, пані та панове, П'яниця врешті надібав білочку! – Ізідора розлила кухню густий сироп свого безтурботного сміху, який, проте, нікого не підбадьорив – Офелії стало від нього не по собі й у її очах з'явився вираз зацькованого звірятка, який завжди передував усамітненому риданню з кутку, поряд з привидами й слоновокістною оборонницею часу, Бабуся і Зайда ловили тіні подиву одна в одній поміж ключиць, а П'яниця сердито стукнув долонею по столі, та так, що той аж захитався.

Двері квартири рипнули, впускаючи у її мікропростір тихий стогін, що серед здивованої тиші прозвучав так голосно, ніби то волали мільйони забитих у цій дивній війні, котрі розмазували пам'ять про себе по вищерблених зубах вікон будинків, де вони колись жили, по жовтій пилюці, що засипала спогади про дитинство, закутані в білявий вихор не причesanого гаразд неслухняного хлоп'ячого чуба й уставлені в коштовну оправу його трохи дурнуватої від незвички слідкувати за "птичкою" усмішки. Ми висипали з кухні до коридору, мудра Ізідора не забула прихопити лампу.

Біля вхідних дверей, опираючись на стіну, стояв Блакитний Лейтенант і затискав закривавленою рукою велику рану на боці. Ізідора тицьнула лампу в простір й кинулася до пораненого, котрий тяжко дихав крізь зціплені зуби – чи то від того, що довелося подолати дев'ять сходинок, чи то від того, що йому відірвало добрячий шмат м'яса збоку.

– Куля – дура, граната – сволота, – Блакитний Лейтенант слабо посміхнувся двом так само блакитним сльозинам Офелії, віддаючись дбайливим рукам Ізідори й Бабці, що відірвали його від стіни й повели до кімнати, обмацуючи кишені в пошуках ключа від неї й не знаходячи його через поспіх і розхвильованість, та невірній шуйці П'яниці, що тримала над ними газову лампу, єдине й неповторне джерело світла. Видавався в цю мить схожим на "героя зі сталевими нервами й залізною волею", що може витримати всі злигодні якщо не з усмішкою, то бодай без цівки слини в розірваному кутку рота, а не на нещасного педика, що мастурбує на двері до сусідської кімнати. У кімнаті ж, коли Ізідора заходила "розбиратися" з лейтенантською раною й оголила її, всім нам стало остаточно зрозуміло: це криваве місиво з брудними рваними краями, що красувалося на боці Блакитного Лейтенанта не залишає йому шансів на виживання, хіба один – диво. Бабчині руки самі собою опускаються, Ізідорині ж навпаки – стають немов єдиною частиною її тіла, Ізідора перетворюється на самі руки, вправні й швидкі, з довгими пальцями піаністки, які перекривають усе, що зазвичай так голосно

заявляє про себе в ній, і душу, й тіло, бо на світі залишились тільки руки, що можуть допомогти пораненому й навички, необхідні цим рукам для такого акту.

Надворі хтось голосно скрикнув, завищала шина, сипонувши піском вічності по світломаскуванню вікон першого поверху. Ізідора закінчила перев'язку і присіла біля ліжка, поряд зі змученим тілом Блакитного Лейтенанта.

Двері рипнули ще раз, ледь чутно, Офелія скинулася була бігти в коридор, та в тому вже не було потреби – Красунчик стояв у дверях до кімнати Блакитного Лейтенанта, весь в крові, проте, на відміну від останнього – чужий. А ще у нього не було очей, лише дві холодні сірі крижини. Крижини моторошно блиснули у тьмяному світлі лампи й погасли, спинившись на білій пов'язці Блакитного Лейтенанта:

– Вмираєш?

– Побачимо, – посміхнувся Блакитний Лейтенант, і вираз обличчя його в цю мить був виразом обличчя вмираючого бога війни.

– Я б помінявся з тобою місцями, якби міг, – Красунчик тяжко схилився на темний одвірочок – на мить здалося, що ця тонка смужка темряви зі смачним цмоком ковтнула його плече й шмат обличчя, якраз до тонкої смужки чи то маскуванню, чи то засохлої чужої крові.

– Ти злий, Красунчику, – похитала головою Бабця.

– Минув останній день війни. Ми підписали мир.

– Мир – це не капітуляція, – Блакитний Лейтенант облизав пошерхлі, мабуть, губи.

– Офеліє, принеси води, – приклалася до його чола Ізідора.

– Мир – не капітуляція, – Красунчик відірвався від одвірочка, закутуючи крижаний погляд у темряву – чи то навколишню, чи то свою власну. – Останній день війни вмер, Блакитний Лейтенанте. А ми з тобою...

– Досить про це, – Бабуся провела поглядом тривожну як завше тінь Офелії. – У нас новий пожилець, – її долоня колихнулася в бік Зайди, проте Красунчик не повів за нею очей – чи то не зміг, чи то не схотів вискубти їх із мороку.

– Зайда каже, що за це нас не перевірятимуть. Ми думали поселити її в тебе, проте, якщо ти проти...

– Я не проти, тільки дайте мені півгодини, – так і не видобувши очей із їхнього сховку, він розвернувся, проте на мить завмер і вже через спину додав:

– Сьогодні вмер останній день війни...

Спина зникла з дверної пройми, за кілька секунд скрипнули вхідні двері. Зайда щось сказала і П'яниця відповів: "Пішов по воду", а потім, похопившись, переклав.

– Не подобається він мені зараз, – слабко похитав головою Блакитний Лейтенант, відсorbуючи з принесеної Офелією кружки (руки

її тремтіли, а вуха, здавалося, перетворилися на дві антени, звернені до дверей).

– На ньому лежить сіра печать мерця, – згодилася Бабця.

– Досить уже, – Ізідора відібрала в Офелії кружку й поклала її на тумбочку. – Особисто мене зараз більше турбує... – вона затнулася – нечувана річ! – й опустила очі. А потім виструнчилася, блиснувши злим і рішучим поглядом: – Ану гетьте всі звідси, з'юрмилися!

Ми залишили їй з лампою і вийшли, прикривши двері, саме тоді, коли повернувся Красунчик – в темному коридорі його можна було пізнати по плюскотів воді у відрі. Мовчки пішли на кухню під гримотіння ключа у замкові.

– Мені не подобається Красунчик, – під Бабусею скрипнув стілець.

– А я хочу спати, – шуйця П'яниці відхилила світломаскування на вікні і до кухні ввірвалося трохи світла й моторошної тиші вулиці – моторошнішої від тої яка панувала в квартирі, де зібралися зайда, мираючий, морококий і зболені. Офелія засвітила ще одну лампу, стару й уже трохи зіпсовану, від якої було більш чаду, ніж світла. П'яниця поправив світломаскування – не до кінця, проте то зараз не мало епохального значення.

– Останній день війни минув.

У тиші ще двічі скрипнули вхідні двері: Красунчик виніс воду й повернувся.

– Красунчик, – сказав П'яниця. Бабуся кивнула, Офелія обвела всіх сполохано-ображеним поглядом і вихлюпнулася до коридорної темряви. Зайда спитала щось у П'яниці, й коли той кивнув, витягла з кишені цигарку та припала від гнота. П'яниця приєднався – його рука трохи дрижала – мабуть, з бодуна, а очі пильно розглядали красиву навіть з неоковирною солдатською цигаркою руку Зайди. Та спитала щось, між ними зав'язалася розмова, Зайда засміялася й тут, ніби акомпанементом до її м'якого сміху пролунав постріл. П'яниця схопив лампу і вибіг із кухні, зіштовхнувшись у дверях красунчикової кімнати з так само лампоносною Ізідорою.

В кімнаті вже стояла, прихилившись до стіни з кам'яним обличчям Офелія, а Красунчик розпластався на стільці, в трохи незручній позі, проте у чистій білій цивільній сорочці, по якій на грудях розпливлася велика темна пляма. Його красива рука стискала револьвер, на столі лежали документи, гроші, каблучка й дві запонки, а поряд із ними – білий листок з кривим написом – очевидно, тому, що писалося в темряві.

– Господи, воля твоя! – прошепотіла Бабуся.

П'яниця передав лампу Зайді, яка стояла найближче до нього й, підійшовши до Красунчика, приклав пальця до шиї, хоч у тому, власне, не було потреби – скляний морок у очах і так більш ніж красномовно засвідчував смерть їх володаря. Ізідора взяла зі столу записку й, примружившись, аби зрозуміти писане в темряві, тихо прочитала:

– Голосую за капітуляцію. Прощавайте.
 Офелія відірвалася від стіни – з очима дивно сухими – і вийшла.
 – Бідна дитина, – прошепотіла їй услід Бабця.
 – Красунчик, – П'яниця присів біля стільця із мертвим тілом. – Привів себе до ладу, стріляв не в голову, а в серце...
 – Гроші, запонки золоті... – додала Ізідора. – Що ми тепер робитимемо?
 – Бідна Офелія... – повторила Бабця.
 – Красива капітуляція, – похитав головою П'яниця. – Я так не зміг.
 – Господи! – скрикнула Бабця, проте на тому й затихла, бо повернулася Офелія – сіра, але рішуча. Такою рішучою ми її ніколи не бачили: губи – суцільна тонка лінія, очі – блискучі, хоч і впалі за якісь кілька хвиль і сухі й вказівний палець – прямий, спрямований на двері. На Ізидорині "Сестричко..." – сердите стріпання рукою, а коли та сказала "Я тебе зараз не залишу" сталося вже зовсім нечуване – Офелія взяла сестру за плечі й випхала до коридору. Всі вийшли за нею, П'яниця – попередньо вийнявши револьвер з Красунчикової долоні – вона була ще теплою й м'якою. Офелія зачинила за нами двері.
 – Я – до Блакитного Лейтенанта, – без звичної впевненості в голосі сказала Ізідора. І потім додала уже тримаючись за ручку дверей до сусідньої з красунчиковою кімнати: – Ти правильно вчинив, забравши зброю, П'янице, проте це додасть нам проблем.
 – Які проблеми, Ізідоро, – стріпнув плечима – лівим і правим. – Війна.
 – Війна скінчилася.
 – Це буде завтра.
 На кухні Бабця опустила на стілець – ще тяжче, ніж напередодні.
 – Я не знаю, що сказати, синку. Він був найдальшим від нас.
 – Таким він і залишився, – П'яниця сердито зняв із лампи скло й одразу ж тикнув пальці до рота – таким дитинним жестом, що Бабця аж усміхнулася – тихо й меланхолійно.
 – Гроші, запонки... – П'яниця сердито припавив. – "Капітулюю". А про нас нічого. Ні пояснень, ні теплого слова. Навіть не подумав про те, що ми робитимемо з тілом.
 – Було темно, – заперечила Бабця. – І в кімнаті, й у душі.
 – Ти стала філософом на старість.
 – Бідне дитя, – сумно посміхнулася на те Бабця. – Ідеаліст.
 – Радше егоїст–утопіст, – П'яниця закашлявся хто його й знає від чого. Бабця на те похитала головою:
 – Про мертвих добре або нічого.
 Та П'яниця її вже не слухав, бо хапав руку Зайди, обпікаючи цигаркою. Зайда скрикнула й спробувала вирвати руку, але з міцною п'яничиною шуйцею це проробити було напрочуд складно, якщо не неможливо.

– Господи! – випустивши цигарку разом із рукою Зайди, П'яниця схопив лампу й вибіг у коридор.

Коли Бабця й Зайда наздогнали його, він уже стояв у красунчиковій кімнаті, вириваючи з мороку застигли – блакитні, як виявилось – очі Офелії й тоненьку цівочку слини край її уст. Вона сиділа на підлозі, спершись на ніжку столу й тримала в руці долоню мертвого Красунчика.

Бабця здавлено скрикнула й осіла на завбачливо підставлені Зайдині руки. П'яниця поклав лампу на підлогу (скло на ній захиталося від поспішної недбалості руху) і приклав пальця до шиї Офелії.

– Спізнилися, – сказав за кілька секунд і Бабуся голосно завила на ці слова. П'яниця похитав головою і, взявши зі столу красунчикову передсмертну записку, прочитав:

– "Отруїлася".

– Що?!! – у дверях стояла Ізідора з очима, наповненими світлом лампи й жахом. – Що?!!

П'яниця квапливо вийшов геть, боляче стукнувшись шийцею об одвірок і забіг до кімнати, де лежав Блакитний Лейтенант. Той кволо підвів на нього важкий погляд – доживає останні години.

– Що сталося, П'янице? – глухий шепіт, здавалося, линув не з горла Блакитного Лейтенанта, а безпосередньо з рани.

– Офелія вмерла, – П'яниця тяжко присів, опираючись на підлогу долонею єдиної руки. – Отруїлася. Так і написала просто на передсмертній записці Красунчика.

– Ще одна жертва війни й кохання, – в голосі хворого не було ні подиву, ні жалю, тільки притлумлений смуток. – Чогось такого я й чекав. Скоро я стріну їх обох там, на небі. Й поблагословлю потиск рук...

– Не забирай своїх сил на порожню ідеалістську балаканину, – П'яниця сів на підлогу, аби вивільнити лівицю, й потер нею носа. – Ти повинен вижити, бодай заради Ізідори.

– Хотів би, – Блакитний Лейтенант спробував поворухнутися й скривився від болю. – Але ж ти і сам бачиш, де я однією ногою.

– Припини, – П'яниця підвівся, але лише на мить – мабуть, прагнув просто надати собі впевненості цим жестом. – Якщо ти вмирати, вона залишиться сама, Блакитний Лейтенанте. Зовсім сама.

Блакитний Лейтенант підвів було руку, але це був безвільний жест, котрий нічим не закінчився, та й не мав. Відкрилися двері, випустивши лампу й Ізідору – рішучу й сяйливооку:

– Тебе кличе Бабця, П'янице.

Проходячи повз неї П'яниця відчув спиною й лівицею різкий і гарячий подув вітру, якому не спромігся дати ймення. Чи то кохання – чи то відчай.

– Я вмер у госпіталі, мамо, – присів біля стомленої Бабці, що тримала світ на атлантових в'язах повік, щільних, як світломаскування на вікнах, поклавши єдину свою долоню їй на коліна. – Мене відірвало від мене, як

відірвало від мене мою правицю, якою писав на асфальті твоє ймення на твого янгола, якою тримав холодний приклад, що робив мене богом і тепло долоньку, яка через шкіру палила мені кістки й душу. Я випалив себе, відкинув дівочу долоню разом із прикладом, тепло – разом з холодом... Тебе відкинув.

– Ти завжди був поетом, синку, – Бабця не розплющила очей, лише слабко й тепло посміхнулася.

– Я любив убивати, мамо. Людей, мрії...

– Ти завжди був поетом, синку.

Зайда палила з відсутнім виразом. Бабця симулювала присутність і ніщо зараз не могло примусити її слухати П'яницю по справжньому. Він підвівся, спокійно підійшов до Зайди, котра кинула на нього насторожений погляд, наказовим жестом простягнувши шуйцю. Та мовчки подала праву долоню, впхавши цигарку в зуби, П'яниця так само мовчки зирнув на неї, кивнув і вийшов у коридор, де висів тонкий шарфик Ізідориного шепоту.

В кімнаті мерців було так глухо й темно, що у в'язкому повітрі танули навіть обриси їхніх тіл. П'яниця намацав стіну й почав з'їжджати по ній униз, проте на півдорозі настовхнувся на іще тепле Офеліїне плече, тому мусив зсунутися на кілька сантиметрів убік, а потім уже завершити своє осідання. Йому боліло зап'ястя відрізаної руки. А ще – ім'я Блакитного Лейтенанта, яке вчитав на долоні Зайди.

– Стомився? – голос Бабці торкнувся його сну теплою шерехатою долонею.

– Я воскресаю, мамо, – П'яниця розплющився, проте не побачив нічого окрім темряви. – Це страшніше, ніж помирати.

– Ізідора пішла по лікаря – Блакитному Лейтенанту зовсім зле. Я пропонувала розбуркати тебе, проте вона відмовилася, сказала, що в домі має лишитися чоловік, – голос Бабці був тихий і теплий, проте П'яниця відчув у ньому страшну втому, втому більшу, ніж чув сам – тоді, коли кидав пляшки на голови офіцерам у красивих строях, з правим рукавом, наповненим теплим циліндриком плоті.

– Я однаково нікуди не пішов би, – після хвилинного вагання додав: – Він помре, мамо. Я бачив його ім'я на Зайдиній долоні.

– Ти справді все це бачиш, П'янице? – Бабця опустила на підлогу поряд – тепле плече торкнулося обрубка правиці. П'яниця посміхнувся у темряву:

– Пам'ятаєш, як малим я лазив до тебе в ліжко, коли бачив погані сни, а ти лаялася, бо боялася, що я виросту ганчіркою?

– Є така народна легенда, про Проклятих. Колись, я вже не пам'ятаю за що, було проклято якогось великого грішника: прокляття його було в тому, щоб нести вість про смерть – вічно.

– Безсмертя – світла мрія дитинства...

– Ти не хочеш мене слухати?

– Я таки виріс ганчіркою, мамо.

Бабця підвелася й вийшла – чути було шурхіт шкіри на її обважнілих повіках. П'яниця знову заплющився. Йому снилося, що він спить у товаристві шести мерців – у чоловічих тілах курілися кругленькі дірочки, що смерділи порохом і гнилою водою, жіночі були різні – одне вихлюпувало з себе зеленувату піну, змішану із слізьми, інше світило світу блаженною посмішкою атланта, що помер у світлому сні, ще інше зоріло червоною цівкою мозку з трикутної проламини на потилиці, останнє взагалі уже напіврозклатося.

Прокинувшись, підвівся, опираючись шуйцею об підлогу й пішов на кухню. Там було порожньо й тихо, лише тоненька завіса передранкового світла ледь-ледь ворухила краєчками своєї сіруватої від давнього бруду прозорості за задумом хустинки. "Навіть через ковдру пробивається!" – посміхнувся про себе й здер з вікна вже нікому не потрібне світломаскування. Світла на кухні одразу побільшало й П'яниця вперше за вже хтозна й скільки часу по-справжньому побачив цю кімнату – маленьку, сіру, обдерту, порожню й бідну. "Мабуть, і сам я такий, – подумалося. – Порожній і бідний".

Видер із тумбочки шухляду, намацав усередині коробку сірників. Впхав до рота цигарку, потім, притиснувши коробку до краю столу стегном, запалив сірник і підніс його до папірця, повного смороду – не такі цигарки колись палив, ой, не такі! Та й припалював не так. Затягнувся й визирнув у вікно, проте, звісно, нічого не побачив – воно виходило у двір.

За спиною почувся легкий шерех – заспана Зайда тихо привіталася, одночасно позіхаючи. Попрохала цигарку – припалити свою. Й саянула напівстиснутою долонею.

Всередині у П'яниці похололо. Схопив її руку – обидві цигарки полетіли на підлогу, описавши красиві параболи; розкрив – майже насильно. Й кинувся геть із кухні.

...Ковдру з вікна в кімнату Блакитного Лейтенанта вже не здирав, а просто зняв, бо відчув – атмосфера тут зараз така, що всякий поспіх вкупі з різкими рухами сприйматимуться як святотатство. Потім озирнувся – так само повільно. Блакитний Лейтенант лежав на ліжкові з широко відкритими скляними очима й із ним усе було зрозуміло. Власне, як і з Бабцею. Поглянувши на неї, я одразу ж пізнав бачену щойно у сні блаженну посмішку атланта, що всім життям заслужив тиху й безболісну смерть блаженного – смерть у сні – можливо, й кольоровому. Мені навіть не треба було перевіряти пульс. Ані материн, ані свій.

За спиною зашаруділа Зайдина хода, проте я не готовий був її бачити, тому просто вийшов геть, намагаючись не дивитися в її бік і забути про цю смертоносну долоню. Трикляту долоню, на якій, як вона нещодавно мене запевняла, сама Зайда ніколи нічого не бачила. Чи вірити їй? Я не вірив.

У голові клубочився дивний туман з уривків давно забутих пісень над якими висів хриплий голос медсестри: "Не виживе!". Не виживе. Це – від "вижити" чи "виживати"? Не знаю, чому я поліз до шухляди – мабуть, машинально, та тільки рука моя, єдина моя ліва долоня, одразу ж намацала руків'я ножа. Чи це воно, холодне, як досконалість, мене намацало, відчуло голос крові моєї, якого сам я намагався не чути. Чи просто неспроможний був чути до того, як мене торкнувся оцей блаженний холод, який завше так бентежив і так манив до себе?

Однаково, коли за спиною почулися Зайдині кроки, я міцніше стиснув ножа, а потім різко обернувся, викинувши шуйцю вперед. О, вона знала, куди бити! Кожна клітинка її знала, кожна мітохондрія у цій клітинці й кожна хромосома у цій мітохондрії. Зайда згорнулася навколо встромленого в неї по саме руків'я ножа, скраю губ виступила кров, проте на губах цих грала іронічно–зловтішна посмішка. Обидві долоні обійняли ножа, який я вже випустив, а з уст, продираючись крізь булькання гарячої смерті з солоним присмаком, пролунало:

– Тобі відоме ім'я "Агасфер"? – моєю мовою, без тіні акценту.

– Що?

– Тепер так зовуть тебе! – Зайда вирвала з себе ніж й одразу ж перетворилася на напівзогнилий труп, котрий, впавши з висоти власного зросту, розсипався по кухонній підлозі.

Я механічно відстрибнув до вікна, боляче стукнувшись об нього рукою. Правою.

– П'янице? – подив і жах у голосі Ізидори, що вражено спинилася у дверях, стискаючи щойно зняту хустку.

Я швидко, весь трусячись, підніс до очей свою ДЕСНИЦЮ й одразу ж прочитав на її долоні чіткими красивими літерами написане ім'я – "Ізидора".

– Стій, де стоїш! – крикнув у відчаї, проте було пізно – Ізидора вже падала на підлогу, послизнувшись на Зайдиному прахові.

Інна ДАНИЛЮК, Інна НЕМИРОВАНА

МОРЕ :)

Радіоетюд

Дійові особи:

Він

Вона

Син

Шум моря.

Шум моря (10сек). Він відкорковує шампанське, наливає в келихи.

ВОНА (*іронічно*). Ти навіть келихи приніс!
ВІН. Біля моря п'ють тільки шампанське, а до шампанського пасує тільки кришталі!
ВОНА. Ну, то за що п'ємо?
ВІН (*лірично*).

Летить з-над моря чайка,
Росте присмеркова тінь,
Вогні вечірнього сонця
Відбила морська широчінь.

Мигочуть сірі крила,
Черкають гребені хвиль;
Мов сни, острови в тумані
Зринають звідусіль.

.....
Зірвався знову вітер,
Зірвався і занімів.
Лунає все голосніше
Глибин переможний спів.

ВОНА. Ну, то за що ж ми п'ємо?
ВІН (*спокійно*). За море.

Цокаються. П'ють.

ВОНА. До речі, а чайки де? Що це за море без чайок?

Пауза, шум моря.

ВІН. Коли чаклунка-ніч опускається на море, чайки сплять у своїх кубельцях, обійнявшись трепетними крильми, і бачать сни про зелений острів десь далеко-далеко в океані, де стрункі пальми тоненькими пальчиками торкаються лазурового неба і вітер пахне орхідеями.

Шум моря, брязкіт посуду.

ВІН. Як тобі омари?

ВОНА. Крабові палички – як крабові палички.

Він зітхає. Пауза. Шум моря, брязкіт посуду.

ВІН (*піднесено*).

Я не знаю – є

Що більш таємне,
Як це співуче слово –
Океан.
Скільки людей-героїв
В простори твої впивалося –
Скільки подій ламалося
Крізь туман.

.....
І я – закоханий – я наче мрію –
Прагну хвилинами найгостріших струм
До тебе – обрію – приходь – зогрію –
І душа повна невиразних
Ран.
Що це мені й сьогодні вдарило –
За колом полярним – барабан?
Серце в мені клично захмарило –
Океан –
Океан!

Випиймо за поезію, бо поезія...

Перевертається келих і дзенькає об стіл.

ВОНА (знервовано). І вічно я все розливаю!

ВІН. Не переймайся, я приберу.

ВОНА (саркастично). І що б я без тебе робила?!

ВІН. Сонечко, це ж так неістотно! Море, хвили, ми – разом. І знаєш,
коли ти отак дивишся на мене, я бачу місяць у твоїх прекрасних очах. Він
танцює. Уявляєш: місяць танцює у твоїх очах!

ВОНА. Ну, і що він там танцює?

ВІН. Звичайно танго!

ВОНА (презирливо). Сам?

ВІН (збентежено). Що – сам?

ВОНА. Танго танцюють удвох.

ВІН. Люба, не сприймай усе так буквально! Це була поетична
метафора.

ВОНА (крізь зуби). Я не Люба, я – Оксана!

ВІН. Серденько, я ж не те мав на увазі...

ВОНА (перебиває, м'якше). Та заспокойся, знаю я, що ти мав на
увазі.

ВІН. Просто я дуже не хочу, щоб ми сварилися у такий вечір.

ВОНА. Я ж сказала – проїхали.

Пауза. Шум моря.

ВОНА. Банально, але я завжди хотіла жити біля моря... На самому узбережжі... Сидіти на піску і слухати чайок... Щоранку.
ВІН. О Боже, кохана, як би я хотів здійснити цю твою мрію.

*Поцілунок, шум моря.
Брязкіт ключів, клацає ручка дверей.*

Вона (злякано)Так, вимикай цю бодягу, доки син не почув!

*Клац – шум моря обривається.
Відчиняються двері, на підлогу гупає рюкзак.*

СИН. Привіт! А що це ви тут робите?
ВІН. Їмо.
ВОНА. Себто – вже поїли.

Соваються стільці, брязкає посуд.

СИН. (байдуже). А-а-а!

*Зачинаються двері, йде в іншу кімнату.
Шумить вода з крана, миється посуд.*

ВІН (тихо).

Згадалися
Краплі дощу
На ясно-лілових
Квітах картоплі.
Дощ у столиці.

Клацає магнітофон, вимикається вода. Тихо шумить море.

Цитовані поезії: "Морський берег" Теодора Шторма в перекладі Віктора Коптілова (скорочено); "Океан" Михайля Семенка (скорочено); танка Ісікави Такубоку із циклу "Дим" у перекладі Геннадія Таркова.

В'ячеслав ЛЕВИЦЬКИЙ

ДОЩІКУВАННЯ

Двадцять тисяч льє до "Дніпра"
Маківки у вагоні глухому завезено,
Що, неначе вікно під рукав, дудонить.

Осокори, як ангели з віями змерзлими,
Поглядають, чи вийде хто зліва до них,
Де не всяких пернатих, та нас, хоч упроголодь,
Виринає політ на полотна Дніпра.
Злегка здобні чекання, бо, знову ж, за Гоголем,
Душі в жужмо, на застібку зжовклу, – й гаразд!..
Лиш сум'яття пагінням електросистеми
Так невидно, мов конка з листівки, пливе:
Я кручуся між станціями підземки
чи
на андеґраундному FM?

* * *

Печерному місту

Праці
тіней
ліс
метне
знічев'я,
І вони відлунчасто підкорюють
Макраме розморених печер,
Висхлих, мовби равлик на цикорії.

В'яззю городища шкарубкі
Похитнуться за хвиського паводку –

“Ми росли у панцирах, покіль
Ви заскороспіло здитинчали...”

Врешті, спритно равлика пійма
Дівчинка з камінного фасадику,
Де в косу вплітається туман...
(Не коса! – то вузлики для згадувань).

Двоє під однією платівкою

Чуєш, наче довкола звикли
Розкриті платівки носити у зливу...

Ящірка вмовкlostі аж підплигує,
Хвіст випростовуючи. Який
За ліком? Поквапно кажи на мигах,
На крихкому безе дзвінків,

І знов забудеш. Обов'язково.
Хіба відкрий квартиру та скинь
Подвір'я бутси забетоновані
Зі шнурівкою бадилини.

У когось платівки стихнуть розчулено,
Стискуючи відлуння колон,
І плантації білих кульбаб дощу,
Зітхнувши, вростуть у скло.

Гам, лети!

Там, де складками світла цілований зжалено
Плащ тобі вслід розпустивсь,
Розчахнеться ожеледь натужавіла
Карамельним литтям беріз.
Підступи та облиш голоси непосильні
(Ковзани засичать поготів).
Це виб'ється, мовби ласка, з-за стилю,
Що й даремно спускати хортів;
Хіба повалують ліхтарно й поплутано,
Адже ж мимо імисто пливуть,
Аж похльостують ряджені: *"Будьмо?.. Не будьмо?.."* –
У думки про твоє рандеву.
Покинь! Потопи їх! У то вже не велено!.. –
Ти б і скрикнув, так сам же *за принца* давно.
А про інше – в записці твоєї Офелії:
"Прощавай. Захлинаюсь. Шинок «Ельсинор»".

* * *

Лоскітно, а все-таки всерйоз
Вихоплюється в пригорщі погордливі
Купола розколотий кокос,
А з нього цебенять офортом поверхи,

Б'ються, як медузи при косі,
Немов атланти в таловинні причілка.
Ти ж корись, побившись напозір,
Цьому ковтку північноатлантичному.

Рачки солодкі літеральні

Щоб натрапити на цей чорторий,
варто бути зовсім розгубленим.
Лиш тоді вчахле дубове листя розторохкочеться,
неначе ватага рачків,

загалом солодких,
чим дужче приглядатись.

Але то зазвичай, коли ще й прочитаєте з іншого боку...

Від чого відзвуки ви розминаєте пучками:

жолудя, що вільно падає в повітрі?
шайби, що пащекує на слизькі теми?
скрекотливих папільйоток у бороді Аристотеля?

Вщипніть себе –
й ви побачите відтиски клешень!

Ars poetica – вже давно poetica SPA!

(Якщо цієї миті хтось почервоніє,
Значить, ми всі й досі в солярії).

Анастасія Кравчук
УМЛІ

Душевний біль

Моє кохання – то незрима птиця,
що б'ється крилами об лід.
І То – всім байдуже, немило,
ніхто не хоче слухати оте "курли".

Скажіть: невже ніхто не бачить?
Невже нікому не болить?

Але воно ніколи не покине,
поки у вирій не злетить,
і на Олімп-спокою закине іскорку протону,
і спроменить трояндою
ДУШЕВНИЙ БІЛЬ!

* * *

Життя моє – це вічний спогад,
у серці моїм проляга.
І це назавжди, на сьогодні –
на ту хвилину, що збіга!

Я так все мріяла, кохала,
училася – і засина...

Це вічний Сон – безмежний, нескінченний,
це казка нова – неспроста...
Я думаю, що так...
Бо все це зовсім і не Я.

Скільки думок, поривів і страждань,
хотінь, колізій і вагань,
депресій, посмішок, усмішок,
що грають, віють і снують
життєві сіті в пориванні,
житті моєму і в сніванні.

Це все ВОНО – складне, величне;
протиставне усім великим позиттям!
Це все ВОНО –
клубкові нитки всевагання,
життя мого і намагання!
* * *

Минають дні... І тихо так!
Серденько – ніжно любить,
а розум – гірко губить...
І все не Ті, і все не Так...
Невже все Так погубно?

Я йду крізь сон,
крізь темряву і смуток,
несу Вогонь – терпкий,
величний і незгасний –
Сама. І це все Аж назавжди.

Серденько моє!
Стривай, утихомирся,
не бийся швидко так!
Уже не твій він,
іншу покохав –
зізнався сам!

А ти все'дно не віриш:
цей безглуздий
глузд...

МИНУЛОГО НЕ ВИРВЕШ...

Ніч...

Сон пробивається крізь усі клітини тіла...

Ні!!! – Кажу я собі.

Я все ж таки дочекаюся.

Кого? – Його.

Телефонний дзвінок.

Серце, наче пташка, що б'ється об ґрати клітки, просячи відпустити його на волю – воно просто хоче вирватися з грудей.

Вирватися і поринути до Нього...

Думки лебединою піснею б'ють об акорди мого нестримного бажання!!!

Все покину!!! Все залишу!!! Грець з усім!!!

Нехай тільки Він!

Він і Я!

Він і Я!

Ми – удвох. Немає більше нікого. Світ застиг перед нашим мовчанням.

Ні! Це все ілюзії! Це все брехня! Немає більше нічого!

Половина моєї душі вмерла разом із нашим немовлям! – Коханням!

Проглядаю СМС: “Я кохаю тебе! Не сумуй! Я ще повернуся! Ми будемо ще разом!”

Лише ти і я...

Ти і Я.

Ти і Я.

Написане лишається обгорілим клаптиком моєї пам'яті.

Здається, якби доля бодай трішечки була милостивою – підкорилося б, забулася б – простила і знову полюбила...

Так минає час... Лише щойно починаю розуміти життя, насолоджуватися кожною вільною хвилиною – вільною не від фізичного, а від невідомості, від хвилюючого чекання, і врешті-решт – від чергової брехні...

Різноманітність викликає задоволення.

Почала відкривати нові ще досі не відомі в науці землі.

Тук, тук, тук, тук-тук, тук-тук, тук-тук-тук...

Серце забилося.

Відчиняються двері, підходжу до дивана; очі враз повертаються до блимання екрану мобільника: “Я думаю про тебе...”

О, Боже мій!!!

Невже??? – Нехай. – Тримайсь! Не падай духом!

Все. Прощай.

Я БІЛЬШЕ ТАК НЕ МОЖУ.

* * *

Померти, щоб не бачити тебе,
Чи жити, щоб тебе в собі побачить?
Як совість душу кішкою шкребе,
Так вічність на моєму тлі заплаче.
Не пам'ятник, не привид – силует
Твоєї долі я ховаю в серці,
І висить на стіні один портрет,
Що й досі ще у вірності клянеться.

* * *

Казав: "Прощай",
А сам ронив додолу сльози.
Казав: "Трамвай",
А сам узяв квиток на поїзд.
Казав: "Знайду",
А сам губився серед тисяч.
Казав: "В біду",
А сам і в радість не покличеш.
Казав: "Люблю",
А сам сміявся мені в спину.
Казав: "Хвалю",
А сам спихав під гільотину.
Казав: "Зажди",
А сам робив усе інакше.
Казав: "Завжди",
А сам в ту ж мить зникав назавжди.

* * *

Якщо чогось не вивчу з географії,
Мені моє життя усе простить,
Бо я на карті, ще Бопланом графлений,
Знайду, де дім моїх батьків стоїть!

* * *

Останній день останнього століття.
Останній день останнього життя.
Останній раз останні вже страхіття.
Останній раз, останній раз, оста...

* * *

Вулиця. Ніч. Ліхтарі – економія.
Зорі і місяць. І час у безчассі.
Ніжність твоя так набридливо втомлива!
Очі ж палкі й безнадійно виразні.

Вірші. Слова про любов. Нерозділену.
Сльози і біль. І прохання пробачення.
Білим по чорному. Чорним по білому:
Ігрек та ікс без від'ємного значення.

* * *

Я не грішу, коли кажу неправду,
Адже неправда – це також слова!
І я їх не вбиваю і не краду,
Хоч ними – часом це таки бува...

Я не грішу, коли плюю в обличчя,
Бо це не постріл, зроблений впритул.
Та головне – я не плюю людині двічі,
Бо й перший раз вбиває краще куль.
Я не грішу, коли спихаю в прірву,
Політ униз – це також рух вперед!
Не треба закидати мені кривду,
Бо я люблю й тримаючи багнет.

Я не грішу, бо нам це не властиво –
Всі ж знають-бо, що ангели святі.
І я свята. (Ох, як же це брехливо!)
Плюю не в тих, і зіпхнуті не ті.

МУЗИКА ЇХНІХ ДОЩІВ

За вікном степи, поля, ліси, вогні ліхтарів і знов степи, степи, степи... і усе в снігу, легкому, осінньому – ще такому білому і такому невинно-першому, а на шибках химерні візерунки, що мають розтанути від тепла по цей бік вікна, а чомусь не тануть.

Сміються сніжинки і щемливо трусяться, ледь-ледь ухопившись за якусь стеблину, за рами вікна... Згодом злетять, потрапляючи під колеса поїзда, щоб перетворитись в "сентиментальну квашу". Дим клубочиться, колеса квадратно вдаряються об рейки – і все летить у невідомість...

– А, може, ми лишились позаду? На тій маленькій станції, що потяг спиняється лише на 2 хвилини. І шлях до неї – це дорога снігового відчайдушшя, заметільної непокори... Чи не так, Андрію?

Та його не було поряд. Андрія ніколи не було поряд, коли вона говорила, а говорила Наталка з ним так рідко і так самотньо.

– А пам'ятаєш наш перший сніг? – не пам'ятає, не відповість (і снігу того уже не буде). – Андрій пішов до лісу.

Наталка втомилася. За вікном виднілися перші зелені пагінчики з-під, здавалось, вічномерзлої землі. І ось – нарешті. Та вона відчувала, що вже не зацвіте. Не відродиться, не прокинеться – немов снігом їхньої зими придавило груди, а ноги пустили коріння у цю спустошену землю. Не повернеться, бо потяг ішов лиш в одному напрямку; і не пролітатимуть мимо степи, степи, степи знов і ліхтарів вогні, ліси, поля, степи за вікном... і лиш здалеку, якесь злостиво віддальне, приречене і невтишимо чує Наталка: чує, як квадратами, рівними – тими, що в них усі кути 90° і сторони зовсім однакові, стукотять-вистукують колеса... вантажних вагонів коліями її душі, і засяє вікно, щоб вогке повітря не ранило свіжістю – не зацвіте.

– ... А пам'ятаєш нашу весну?..

І було боляче – за брехню, що закралась в одному слові. Адже то була його весна, адже тоді Андрій написав скільки партій для скрипки, об'їздив зі своїм оркестром ледь не весь світ... Ніби всі можливі премії, нагороди, відзнаки – йому, бо це була Андрієва весна. Їй відводилася мізерна роль музи.

Згодом струни стали фальшивити, звуки не зливались у єдину гармонійну мелодію – лиш смичок без упину кидався божевільним на струни, ніби молодість напівутрачено озивалася в ньому дисонансами. Було все, окрім музики. А значить нічого.

Андрій повернеться не скоро. Він блукатиме лісом, збиваючи ногами кучки снігу, що вперто лежать між тінистих дерев. Потім промочить ноги, і зрадіє, немов дитина. Для нього скрипка – хронічна хвороба, тож хоча б про легку застуду дозволить собі зараз мріяти. Не зачепить. А згодом стемніє і Андрій до нестями злякається – і звуками дитячого розпачу заграє скрипка часів початку навчання у музичній школі. Така п'янка музика пронизає все його тіло і наповнила весь ліс життям... Андрій збентежено, розчулено рвонеться в село – туди, де основа його існування, де його сенс, єдина любов і єдиний бог – скрипка...

Наталка відкрила футляр і зазирнула. Вперше – та не величне щось зустріло її чорними очима зі зловісної коробчини: щось прирікаюче безжальне виглядало звідти і їй здалося, що розворушивши це "щось", вона власноруч підписала вирок...

Камера смертників. А навколо ліси, ліси, ліси – і навіть потяги квадратно не стогнуть, бо не ходять тут поїзди – і колій не кладено, і станцій немає, і вітер у волосся квіток не вплете: спізнилася весна.

– А пам'ятаєш наш перший зорепад?

Серпневий, молочний... А скільки бажань, що збудуться! Він грав на скрипці їй, а вона подумки цілувала його натхненні очі і боялася підійти

до нього ближче, ніж на два метри. Падали зорі – лиш вони не вмирили, бо у цій музиці було щось більше, ніж життя.

Нахилилась. Посміхнулась, скривилась, і руки потяглися у чорну безодню. Заспокоїлась лиш тоді, коли одна струна інертно-прощально хвилювалась у правій руці. І сама не знала, де взялася сила так вигинати оцю дротину, щоб більше не рвалися з неї згуки... була весна.

На порозі спіткнувся Андрій.

Ой що ж ти наробила, Наталочко! Що ж? Душу вириваєш із тією струною, ти ж долю зігнула, зломила – не вернеться те, що було!

– Наталю! – вирвалося в Андрія і кинувся був до футляра, та стрепенувся: на підлозі, скорчившись від болю, конала перша струна.

– Хочеш, поїдемо звідси! – ніби сам себе не чуючи, бо й не вірив собі, боязко, мов вперше зайшовши в музичну школу... – Завтра ж кинемо все це і рушимо в подорож: ти і я! У мене з'явилась геніальна ідея... Я вже чую перші акорди... О, вони такі божественні!! Ти будеш повитухою – ти першою бачитимеш, як вони з'являтимуться на світ...

"... Наталю! Чуєш, Наталю..."

Андрій завмер: на підлогу впала друга струна... Було літо.

А він ніби й не міг і не зміг нічого вдіяти. Здавалось, спинний мозок видерли із хребта і оце він судомно, посилаючи імпульси безнадійно і вже в нікуди, дзвінко відлунюється об камінь.

– А пам'ятаєш нашу першу осінь?..

Андрій пам'ятав. Він пам'ятав звуки шелесту листя, що так особливо шурхотіло, коли ним іти удвох, скрип дверей у її під'їзді, їхні мінорно-мажорні дощі, що не крапелька, то ціла мелодія...

– Я повернуся в оркестр! Ми знову рушимо в турне світом. Ти зможеш вивчати мови, малювати, співати, танцювати! Уяви, ти танцюватимеш, а я гратиму тобі журливі мелодії, ти вигинаєшся в ритмі моєї скрипки... Ти рухаєшся в такт..., а я граю...

Третя струна. То була осінь.

Упав на коліна. Ні кричати, ні мовити – один біль. Лиш померти, сконати, захлинутися вічністю. А десь далеко, мов відголосся щасливого натхненного минулого, звучала музика... Та щось було в ній страшне, пророче і звуки якісь одноманітні. Лиш смичок намагався не зірватися на малодушність. А йому вже не підвестись, бо слух, тіло пронизує мелодія останньої струни.

– Наталю!..

Останній акорд: кам'яна підлога.

Їхня була зима.

– Наталю...

"А пам'ятаєш, пам'ятаєш, пам'ятаєш..."

Вона рвонулася до Андрія, та було пізно. З останніми звуками скрипки скінчилось і його життя. Що ж ти, музо, була не МУЗичною?

...А за вікном степи, степи, степи... Ні лісів, ні полів, ні вогнів ліхтарів. Здається, що й станцій на шляху немає: навколо сама лиш пуста, в поїзді пуста, і на серці – пуста. Наталка замовила провідникові чаю, але так навіть і не надпила. Її слух заповнило одне: стукіт коліс, що так квадратно билися об рейки, і їй здавалось подекуди, що в цьому щось є. Щось є – від скрипки.

ВИПУСКНИКИ

Андрій ПІДПАЛИЙ
канд. філол. наук

* * *

спогляданням усім стане крилом винаходу оприскування черги і враження колесування і вигадування що мружить чарівність шкоди і влітання і минання остелення і сміху чудовості довгих блискучогарячих доріг крапель мокрості і твердість встигає щось о

* * *

поруч поки море і води крига лопоту поспритніше порушує вогонь що постукав коли ми розпрозорісно вигодуємо крилато ро... мо... вугіль.

спека порушить неочікуюче пострілом погоди що

неповно розуміє величчя доглянутого навколо може перегучності несподіваного і виглянутого – повторюйте на льоду.

дивно і дивно та простором повторюється щось поверхненістю та ми разом повернемо ласування підможливості в товкати і може потрібно ловом спочинку у відповіді не половини у коли для такого непів

Ірина ДОРОШЕНКО
вип. 2004

ОЛЯНЯ

Я – мала запилужена дівчинка. Стою тут у куряві, побіля дороги, і плачу, припадаю пилом від подорожніх автомобілів. Покинута і забута

всім світом, нещасна і прибита страшенним горем. Коси мої розтріпалися, обличчя замурзане, очі мої червоні від сліз, ніс розпух, сльози мої скінчилися. Я – мала і нещасна, і горю моєму немає ні кінця, ні краю. Я, мабуть, справляю гнітюче враження на перехожих, бо стою на узбіччі дороги з самого ранку і ллю гіркі свої сльози. Якийсь дядько погладив мене по голові, а якась тітка спитала чи не хочу я їсти. Я сказала, що хочу вмерти. Зі мною таке вперше. Тітка зробила великі круглі очі, спитала, як мене звати, чия я і скільки мені років. Я чесно збрехала, що звати мене Анжеліка і що мені вісім, чесно накинувши ще три роки поверх своїх законних п'яти. Тітка щиро подивувалася, бо була з нашого села і знала, як мене звати насправді і чия я, така дотепна і нещасна, є. Анжелікою звати мою улюблену ляльку в мережаній сукні.

Так от. Тітка дала мені велику зелену грушу, закинула ногу на велосипеда і поїхала собі далі. В селі якраз були жнива. Велике сонце наді мною малою ледь не лусне від спеки, повз мене по заплесканій лискучій ґрунтовій дорозі проїжджають трактори з мажарами, вщерть забитими соломною. Вона така суха і легка, що здається аж дзвенить, як гора кришталевих чарівних паличок. Тепер я не тільки в пилюзі, а ще й у величезних остюках. Та я не звертаю на те уваги. Я, мала і сумна, вдивляюся в далечінь, туди, де шлях до міста, ховається за густими кущами, і чекаю – ось-ось вигулькне з-за них яскраво-зелена цятка – татків москвич. Мене сьогодні підступно зрадили, обдурили, підвели. Пообіцяли, не збудили, не взяли. Поїхали до міста без мене. Коли я дізналася від бабуні, що мене вранці пожаліли і не стали будити й ось-ось мають повернутися, я вирішала піти з дому, і цього разу вже остаточно. Раніше я ходила з дому жити у стару трубу під містком через давно висухлу річку, але татко останнього разу такі мене знайшов, і про мою засідку дізналася вся сім'я. Проте сьогодні, я вирішала піти далеко і назавжди. Від кого-кого, а от від татка я такого не чекала. Тому перед тим, як покинути дім, де мене не люблять, стою і чекаю, коли ж вони повернуться, щоб попрощатися з ними. Хай побачать до чого вони довели свою найменшу дитину, хай їм буде соромно і жаль мене. Головне, щоб татко, був у доброму настрої.

Я – мала запилужена дівчинка, чекаю на свою родину, яка мене зрадила. Сиджу на узбіччі дороги в запилуженій високій траві під дороговказом, і горю моєму немає ні кінця, ні краю. Бабуня кличе мене обідати: “ Оля-я-я-ню-ю-ю-ю!” Але я таки дочекаюся тата з мамою і старшу сестричку, і не піду звідси, доки вони не приїдуть.

МИ З ТОБОЮ

...Ми з тобою сидимо на підвіконні в коридорі на тринадцятому поверсі. Ти з одного кінця підвіконня, я – з іншого. Я люблю такі хвилини. Ти спеціально не відчиняєш повністю вікно, а тільки верхню квартиру, бо знаєш, що я не терплю протягів. До того ж я не люблю,

коли гудуть автомобілі внизу. Сьогодні ти прийшов трохи раніше, що не вписувалося в мої плани, проте я добродушно зустріла тебе на порозі і провела до кухні. Ти повечеряв, я ж – люб'язно відмовилась. Ти запропонував піти покурити – і ми з тобою пішли в коридор на підвіконня. Я звичайно, не палю (де ви бачили звичайну кицьку з сигаретою?), проте завжди складаю тобі компанію, звішую хвостика, мружу очі і просто сиджу напроти, або ж ловлю лапкою мух, а ти з любов'ю спостерігаєш за мною. Ти, як завжди, вмотивувався, опершись спиною об стіну і витягнувши ноги через усе підвіконня, так що твої кеди опинилися якраз у мене під носом. Я стерплю – все таки я трохи скучила, бо не бачила тебе з самого ранку, та ще й сьогодні ти знову приніс мені тих смачних рибних шматочків у яскравому пакунку. Зараз ми з тобою посидимо, поговоримо кожен про своє, я дозволю тобі почесати мене за вушком і, може, навіть віднести на руках назад до кімнати. Ти пустиш дим прямо на мене, від чого я чхну, ти засмієшся, а моя доглянута шерстка ще довго дурно пахнутиме сигаретним димом. І що смішного у тому, як я чхаю? А от кеди мені твої (так, ті що у мене якраз перед носом) не подобаються. Джинси – класні, а кеди, як на мене, – трохи занадто. Я, звичайно, може й не розуміюся у твоїй моді, проте тобі подобаються – носи, ми з тобою дуже толерантні і терплячі одне до одного.

...Ми з тобою сидимо на підвіконні в коридорі на тринадцятому поверсі. Ти з одного кінця підвіконня, я – з іншого. Ти навстіж прочинив вікно, бо знаєш, що я люблю відкритий простір і вітер. Під нами реве автострада, один крок – і ти відрізаний від усього. Ми з тобою вже котру годину сидимо тут і просто розмовляємо, ти розповідаєш веселі історії зі свого життя. Мені дуже добре з тобою, бо ти – особливий. Сьогодні я вперше зайшла до тебе в гості, на порозі твоєї квартири нас зустріла діловита кицька. Насторожено на мене глянула, бо зовсім не чекала гостей, проте хазяйновито підняла хвоста і провела до кухні. У тебе сині очі, як небо, що майже поруч, мені стає спокійно і комфортно на душі, коли я дивлюся в них. Ти милий, розумний, дотепний. Я бачу тебе напроти, вітер куйовдить моє волосся і я вже не чую твого голосу. Я могла б розуміти тебе без слів. Такого, як ти, я б любила всією душею. Мені подобається ця гра, ти не подаєш мені ніякого знаку, ми просто сидимо і розмовляємо, але мені досить подивитися в твої очі, і все стає зрозуміло. Ти привабливий хитрун, поки що тримаєшся на відстані й не підпускаєш до себе. Я починаю заздрити твоїй кицьці.

...Ми з тобою сидимо на підвіконні в коридорі на тринадцятому поверсі. Ти з одного кінця підвіконня, я – з другого. Я зайшов до тебе, свого найкращого друга, бо дуже давно тебе не бачив, просто так, в гості... Ти правий. Не просто так. Дай-но мені сигарету... я прийшов до тебе по пораду, бо потрапив у дуже складне становище. Розумієш, дівчина, яку я не так давно знаю, та й подобається вона мені не дуже...

вона вагітна від мене. Як сталося? Не знаю. По-дурному. На вечірці. Трохи зайвого випили... Мені зараз хочеться зробити крок з цього вікна і стати вільним від проблем, які навалилися так раптово. Твоє обличчя навпроти спокійне, очі як завжди світяться мудрістю і правотою, я роблю, як скажеш мені ти, бо вірю тобі, бо ти особливо тонко відчуваєш життя, скільки пам'ятаю тебе, бо від тебе йде якесь магічне сяйво щирої чоловічої дружби. Так, справді, я повинен відповідати за свої вчинки. Я не те що боюся, просто мені здається, ще трохи зарано, ми ще надто молоді. Так, вона хороша людина, знаю, що закохалася в мене з першого погляду, хлопці розповідали. Вона зараз у жахливому стані, постійно плаче, не виходить із кімнати. Ні, знає тільки її мама, бо якщо дізнається батько, – ти, друже, більше не побачиш серед живих ні мене, ні її.

...Ти кажеш, так би й зробив? Так, маєш рацію, старий, я негайно йду купувати квіти і цукерки. Як там ти кажеш: "...прошу руки і серця Вашої доньки..."?

Тетяна Винник
*аспірантка кафедри теорії літератури
та компаративістики*

Дім

Ти мене на всі руки чужі відпустив
Без адреси і місця перебування.
І береза гортала листочками дим
Без початку й кінця. Хто кого тут залишив?
Хто кому алкогольні гріхи відпустив,
Хто до смерті кого заколише?

Що йому непристойне моє життя?
Розговівся. І стеля вищала...
А я слухала серцебиття
Із грудей чоловіка вищого.

Я пиріг святковий в ту ніч замісила
І розбитих віконниць закоханий бриз.
Танцювала. Ліпила. До ста лічила
Переселенську безликість валіз.

І зосталось мені по світу
Обійматися міцно з вітром.

* * *

Свобода кольору сепії,
У зіницях розрите трипілля.
Біжить безупинно степом
Всесильне безсилля.

До ранку посидь зі мною,
Зоре моя безпорадна.
Хліб розділила з журбою
Та, що у себе вкрадена.

Хто ж це тобі наврочив
Серцем ходити слизько...
Дві ночі поклала на очі.
І третя вже близько.

* * *

Повінчана я
Без фати
Й жениха.
По осі
Розплетена
Нитка.

Цілую тебе,
Колихаю тебе –
На всі сторони
Світу.

Дорога додому

Чорна дорога на спині гнідої кобили...
Білі сокири ходять по білому стану...

Сосни, неначе шпильки, що відьми згубили,
Сосни, з яких я вийшла, якими стану...

Попід руками тріпочуть криваві півні,
Котиться з поля до поля закльоване Слово...

А коні біжать, через душу біжать, – навісні,
Навхрест біжать через душу сльози соснові.

Втримати біг, рукою спинивши потік
неба, що гриву розчісує перехрестям...

Кулі у рибках пульсують, а кобила – Стікс,
Я за гриву схопила життя, наче біла bestія.

Чую: шепоче озерце: «Лягай на дно, –
Не допливеш на кобилі додому зовсім...»
Сосни горять. І не буде у них основ.

А хтось мені воду холодну у ложці підносить.

* * *

Витанцьовує Шива, загорнений в глобус морів,
і терпіти цей чорний лоскіт стає найважче.
Лунає зусібіч підземний спів,
як за душею пропащою.

Витанцьовує Шива і крутиться, як земля,
чутливе до рук веретенце.
Чи закінчу те, що він замовляв,
а ниточка рветься і рветься.

* * *

Пересудами,
переливами,
перехрестями –
Ти від мене швидко відхрестишся.
Із похміллям, самотністю спатимеш,
коли кості мої полоскатимуть,

Коли стрічку на лоба в'язатимуть,
що не варта тебе – казатимуть,
що із вітру я та із воску
що нелюдський у мене лоскіт.

* * *

Чорний прилетів, як білий, птах.
Що мені сказали – я забула.
Вже слідів не стало на руках
Від багряно-золотого мулу.

Все летить, як привид, білим тілом.
І кого шукати на землі?

Незбагненно крутиться світило,
На яким рука твоя лежить.

І листок спливає по щоці,
Так пливе, аж тріскається шкіра.
Я тримаю дзеркало в руці,
Дзеркало, якому вже не вірю.

* * *

Світить тобі зірка на порозі,
Що не втримав крильми чорний птах.
Яблучко спинилось на дорозі
З жилкою червоною в очах.

Ти виходиш з хати опівночі.
Ти питаєш вітер: «Хто це? Хто це?»
Вітер в місті тужить і не хоче
Павутинну скинути сорочку.

І не сила, рідний, обізватись,
Бо уста холодні і безмовні.
Я боюсь, боюсь тебе злякати.
Хвилию стою на самій кроні.

Вийди, подивись, коханий, вгору.
Хто мовчанням синім вічно плаче.
І тремтять на вітрі білі штори,
Тягнуться, мов рученьки дитячі.

Шепочу: «Коханий, я не встою!»
Вже шибки видавлюють розводи.
Над водою ходить: «Хто я? Хто я?»
За віночком дим стає на воду.

* * *

Янголи шиють фату,
Янголи знають не ту.

Місяць уже оцвітає –
Промінь сльозу ковтає.
Наскрізь світанок бачить
Квітка моя гаряча.

Виб'ю з подушки сльози.

Дай мені дива, Боже!

ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО, КРИТИКА

Олександр МИХЕД

ІФ, рос. мова і літ.

Мій 008-й

(про українську прозу і не тільки)

Згадуючи рік, який проминув, усі мандрівки, зустрічі, приємні розмови, прочитані книги, неодмінно щось забуваю. І якимось намагаюсь дати собі раду з цим. Складаю стосами квитки й світлини, що нагадують про літо й пам'ятають його запахи краще за мене; переповідаю, де треба й не треба, анекдот чи побрехеньку, розказані випадковим незнайомцем, з яким їхав ліфтом чи трусився потягом; і згадую власні відчуття, палітру емоційних кольорів, з якою асоціюється та чи інша книга, власні тексти, спровоковані якимось прочитаним і пережитим твором. З цього приводу на пам'ять приходять дотепне порівняння письменницею Анною Козловою літературного критика *„з ветеринаром-акушером, котрий повинен з максимальною оперативністю приймати пологи у сотні кицьок – сучасних письменників. Часу возитися з кожним кошеням нема, кинув новонародженого в кошик – діставай другого, третього”*. Погодьтеся, що час від часу виникає бажання згадувати старих пухнастих знайомих. У швидкоплинному світі та динамічному сучасному процесі варто хоча б іноді призупинитись та спогадувати справді варті уваги події минулого року.

І вже віддаючись хвилям пам'яті, насамперед згадалась би «Стежка вздовж ріки» Маріанни Кіяновської, і не через те, що прочитана однією з останніх, а тому що чи не одна з найкращих у цьому малозмістовному році. Шість замкнутих колом новел, сповнених дивної сили, що зближує їх із притчами або міфами. Герої М. Кіяновської нагадують архетипові постаті, що віками блукають берегами ріки, яку частіш за все називають життям.

Потім пригадалася б позаформатна й приголомшлива мариністика Антона Санченка («Баркароли»). Хоча друга цьогорічна книга, «Весілля з Європою», і не претендує на роль контрольного пострілу в розгублених критиків, але все одно постає переконливим доказом неординарності письменського таланту А. Санченка, властивого йому тонкого гумору й іронії, обізнаності у геть різних сферах життя і, головне, чіткої стратегії переосмислення дійсності з її непростими проблемами.

Тоді йшлося б про «Тіло й долю» Тараса Антиповича – збірку оповідань, яку так і кортить назвати філософським трактатом, написаним для широких верств читаючого населення. І їм же, мабуть, призначений підручник «Шахмати для дибілів» Михайла Бриниха, або, як ще його називають, «роман-воспитаніє». Певно, єдиний у світі самовчитель, написаний такою густою сумішшю суржика й гумору, що не залишить байдужим останнього чайника, який нічого не тямить у «шахматних» війнах.

Саме за цим ішла б згадка про «Етимологію крові» Анни Багряної, що вже отримала скількись премій за роман, який повістує про життя поколінь, зав'язаних кармічним клубком випадковостей, котрі за суттю своєю й складають драматичність і трагічність кожного прожитого дня. Утім, тут-таки згадалося про надто відчутні стилістичні перепади, власне, стилістичну (не)вправність, при відтворенні різних часових вимірів: історичні й прокреслено стилізовані лінії відверто виграють порівняно з сірою та звичною буденністю.

Десь у зсувах цих контекстів пригадалася б добра (в сенсі якісна й позитивна) повість Іри Цілик «Післявчора» – один з найприємніших та світлих текстів минулого року. І зненацька вигулькнули б спроби Артема Чеха, який відзначився двома книгами, що вийшли майже водночас, – «Анатомічний атлас» та «Пластик». За такої плодючості та наростаючої популярності сучукрліту Артем Чех має всі шанси стати літературним аналогом гурту «Руки вверх». Хоча нещодавно О. Стусенко (що сам, як лауреат «Смолоскипу», озвався цього року неординарною збіркою анекдотичних жажів «Голоси із ночі») і назвав А. Чеха однією з найбільших надій покоління двотисячників, думаю, що успіхи поетів-двотисячників наразі на голову вищі (справді, це тема для окремої розмови, але не втримаюся й нагадаю про сильнодіючі «Речовини» О. Романенка та «Бензин» Д. Лазуткіна, своєрідні збірки вибраного, де поряд із хітами та міні-шедеврами зустрічаються нерівнозначні нагромадження метафор, смислів та мовних ігор).

За таким видавничим поспіхом різким контрастом стала відсутність нових книг Тараса Прохаська, Сергія Жадана, Юрія Іздрика. Видавець Оксани Забужко, вже скільки часу підтримуючи жевріючий вогонь очікування епопеї «Музей покинутих секретів», перевидав попередні книги авторки. І такий маркетинговий прийом не може не тішити. Оскільки кількість читачів сучасної української книги рік у рік зростає. Останнім свідченням цього може слугувати 4(!)-годинна автограф-сесія Марії Матіос на Форумі видавців у Львові (якщо вірити „циганському радіо” українських ЗМІ, які й досі не можуть визначитися, скільки ж екземплярів нової книги „Москалиця” було продано за кілька днів Форуму: чи то 3,5 тисячі, чи то 5, чи всі 10?). Хоча за цим інформаційним і піарним гамором довкола тоненької книжечки, якимось припинила об'єктивність, бо дорогою до масового успіху загубилася невловима

складова, що робить книгу й текст власне літературою. Читачі отримали дві зовсім нерівнозначні короткі повісті, де «Москалиця» –звична для М. Матіос колоритна історія самотньої покритки у Закарпатті в часи постійних змін влади, а «Мама Маріца» оповідає про життя на межі безумства, інцесту й відвертого несмаку, спрямованого на якомога більше приголомшення читачів.

Справжнім витвором видавничого мистецтва став український переклад «Гамлета», виконаний Юрієм Андруховичем, виданий Іваном Малковичем та оформлений (ох, не те слово, не те!) Владиславом Єрком. Обмовлюсь лише, що в тенетах Інтернету (конкретніше, на сайті шекспірознавців) віднайдеться корисний і цікавий фаховий розбір перекладу Ю.А., який прояснить багато чого в самій постмодерній перекладацькій стратегії.

Так само приємним сюрпризом для книголюбів видається започаткована видавництвом «Факт» серія «Перекладено українською» – «Поштамт» геніального Чарльза Буковські та «Два фургони» Марини Левицької. Перший – уже визнана та перевірена часом класика, другий присвячено життю й пригодам емігрантів (головні герої, до слова, українці, він – східняк, вона – киянка, він «голубий, аж синій», як казав поет про поета, а вона жовто-помаранчева і лиш на тлі їхнього кохання з'єднуються кольори українського прапора та роз'єднані землі. Отака патетика. Отакий пафос. Часом натужний).

Справжнім відкриттям та набутком літпроцесу став переклад сербського роману-монологу «Коли цвіли гарбузи» Драгослава Міхайловича, що витримав понад 20 перевидань на батьківщині. Також серед перекладних книг, що справили справді нокаутуюче враження, – «Тартак» Даніеля Одія (темний і безнадійний універсум польського сучасного села) і «Я добре виглядаю без майки» К. Готакайнена (гострі та вельми оригінальні оповідки про фінську молодь).

На жаль, чи не найбільшим розчаруванням року стала довгоочікувана новинка від Василя Слпчука. «Жінка зі снігу» є, мабуть, найслабкішою з його 5 прозових книг. Цього разу житейська та побутова філософія „крихт хліба в бороді Конфуція”, вже звичний еротизм та проблеми героя з жінками, долею й життєвим призначенням не спрацьовують так ефективно, як у попередніх романах. Хоча рік заповідався насправду славний, коли в першому числі «Кур'єра Кривбасу» було надруковано герметичну повість «Тринадцять способів дивитися на чорного дрозда».

І загалом, журнальне життя було насправжки цікавішим, ніж книжкове. Відновлено регулярний вихід «Сучасності», знайдено фінансову підтримку для вже підзабутого молодим читачем журналу з довгою історією «Дніпро». Зазнала змін із приходом нового головного редактора і „газета письменників України” – „Літературна Україна”.

І вже наприкінці нашого спіритичного сеансу по викликанню духів і спогадів про рік, що минув, я би попросив хвилину вашої уваги. Хвилину

нашого мовчання. Цього року пішли з життя четверо творців сучасної української культури, без яких вона вже не матиме такого виразного профілю. Кажу про геніального перекладача Анатолія Перепадю; за ним – письменника, який започаткував жанр альтернативної історії, Василя Кожелянка; поета, прозаїка, науковця, шукача пригод Юрія Покальчука та Ігоря Римарука, видатного поета, вплив якого на новітню літературу важко переоцінити.

І я хотів би побачити ті часи, коли за кілька хвилин до початку Нового року, в щорічному привітанні-зверненні голови держави до своїх зголоднілих та вже підпилих громадян, серед інших казань про успіхи в економіці та національне єднання, він сказав би приблизно таке: «Цей рік був різним. Був вдалим і був не дуже. Але наступний уже ніколи не буде таким, як попередній. Українська культура втратила й загубила своїх творців, які були її окрасою». Я хотів би почути ці слова, випити за рік, що минув і підняти наступний келих за людей, котрі, на жаль, назавше залишилися в ньому. В моєму нуль нуль восьмому...

Уперше опубліковано в «Українському журналі» (Прага) – 2009, № 1

Дмитро ЄСИПЕНКО
УМЛІ, маг.

**РУСІВСЬКИЙ ФІЛОСОФ:
екзистенційні виміри творчої постаті Василя Стефаника**

Подібність деяких тлумачень сутності людини та її онтології у Стефаника і Гайдегґера є вражаючою. Спробуємо довести це у зіставленні тез "Буття і часу" (1927 рік видання), філософського трактату німецького екзистенціаліста, і роздумів українського письменника, втілених у його листах і творчій спадщині. Матеріалом до ілюстрації оберемо окремі новели з "Синьої книжечки" (1899).

Згідно з Гайдегґером, визначальною характеристикою людського буття є **турбота** (опікування, переймання чимось). Вона витворюється єдністю трьох елементів: "буття-у-світі", "забігання (зазирання) вперед" та "буття-при-внутрішньосвітовій сутності". Кожен названий елемент – це певний часовий модус. Минуле – то "буття-у-світі", майбутнє – "забігання вперед", а теперішнє є "буття-при внутрішньосвітовій-сутності".

Відповідно до того, який часовий модус є визначальним, Гайдегґер розрізняє два способи існування людини – **істинне(справжнє)** і **неістинне (несправжнє)**.

Неістинному існуванню властиві такі риси:

- перевага моментів сьогодення;
- "світ речей" закриває від людини її скінченність;

- буття цілком підпорядковане своєму середовищу, предметному чи соціальному;
- формується так званий "об'єктивний" (загальноприйнятий, стереотипний) погляд на особистість;
- виникає феномен деіндивідуалізації, знеособлення: пересічна, "середньостатистична" людина займає місце людини справжньої, оригінальної і діяльної у своєму існуванні й сутності;
- індивіди повністю "взаємозамінні".

Цікаво, що подібних світоглядних позицій дотримується і Василь Стефаник. Він усвідомлює обмеженість сучасного йому суспільства, гостро рефлексує з приводу неспіввіднесеності думок, прагнень власного "Я" і очікувань та вимог оточення: *"Маю жаль до оточення, бо сковане воно. Невільне в аудиторії та й у шинку, натягнене в театрі та й брехливе перед питомими дітьми. Всі читають газети ранішні і пополуднішні та й балакають "новинки"... Зривають собі очі, ядерне, червоне м'ясо висижують і мізки собі висушують"*.

Суспільство, що складається з недалеких і нікчемних обивателів, змушує оригінальну творчу особистість до свідомого самообмеження певними рамками. Митець не бажає з цим миритися і прагне вказати цим недорікам на їхні вади. *"На тих ганделесів думок препоганих, завзятости звірячої, – я би наслав град папоротиного зілля, аби пізнали, що чорне їх чорнило і душа їх чорна. Я не люблю випадати з ролі доброго хлопця, та знаходять злісні години..."* [Стефаник 1952, 59]. "Ганделеси" у Василя Стефаника – це то самий "das Man" ("людці") Мартіна Гайдеґґера на сучасному письменнику суспільному ґрунті (цитовані рядки писано Вацлаву Морачевському під час перебування у Кракові).

Співбуття багатьох фактично "розчиняє" в собі індивідуальне буття кожного. Кожен виявляється ніким. У людській спільності, що об'єднує таких "das Man"-ів, ніхто ні за що не відчуває відповідальності, – свідчить Мартін Гайдеґґер.

Читачів новели Василя Стефаника "Новина" жахає вчинок батька, вбивці своєї дитини. Та чи менше вражає байдужість оточення родини Гриця Летючого: *"Ніхто за нього не знав, як він жиє, що діє, хіба найближчі сусіди. Оповідали вони, що Гриць цілу зиму майже не палив у хаті, а зимував із дівчатами на печі"* [Стефаник 2006, 38-39]. Трагедія стається ніби відокремлено від існування людської громади, "у межах однієї хати". Хто відповідальний за неї, чи винний у злочині лише Гриць? Автор подає факт із дійсності, в якій панує закон спільноти "людців". Це тотальна безвідповідальність за принципом "моя хата скраю".

Але знає Василь Стефаник і світ інших людей – неосвічених, темних, але "правдивих" і мужніх селян. І цей світ рідний митцеві. Він любить його, хоч і не ідеалізує. *"Я люблю мужиків за їх тисячлітню, тяжку історію, за культуру, що витворила з них людей, котрі смерті не*

боятися. За того, що вони є, хоть пройшли над ними бурі світові і повалили народи і культури" [Стефаник 1952, 153].

Випробування історії і життя сформували та загартували такий тип людей. Їхнє існування співвіднесене з поняттям **істинного існування**, за Гайдегґером. Воно передбачає такі характеристики:

- перевага моментів майбутнього;
- спрямованість до смерті;
- усвідомлення людиною своєї "історичності", скінченності й свободи;
- буття досягається лише "перед обличчям смерті".

Герої новел Василя Стефаника – це втілення істинних, "природніх" людей. Соціалізація не витворила з них спільності безликих "людців". Варто зупинитися на визначених нами характеристиках їхнього – справжнього – буття детальніше. Як ілюстрацію використаємо новели зі збірки "Синя книжечка".

Спрямованість до смерті як якість існування людини можна розглянути на прикладі новели Василя Стефаника "Виводили з села".

Головний герой – молодий хлопець, якого випроводжають до армії. Ціле село "виводить" юнака в дорогу. Дорогу в один кінець, без вороття.

Весь твір – передчуття смерті парубка. Це виявляється у зловісному (криваво-червоному) описі природи: "Над заходом **червона** хмара закаменіла. Довкола неї заря обкинула свої біляві пасма, і подобала та хмара на **закервавлену голову** якогось святого".

Люди, що проводять юнака *"як від **умерлого** – такі сумні виходили"*. *"Здавалось їм, що та **голова**, що тепер буяла в **червоному** світлі, та **має впасти з пліч...**"*. Особливо гостро переживає відхід рекрута його родина. Матір голосить, пророкуючи синові: *"...заки ти обернешся, то пороги у хаті поскривлюються, то вугли погнють. Мене не застанеш уже, і, відай, **сам не прийдеш**."*

Ймила сина за ноги.

*– Воліла бих ті **на лаву лагодити!**"*

Напередзаданість трагічної розв'язки – завершення життя хлопця – є виявом "забігання вперед", за Гайдегґером. Сам парубок не ідентифікує себе як живого у майбутньому. Він прощається з близькими і знайомими як людина, що лагодиться до смерті:

*"– **Бувайте здорові і свої, і чужі. Як чим докорив-єм, то забудьте...**"* [Стефаник 2006, 7-8].

Все, що рано чи пізно має відбутися з існуванням людини (звичайно, те, про що вона знає), для існування вже актуальне. Саме так можна означити оригінальну концепцію відстані в просторі і часі Мартіна Гайдегґера. «"Об'єктивно" довгий шлях може бути коротшим, ніж "об'єктивно" дуже короткий», – стверджує мислитель. В існуванні вже ніби присутнє все те, що з ним може відбутися. Присутність його полягає у можливості стати реальністю. Важко заперечити, що найактуальнішим з усього, про що знає людина у своєму існуванні, є смерть. Відповідно,

людина ніби весь час помирає. "Смерть – спосіб бути, який присутність приймає на себе, як тільки вона є. "Як тільки людина приходить у життя, вона відразу ж достатньо стара, щоб померти". "Смерть в найширшому сенсі є феномен життя" [Хайдеггер 1997].

Усвідомлення людиною своєї "історичності", скінченності і свободи. Буття досягається лише перед обличчям смерті. Свої роздуми про зв'язок людських поколінь, невічність людини Василь Стефаник часто втілює у своїх листах і новелах.

Приміром, споглядання копалень солі, кристалічного масиву мертвої природи нашоухе митця до думки, що *"смерть, то нічо таке страшне, а хто знає, чи може не красше (за життя – Є.Д.)"*. Рух природи неспинний, постійно змінний: від народження до вмирання. Людина є частиною цієї круговерті, частинкою безкінечного ланцюга змін поколінь. *"...і чоловік переконується, що все одно, чи бути першим, чи посліднім вогнивом предовгого ланца природи"* [Стефаник 1952, 73].

Смерть не обмежує людського існування, лиш точніше визначає його. Життя коротке. Однак у цьому триванні людина вільна самовизначатися. Митець усвідомлює це і сміливо дивиться в обличчя смерті. *"І нині вже маю упертість, аби не уступати перед своїм сконом, бо не боюся ніякого скону і жадного бога. А тепер дивлюся на червоне небо крізь сухе галузе дерев, а вони як коли чорними нумерами пишуть на небі мій кінець. І не боюся"* [Стефаник 1952, 228].

На відміну від інших живих істот, людина здатна усвідомлювати свою смертність, спроможна збагнути, що означає "бути", завдяки можливості "не бути". "Своя собственная смертность открывается человеку в состоянии страха, или ужаса (Angst). ...в данном случае Хайдеггер имеет в виду не пугливость..., а особое, тревожное состояние души, в котором человек пытается выйти из узкого круга сиюминутности и помыслить о своем существовании до крайнего возможного предела... Не помыслив о смерти, невозможно осознать свое бытие, свое пребывание (Dasein) в мире и возвыситься к подлинному существованию, достойному человека" [Демидов 1999].

Поняття "Angst", за Ґайдеґґером, нетотожне дослівному перекладу ("страх", "боязнь", "жах"). Це неоднорідне відчуття. Виявляється воно зокрема у "стурбованості", "перейманні" можливістю смерті; це складова і результат людського буття. У такому стані особистість здатна протиставити усталеному, стереотипному уявленню суспільства про смерть своє, істинне.

"Публічність повсякденного обговорення "знає" смерть як подію, що постійно відбувається, "смертельний випадок" ...врешті-решт, людина смертна, але ти сам поки ще не зачеплений". Як результат – уникання самих думок про власну смерть не дає людям виявити своєї мужності перед нею. "Панування публічного витлумачення серед людей вирішило

вже і про настрій, яким має визначатись ставлення до смерті" [Хайдеггер 1997].

Така публічна (суспільна) детермінованість породжує феномен явища **культу померлих**.

Люди не мають досвіду помирання, найбільше вони здатні лише співпереживати. Смерть виявляється як втрата живих. У переживанні цієї втрати не стає усвідомленою втрата буття як та, що її переживає помираюча людина.

Людина помирає. "...існуюче (сущє), що-ще-залишається, не є суто тілесним предметом. Навіть наявний труп, з погляду теорії, є ще одним можливим предметом патологічної анатомії, осмислююча тенденція якої залишається орієнтованою на ідею життя. **Вже-лише-наявне "більше", ніж нежива матеріальна річ**". Людина, що пішла з життя "...є предметом "переймання" ("заклопотаності", "стурбованості") у формі поминок, похорону, поховального культу" [Хайдеггер 1997]. Пояснити це явище можна бажанням живих побути з померлим в одному "світі"; шанобливим піклуванням, що виявляється у тужливо-поминальному згадуванні.

Ми вже зауважували особливе поминально-журливе звучання багатьох творів митця ("...це монологи з прикметами голосін" – Д.Павличко [Лесин 1981, 43]). Особливо вражаюче зображує новеліст розпач батька-матері, що втрачають свою дитину. У збірці "Синя книжечка" цю трагедію виразно змальовано у новелі "Стратився".

"Колія летіла у світи. У кутику на лавці сидів мужик та плакав. Аби його ніхто не бачив, що плаче, то ховав голову у писану тайстру. Сльози падали, як дощ". Старий батько оплакує смерть сина, що загинув, перебуваючи на службі. Без своєї єдиної дитини і він, і мати вже не житимуть на цьому світі: *"Таким трупам, як ми, та нащо нам?"*.

Батько усвідомлює безнадію, непотрібність власного існування після трагічної події. Він воліє померти, перейти в інший світ, аби поєднатися там із сином: *"...кобих ті хоть умерлого видів. Вже і мені, синку, тут буде амінь!"*. Проведення обряду вбирання на смерть, зображене у кінці новели, є останньою шанєю і виявом батьківської любові до мертвого. *"Сльози падали на трупа та на білу студену плиту. Плачучи, убирав сина на смерть. У біленьку мережану сорочку, у пояс вишиваний та в капелюх із павами його убрав. Писану тайстру поклав під голови, в головах поклав свічку, аби горіла за страчену душу"* [Стефаник 2006, 9-11]. Трагічна неспіввіднесеність: весільний парубоцький одяг на неживому тілі. Певно, це і є ота відчайдушна спроба продовжити існування близької людини у нашому світі, "по цю сторону буття". Через культ померлих живі намагаються якнайдовше лишитися з тими, хто припинив своє земне існування.

Істинне і несправжнє існування людини, смерть як увиразнення буття: Ці онтологічні феномени як певний метатекст виражені у творчих

доробках українського новеліста і німецького філософа. Коло спільних для них мисленнєвих змістів значно ширше (добро–зло, совість, гуманізм, мистецтво...). Безперечно, ця кореляція потребує глибшого вивчення.

Дослідження творчої концепції Василя Стефаника крізь призму феноменології (пізнавального методу Гайдегґера) – це спроба вказати на нові, ще не досліджені смислові обрії української літератури межі століть.

Література:

1. *Стефаник В.* Камінний хрест. Новели – Х., 2006. – 256с.
2. *Стефаник В.* Повне зібрання творів: У 3 т.: Т.3 – К., 1952
3. *Демидов А. Б.* Феномен смерти в екзистенціальній онтології (М.Хайдеггер) // Феномени человеческого бытия. – Минск, 1999
4. *Козакова В. С.* Метатекст літератури як соціально-філософський спосіб осягнення буття. Автореф. дис. – Дон., 2006. – 19 с.
5. *Коцюбинська М.* Мої обрії : В 2т. – Т.1 – К., 2004. – 336 с.
6. *Лесин В.М.* Василь Стефаник. Нарис життя і творчості. – К., 1981. – 150 с.
7. *Хайдеггер М.* Бытие и время // Хайдеггер М. Бытие и время / Пер. В.В. Библихина. – Москва, 1997.

БІБЛІЙНИЙ ІНТЕРТЕКСТ В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ

*(на матеріалі поезії О.Забужко
«Коментар до дій св. Апостолів»)*

Оксана Забужко

Коментар до дій св. Апостолів

Що ж ти, Петре, стоїш?
Вже ті стражники щезли за рогом –
Тільки натовпу гук од намісницьких лине палат...
І яка там різниця – чи богом Він був, чи не богом!
Справа, зрештою, в іншій, а в чім – то не знає й Пілат.
А от люд прибува!.. З хрипом, вереском, сопухом пивним
На Голготу стікається, з темних сповзаючись нір!..
Провінційний актор, тричі поспіль освистаний півнем, –
Ти стоїш, затулившись плащем на простацький поганський манір.
Пальці грубі й шорсткі, шкіра, дублена ядухом рибним...
Чи ж рибалці Симону апостольське впору ім'я?!
Ти, звичайно, не той, що готовий за тридцять срібних, –
Але вже і не той, що розпнеться за люди своя.

– А за кого ж мені розпинатись, о Боже великий?
У подертому неводі мому – саме жабуриння й намул.
Ох, лишіть мене всі.

Я не знаю цього чоловіка.
 Я нікому не винен. І вже поготів – не Йому.
 Так, я був з Ним. Крізь сльози, без продику стиснутий черню,
 Молитовно дивився, і слухав, і плакав осанну, дурний...
 А спитати б – Учителю, що їм за діло до Твого учення?
 Ти натли їх п'ятьма буханцями та воду в вино оберни!
 Та іще – коби штук!.. Тут ми – враз: хоч підводити мертвих,
 Хоч ковтати вогонь, хоч ступати по жалю ножа!
 ...Тільки як мені зараз піти по воді, мов по тверді,
 Коли віру мою стільки років точила іржа?
 Ах, цей лемент зовсюдний, і ах, ці вологі безежно
 Магдалинині чорні маслини з-під вигнутих вій...
 Тут і смерть – лицедійство: герой, зрозуміло ж, воскресне
 І вклонитися публіці вийде во славі своїй.
 Тут продумано все – до дрібниць, за сценарієм певним:
 Як розмінні монети, згрібати у копи серця.
 Виганяли торгующих з храму – посіли вакантні місця.
 Я Твій учень, Ісусе. Я, може, останній із ревних.
 Я страшніш од Голготи боявся такого кінця.

І, крізь зміну учень і пророків (як тягнеться вік цей!),
 Крізь примари каплиць і катівень, крізь місиво темних століть,
 Тут реальний – один: той, хто вдосвіта тричі відрікся, –
 А уже на полудне звернуло, а він все стоїть і стоїть...
 Що ж ти, Петре, стоїш, заступаючи півнебокраю?
 Чи тебе не сягають земні велелюдні плачі?
 ...За плечима у нього – зачинена брама до Раю,
 І грубезний п'ястук затискає іржаві ключі.

Із книжки «Диригент останньої свічки» [2, 92-93]

Ключова змістова основа цього вірша – історія відречення апостола Петра від свого Вчителя, Ісуса Христа. Зустрічається також багато інших вказівок і натяків на описані в Євангеліях події. Має місце виразно індивідуальний (неоднозначний) авторський показ образу Петра.

Важко пояснити назву – «Коментарем до дій св. Апостолів», бо зображений сюжет належить до євангельських (зречення Петра згадується у всіх чотирьох авторів). Дії святих апостолів – це інша книга Нового Завіту, де описані події вже після смерті Христа. Перший вияв своєрідності авторської позиції – вже у назві твору.

«Коментар» можна назвати поезією-риторичним звертанням. Авторська мова складається з двох частин: від початку поезії до слів *«Але вже і не той, що розпнеться за люди своя»* і від *«І, крізь зміну учень і пророків...»* до останніх слів. Звернення автора «розірване»

словами Петра до зрадженого ним Ісуса (від «— А за кого ж мені розпинатись...» до «Я страшніш од Голготи боявся такого кінця»).

Отже, можемо умовно поділити поезію на три частини і спробувати проаналізувати біблійну семантику художнього тексту й авторське тлумачення постаті апостола.

Петро постає перед нами у момент після третього відречення від Хреста («Вже ті стражники щезли за рогом...» «...тричі поспіль освистаний півнем...»). Євангелія не подають згадки про те, що він відмовився визнати Ісуса саме перед стражниками-вартовими. У свідченні Матвія це сталося перед «присутніми», у Марка так само («приявні»). У Луки це був просто «хтось інший». Іван подає конкретнішу вказівку: до Петра звернувся «один із рабів первосвященника, родич тому, що йому Петро вухо відтяв» (у Гетсиманському саду). Отож тут маємо справу з авторським припущенням. Вірогідно, що стражники розшукували учнів Христа і тому тричі підозра падає на Петра.

Своєрідним є розуміння О.Забужко відмови апостола від Вчителя. Осуджується зрада як така, незалежно від того, кого вона стосується («/ яка там різниця — чи богом Він був, чи не богом! / Справа, зрештою, в іншій, а в чім — то не знає й Пілат»). Зрадивши, людина втрачає своє чесне обличчя, стає зневаженою іншими. Певно тому поетеса і називає Петра «провінційним актором», лицедієм.

Поряд із такою характеристикою зустрічаємо згадку про минуле апостола до доленосної зустрічі з Ісусом: «Пальці грубі й шорсткі, шкіра, дублена ядухом рибним.../ Чи ж рибалці Симону апостольське впору ім'я?!». Петро втрачає той ореол святості, який він мав, як учень Христа. Він — лише людина, яка не згрішила так тяжко, як Юда, але також і не здатна хоч частково дорівнятися Синові Господньому своїм життям: «Ти, звичайно, не той, що готовий за тридцять срібних, — / Але вже і не той, що розпнеться за люди своя».

Петро перебуває у стані крайнього відчаю. Він не лише відмовляється визнати Ісуса, а й зрікається високої місії, на нього покладеної. Тому й постає питання: а хто, зрештою, перед нами: розгублений рибалка Симон чи «скеля» християнства апостол Петро? («... промовив Ісус: "Ти — Симон, син Йонин; будеш званий Кифа, що визначає камінь"» (Ів.1:42)). Рибалка-риболов за Божим словом став «ловцем людей».

«...о Боже великий», — звертається Петро до неба. Він сумнівається у своєму призначенні, погорджує «вівцями», що йому їх доручено пасти: «за кого ж мені розпинатись...?». Невже за той народ, що «з хрипом, вереском, сопухом пивним / На Голготу стікається, з темних сповзаючись нір!..», щоб побачити страту Месії? Апостол різкий в оцінці цього народу: «...що їм за діло до Твого учення? / Ти натли їх п'ятьма буханцями та воду в вино оберни! / Та іще — коби штук!.. Тут ми — враз: хоч підводити мертвих, / Хоч ковтати вогонь, хоч ступати по

жалу ножа!». Бачимо, що тут перелічені як чудеса, справді здійснені Ісусом (нагодування п'яти тисяч людей п'ятьма хлібами і двома рибинами; перетворення води у вино на весіллі у Кані Галілейській, воскресіння померлих за Його словом), так і витівки на кшталт циркових, до яких Він не мав жодного стосунку. Такий контраст увиразнює нестяму, яку переживає Петро. Він, що має стати світлом християнства після відходу Учителя, розпачливо виголошує: *«Ох, лишіть мене всі... / Я нікому не винен...»*. Згадку про подібний стан зляканості й сумніву знаходимо у розповіді про земне життя Ісуса в Євангелії від Луки. Симон та інші чоловіки рибалили, з Божої вказівки «вони безліч риби набрали – і їхній невід почав прориватись... А як Симон Петро це побачив, то припав до колін Ісусові, кажучи: "Господи, – вийди від мене, бо я грішна людина!" / Бо від полову риби, що зловили вони, обгорнув жах його... / І сказав Ісус Симонові: "Не лякайся, – від цього часу ти будеш ловити людей!"» (Лук. 5:6; 5:8; 5:9; 5:10). Натомість у поезії: *«У подертому неводі мому – саме жабуриння й намул»*. Не може Петро «піймати жодної рибини», навернути на шлях істини жодне людське серце, якщо в його власній душі панує сум'яття і непевність. Він почувається так само, як коли йшов за покликом Учителя по воді. Тоді Петро засумнівався і почав потопати (Матв. 14:29; 14:30; 14:31). Пряму вказівку на цей випадок подає і авторка, вкладаючи в уста героя слова: *«...як мені зараз піти по воді, мов по тверді, / Коли віру мою стільки років точила іржа?»*.

Ми назвали деякі «канонічні» біблійні алюзії або ж незначні їх модифікації у поезії. Однак аж ніяк не відповідає описанню у Новому Заповіті подіям натяк на почуття (пристрасть?) Петра до Марії Магдалини. Зовсім недвозначно мовить він: *«ах, ці вологі безецею / Магдалинині чорні маслини з-під вигнутих вій...»*.

У Євангеліях ця жінка згадана кілька разів і дуже коротко. З походження з міста Магдали, вона була зцілена Ісусом від «злих духів і хвороб... з неї сім демонів вийшло» (Лук. 8:2). Після цього вона супроводжувала Його, коли Він «проходив містами і селами, проповідуючи та звіщаючи Добру Новину про Боже царство» (Лук. 8:1); «Були ж і жінки, що дивилися здалека, між ними Марія Магдалина» (Марк. 15:40). Отже, вона мандрувала й прислугувувала Ісусові та, можливо, Петрові, не наближаючись до них. Магдалина бачила смерть Христа, була свідком Його поховання, одна з перших дізналася про чудо воскресіння, Ісус з'явився їй після смерті й заповів розповісти про це апостолам.

Жодних вказівок на стосунки Марії Магдалини і Петра немає. Тому можемо стверджувати, що або поетеса використала неканонічні джерела християнського віровчення, або подібний натяк – лише художня вигадка. Варіантів щодо призначення такого домислу може бути багато:

показати звичайність, «людськість» постаті апостола, вразити, епатувати читача...

Химерність і неймовірність вияву творчої фантазії письменниці на цьому не обмежуються. Вона «змушує» Петра говорити неможливі, просто такі богохульні слова: *«Тут і смерть – лицедійство: герой, зрозуміло ж, воскресне / І вклонитися публіці вийде во славі своїй. / Тут продумано все – до дрібниць, за сценарієм певним: / Як розмінні монети, зерібати у копи серця. / Виганяли торгуючих з храму – посіли вакантні місця»*. Коментарі, певно, зайві. Подібні богоборчі та викривальні думки чільного Господнього обранця – надто вже смілива і навряд чи доречна художня «знахідка» поетеси.

...Завершується «Коментар» яскравим образом закритого відтепер для Петра Едемського саду: *«...За плечима у нього – зачинена брама до Раю, / І грубезний п'ястук затискає іржаві ключі.»*. Як це: Петро тримає в долоні ключі до раю?! Так! І він ввійде до нього: про це ми знаємо з Біблії.

«Як вони вже поснідали, то Ісус промовляє до Симона Петра: Симоне, сину Йонин, чи ти любиш мене більше цих? Той каже Йому: Так, Господи, відаєш Ти, що кохаю Тебе! Промовляє йому: Паси ягнята Мої! 16 І говорить йому Він удруге: Симоне, сину Йонин, чи ти любиш Мене? Той каже Йому: Так, Господи, відаєш Ти, що кохаю Тебе! Промовляє йому: Паси вівці Мої! 17 Утретє Він каже йому: Симоне, сину Йонин, чи кохаєш Мене? Засмутився Петро, що спитав його втретє: Чи кохаєш Мене? І він каже Йому: Ти все відаєш, Господи, відаєш Ти, що кохаю Тебе! Промовляє до нього Ісус: Паси вівці Мої!» (Ів. 21:15-17).

Тричі прощений був той, хто три рази відрікся від свого Вчителя і Сина Божого.

Розкриття біблійного сюжету і образу апостола Петра Оксаною Забужко оригінальне і сміливе, часом навіть вражаюче. Можливо, в певних моментах авторка не дотрималась меж художньої вигадки, як того вимагала специфіка сакральної тематики. Однак яскрава образність (Петро – *«провінційний актор, тричі поспіль освистаний півнем»*, народ – жорстока і сліпа маса, що потребує «пастуха»); потужна виражальність, відчутність художнього тексту; психологічна заглибленість у звичайне людське «я» учня Христа – безперечні заслуги літературного таланту письменниці.

Література:

1. Біблія або Книги Святого Письма Старого і Нового Заповіту – К, 1992. – 1528 с.
2. Забужко О. Друга спроба : Вибране – К., 2005. – 320с.

P.S. Від упорядника: автор цих двох статей трохи випустив з уваги, що митець не мусить бути ілюстратором чи то філософських, чи й релігійних ідей.

Щодо вірша Оксани Забужко, то тут можна було б говорити не так про «психологічну заглибленість у звичайне людське “я” учня Христа», як про послуговування євангельською фабулою для проєкції в тут-і-тепер. Тож маємо алюзії (натяки) інтертекстуально трохи ніцшеанські (щодо «сліпої маси», а ще свіжіший «елітарний» варіант – біомаси), трохи лесе-українські («Одержима»), ще й грибоєдовські («А судді хто?»), ба десь і «паніковські»: «А ти хто такий?». Саме в цьому ключ до отого протестантства, якого не зрозумів дослідник: «Як це: Петро тримає в долоні ключі до раю?! Так! І він увійде до нього: про це ми знаємо з Біблії». Цілком слушно, але ж не про те йдеться автору, а про те, що той, хто тричі зрікся, нині є «ключником» і аж ніби видає перепустки до раю. Позиція не християнська, бо ставить під сумнів і Божий промисел (Христос усе знав наперед, а проте і розумів-одчував, і прощав). Та, зрештою, Петро згодом спізнав свою кару в Іродових веригах. А ми, грішні, подеколи в непростенських розвінчуваннях так дозаглиблювались у «звичайне людське» тих, кого Він обрав, що забули й заповіді *не згадуй всує імені Божого та не осуджуй, то й тебе не осудять*.

І мовний аспект. На жаль, у наведених цитатах зі Святого Письма перекладач (якщо то навіть Іван Огієнко) не розрізняє нюанси значень слів *кохати* і *любити*. Я б пов'язував перше з більш земним *коханням*, друге – саме з християнською *любов'ю*. – **А.Т.**

Людмила Дядченко

ТРАГІКОМЕДІЯ ВАСИЛЯ ФОЛЬВАРОЧНОГО «ПЕРЕСАДЖЕНЕ СЕРЦЕ»

Відомо, що твір, який не викликає суперечливих думок, недостойний того, щоб називатися мистецьким твором. Саме тому факт критики є нормальною реакцією. Набагато гірше, коли щось залишає тебе байдужим. Критика вимагає набагато більше культури, ніж творчість.

Не зовсім правильно з моєї читацької позиції критикувати саме драму, адже як писав Оскар Уайльд, «Актор – ось єдиний критик драми». Тому тільки наведу свої зауваги щодо твору. Висока критика являє собою найчистішу форму особистого враження.

Трагікомедія Василя Фольварочного «Пересажене серце» – дзеркало ситуації чергової «руїни», повної анархії в суспільстві постімперської доби. Звичайний розклад і звичайний сморід, що буває у таких випадках: зарплати не виплачуються, жити нема за що, їсти хочеться, самореалізуватися хочеться, тільки от можливостей ніяких. В історії нашої країни цей період ще називають «хвилею третьої еміграції», яка почалася у 90-х роках і триває по сьогодні.

Ольга – вчителька, заробітчанка уже «пересадила» своє серце в італійський простір. Однак воно чомусь поколює. Інші герої – Олег та Валя спочатку мріють це зробити, а потім втілюють мрію в реальність.

Коли перед нами постає власне італійська сцена, бачимо наскільки лицемірний Олег і нещасні всі, хто з ним пов'язаний. Цього неможливо не помітити, як неможливо не відчувати неприязнь до цього героя.

Покидьок Олег, вималюваний досить добре, його характер на рівні моральної деградації «прогресує», і ми вкотре розуміємо, що немає нічого гіршого за «жіночного» чоловіка, якщо такого взагалі можна назвати чоловіком. Невдахою людину роблять не обставини, а дух, який їм підкорився. А в даному разі навіть не було боротьби між «я прагну» і «в мене не виходить». На контрасті Олега помітно вивищується Марчелло. І все було б добре, але образ трохи не витриманий. Тобто, спочатку твору, коли ми про нього дізнаємося з вуст героїні Ольги, в уяві й справді постає іноземець. Але щойно він з'являється сам і починає чи то вільно, чи то з домішками італійських слів, говорити, то вже надто «наш» у нього менталітет, чи точніше, – характер і думання. І те, як він поступово починає любити випивку, забирає в читача будь-яку симпатію до майже єдиного хорошого незаплямованого персонажа. Перед нами постає слабкий Марчелло, слабкий не фізично (він і справді є інвалідом, але поступово перемагає цю недугу), а морально. І те, як він ховається від Ольги з пляшкою або приймає пляшку з рук того неодноразово нелюбого Олега, робить цього героя таким же звичайним і слабким. А ніщо так не дратує, як слабкі особистості. Мабуть, ми просто бачимо в них себе. Люди можуть простити навіть ґвалт над своєю натурою, але аж ніяк не нікчемність, неспроможність інших протистояти обставинам.

Петро – другорядний персонаж, такий собі «касовий апарат», який все що може робити – це рахувати гроші. І виходить у нього досить добре аби тільки він не переходив за межі моральності.

Цікавим по-своєму є образ Валі, яка стає своєрідним щитом і все таки захищає сестру. Десь у самій героїні боролися двоє людей: любляча сестра і жінка, яка хоче бути щасливою. Проте перемагає несподівано для всіх людяність. Вам віриться? Отож бо й воно.

Сильною стороною будь-якої п'єси є діалоги, а в даному творі динамічних діалогів замало. Головна ідея розтікається серед розмаїтості конфліктів. Хто що хотів кому довести і як бути далі?! Кінець розмитий. Надто вже все вирішилося неправдоподібно. Якщо треба було показати ці «пересаджені серця», варто б поглибити їх психологічні риси і повніше вималювати мету кожного з героїв. І постає логічне запитання: а чи вона там узагалі була?!

Розумію, що виклала свої суб'єктивні думки. Але будь-яка творчість є чистим суб'єктивізмом. Буду вдячна, якщо хтось висловить інші суб'єктивні думки – аж до протилежних. Може справді ота розмитість кінцівки, невиписаність діалогів, статичність характерів персонажів, невизначеність їхньої мети тощо саме й відбивають сучасний стан суспільства чи діагноз «пересаджених сердець».

«РОЗЛИТЕ ФІЛОСОФУВАННЯ»

(Кожелянко Василь. Третє поле. Роман. – Вінниця: Теза, 2006)

Не інакше як у буддизмі слід шукати коренів ідеї про те, що людина протягом свого життя ніби проживає трійко життів – перше те, що дається нам від народження, витримане в рамках вироблених попередниками традицій, іншими словами, життя-становлення, життя-навчання; друге те, яке людина обирає собі сама, намагаючись трансформувати світ згідно з власними уявленнями, сиріч життя-боротьба; і нарешті третє те, яке обирає людину саме, на перший погляд, геть нелогічно й позавідносно до будь-чого, але насправді з глибинним, істинним смыслом, себто, життя-як-воно-є.

Василь Кожелянко якось несподівано зважився накласти оцю по-східному розмірену і по-людськи напрочуд щемку житейську концепцію на стародавню українську-таки мудрість «життя прожити – не поле перейти», а відтак провівши свого героя через трійко піль, застановився на легендарному Трипіллі, яке було чи не було «колискою української цивілізації», не мені, дилетантові в історії, судити, – але щось таки було, бо навіть якщо ті люди (здається мені «на хлопський розум») і не були праукраїнцями, та все ж таки жили на цій землі, а отже, просто не могли не залишити на ній свого бодай мітопоетичного сліду.

Прикметно, що ця концепція накладається й на творчу еволюцію самого автора, який свій шлях у літературу, сиріч своє «перше поле», перейшов поезією – в руслі старих-добрих модерністських традицій західноукраїнського письма; відтак своїми авантюрними (як жанрово, так і фактологічно) романами «змінював світ», сиріч перемодельовував історію за власними вподобаннями; аж нарешті романом «Третє поле» вийшов на обшири «розлитого філософування» – нехай і відверто пригодницької, та все ж дуже плавної за настроєм і концептуальної за суттю оповіді про одвічно важливе й органічно людське.

Одне слово, щоб стати повноправним володарем не лише краю людей Бика, а й довколишніх країв, герой «Третього поля» Ран мусить пройти крізь безліч випроб, створити нову релігію і навіть переступити через себе. Звичайне, здавалося б, «жульвернівське» (за аудиторією) письмо, присмачене цілою низкою красивих батальних ідей, зокрема й фатальною сценою єдиноборства «самців-вожаків», і в міру приперчене епізодами «ритуально-часової» жорстокости. І не був би це, звісно, Кожелянко, якби не розчинив тут добрячу жменю свого ефектно-в'їдливого «запаралеленого» гумору – на кшталт Ранових степових вершників-розбишак як «прототипів» сучасного рекету (бо ж ті не просто насакають на перше-ліпше селище та обкладають його даниною, а мотивують це тим, що беруть селище під свій захист невідь від кого).

Ніби звичайне добротне підліткове читиво, особливо привабливе тим, що збудоване на рідному матер'ялі – та й годі. Ба, не все так просто! Пригодницький – лише перший «зріз», тоді як другий, побутовий, бачиться значно цікавішим, бо схиляє до предметних розмислів про природу життєіснування. Писати про часи, про які ми нічого не знаємо (бо ж глечики і навіть знаменита схема-реконструкція трипільської хати здатні не так прояснити, як ввести в оману там, де йдеться про природу мислення), є неабиякою спокусою – достатньо «олюднити» їх відверто теперішнім мисленням і тішитися згадуванням уже «запаралелюванням». Подібних речей у принципі не уникнути, герой у сенсі батальних ідей де-не-де мислить мало не на рівні середньовіччя, – саме тому автор і намагається «врятуватися» гумором. Такі речі цілком у дусі Кожелянка-провокатора, якого знаємо з «Дефіляди в Москві» – тексту, між іншим, хвацького саме через провокативність, але художньо виписаного доволі неоковирно. Тим часом у «Третьому полі» авторові розходиться на власне художньому аспекті як єдино спроможному створити текст із «геть відсутнього» матер'ялу, – отож, він усі ці «запаралелювання» (із гумором і без нього) замикає виключно на образів Рана, свідомо дещо «оголівуднюючи» його. Біс із ним – адже це все той же перший, пригодницький «зріз»; серйозні речі починаються аж із власне «третім полем». Наразі ж головне – витворити адекватне «життєве тло», без якого всі Ранові поступовування будуть не більше ніж попси варті. І Кожелянко творить це «тло» із самоочевидного нібито припущення: селянський уклад життя залишається практично незмінним протягом тисячоліть! Сиріч видозмін із часом зазнає лише матеріальне, але сама людина в одних і тих же природних умовах тримається однієї й тієї ж природності взаємин зі світом і людьми. Сказати, що така ідея всуціль належить Кожелянкові, було б неправдою, – але він *volens-nolens* витворює умови, за яких іще більшою неправдою була би будь-яка інша ідея, котру хто завгодно забажав би тут «доточити». І ця переконливість така чіпка, що на її тлі сприймаються будь-які Ранові дочасні непереконливості – бо вони мають художнє опертя. Саме тут попсовий відпочатково текст «обростає м'язами» живої літератури.

А власне ж Рана для літератури рятує те, чого в романі... немає. Себто, воно, звісно, є – але на рівні здогаду, читацької співтворчості. Адже фабулою є проходження Раном своїх першого і другого піль, тоді як через третє, яке й дало романові назву, він тільки вирушає. Ця мандрівка найцікавіша якраз тому, що автор її не описує буквально – але вона прочитується крізь увесь текст «розлитим філософуванням». І у висліді саме вона є найголовнішим, що залишається з читачем після прочитання Кожелянкового роману. А може, і єдиним, що залишається. Зрештою, заради неї й варто було пробігати очима всі оті «діточі пригоди», всю оту «жульвернівщину». Бо що є «третім полем» – це вже кожен читач мусить вирішити для себе сам...

ДОВКОЛА ПЕРЕКЛАДУ

Людмила ГРИЦИК

ІЗ ТВОРЧОГО ДОРОБКУ ІРИНИ ДИБКО

Ірина Дибко-Филипчак – поет і прозаїк, літературний критик і перекладач – натеper відома в Україні. Вона – авторка десятка оригінальних та перекладних книг, виданих в Америці й на Батьківщині.

Студенти-філологи знають її і в зв'язку із постаттю Докії Гуменної, з якою приятелювала Ірина Дибко. Завдяки її підтримці П.Сорока видав літературний портрет Докії Гуменної. Не лишилися непоміченими й розмисли І.Дибко про творчість Наталени Королеви, вміщені на сторінках «Нашого життя» та «Жіночого світу». «Подивляю Вашу творчу активність», – писав ув одному з листів до авторки Г.Костюк. «Я глибоко зворушений Вашою ласкавою увагою й Вашим цінним подарунком – книжкою перекладу Орвелового «Хутора тварин». Це Ви зробили великий і цінний вклад в українську літературу» (лист від 12.XI.84 з архіву письменниці). Привернули увагу науковців і міркування І.Дибко над шумеро-вавілонським епосом про Гільгамеша, авторством твору, давньоєгипетською поемою «Ахнатон», з якими читачі мали змогу познайомитися зі сторінок альманаху «Сполучник» і «Матеріалів до вивчення літератур Давнього Сходу». Життю й творчості письменниці присвячений нарис П.Сороки «Ірина Дибко» (Тернопіль, 1999) та стаття К.Радевича-Винницького в «Енциклопедії сучасної України» (т. 4, с. 428).

Читачам «Сві-й-танку» пані Ірина пропонує студію про вченого, українського перекладача Богдана Лончину, фрагменти зі спостережень над його перекладами Дантового «Пекла» та «Пісні про Сіда», а також уривок із перекладу, виконаного з мови оригіналу.

Ірина ДИБКО

ПРОФЕСОР БОГДАН ЛОНЧИНА

Переклад з англійської про проф. Лончину
наприкінці книги «Пекло»

Історія Дантеяни пронизала українську літературу працями: Івана Франка, Лесі Українки, Володимира Самійленка, Петра Карманського, Максима Рильського, Григорія Кочура, Максима Стріхи. А тепер імені проф. Богдана Лончини належить бути на листі попередників. Але переклад проф. Богдана Лончини порівняно з попередніми перекладами

різниться особливою точністю й безпосереднім перекладом із італійської, тогочасної Данте мови. Богдан Лончина народився 2-го січня 1917 р. в священничій сім'ї, у Львові. Був інтелігентом під проводом великого Митрополита Андрія Шептицького. Своє життя віддано унапряму справам Держави-України, церкви і сім'ї. Студії Богдана Лончини почалися у школі Маркіяна Шашкевича, у Львові й Академічній гімназії, відтак у Львівському Університеті із прицілом вивчення французької мови. Пізніше виїхав і студіював у Дійоні, у Франції. В Університеті в Мілані студіював італійську мову. В Університеті Відня студіював філологію романських мов і англійську мову та філософію. Свої студії Богдан Лончина закінчив докторатом філософії в 1942 р. Повернувшись до Львова працював в Українському Центральному Комітеті дорадником студентів. В 1944 р. одружився з Орисею Чайківською. Чотири місяці перед другим приходом совітської армії, подружжя виїхало зі Львова. Із виїздом почалась емігрантська епопея проф. Б.Лончини... Почалась вона працею в Українському Центральному Комітеті в Кракові. Відтак переїхав до Відня в 1944 р., а в 1945 р. до Німеччини, в Гірберг, Баварія. Там працював в Апостольській Візитатурі. У греко-католицькій семінарії – викладав французьку і англійську мови. В Мюнхені, в Українським Вільнім Університеті викладав французьку мову і літературу. В 1948 р. проф. Лончина в парі з дружиною і донею виїхали до США. Спочатку працював у Допомоговому Комітеті Емігрантів у Стемфорді, Коннектикут. У 1949 р. став Головою Відділу Модерних мов у коледжі, в Стаубенвілл, Огайо. Педагогічна праця тривала в Університеті Детройта, був професором французької мови й літератури. З того часу сім'я проф. Б.Лончини замешкала в Детройті. Тут також став Директором Школи Української мови і Культури і директором Музичного Інституту. 1985 р. проф. Б.Лончина став професором Українського Католицького Університету в Римі. Викладав світову літературу та італійську мову. Будучи поліглотом, збагатив рівень нашої літератури перекладами безпосередньо з оригіналів. Таким чином маємо переклади авторства проф. Б.Лончини зі староіспанської мови – «Пісня про мого Сіда», зі старофранцузької – «Пісня про Ролянда», зі староіталійської – «Пекло», перша частина «Божественної комедії» Данте Аліг'єрі.

ШЕДЕВР ДАНТЕ – УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

(фрагменти)

Данте Аліг'єрі: «Пекло» – перша частина «Божественної комедії», в перекладі з італійської мови проф. Богдана Лончини. Видавництво Українського Католицького університету, Львів, 2007 рік. Ілюстрації Юрія Козака. Відповідальний редактор – Іван Лучук.

Книгу відкриває вступна стаття о. Івана Музички: «Той, що Церкву, Батьківщину свою любив», і в ній цей відомий автор-богослов чітко

окреслює історичні обставини між двома світовими війнами – тобто того часу, на який припав прихід на цей світ перекладача геніального архитвору Данте.

Богдан Лончина народився 2 січня 1917 року в священничій сім'ї у Львові. Це були часи, пов'язані з величезним впливом Митрополита Андрея Шептицького, під архієрейським крилом якого виховувалися і формувалися християнські інтелектуали, ентузіасти науки. Усі світоглядні й моральні прикмети Великого Митрополита стали рушійною силою в житті проф. Б.Лончини.

Читаємо у вступній статті: «Проф. Лончина був надзвичайно працюютою людиною на кожному відтинку свого життя, на якому Божа воля його поставила: у родинному, громадському, національному і церковному»

Окремо хочу відзначити активну працю Б.Лончини в ділянках культури і науки: він був лінгвістом і літературознавцем романської філології, професором у цих ділянках і публіцистом. Очевидно, що жив він і для своєї літератури, зробивши для неї кілька цінних перекладів з еспанської, французької та італійської мов. Завдяки йому ми маємо українською мовою такі шедеври, як «Пісня про Сіда», «Пісня про Ролянда» і першу частину «Божественної комедії» Данте «Пекло»...

Ці переклади вартісні тим, що вони є дослівними, зі збереженням поетичного стилю, а також з коментарями і науковими дослідженнями проблем, які стосуються цих творів».

Перекладати «Пекло» проф. Б.Лончина почав ще в Україні в 1937 році, а закінчив у 1985 році вже за межами Батьківщини. На долі його родини, як і на долі тисяч українських сімей, позначилися обставини Другої світової війни і жорстокості московсько-комуністичного режиму. Батько проф. Б.Лончини, о. Василь Лончина, загинув у таборах Сибіру, як багато наших священників.

Може, саме ті події, про які читаємо в статті о. І.Музички, привели проф. Б.Лончину до потреби перекласти Дантове «Пекло», бо крізь сім століть багато чого перегукується в людських характерах, у розумінні життя і ставленні до нього...

Відтак у книзі, після вступної статті, вміщено публікацію Любомира Гевка «Юрій Козак – людина, мистець». Це про автора ілюстрацій у «Пеклі». Довідуємося, що «Юрій Козак був не тільки визначним мистцем, обдарованим надзвичайними здібностями в різних ділянках мистецтва, а й надзвичайною людиною, обдарованою непересічними рисами характеру й особистості, сильною духом». В статті докладно описані всі праці добірно-многогранного мистецтва Ю.Козака.

На прохання проф. Б.Лончини Ю.Козак погодився створити 23 ілюстрації до «Пекла», але після переходу автора перекладу у вічність «праця над виданням книжки сповільнилася, бо Ю.Козак почав працювати над вітражами церкви св. Йосафата і міг менше часу

присвячувати ілюструванню «Пекла». Вдалося йому виконати лише 19 ілюстрацій до «Пекла», а чотири залишилося у шкіцах» (ст. 21). Мистецькі праці Ю.Козака збагатили зміст книги «Пекло», бо ілюстрації помагають зоровим сприйманням докладніше зрозуміти жахіття Пекла.

«Пекло» після 708 років (закінчив «Божественну Комедію» в 1300 році у Великодній час) оживає, завдяки праці проф. Б.Лончини, мовою душі українського народу. В книзі «Пекла» є 34 Пісні і дев'ять кіл пекла, а в кінці кожної Пісні є примітки авторства проф. Б.Лончини – пояснення, за які провини, в яких обставинах творились гріхи тими душами, які тепер в тяжких муках терплять.

Примітки можуть стати в пригоді, адже стрічаємо пояснення стосовно подій, ще до Христового часу. Стрічаємо і Гомера, і Сократа, і Платона. Як знаємо, віра в Науку Ісуса Христа про Душу довела в 312 році імператора Константина стати християнином і Христовій вірі у Святій Римській імперії бути офіційною.

Данте свій шедевр-епос-поему створив, хистом поета, у формі тогочасного вірша «терза ріма», в римі й ритмі. Переклад проф. Б.Лончини – буквальный без рими.

ГЕРОЇЧНІ ПОДІЇ ЕПІЧНОЇ ПОЕМИ

(фрагмент)

«Пісня про мого Сіда» в перекладі проф. д-р Б.Лончини із староеспанської мови, у виданні Українського Католицького Університету ім. св. Климента Папи, в ділянці праць філософсько-філологічного факультету, Том VIII, в Римі, 1972 р. В книжці 161 ст.

Перед змістом Вступу (ст. 7) «Життя історичного Сіда» бачимо ілюстрацію титульної сторінки «Хроніки славного лицаря Сіда Руй Дієса Кампеадора», яка вийшла в місті Бургос у 1512 р. Ілюстрація своїм змістом вигляду стає увертюрою лицарських подій, що стали змістом життя Сіда і тим же й книжки.

Першою частиною Вступу «Життя історичного Сіда» автор перекладу проф. д-р Б.Лончина впроваджує нашу увагу в тогочасні історичні події, коли: «Середньовічна Європа, багата на героїчні події й незвичні воєнні походи, залишила нам частину своєї духовості й ідеалів в епічних поемах. «Пісня про Нібелюнгів» у Німеччині, «Пісня про Ролянда» у Франції, «Слово о Полку Ігоревім» в Україні та «Пісня про мого Сіда» в Іспанії – це славні епічні поеми, справжні перлини в скарбниці культури цих країн» (ст. 7). Для перекладу проф. Богдан Лончина користувався літературою із староеспанської поеми, написаної XII або XIII століття, але не тільки, бо вже в четвертому Розділі «Використані матеріали» читаємо заголовки літературних праць дев'яťох авторів, у різних державах і роках видання. Нема сумніву, що використані матеріали сприяють вагомій достовірності змістові перекладу проф. Б.Лончини.

Може, й саме тому Використані матеріали не подані (як переважаюче) в кінці змісту книжки, а перед перекладом Першої пісні. Таким чином знаємо, що Сід був зосередженням уваги і натхнення письменників. Ще за його життя Кательонський поет прославив Сіда у своїй латинській поемі «Кармен Кампідокторіс». А після смерті Сіда постала поема «Пісня про мого Сіда». І після смерті, пояснює проф. Б.Лончина, Сід став героєм багатьох еспанських, французьких, італійських, англійських, шведських, данських і німецьких поетичних творів. А ось тепер уперше маємо увесь зміст поеми «Пісня про мого Сіда» й історичні тогочасні події в перекладі проф. Богдана Лончини українською мовою.

Богдан ЛОНЧИНА

Із Данте Аліг'єрі

**Третя пісня – наруга в Корпус
СХІІ**

Мій Сід у Валенсії перебував із усіма васалами своїми,
а з ним обидва його зяті, інфанти із Карріону.
Лежав він на лаві собі, спав Переможець,
коли ж бо, знайте, погана їм трапилась пригода:
вийшов із клітки, вирвався на волю лев.
Перелякалися сильно ті, що в залі були всередині;
у пелерини загортаються васалі Сіда мого,
і лаву оточують ту, та уставляються до оборони пана свого.
Фернандо Гонсалес (інфант Карріонський),
не знав, де сховатись, не бачив кімнати відчиненої ні вежі;
під лаву заліз, такого він страху набрався.
Крізь двері вибіг Дієго Гонсалес
і скрикнув: «Не побачу я вже Карріону!»
За балькою винної праси він заховався у страху великим;
пелерину свою і туніку він вимадав зовсім.
Серед того той пробудився, що в годину щасливу народився;
оточену лаву побачив шляхетними своїми мужами:
«Що це таке, панове товариство, що хочете ви?»
«О пане шановний, страху нам лев завдав».
Сід мій ліктем підперся, на ноги зірвався,
під шию стягнув пелерину, й на лева подався;
коли лев побачив його, дуже стурбувався,
перед Сідом моїм голову схилив і пашу в землю встромив,
мій Сід Дон Родріго за шию його схопив,
рукою веде, до клітки його запровадив.
Дивуються всі, що там є,

вернулися в залю головну.
Мій Сід про своїх зятів запитав і їх не знайшов;
хоч кличуть їх, не відгукається жаден.
Коли ж їх знайшли, прийшли вони бліді-бліді;
такого ви сміху не бачили, як розносився серед дружини;
заборонив їм сміятись мій Сід Переможець.
Карріонські інфанти завстидалися дуже,
болить їх сильно те, що трапилось з ними.

Іван АНДРУСЯК

ЗВІРЯТИСЯ З ЛУКАШЕМ

«Декамерон» як зразок української мови

Не так багато знайдеться в історії світового красном письменства прикладів, коли твір, що являє собою один із вершинних на певному етапі здобутків однієї національної культури, через певний час – аж за кілька століть! – раптом стає таким само знаковим і для національної культури іншої, вписавшись у її канон не просто міцно, а нерозривно, так, що без нього повноцінний її розвиток годі собі й уявити. Причому йдеться не про корпус народних міфів, як це трапилось, скажімо, з міфами античними, які з поширенням християнства втратили свою теологічну основу, однак залишилися світоглядною, ба навіть ментальною основою європейської християнської культури. Ні – йдеться про авторський текст, до того ж, із доволі-таки «фривольним», даруйте на слові, «іміджем», і йдеться про культури хоч і з давно, історично усталеними зв'язками, але не настільки вже й «споріднені», щоби можна було в їхньому контексті говорити аж про такі радикальні впливи.

Та й узагалі, не про ті впливи йдеться! Бо неможливо навіть уявити собі, щоб відверто розважальний, буквально «попсовий», якщо називати ці речі сучасними поняттями, твір флорентійця сімнадцятого століття сам по собі міг аж так радикально здивувати українця століття двадцятого. Ні – справа не в самому «Декамероні» Джованні Боккаччо, хоч як би ми любили (а таки ж любимо) цей відверто сміхотливий, старанно повчальний і загалом дуже «багатошаровий, як капуста», текст. Справа в геніїві – бо лише геній здатен перетворити явище італійської культури епохи відродження на явище української культури епохи постмодерну (не постмодерної культури, а національної – просто епоха така, що він неї нікуди не дітисся).

Хай там як, але факт лишається фактом – «Декамерон» Джованні Боккаччо у перекладі Миколи Лукаша є абсолютним зразком багатства, краси, чару, неповторності, величі живої української мови. Чи, властиво, одним із таких абсолютних зразків, але все ж унікальним бодай через те, що всі інші – це твори питоми українські, і лише він – перекладний.

І феноменальність його полягає ще й у тому, що він з'явився якраз у ті часи, коли на боротьбу з цими неодмінними, органічними якостями української мови було кинуте велетенську державну машинерію, котра всіма силами намагалася й намагається звести її до статусу недорозвинутого діалекту, вбити кожнісінький живий паросток, замінюючи його на штучно скальковану мертву конструкцію. У ті часи, скажімо, Максим Тадейович Рильський готував свій російсько-український словник, і мусив упорядкувати його так, щоб на кожне російське слово знаходилося по три-чотири відповідники в українській частині, і зараз цим словником дуже зручно користуватися: перший відповідник відкидаємо автоматично, бо він неодмінно є отією мертвою калькою; з другим працюємо із застереженням, а вже третій-четвертий з радістю беремо до вжитку. Рильський робив це свідомо – рятувався і рятував, але словники після нього, не кажучи вже про теперішні словники, отого «другого-третього-четвертого» відповідників просто не мають. Запущена в першій половині двадцятого сторіччя машинерія, здається, аж тепер «замолотила» на всю потугу своєї тупої абсурдності, так що мову переважної більшості нинішніх нібито «україномовних» газет і журналів, теле- і радіопрограм, ба навіть нібито «художніх» книжок назвати українською мовою не повертається!

І тут – ба! – 1964-го року виходить у світ Лукашів «Декамерон», де мова виграє, здається, всіма своїми барвами, квітне, буває – живе! Ні, для української культури це було чимось незмірно більшим, аніж, скажімо, з'ява свого часу «Енеїди», «перелицьованої» Іваном Котляревським із вельми сумнівною метою потішити шляхетне панство після доброї чарки й закуски ще й «таким кумедним – ги-ги – малоросійським словом» (недарма ж бо Тарас Шевченко назвав «Енеїду» «сміховиною на московський шталт»).

Одне слово, значення Лукашевого «Декамерона» для постмодерних українців аж ніяк не менше, а може, й більше, ніж бодай значення Боккаччєвого «Декамерона» для середньовічних італійців, – це, вважаєте, аксіома. Але вся справа в тому, що насправді Лукашевого «Декамерона» – оце повноваге і щиросердне щастя української мови! – ми маємо змогу прочитати лише тепер. Аж наприкінці року Божого 2006-го він побачив світ у київському видавничому центрі «Просвіта» з напрохоту дбайливим (я б навіть сказав, зразково дбайливим) упорядкуванням Леоніда Череватенка, голови комісії Національної спілки письменників України з творчої спадщини Миколи Лукаша.

Як таке може бути? – запитаєте. А все дуже просто: видання 1964-го року і всі наступні перевидання були ґрунтовно відредаговані, аж навіть мовно відцензуровані. І книжка все одно стала явищем, незважаючи навіть на це – треба ж було справді генія, щоб зробити так, аби навіть сов'єцькими редагуваннями її неможливо було істотно зіпсувати!

Ясна річ, поредагований і автентичний тексти – то як небо і земля. Не вдаватимуся в деталі, бо ними нічого насправду не виповіси – це треба читати самому і спізнавати оту насолоду від мови, котру годі спізнати деінде. А ось про саме нове видання не можу не сказати ще кілька слів – воно, крім власне оригінального тексту Лукашевого перекладу «Декамерона», містить також зразки більшості українських перекладів цього твору ще від XVII сторіччя, а також цілу низку студій першорядних науковців і перекладачів, – зокрема Володимира Державина, Григорія Кочура, Анатолія Перепаді, Дмитра Наливайка, – про «Декамерона» і його переклад. А також – ґрунтовне дослідження самого впорядника Леоніда Череватенка «Вже хоч як, а нудьги од сього убуде!» про постановня цього геніального перекладу і його досучасне побутування.

Одне слово, видання це – із тих, що мусять неодмінно бути в домашній бібліотеці кожного українця. Щоби завжди мати перед очима зразок того, яка вона є – неспотворена українська мова. І для іншого, зрештою, – що у кожного своє, – але для цього насамперед.

В'ячеслав ЛЕВИЦЬКИЙ

Переклади з білоруської

Андрей ХАДАНОВІЧ

МАНДРИВНІ ЛИСТИ Й БЕРЛІБРИ

Дитяча залізниця

С.Ж.

*Вірші
прибувають на твою станцію,
наче потяг Люм'єрів,*

*як перший
німий
чорно-білий кінематограф.*

*І ти мусиш тлумачити фільм,
домовляти,
клубочити кольорові слова,
складати субтитри рядків.*

*А кіно –
звукове давно:
кольорова рима*

лунає звабливо.

*І вся надія на мову,
незбагненну тут
без субтитрів.*

Прогрес у літературі

А все-таки мав рацію
французький казкар,
коли присягався й божився,
що є він, прогрес у літературі.

Теперішній Гомер
ніяк не залежить
од перебоїв електроенергії,
може цілком керувати
новою Національною бібліотекою,
хоч у душі криє дещицю заздрості
до Ронсара й Бетховена:
найліпші творчі вечори
справлялись у клубі товариства глухих.

Сафо
більше не балотується на посаду
музи десятої,
бо поступилася кінематографу;
й хоч не пізнала щасливого кохання,
зате здобула свого Нобеля
за пропаганду політкоректності,
втерши носи Верлену, Рембо та Жорж Санд.

Старий Анакреонт
покинув давно чаркувати
і може тільки мріяти про дівуль,
зате заручений програмою
всіх шкіл і університетів Греції.

Війон
уповні відчув
усевладдя правоохоронців,
хоч у країні так і не скасували
смертної кари,
а навіть якщо скасують –
ну що вдіє жменька дисидентів

із транспарантами “Війонів не спинити!”

Всіма відринутий Гюґо
довідався, що вираз “потерпати від геморою”
має не лише переносний сенс.
Тепер зате є шоу-бізнес
і можна стати багатотомним піснярем.

Гонкур
веде блог у інтернеті...
Страждаючи на роздвоєння особи.

Фолкнер і Маркес
конкурують на ринку турпослуг,
пропонуючи гарячі путівки
до Йокнапатофи та Макондо.

І лише Катул
не відчув надмірних перемін;
як і дві тисячі з гаком років тому,
він оплакує горобчика **любої**.
Пташиний грип, знаєте...

Балада про тридцять восьмий тролейбус

Тридцять восьмий тролейбус запалює прибортові огні.
Годі млоїтися на зупинці – ліпше у вишині.

Польоти взимку? Ніколи. Змандрує ворон із чат,
Коли надріздвяні зорі об скло вітрове бряжчать.

Погода, – шепоче, – нельотна, правди в крилі – катма,
І світлофор похлинувся червоним (либонь, омар).

“Червона маска Безносої”, – мовив би Едгар По,
Та тридцять восьмий тролейбус не принишкне в депо.

В очевидця під шапкою здиблені пасма дрижать,
Коли тридцять восьмий кригу цілує, наче скрижаль.

Вальсово голови тьмаряться в пасажирів і їхніх дам.
“Тролейбус летить у небо. Наступна зупинка – там.

Сплачуйте!.. Не забудьте!.. – чується, як пароль. –

На повітряній лінії сьогодні слизький контроль.

Не займайте шофера в небі, хай вам що не пече...
Для порядку затягуйте паски через плече...

Не компостуйте білети, маючи проїзні...
Підводьтеся! Літні ангели! (Поступляться і вони)...

Бізнес-клас – пасажирам із дітьми й інвалі...” –
Більше із неба звістки не вловлюють на землі.

Тролейбус летить велично й тінь водоміра веде.
Небесний диспетчер ухоркався: ху-у, тридцять восьмий за день!..

Марина БАБЕНКО

Із Федора ТЮТЧЕВА

* * *

Как океан объемлет шар земной,
Земная жизнь кругом объята снами;
Настанет ночь – и звучными волнами
 Стихия бьет о берег свой.
То глас ее; он нудит нас и просит...
Уж в пристани волшебный ожил челн;
Прилив растет и быстро нас уносит
 В неизмеримость темных волн.
Небесный свод, горящий славой звездной,
Таинственно глядит из глубины, –
И мы плывем, пылающею бездной
 Со всех сторон окружены.

* * *

Як океан обійме світ земний,
Земне життя сповите всюди снами;
І хвилями, як тиха ніч настане
 Стихія б'ється в берег свій.
Її то голос вабить нас і просить...
І вже у пристані є човен чарівний;
Приплив росте і швидко нас відносить
 У невимірність темних хвиль.
А небосхил, палаючи зірками,
Таємно споглядає із глибин, –
Як вогняна безодня править нами –
 Оточує з усіх сторін.

Вікторія АФАНАСЬЄВА
ЛТ, 3 курс

Із Велемира ХЛЄБНИКОВА

* * *

Весны пословицы и скороговорки
По книгам зимним поползли
Глазам синими увидел зоркий
Записки стыдесной земли.

* * *

Весняні приказки і скоромовки
Зими книжками поповзли
Очима синіми уgliedів ловко
Записки стидива-землі.

Сквозь полет золотистого мячика
Прямо в сеть золотистых тенет
В эти дни золотая мать-мачеха
Золотой черепашкой ползет.

Крізь політ золотавого м'ячика
Прямо в сіть золотистих мереж
В дні такі, золота мати-мачуха,
Золотим слимачком поповзеш.

Заклятие смехом

О, рассмейтесь, смехачи!
О, засмейтесь, смехачи!
Что смеются смехами, что смеяньствуют смеяльно,
О, засмейтесь усмеяльно!
О, рассмешиц надсмеяльных – смех усмейных смехачей!
О, иссмейся рассмеяльно, смех надсмейных смеячей!
Смейево, смейево!
Усмей, осмей, смешики, смешики!
Смеюнчики, смеюнчики.
О, рассмейтесь, смехачи!
О, засмейтесь, смехачи!

Заклинання сміхом

О, розсмійтесь, сміхачі!
О, засмійтесь, сміхачі!
Що сміються сміхами, що сміячать так сміяльно!
О, засмійтесь усміхально!
О, розсміховиц надсміяльних – сміх усмійних сміхачів!
О, висмійся розсміяльно, сміх надсмійних сміячів!
Сміїво, сміїво!
Усмій, осмій, смішики, смішики!
Сміюнчики, сміюнчики.
О, розсмійтесь, сміхачі!
О, засмійтесь, сміхачі!

Вірш Янки Купали «На суд» в оригіналі та у перекладах: спроба порівняльного аналізу і власного перекладу

Вірш «На суд» всесвітньо відомого білоруського поета Янки Купали був написаний 1915 року, в час, коли його творчість пронизували мотиви національного відродження, оборони рідної мови, публіцистичні виступи проти національного і соціального гніту. Ось його оригінал:

На суд вам, кніжнікі, сябе я аддаю,
Судзіце па стаццях, як піша ваш закон;
Было ж жыццё мне – узаконены прыгон,
Хоць я не даў вам і не дам стаптаць душу сваю.

Мінаў я вашу фарысейскую сям'ю,
Мяне не збэсціў вашым ідалам паклон,
Калі ж з грудзей і вылятаў пракляцця стогн,
То кляў я сам сябе і мук сваіх змяю.

Нічым грашыць ад вас грашнейшым я не ўмеў, –
Піў чарку крыўды і цярпення – ўсё да дна,
І не спаганіла мяне аблуда ні адна.

Адзін грэх толькі лёг мне на душу, як леў,
Праступак, суддзі, мой: я сэрца, сэрца меў!
Але ці ж гэта так страшэнная віна?!

Переклад цього твору українською мовою здійснили геніальні митці слова ХХ століття, письменники різних стильових напрямів – неокласик Микола Зеров та шістдесятник Дмитро Павличко.

Строфічну будову вірша можна визначити як сонет, що складається з 4-х строф (2-х катренів і 2-х терцетів). Римуння має схему АВВА АВВА CDD CCD – отже, як у катренах, так і в терцетах римуння кільцеве (охопне), а клавзула всюди односкладова: вона чітко «ріже» вірш на рядки, виступає таким собі «метранпажем» емоцій, уриває їх, не даючи жодного шляху для компромісу чи примирення. Твір набуває характеру контрінвективи, що потребує усічених форм та метричної чіткості. Здається, ніби єдине, що змушує ліричного героя стримуватися, – це вимоги сонетного жанру, які й виконують роль самоцензури. Вірш написаний 6-стоповим ямбом. Двоскладова стопа змушує місцями до скандування окремих фрагментів, що викликано, безперечно, високою емоційною напругою твору. Що ж у цьому випадку роблять перекладачі?

Якщо не вдаватись до прискіпливих зіставлень, то обидва переклади виявляться майстерними і по-своєму оригінальними. Але в мистецтві перекладу значне місце посідає момент відповідності оригінальному твору, його настроєві, будові, засобам і стилю. На відміну від сумірності рядків, якої не могли не дотриматись такі майстри, як Зеров і Павличко, принцип еквіметричності обидва перекладачі частково порушили. В оригіналі Янка Купала відступає від шестистоповості у двох моментах (останній рядок першого катрена і останній рядок першого терцета), подовжуючи рядок додатковою стопою.

Таке порушення можна пояснити додатковим смисловим навантаженням цих рядків. Цікаво й те, що обидва ці рядки схожі за змістом і підкреслюють несплюндрованість душі ліричного героя, її «нестоптаність» і «неспоганеність». Також можна припустити, що для збереження ізохронії читач мимоволі прискорюватиме промовляння цих рядків, роблячи акценти лише на найбільш змістовно навантажених словах. Таким чином, звучання цих підсвідомо виділених фрагментів буде ще більше підсилюватися за рахунок швидкого прочитання решти

рядка (в даному випадку слова «дам» і «спаганіла» або «аблуда» будуть більш акцентованими, оскільки «дам» несе сему майбутнього часу, що звучить як виклик, а в другому рядку автор акцентує на словах з негативним емоційним забарвленням, щоб на їхньому тлі підкреслити чистоту власної душі за допомогою прихованого контрасту). Ще одне пояснення слід шукати в теорії сонета, а саме в його композиції: теза – антитеза – синтез, – це лише натяк на ще одну можливість інтерпретації.

М.Зеров і Д.Павличко, напевно, не вважали таке порушення вмотивованим і вирівняли оригінальну «нерівність» вірша, уклавши його в рамки 6-стопового ямбу. Але, на відміну від М. Зерова, Д. Павличко зберіг оригінальне римування, залишивши в терцетах схему CDD CCD. У перекладі М. Зерова цю систему було замінено на іншу сонетну схему CCD EDE. Ще одним «нововведенням» М. Зерова стало чергування 1-складової та 2-складової клавзул. Це сповільнює динаміку викладу.

Перед тим як звернутись до компаративного аналізу, зазначу, що всі ці твори були написані поетами різних поколінь, тому мова і семантичні акценти в них актуальні кожні для свого часу й типу мислення. Та все ж, крім дотримання принципу еквіметричності, важливою є також передача всіх найголовніших сем і художніх деталей оригінального твору.

Переклад Миколи Зерова

На суд вам, книжники, себе я віддаю:
Судіте по статтях, як пишеться в законі,—
Усе життя я жив немовби на припоні,
Та душу не віддавав на зганьблення свою.

Минав я завжди вас і вашу всю сім'ю,
Перед кумирами не гнувся у поклони.
Коли ж душа моя зривалась у прокльоні,
Я гамував своїх неситих мук змію.

Не вкрив ганьбою я лиху громаду вашу,—
Я горе пив щодня і лиха знав я чашу,
Але до зрадницьких не долучився лав.

І маю гріх один, він тут, мов лев пустельний.
Я винен в тім лише, що серце, серце мав.
Скажіть же навпростець, що то є гріх смертельний!

Переклад Дмитра Павличка

На суд вам, книжники, себе я віддаю,
Судіте, як велить і пише ваш закон;
Життя моє — то гніт і рани від припон,
Але душа моя не збруднена в гною.

Я вашу обминав ненависну сім'ю,
Фальшивим ідолам не видався в полон.
Якщо я й проклинав, бентежачи ваш сон,
То проклинав себе і мук своїх змію.

Грішив я так, як ви, не мав грішніших справ,
Пив чарку гіркоти й терпіння — все до дна,
Не знадила мене облуда ні одна.

Як звір, єдиний гріх мене душив і рвав,
Мій злочин в тім, що я мав серце, серце мав!
Але чи це така страшенна вже вина?

Перший катрен. Перший рядок, на мою думку, не потребує додаткових рецензувань, оскільки має чіткі відповідники в українській мові і тому звучить однаково в обох перекладах. У другому вже виникають деякі розбіжності: М. Зеров хоч і передає словосполучення «Судзіце па стаццях», але збиває ритм оригінального вірша: подовжує його на один ненаголошений склад, вводячи всередині іпостасу пірихія (або т.зв. пропуск наголосу), а Д. Павличко – навпаки – точно передає ритм, але зникає сема точного дотримання закону, передана термінологічним зворотом «па стаццях». У наступному рядку катрена образ життя обидва перекладачі передали майстерно, але влучний образ «узаконеного примусу», проти якого не можна боротись законним способом, передається в обох перекладах лише як «припони», які Павличко посилює словами «гніт і рани», але досягти враження безнадійної ситуації не вдається. Останній подовжений рядок першого катрена передано по-різному: Зеров витримує тон оригіналу, Павличко додає власної експресії словами «не збруднена в гною», але саме це вирівнювання рядків в обох варіантах і залишає поза увагою перекладачів сему майбутнього часу, висловлену словами «не даў вам і не дам». Таке повторення звучить як ствердження стійкості.

Другий катрен. У першому рядку епітет «фарысейскую сям'ю» Павличко лише наближено передає як «ненависну», а Зеров зовсім обминає. Зазначу, що хоч за негативним забарвленням ці означення й можна вважати корелянтами, але, на мій погляд, Янка Купала підкреслює тут характер образу: «фарисейський» означає лицемірний, такий, що намагається здаватися набожним і праведним, але таким не є. Безперечно, читаючи текст повністю і звертаючи увагу на попередній образ «узаконеного примусу», можемо припустити, що автор і справді хотів показати таку дволикість, показову законність і праведність. Другий рядок передано нечітко в обох варіантах, оскільки знехтувано певну конотацію оригінального тексту: за допомогою слова «не збэсціў» показано те, що поклон чужим ідолам не торкнув ліричного героя, не

забруднив його, отже, не виключено, що цей поклон був. На що в перекладі сказано, що герой не поклонявся ідолам. Цікавою є перекладацька інтерпретація цього рядка у Павличка: замість поклону він пише «полон», і хоч це неточно передає оригінальний текст, але основне змістове навантаження – поклоніння чужим ідолам, перебування у полоні чужих богів і законів – передано. Фраза двох останніх рядків катрена, на мій погляд, змістовно і метрично точніше передана у варіанті Павличка: хоч він і додає для збереження рими і ритму «бентежачи ваш сон», чого немає у Янки Купали, але мова у нього так само йде про те, що всі прокльони героя, якщо вони й звучали, були спрямовані до себе самого. М. Зеров неточно передав зміст: у нього випущені прокльони герой гамує, але, вочевидь, вони все одно спрямовані проти опонента. Також помічаємо порушення ритму, спричинені введенням 2-складової клавзули.

Перший терцет. Цікава авторська інтерпретація першого рядка в обох варіантах: Зеров ускладнює розуміння змісту, частково приховує його у словах «Не вкрив ганьбою я лиху громаду вашу», який можемо читати: «ваша громада така лиха, що я своїми справами її ніяк не зганьбив»; Павличко передає точніше, що важливо для експресивного характеру твору, хоч і надає образіві героя ознак грішного. У наступних двох рядках видно, що Павличко йде близько до тексту, залишаючи, де це можливо, фонетично близькі відповідники, а Зеров, натомість, переосмислює оригінальний текст у дусі своїх стильових тенденцій.

Другий терцет. Уже в першому рядку обох перекладів бачимо двох незалежних оригінальних письменників, кожен з яких переосмислює твір по своєму: у Зерова з'являється епітет «лев пустельний» у порівняння до єдиного гріха ліричного героя, а Павличко додає експресивності переживанням героя словами «єдиний гріх мене душив і рвав». Другий цезурований в оригіналі рядок передається майже дослівно, тільки в обох перекладах зникла фігура риторичного звертання «суддзі». А вже в останньому рядку виявляється характер обох перекладачів: експресивна натура ліричного героя Д. Павличка, який уповні перейняв характер героя Янки Купали, і стримана у героя М. Зерова, де автор нехтує риторичну фігуру запитання і робить свою фразу лише окличною. А Павличко, навпаки, нехтуючи окличність завершальної фрази, натомість передає всю експресію короткими словами.

Замість висновку подаю власний ескіз перекладу:

На суд вам, книжники, себе я віддаю,
Судіть мене ви так, як пише ваш закон;
Було життя мені – взаконений полон,
Не дав вам душу і не дам на зганьблення мою.

Я вашу фарисейську обминав сім'ю,
Мене не заплямив вашим богам поклон,
А як з грудей і вилітав колись прокльон,

То кляв себе і болю гадину свою.

Гріха од ваших вад страшнішого не знав, –
Пив чарку кривди і терпіння – все до дна,
І не безчестила мене облуда ні одна.

Єдиний гріх, що на душі, мов звір, лежав,
Мій злочин, судді, в тім, що серце, серце мав!
Але чи ж це така провина вже страшна?!

P.S. від упорядника. Як бачимо, «ескіз до перекладу» вірша Янки Купали що його запропонувала Вікторія Афанасьєва, небезпідставно сперечається з версіями М.Зерова і Д.Павличка. Але і в її ескізі можна помітити кілька відхилень од «букви» (форми) оригіналу, які не минають безслідно і для його «духу» (змісту). Упущено суд «по статтях» закону; навряд чи варто було змінювати «свою» душу на «мою», адже це ближче не до білоруського та й українського слововжитку, а до німецького; поклон «вашим ідолам» переінакшився на «вашим богам», а це не одне й те саме, та ще й наголос змістився з *вашим* на *вашим*. Утрачено певні нюанси оригіналу в такому «перевдяганні» першого рядка терцета: «Нічим грашыць ад вас грашнейшым я не ўмеў...» – «Гріха од ваших вад страшнішого не знав...» тощо.

А тим часом перед нами – один з унікальних випадків, коли можна максимально наблизитися до оригіналу, оскільки тут не зустрінемо так званих псевдодрузів тлумача – міжмовних омонімів, як-от *уродливий*, що має однакове написання, але протилежні значення – *красень* і *виродок*.

Я спробував був ледь підправити «ескіз» Вікторії, але потроху-потроху тих «ледь» набралось чимало, і вийшла ще одна версія перекладу, вже ніби трохи й моя, хоч вона дедалі більш нагадувала українську транслітерацію білоруських слів, аж мусив вигадати ще й підказаний оригіналом і цілком зрозумілий українцям неологізм *не збестив*, себто – не зробив *бестією*, *не розбестив*. Отож це ніби щось нове в теорії – **компілятивний переклад**.

Певна річ, це аж ніяк не означає, що так можна чинити в усіх випадках білорусько-українських поетичних взаємин, але ж не варто вдаватися й до відсебеньок там, де вони невиправдані й непотрібні. І ще одне: було б смішно вважати останню версію бездоганною; це радше спроба, з одного боку, показати, що не святі горшки ліплять, заохотивши молодих літераторів до перекладацького суперництва, а з другого – продемонструвати, що маємо справу все-таки не з горшками.

Згодом, прислухавшись до наведених міркувань, Вікторія змінила фразу «вашим богам» на «цим ідолам» (усе ж таки бажано, щоб було «вашим ідолам»), «мою» на «свою», транслітерувала 4-й рядок 2-го катрена. Отже, нехай для нашого спільного навчання буде ще й така

версія, де співавторами перекладу, є автор оригіналу, а також М.Зеров, Д.Павличко, Вікторія Афанасьєва і аз, грішний плагіатор-компілятор:

На суд вам, книжнікі, сябе я аддаю,
Судзіце па стаццях, як піша ваш закон;
Было ж жыццё мне — узаконены прыгон,
Хоць я не даў вам і не дам стаптаць душу сваю.

Мінаў я вашу фарысейскую сям'ю,
Мяне не збэсціў вашым ідалам паклон,
Калі ж з грудзей і вылятаў пракляцця стогн,
То кляў я сам сябе і мук сваіх змяю.

Нічым грашыць ад вас грашнейшым я не ўмеў,—
Піў чарку крыўды і цярпення — ўсё да дна,
І не спаганіла мяне аблуда ні адна.

Адзін грэх толькі лёг мне на душу, як леў,
Праступак, суддзі, мой: я сэрца, сэрца меў!
Але ці ж гэта так страшэнная віна?!

На суд вам, книжники, себе я віддаю,
Судіце по статцях, як пише ваш закон;
Було життя мені — взаконений полон,
Хоч душу я не дав вам і не дам топтать свою.

Я вашу фарисейську обминав сім'ю,
Мене не збестив вашим ідолам поклон,
А як з грудей і вилітав колись прокльон,
То кляв я сам себе і мук своїх змію.

Нічим грішить, од вас грішнішим, я не знав, —
Пив чарку кривди і терпцю — та все до дна,
І не споганила мене облуда ні одна.

Єдиний гріх, що душу, ніби лев, тримав,
Мій злочин, судді, в тім, що серце, серце мав!
Але чи ця провина аж така страшна?!

МАЙСТЕР-КЛАС

Іван Андрусяк

Вірш наприкінці вересня

це була дивна комаха
доволі велика
з довгим тоненьким хоботом
гнучким і красивим

вона підлітала до флокси
зависала в повітрі
устромляла хобот у квіточку
швидко випивала нектар
і ледь-ледь посувалася до наступної

й синя із ночі флокса
умить червоніла

я кидався до хати
хапав фотоапарат
але завжди не встигав
— усі флокси червоні
а моя комаха вже відлетіла

я не знав як її звати
звідки вона родом
хто її батьки і друзі
заміжня вона чи ні
я годинами
висиджував із фотоапаратом у флоксах
чатував усю ніч
ні на мить не зімкнув очей
а коли забіг до хати
щоби просто попити води
– усі флокси червоні
а моя комаха вже відлетіла

я називав її слонокомахою
комахослоном
слоником із крильцями
я залишав їй краплинку меду
в горнятку з квіточкою
але до нього липли
самі лише оси

тепер знову сиджу
знову чатую
а флокси вже відцвітають
скапує тихо
перше листя з горіха
майже коричневе
з трішечки синім відливом

ось забіжу до хати
щоби просто напиться води
– а тут усі дерева червоні
й моя комаха вже відлетіла